

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (DENİZ HUKUKU)
ANABİLİM DALI**

**UCP 600 KURALLARI ÇERÇEVESİNDE
AKREDİTİFİN İŞLEYİŞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Abdulkadir YILMAZCAN

Ankara 2015

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (DENİZ HUKUKU)
ANABİLİM DALI**

**UCP 600 KURALLARI ÇERÇEVESİNDE
AKREDİTİFİN İŞLEYİŞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Abdulkadir YILMAZCAN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Hakan KARAN

Ankara 2015

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (DENİZ HUKUKU)
ANABİLİM DALI

**UCP 600 KURALLARI ÇERÇEVESİNDE
AKREDİTİFİN İŞLEYİŞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Abdulkadir YILMAZCAN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hakan KARAN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

.....
.....
.....
.....
.....
.....

İmzası

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tez Sınavı Tarihi

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(...../...../201...)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı

.....

İmzası

.....

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	6
§ 1. GİRİŞ	7
I. KONU VE AMAÇ	7
II. KAPSAM VE PLAN	8
III. METOD VE YAKLAŞIM.....	8
§ 2. İFA	9
I. GENEL OLARAK	9
II. HUKUKÎ NİTELİĞİ.....	9
1- İfanın Hukukî İşlem veya Hukukî İşlem Benzeri Fiil Olduğu Görüşü. 9	
2- İfanın Sınırlı Sözleşme Olduğu Görüşü.....	10
3- İfanın Maddî Fiil Olduğu Görüşü.....	10
4- Görüşlerin Değerlendirilmesi	10
III. ÖDEME	11
1- Genel Olarak.....	11
2- Modaliteleri	11
a) Ödemeyi Yapacak Taraf	11
b) Ödemeyi Alacak Taraf.....	12
c) Ödemenin Yapılacağı Yer	12
d) Ödemenin Yapılacağı Zaman	13
e) Ödemenin Konusu	13
§ 3. DIŞ TİCARET VE INCOTERMS	14
I. DIŞ TİCARET.....	14
1- Tanımı.....	14
2- Tarafları ve Riskleri.....	15
II. INCOTERMS	16
1. Amacı ve Kapsamı.....	16
2. Yapısı	17
§ 4. DIŞ TİCARETTE ÖDEME ŞEKİLLERİ	19
I. PEŞİN ÖDEME.....	19
II. MAL MUKABİLİ ÖDEME	20
III. VESAİK MUKABİLİ ÖDEME	20

IV. AKREDİTİF	22
1- Tarihî Gelişimi.....	22
2- Tanımı ve Hukukî Niteliği.....	24
a) Tanımı.....	24
b) Hukukî Niteliği.....	26
aa) Kredi Mektubu Görüşü	26
bb) Soyut Borç Vaadi Görüşü.....	27
cc) Eser Sözleşmesi Görüşü.....	32
dd) Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme Görüşü	32
ee) Kefalet Sözleşmesi Görüşü	34
ff) Vekâlet Sözleşmesi Görüşü	34
gg) Havale Görüşü	34
hh) Birden Çok Bağımsız Akit Görüşü.....	37
c) Tarafları.....	40
aa) Amir	40
bb) Lehtar	40
cc) Amir Banka.....	40
dd) Görevli Banka	41
ee) Teyit Bankası	43
ff) İhbar Bankası	43
gg) İştira Bankası.....	44
hh) Rambursman Bankası.....	44
jj) Devir Bankası.....	45
d) Türleri	45
aa) Yapısına Göre	45
aaa. Belgesiz Akreditifler	45
bbb. Ticarî (Belgeli) Akreditifler	46
ccc. Teminat Akreditifleri.....	46
ddd. Dönülebilir Akreditif.....	47
eee. Dönülemez Akreditif.....	48
fff. Teyitli Akreditif.....	48

<i>ggg. Teyitsiz Akreditif</i>	49
<i>hhh. Rotatif Akreditifler</i>	50
<i>iii. Devredilebilir Akreditifler</i>	51
<i>jjj. Karşılıklı Akreditifler</i>	51
<i>kkk. Çatı Akreditifler</i>	52
<i>lll. Omnibüs Akreditifler</i>	52
bb) Ödeme Şekline Göre	52
<i>aaa. Görüldüğünde Ödemeli Akreditifler</i>	52
<i>bbb. Vadeli Akreditifler</i>	53
<i>ccc. Kabul Akreditifleri</i>	53
<i>ddd. İştira Akreditifleri</i>	55
<i>eee. İştira Edilemeyen (Düz) Akreditifler</i>	56
<i>fff. Peşin Ödemeli Akreditifler</i>	56
<i>ggg. Yeşil Şartlı Akreditifler</i>	57
<i>hhh. Karışık Ödemeli Akreditifler</i>	57
e) Tâbi Olduğu Hukuk	58
aa) Uygulanacak Hukukun Kararlaştırılması Halinde	58
bb) Uygulanacak Hukukun Kararlaştırılmaması Halinde	59
§ 5. UCP 600 KURALLARI VE EUCP	61
I. TARİHÇESİ	61
II. UCP 500 VE UCP 600 KURALLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	62
III. UCP 600 KURALLARININ HUKUKÎ NİTELİĞİ	64
1- Milletlerarası Bir Anlaşma Olduğu Görüşü	64
2- Uluslararası Örf Adet Kuralı Olduğu Görüşü	65
3- Ticarî Teamül Olduğu Görüşü	66
4- Lex Mercatoria Olduğu Görüşü	66
5- Genel İşlem Şartı Olduğu Görüşü	67
6- Tarafların Yollamasıyla Sözleşme Niteliği Kazandığı Görüşü	68
IV. eUCP KURALLARI	70
1- Genel Olarak Elektronik Ticaret	70
2- eUCP Kurallarının Amacı	71

3- eUCP Kurallarının Kapsamı	71
4- eUCP Kurallarının Hukukî Niteliği	72
§ 6. AKREDİTİFİN İŞLEYİŞİ VE SEMEN	73
BORCUNUN İFASI	73
I. AKREDİTİFİN HÜKÜMLERİ.....	73
1- Temel Sözleşme (Bedel İlişkisi).....	73
a) Alıcının (Amir) Borçları ve Yükümlülükleri	73
b) Satıcının (Lehtar) Borçları ve Yükümlülükleri	74
2. Amir İle Akreditif Bankası Arasındaki İlişki (Karşılık İlişkisi)	76
a) Amirin Borçları	76
aa) Vekâlet İlişkisinden Doğan Borçlar.....	76
bb) Semenî Ödeme Borcu.....	77
cc) Diğer Bankaların Komisyonunu Ödeme	77
b) Akreditif Bankasının Borçları.....	77
aa) Vekâletten Doğan Borçlar	77
bb) Belgeleri İnceleme Borcu.....	78
aaa) UCP 600 Kurallarında Düzenlenen Belgeler.....	78
bbb) İnceleme Borcunun Kapsamı	86
cc) Ödeme Borcu	90
dd) Rambursman Borcu	93
ee) Çekince Koyma Borcu.....	93
ff) Diğer Borçlar	94
c) Bankanın Sorumluluğunun Sınırına İlişkin Hükümler	94
3- Lehtar İle Banka Arasındaki İlişki (Ödeme İlişkisi)	101
a) Lehtarın Borçları	101
b) Bankanın Borçları	102
aa) Belgeleri İnceleme Borcu	102
bb) Lehtara Bildirimde Bulunma Borcu	103
cc) Ödeme Borcu	103
4- Amir Banka İle Diğer Bankalar Arasındaki İlişki	104
a) Amir Banka İle Teyit Bankası Arasındaki İlişkiden Doğan Borçlar	104

b) Amir Banka ile İhbar Bankası Arasındaki İlişkiden Doğan Borçlar	105
II. AKREDİTİF BEDELİNİN İFASI	107
1- Akreditif Bedelinin Ödenmesi.....	107
a) Ön Ödeme	107
b) İbrazda Ödeme	108
c) Poliçenin Kabulü ile Ödeme	109
d) İştira	109
e) Vadeli Ödeme.....	111
2- İfa Engelleri	111
a) Def'î ve İtirazlar	111
aa) Temel İlişkiden Doğan Def'î ve İtirazlar.....	111
bb) Akreditif Bankası ile Lehtar Arasındaki İlişkiden Doğan Def'î ve İtirazlar (Ödeme İlişkisi)	113
aaa) Akreditifin Geçerliliğine İlişkin Def'î ve İtirazlar	113
bbb) Akreditifin İçeriğine İlişkin Def'î ve İtirazlar.....	113
ccc) Banka İle Lehtar Arasındaki Şahsî İlişkiden Kaynaklanan Def'î ve İtirazlar	114
cc) Amir İle Akreditif Bankası Arasındaki İlişkiden Doğan Def'î ve İtirazlar (Karşılık İlişkisi)	114
b) Geçici Hukukî Himaye Tedbirleri.....	115
c) Sebepsiz Zenginleşme	116
3- Akreditifin Hükümsüzlüğü	119
SONUÇ	120
ÖZET	124
SUMMARY	126
KAYNAKÇA	128
1- UCP 600 KURALLARI	144
2- Akreditif Açtırma Teklif Formu	180
3- eUCP Akreditif Açtırma Teklif Formu	181

KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız
BTHAE.	: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
CISG.	: United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods
CMR	: Convention on the Carriage of Goods by Road, 1956 (Eşyaların Karayolunda Milletlerarası Nakliyatı Hakkında Konvansiyon, 1956)
eUCP	: Elektronik UCP
E.	: Esas
e.t.	: Erişim tarihi
f.	: Fıkra
HD.	: Hukuk Dairesi
İGEME.	: İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi
İTÜSBD.	: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
K.	: Karar
MÖHUK.	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (No:5718)
MTO	: Milletlerarası Ticaret Odası, ICC.
RG.	: Resmî Gazete
s.	: sayfa
T.	: Tarih
TBK.	: Türk Borçlar Kanunu (No: 6098)
TD.	: Ticaret Dairesi
TTK.	: Türk Ticaret Kanunu (No: 6102)
UCC.	: Uniform Commercial Code (ABD Yeknesak Ticaret Kanunu)
UCP.	: Uniform Customs and Practice for Documentary Credits (Akreditiflere İlişkin Bir Örnek Usuller ve Uygulama)
URC.	: Uniform Rules for Collections (Tahsiller için Yeknesak Kurallar)
URR.	: Bankalararası Rambursman Kuralları (Uniform Rules For Bank-to-Bank Reimbursements Under Documentary Credits, URR UNIDROIT, UNCITRAL.
vd.	: ve devamı
Yarg.	: Yargıtay
YHGK.	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

§ 1. GİRİŞ

I. KONU VE AMAÇ

Akreditif, uluslararası ticarete kullanılan en güvenilir ödeme araçlarından biridir. Bu nedenle akreditif doktrinde sıklıkla uluslararası ticaretin “cansuyu” ya da “belkemiği” olarak adlandırılmaktadır¹. Akreditif sayesinde alıcının belirlediği şartların gerçekleşmesiyle satıcı semeni elde eder. Sonuçta taraflar farklı ülkelerde bulunmanın getirdiği riskleri akreditif sayesinde asgariye indirmiş olurlar. Akreditife ilişkin uluslararası bağlayıcılığı olan bir kurallar bütünü bulunmamaktadır. Bunun yerine akreditif metnine dercedilen atıfla, uygulama alanı bulan MTO’nun oluşturduğu UCP kuralları çerçevesinde işlemler yürütülmektedir. Bu kurallardan sonuncusu UCP 600 kurallarıdır. UCP 600 Kuralları, getirilen yeniliklerin uygulamaya etkisinin yanı sıra, semen borcunun ödenebilmesi için dikkat edilmesi gereken hususları da açıklığa kavuşturmuştur. Buna karşın, halen tüm Dünyada akreditiflerin yaklaşık % 70’i ilk ibraz sonrasında banka tarafından geri çevrilmektedir.

Akreditif uygulamaları, dış ticarete ödeme şekilleri arasında önemli bir yere sahiptir. Bağlayıcılığını akreditif metnindeki atıftan alan UCP 600 Kuralları bazı yenilikleri beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada, UCP 600 Kuralları’nın daha iyi anlaşılması, uygulamadaki sorunların çözümüne katkı sağlayabilecek görüşlerin ortaya konulması hedeflemektedir. Böylece semen borcunun nasıl ifa edilmesi gerektiği açıklanmaya çalışılmaktadır. Bunun yanında özellikle şu sorulara yanıt aranmıştır:

- İfa ve ödeme kavramları nedir, aralarında nasıl bir ilişki bulunmaktadır?
- Dış ticarete kullanılan başlıca ödeme biçimleri nelerdir?
- Akreditifin hukukî niteliği, işlevi, çeşitleri nelerdir?

¹ Schulze, H. : “The UCP 600 – A New Law Applicable to Documentary Letters of Credit”, 2009, 21 South African Mercantile Law Journal, s. 228-248.

- Akreditifte taraflar kimlerdir, bunlar arasındaki hukukî ilişkilerin niteliği nedir?
- Akreditif uygulamasında karşılaşılan sorunlar nelerdir?
- Akreditiflerin tâbi olduğu hukuk nedir?
- UCP 600 Kurallarının akreditif uygulamasındaki yeri nedir?
- UCP 600 Kuralları çerçevesinde semen borcunun ifası nasıl gerçekleştirilebilir?
- İlk ibraz üzerine yapılan incelemelerde bankalar tarafından belirlenen başlıca çekince sebepleri nelerdir?

II. KAPSAM VE PLAN

Çalışmada ilk olarak ifa ve ödeme kavramları genel hatları itibariyle açıklanmıştır. Ardından akreditif uygulamalarının dış ticaret işlemlerindeki yeri ve önemine değinilmiştir. Daha sonra akreditifin hukukî niteliği ve çeşitleri incelenmiştir. UCP 600 Kuralları çerçevesinde semen borcunun ifası çalışmada ele alınan diğer bir konudur. Sonuç kısmında ise ilk ibrazda bankaların çekince koyma sebepleri sayılarak uygulamada ortaya çıkan vakit ve likidite kaybının önüne geçilebilmesini teminen öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

III. METOD VE YAKLAŞIM

Tezde akreditif kurumu öncelikle Türk Hukuku açısından ele alınmış, daha sonra UCP 600 Kurallarının uluslararası boyutta uygulanabilirliği ve bu hususta karşılaşılan sorunlar irdelenmiştir. Ayrıca UCP 600 ve UCP 500 Kuralları arasındaki farklılıklara da değinilmiştir.

§ 2. İFA

I. GENEL OLARAK

İfa, kavram olarak bir işi yapma, yerine getirme anlamını taşımaktadır. Tarafların birbirine uygun irade beyanı ile kurdukları sözleşmeler farklı türde borçlar ortaya çıkartmaktadır. Bunlar; verme, yapma ve yapmama borçlarıdır. İşte bu borcun yerine getirilmesi “ifa” kavramı ile açıklanmaktadır. Haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan borçlar da ifa ile son bulmaktadır.

İfa, prensip olarak borç ilişkisini sonlandırmaz. Borcun ifa edilmesi, yani eksiksiz olarak edim sonucunun gerçekleştirilmesi ile borç sona erer². Borç ilişkisinin ifa ile sona erebilmesi için karşılıklı olarak tüm aslî ve fer’î borçların ifası gerekmektedir³.

II. HUKUKÎ NİTELİĞİ

Doktrinde ifanın hukukî niteliğine ilişkin çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Bunlar arasında ifanın hukukî işlem veya hukukî işlem benzeri fiil, sınırlı sözleşme ve maddî fiil olduğu görüşleri yer almaktadır. Aşağıda bu görüşler sırasıyla ele alınmıştır.

1- İfanın Hukukî İşlem veya Hukukî İşlem Benzeri Fiil Olduğu Görüşü

Bir görüşe göre ifa hukukî işlem veya hukukî işlem benzeridir. Bu görüşü savunan yazarlara göre, ifanın geçerli sayılabilmesi için bir maddî fiil gerçekleşmeli ve aynı zamanda taraflar borcun ortadan kaldırılmasına yönelik olarak irade beyanlarını ortaya koymalıdır. Fakat bu görüşün muteber sayılması ile ifa anında tarafların sözleşme yapabilme ehliyetinin geçerliliği tartışılmalıdır. Söz konusu tartışma ise uygulamada zorluklara yol açacak niteliktedir. Bu görüşe karşı yapılan

² Eren, F.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 17. Baskı, Ankara 2015, s. 868 vd.

³ Kılıçoğlu, A.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.II., Ankara 2001, s.336.

eleştiriler üzerine ifa anında sadece borçlunun edimini yerine getirmeye yönelik iradesinin ifanın geçerliliği için yeterli olacağı ileri sürülmüştür⁴.

2- İfanın Sınırlı Sözleşme Olduğu Görüşü

Bir görüşe göre ifa sınırlı sözleşmedir. İfanın sınırlı sözleşme niteliğinde olduğu fikri İsviçre ve Türk doktrinde kabul görmüştür. Bu görüşün savunucuları, yapmama borçlarında bir sözleşme kurulmasının ve irade beyanlarının geçerliliğine dair tartışmalar yapılmasının gereksiz olduğunu belirtmektedirler. Bu yazarlara göre yapmama borcunu ifa eden borçlunun fiil ehliyetine sahip olmadığını ileri sürerek ifayı geçersiz saymak, taraflar açısından bir yarar sağlamaz. Bu anlamda, edimlerin yapısına göre bir ayırma giderek, bazı hallede ifayı maddî fiil, diğer durumlarda ise sözleşme olarak kabul etmek gerekir⁵.

3- İfanın Maddî Fiil Olduğu Görüşü

Maddî fiil görüşüne göre ifanın geçerliliği araştırılırken, borcun türü ne olursa olsun, ehliyet tartışmasına girilmemelidir. Tarafların sözleşmeye uygun bir fiil ile hareket etmesi üzerine borç sona erer ve böylece ifa gerçekleşir. Bu noktada ifaya ilişkin olarak tekrar bir anlaşılmaya gerek duyulmamalıdır.

4- Görüşlerin Değerlendirilmesi

Yukarıda kısaca özetlenen ifanın hukukî niteliği ile ilgili görüşler içerisinde en uygulanabilir olanı maddî fiil görüşüdür. Çünkü ifayı hukukî işlem veya sözleşme saymak, tatbikatta çeşitli sorunlara yol açacağı gibi hukukî ilişkinin analizini de karmaşıktırmaktadır. Sözleşme ile taraflar hangi borçları ifa edecekleri hususunda zaten birbirine uygun irade beyanında bulunmuşlardır. Haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmede de tarafların ifa yükümlülüğü kaynağını kanundan almaktadır. Edimin ifa uğruna veya ifa yerine gerçekleştirilmesi ifanın hukukî niteliğinin belirlenmesinde

⁴ İnceoğlu, M.: “İfanın Hukukî Niteliği Borçlunun Edime Uygun Eyleminin İfa Teşkil Edip Etmeyeceği Sorunu” , s.151, <<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/271/2444.pdf>> , e.t.:29/06/2012.

⁵ Eren, s. 872.

önem taşımamaktadır. Her iki durumda da ifa bir sözleşmeden ziyade, maddî fiil olarak görülmelidir. İfanın sözleşme olduğu kabul edildiğinde bu sözleşmeden kaynaklanan edimlerin yerine getirilmesi hususunda da taraflar anlaşmalıdırlar. Böyle bir durumda ilk sözleşmede belirlenen borçların ifası için sayısız sözleşme akdedilmesi gerekliliği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Böyle bir sonucun kabul edilemeyeceği ise açıktır.

III. ÖDEME

1- Genel Olarak

Ödeme (tediye) terimi, bir borç için alacaklıya para verme anlamını taşımaktadır. Bu borç haksız fiilden doğan bir tazminat borcu olabileceği gibi, sözleşmeden de kaynaklanmış olabilir. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunun⁶ 83 ilâ 111. maddeleri borçların ifasını; 112 ilâ 126. maddeleri ise borçların ifa edilmemesinin sonuçlarını düzenlemektedir. Tüm bu hükümlerden ifanın ödemeye kıyasla daha geniş bir tabir olduğu anlaşılmaktadır. Gerçekten de, ifa kavramı ile verme, yapma ve yapmama borçlarının yerine getirilmesi anlatılır. Buna karşılık, ödeme ile belirli bir miktar para borcunun ifası vurgulanmak istenmektedir.

2- Modaliteleri

a) Ödemeyi Yapacak Taraf

Türk Borçlar Kanunun 83. maddesine göre, ifanın şahsen yapılmasında alacaklının bir menfaati bulunmuyorsa, bizzat borçlunun ifada bulunmasına gerek yoktur. Bu çerçevede, para borçları açısından ödemenin kimin tarafından yapıldığı önemli değildir.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde akreditif ilişkisi değerlendirilecek olursa, semeni lehtara ödeyebilecek birçok taraf bulunabilir. Gerçekten de, temel ilişki sebebiyle amirin kendisi semeni ödeyebilir. Fakat akreditif temel ilişkiden

⁶ Metin için bkz. 04/02/2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmî Gazete, < <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6098.html> > , e.t.:24/02/2012.

bağımsızdır. Bu sebeple, söz konusu halde lehtarın bankaya karşı ileri süreceği ödeme talebi geri çevrilemez ve amir iki kez ödemede bulunmuş olur. Dolayısıyla uygulamada amirin ödemede bulunma ihtimali pek bulunmamaktadır. O halde ödemede bulunabilecek başlıca taraflar amir banka, görevli banka, teyit bankası, rambursman bankası ve iştira bankasıdır. Amir banka dışındaki bankaların ödemede bulunması üzerine amir banka, ödemeyi gerçekleştiren bankayı ramburse etme yükümlülüğü altına girer. Amir ise semeni ve banka komisyonunu ödeyerek borcundan kurtulur.

b) Ödemeyi Alacak Taraf

Temel satım sözleşmesinde satıcı belirli malların mülkiyetini ithalatçıya geçirme yükümlülüğü altına girmekte, bunun karşılığında ise semene hak kazanmaktadır. Akreditif ilişkisinin kurulması ile ihracatçı, lehtar konumuna gelerek, belirli belgelerin bankaya ibrazı üzerine ödemeyi alma hakkını iktisap eder. Lehtar bu hakkını belli şartlarda devredebilir.

c) Ödemenin Yapılacağı Yer

Türk Borçlar Kanununun 89. maddesi uyarınca, para borçlarında ödemenin alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde yapılması gerekir. Buna karşılık milletlerarası satım sözleşmelerinde ise 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun 24. maddesi uyarınca sözleşmelerden doğan borç ilişkilerinde karakteristik edim borçlusunun işyeri hukuku uygulama alanı bulur⁷. Milletlerarası satım sözleşmelerinde karakteristik edim borçlusunun satıcı-ihracatçı olduğu söylenebilir⁸. Akreditif ilişkisi açısından lehtarın işyeri hukuku uygulanır ve ödeme burada gerçekleştirilir. Zaten uygulamada çoğu zaman amir banka lehtarın ülkesinde bir bankayı görevlendirmekte, lehtarın bu bankaya uygun belgeleri ibraz etmesi üzerine banka ödemeyi gerçekleştirmektedir.

⁷ Metin için bkz. 12/12/2007 tarihli ve 26728 sayılı Resmî Gazete <<http://www.Resmîgazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.Resmîgazete.gov.tr/eskiler/2007/12/20071212.htm&main=http://www.Resmîgazete.gov.tr/eskiler/2007/12/20071212.htm>>, e.t.:10/07/2012.

⁸ Alkılıç, Ş.: “ Uluslararası Ticarete Vesaik Mukabili Ödeme Yöntemi”, GÜHFD, C.XIV, Y.2010, s.10, <http://www.hukuk.gazi.edu.tr/editor/dergi/14_2_1.pdf> , e.t.: 03/07/2012.

d) Ödemenin Yapılacağı Zaman

İfa zamanı meselesi Türk Borçlar Kanununun 90 ilâ 98. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Kural olarak, bir borç doğduğu anda muaccel olur. Para borçları bir defada ifa edilebilen borçlar olduğu için, ifa zamanı konusu önem taşımaktadır⁹. Akreditifler açısından ödeme zamanı farklılık gösterebilmektedir. Ödeme çoğunlukla ibrazda gerçekleştirilmekle birlikte, ön ödeme veya vadeli ödeme şekli kullanılarak ifa zamanı değiştirilebilmektedir.

e) Ödemenin Konusu

Ödemenin konusu belirli bir miktar paradır. Bu para “semen” olarak da adlandırılabilir. Türk Hukuk Lûgatinde semen “*satış akdi gereğince satılan malın karşılığı olarak alıcının iltizam ettiği bir para*” olarak tanımlanmıştır¹⁰. Aynı şekilde, diğer hukuk sözlüklerinde semen, “*satış parasını; satım sözleşmesinde, satanın mal teslimine karşılık olarak ödenecek para*”¹¹ veya “ *tarafların bir sözleşme yapmasına vesile olan ücret*”¹² şeklinde tanımlanmıştır. Bu itibarla, semenin nakit olması şarttır ve ayrıca alıcıya semen verilmesi satışı mal değişim (trampa) sözleşmesinden ayıran en belirgin özelliiktir¹³.

⁹ Tuhr, A. (Çeviren: Edege, C.) Borçlar Hukukunun Umumi Kısım, C.II, Ankara 1983, s. 506.

¹⁰ Başbakanlık Türk Hukuk Lûgati, 3. Baskı, Ankara 1991, s. 295.

¹¹ Yılmaz, E.: Hukuk Sözlüğü, 10. Baskı, Ankara 2011, s. 1207.

¹² Black, H. C.: Black's Law Dictionary, 4. Baskı, Minnesota 1968, s. 379.

¹³ Tandoğan, H.: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C.I/1, İstanbul 2008, s. 84.

§ 3. DIŞ TİCARET VE INCOTERMS

I. DIŞ TİCARET

1- Tanımı

Farklı ülkeler arasında, mal ve/veya hizmetlerin ücret karşılığı aktarılması faaliyeti, “*dış ticaret*” olarak tanımlanabilir¹⁴. Bir ülkenin millî sınırları içerisinde ve kendi öz kaynakları ile gerçekleşen ticaret, üçüncü ülkeler nezdinde bir farklılık yaratmaz. Buna karşılık, dış ticarete bir firmanın doğurduğu pozitif veya negatif değer doğrudan o ülkenin ekonomisini etkilemektedir¹⁵.

Ülkelerin dış ticarete yönelmesinin en önemli sebeplerinden birisi ihtiyaçların tamamının yerli üretim ile sağlanamamasıdır. Bunun yanında bazı malların üretiminde ülkelerin giderek uzmanlaşmak suretiyle avantajlı konuma geçmesi de başka bir etkidir¹⁶. Konuya Türkiye açısından bakıldığında, dış ticaretin 1960’lardan sonraki 20 yıllık dönemde ithal ikameci politikalar çerçevesinde yürütüldüğü görülür. Fakat 24 Ocak 1980 kararlarıyla ekonomide yapı değişikliğine gidilerek ihracata dayalı büyüme modelinin benimsendiği anlaşılmaktadır. Söz konusu kararlar ile kamu kesiminin küçülmesine ve piyasalara müdahale edilmemesine yönelik tedbirler uygulanmaya başlanmıştır¹⁷. Güney Kore, Singapur ve Tayvan gibi ülkelerin serbest ticaret politikaları sayesinde ulaştıkları büyüme hızları Türkiye’yi bu kararları alırken cesaretlendirmiştir¹⁸.

İhracata dayalı büyüme modelinin temeli David Ricardo’nun mukayeseli üstünlükler teorisine (*principle or law of comparative advantage*) dayanmaktadır. Ricardo, Adam Smith’in mutlak üstünlükler teorisinin eksik yönünü tamamlayarak emek faktörünün değer faktörü ile birlikte ele alınması gerektiğini savunmuştur.

¹⁴ Özalp, A.: UCP 600’in Kullanılması ve Akreditif, İstanbul 2009, s. 3; < <http://muhasabedersleri.com/dis-ticaret/dis-ticaret.html>>, e.t: 04/06/2011.

¹⁵ Özalp, s. 3.

¹⁶ Dinler, Z.: İktisada Giriş, 11. Baskı, Bursa 2007, s. 515-516.

¹⁷ Saruhan, H.: Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülkelerin Dış Ticaret Yapısı Üzerine Etkileri (Türkiye Örneği), s. 154.

¹⁸ Kösekahyaoglu, L. – Şentürk, C.: “İhracata Dayalı Büyüme Hipotezinin Testi: Türkiye ve Yeni Gelişen Ekonomiler Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, s. 24.

Yazara göre paranın değeri teknoloji, doğal kaynaklar ve benzeri birçok etken yüzünden iki ülkede aynı olamaz¹⁹. Bir başka deyişle, iki ülke, aynı ürünü aynı nominal değerle üretse dahi, birinin mukayeseli olarak maliyeti daha düşük ise, bu ülke o malın üretiminde üstünlüğe sahiptir ve ihracat yapmalıdır²⁰. Gerçekten de, modern dış ticaret teorilerinde Ricardo'nun izlerine rastlanması teorisinin güçlü tarafını ortaya koymaktadır. Pek tabiidir ki, her teorisinin zayıf bir yönü vardır ve bu sebeple Ricardo'nun teorisinin eksik yönlerini tamamladığı iddiasıyla birçok yeni dış ticaret teorisi ortaya atılmıştır²¹.

2- Tarafları ve Riskleri

Dış ticaretin tarafları ithalatçı, ihracatçı ve bankalardır. Bankalar güvence veren taraf olabilecekleri gibi aracılık hizmeti de üstlenebilirler²².

Dış ticaret oldukça riskli bir faaliyettir. Bu faaliyet kapsamında karşılaşılabilecek başlıca risklerden biri ticarî risktir. Bu risk herhangi bir ticarî girişimin talep daralması, beklenenin üzerinde gerçekleşen üretim maliyetleri, alıcıların iflâsı gibi sebeplerle başarısız olma riskidir. Buna karşılık, politik risk, genel olarak yatırımcıların bir ülkeye sermayesini getirmesinden sonra, o ülke kanunlarının yatırımcı aleyhine değişmesidir²³. Kur riski ise, para değerinde meydana gelen dalgalanmaların oluşturduğu riski ifade etmektedir²⁴. Yüksek kur riskinin risk ayarlı beklenen geliri azaltacağı ve ticaret şevkini kıracağını savunan görüşler bulunmaktadır. Buna karşılık, yatırımcıların sadece bu riski göz önüne

¹⁹ Ricardo, D.: Principles of Political Economy and Taxation, s. 97.

²⁰ Lucia, P.P.: "Economic Theories of Foreign Trade Transactions", s.512.

²¹ Mill- Karşılıklı Talep Kanunu; Marshall- Subjektif Reel Maliyet Teorisi; Haberler- Alternatif Maliyetler; Heckscher & Ohlin- Faktör Donatımı Teorisi. Bayraktutan, Y.: "Bilgi ve Uluslararası Ticaret Teorileri", CÜİİBD, C. IV, 4, S. II, 2003, s.176 vd.

²² Özalp, s.15.

²³ Comeaux, P.E.- Kingsella, N. S.: "Protecting Foreign Investment Under International Law: Legal Aspects of Political Risk", Transnational Corporations, vol. 10, no.1 (April 2001), s. 156.

²⁴ Meera, A.K.M.: "Hedging Foreign Exchange Risk with Forwards, Futures, Options and the Gold Dinar: A Comparison Note", s.1.

olarak hareket etmediği ve hatta portföy modeli ile bunun avantaja çevrilebileceği savunulmuştur²⁵.

II. INCOTERMS

1. Amacı ve Kapsamı

Dış ticaretten kaynaklanan riskleri en aza indirmek için çeşitli uluslararası yapılanmalara gidilmiştir. Bunlardan en önemlisi MTO'dur. I. Dünya Savaşı'nın henüz sona ermediği dönemde Dünya ekonomisi korumacı ve milliyetçi bir yapıya sahip olup, bu durum, uluslararası ticaret için ciddi tehlike teşkil ediyordu. Her ülkenin kendi ekonomisini koruma çabasında olduğu bir dönemde MTO, uluslararası ticarete yeknesaklığı sağlamak amacıyla 1919'da kurulmuştur²⁶. MTO kurucularının temel düşüncelerinden biri, barışın tesisinde ticaretin çok önemli bir yere sahip olduğudur. Hatta bu kimseler kendilerine "barışın tacirleri" adını dahi vermişlerdir²⁷.

MTO, uluslararası ticarete kullanılan terimlerin farklı ülkelerde farklı anlamlarla uygulanmasından doğabilecek uyuşmazlıkları önlemek için ilk defa 1936 yılında Incoterms'i yayınlamıştır²⁸. Bu sayede taraflar sözleşmeyi müzakere ederken taşımanın hangi şartlarda gerçekleştirileceğini ve riskin hangi aşamada kime ait olduğunu daha net biçimde öngörebilmektedir²⁹. Daha sonra bu kurallar 1953, 1967, 1976, 1980, 1990, 2000 ve 2010 yıllarında güncellenerek dönemin şartlarına uyarlanmıştır³⁰.

Milletlerarası Yeknesak Kuralların dış ticaret sistemine sağladığı bir diğer katkı da uygulanacak hukuk konusundadır. Çünkü bu tür işlemlerde taraflar farklı

²⁵ Sercu, P. – Uppal, R.: "Exchange Rate Volatility And International Trade: A General-Equilibrium Analysis", European Economic Review 47, 2003, s. 429 – 441.

²⁶ UCP 600, önsöz, <http://www.sharaflogistics.com/wp-content/uploads/UCP_600_2007_208751_v1.pdf>, e.t: 04/06/2011.

²⁷ Commentary on UCP 600, 2007, s. 166.

²⁸ Özalp, s. 5.

²⁹ Skaren, E.: UCP& INCOTERMS: Legal study of letter of credit problems, University of Oslo, Yüksek Lisans Tezi, 2007, s.12.

³⁰ "Incoterms 2000", < <http://www.kcaa.pk/downloads/INCOTERMS2000.pdf>> e.t: 04/06/2011. ; < http://www.iccwbo.org/incoterms_history/>, e.t: 04/06/2011.

ülkelerde bulunmaktadır. Bu sebeple, hangi hukukun uygulanması gerektiği konusunda tereddütler yaşanmakta iken, tarafların sözleşmede Incoterms'e yaptıkları atıf sayesinde bu kurallar sözleşme hükmü haline gelerek uygulanmaktadır³¹. Incoterms kurallarının bu esnek hukuk yapısı sayesinde taraflar dilerse 2010 yılı öncesindeki kurallara, örneğin Incoterms 1990'a da atıfta bulunabilirler³².

Incoterms'ün kapsamı, bir satım sözleşmesinin taraflarının hak ve yükümlülükleri ile sınırlıdır. Burada ise ağırlıklı olarak teslim ile hasarın hangi andan itibaren karşı tarafa geçeceği hususu üzerinde durulmakta, sözleşmeye aykırılığın sonuçları, sorumluluktan kurtulma gibi konulara değinilmemektedir³³. Ayrıca bu satım sözleşmesinin konusunu yazılım gibi maddî olmayan varlıkların oluşturması halinde de Incoterms uygulanmaz³⁴.

2. Yapısı

Incoterms 2010 yapısı itibariyle dört ana kategoriden oluşmaktadır. E grubunda satıcının riski en düşük seviyede iken, D grubuna yaklaştıkça risk seviyesi satıcı açısından artmakta, alıcı açısından azalmaktadır³⁵. Burada özellikle taşımacılık riskleri ve ödemeye ilişkin riskler göz önünde bulundurulmaktadır³⁶. Incoterms 2010 ise gruplandırmayı “deniz ve iç su yolu taşımacılığı” (*rules for sea and inland waterway transport*) ve “her türlü taşıma modeli ile taşımacılık” (*rules for any mode or modes of transport*) olmak üzere ikiye indirgemıştır³⁷. Bir diğer yenilik ise “geminin küpeştesini aşma” şartının “gemide teslim” biçiminde değiştirilmiş olmasıdır³⁸. Tarafların terimlerde düzenlenen en temel yükümlülükleri sözleşmeye

³¹ Reisoğlu, S.: Türk Hukuku'nda ve Bankacılık Uygulamasında Akreditif, 2. Baskı, Ankara 2009, s. 28.

³² Caner, O.: “Incoterms 2010 (ICC Rules For The Use of Domestic and International Trade Terms)”, İTÜSBD., Y.11, S. 22, Güz 2012/2, s.225.

³³ Kuyucu, A. S.: Incoterms (Uluslararası Ticari Terimler), İstanbul 2011, s. 22.

³⁴ “Purpose And Scope of Incoterms”, s.1, <<http://www.kcaa.pk/downloads/INCOTERMS2000.pdf>> e.t: 04/06/2011.

³⁵ “Shipping and Incoterms Practice Guide”, <<http://www.undp.org/procurement/documents/undp-shipping-guide.pdf>> e.t: 04/06/2011.

³⁶ Sunay, N.: “INCOTERMS 2010” Kuralları Hakkında Genel Bilgi ve Bu Kurallar Kapsamında “Dat ve Dap” Ticari Terimleri, e-Akademi, Eylül 2012, S. 126, s.7.

³⁷ Bergami, R.: “Incoterms 2010: What you Need To Know For Smooth Trading”, s.2.

³⁸ Sunay, N.: “INCOTERMS 2010” Kuralları Hakkında Genel Bilgi ve Bu Kurallar Kapsamında “Dat

uygun bir biçimde malları sağlama, semeni ödeme, malları teslim etme ve alma, hasara katlanma ve bildirim yükümlülüğüdür³⁹.

Grup	Incoterms 2010	Tanım
Her Türlü Taşıma Modeli İle Taşımacılık	EXW- Ex Works	Satıcı malları kendi hâkimiyet alanında alıcıya teslim eder ve tüm hasar ve masraflar alıcıya geçer.
	FCA- Free Carrier	Satıcı malları alıcı tarafından belirlenen kişiye belirtilen yerde gümrüklenmiş olarak teslim eder.
	CPT-Carriage Paid To	Satıcı malları kendi seçtiği bir taşıyıcıya teslim eder, navlun dışındaki masraflar ve hasar alıcıya geçer. CFR sadece denizyolu taşımacılığında kullanılabilirken CPT her tür taşımada kullanılabilir.
	CIP- Carriage And Insurance Paid To	Belirlenen limanda mallar geminin küpeştesini aştığında teslim edilmiş sayılır ve hasar alıcıya geçer. Satıcı ayrıca taşıma sigortasını yaptırma yükümü altındadır. CIF sadece denizyolu taşımacılığında kullanılabilirken CIP her tür taşımada kullanılabilir.
	DAT- Delivered At Terminal	Belirlenen terminalde malların boşaltılması ile teslim gerçekleşir. Alıcı gümrük masraflarından sorumludur. Önceki DEQ klotunun yerine geçmiştir.
	DAP- Delivered At Place	Belirlenen adreste malların boşaltmaya hazır biçimde alıcıya teslim edilmesidir. Alıcı gümrük masraflarından sorumludur. Önceki DAF, DES ve DDU'nun yerini almıştır.
	DDP- Delivered Duty Paid	Satıcının en çok yükümlülüğünün bulunduğu klotdur. Satıcı malların varış yerine taşınması ve gümrük masraflarından sorumludur.
Deniz Ve İç Su Yolu Taşımacılığı	FAS- Free Alongside Ship	Belirlenen yükleme limanında mallar gemi doğrultusunda yerleştirilince hasar ve masraflar alıcıya geçer.
	FOB- Free on Board	Belirlenen limanda mallar gemiye doğru biçimde yüklendiğinde teslim edilmiş sayılır.
	CFR-Cost and Freight	Belirlenen limanda mallar gemiye doğru biçimde yüklendiğinde teslim edilmiş sayılır ve hasar alıcıya geçer. Ancak satıcı FOB'dan farklı olarak navlunu ödeme yükümü altındadır.
	CIF- Cost Insurance Freight	Belirlenen limanda mallar gemiye doğru biçimde yüklendiğinde teslim edilmiş sayılır ve hasar alıcıya geçer. Ancak satıcı CFR'den farklı olarak taşıma sigortasını yaptırma yükümü altındadır.

ve Dap” Ticari Terimleri, e-Akademi, 2012, S. 126, s.9.

³⁹ Kuyucu, s. 35 vd.

§ 4. DIŞ TİCARETTE ÖDEME ŞEKİLLERİ

I. PEŞİN ÖDEME

Peşin ödemede alıcı, satım sözleşmesinin ardından mallar henüz taşınmak üzere yüklenmeden semeni satıcıya öder. Bu tür ödeme alıcı açısından yüksek bir risk oluşturur. Çünkü burada doğru malın gönderilip gönderilmeyeceği hususunda belirlilik yoktur. Alıcının burada yapması gereken doğru malın sevk edilmemesi halinde bedelin iade edileceğine dair bir banka garantisi veya kırmızı şartlı (*red-clause*) akreditif⁴⁰ temin etmektir⁴¹. Bu tip ödemelerde satıcı açısından semeni elde edememe riski ortadan kalkar. Diğer taraftan, bu şartlarla ticaret yapmak istemeyen müşteriler başka satıcılara yönelebileceği gibi, nakliye, sigorta vb. hizmetler karşılığında fazladan kazanılabilecek ücretlerden vazgeçilmiş olur⁴². Alıcı peşin ödeme biçiminde semenin indirilmesi hususunda satıcıyı ikna edebilir, fakat aradaki güven ilişkisinin sağlam olmadığı hallerde bu tarz ödeme önerilmemektedir⁴³.

Peşin ödemede ilk olarak sözleşme akdedilir. Sonra proforma fatura alıcıya gönderilir, satıcı yukarıda anılan banka garantisini temin edecek ise bankasından garantinin alıcısına gönderilmesini talep eder. Semen ödendikten sonra satıcı borcunu ifa eder, alıcı da ya garantiyi serbest bırakır ya da garanti altında bedelin iadesini talep eder⁴⁴.

⁴⁰ Satıcının bir miktar avans talep edebildiği akreditif türü.

⁴¹ Tuncel, M.: Türk Dış Ticaretinde Teslim ve Ödeme Şekillerinin Ekonomik Analizi: Eğitim Gereklilerinin Belirlenmesine İlişkin Bir Model Önerisi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dış Ticaret Eğitimi Bölümü, Ankara 2006, s. 40.

⁴² “Cash-in-Advance”, <http://trade.gov/media/publications/pdf/trade_finance_guide2007ch2.pdf>, e.t: 11/06/2011.

⁴³ Özöner, S.: Bankalarca Uluslararası Ödeme Şekilleri ve Uluslararası Ticaretin Finansmanı, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Bursa 2006, s.57.

⁴⁴ Özalp, s.15.

II. MAL MUKABİLİ ÖDEME

Mal mukabili ödemede alıcı, malı teslim aldıktan sonra semeni ödemektedir⁴⁵. Peşin ödemedeki riskleri bu defa satıcı taşımaktadır. Zira böyle bir halde alıcının ödeme yapacağı hususunda bir kesinlik yoktur⁴⁶. Malların ve mala ilişkin belgelerin semenin tahsilinden önce alıcıya devredilmesinin getirdiği risk, garanti akreditifi sayesinde en aza indirebilir⁴⁷. Mal mukabili ödemenin tercih edilmesinin sebepleri arasında, alıcının tek alıcı olması, satıcının pazara yeni girmesi, mal bedelinin fazla yüksek olmaması ve taraflar arasında tam bir güven ilişkisinin oluşmaması gibi hususlar gösterilebilir⁴⁸.

Mal mukabili ödemede ilk olarak sözleşme akdedilir. Sonra proforma fatura alıcıya gönderilir, alıcı garantili akreditif sağlayacaksa bankasına başvurarak bunun satıcıya gönderilmesini talep eder. Satıcı edimini yerine getirdikten sonra semen ödenir, satıcı garantiyi serbest bırakır veya tazmin talebinde bulunur⁴⁹.

III. VESAİK MUKABİLİ ÖDEME

Vesaik mukabili ödemede alıcı, alıcının bankası ve satıcı olmak üzere en az üç taraf bulunmaktadır. Alıcı, vesaik mukabili ödemede bulunacağı vakit bankasına bir kredi mektubu⁵⁰ gönderir. Burada banka alıcının vekili konumundadır⁵¹. Vesaik mukabili ödeme metodu basit ve ucuz olduğu için tercih edilebilir. Çünkü bu

⁴⁵ Özönen, s.54.

⁴⁶ Özalp, s.16.

⁴⁷ Dilek, M.: Dış Ticarete Ödeme Yöntemleri ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s.4.

⁴⁸ Özalp, s.16.

⁴⁹ Özalp, s.16.

⁵⁰ Kredi mektubu (itibar mektubu) 6098 sayılı Borçlar Kanununun 515. maddesinde ” *Kredi mektubu, mektup gönderenin gönderilene bir üst sınır belirleyerek veya belirlemeksizin, kredi mektubundan yararlanacak belirli kişiye istemde bulunacağı miktarda para ve benzeri şeyleri verme konusundaki vekâletini içeren belgedir.*

Kredi mektubu, vekâlet sözleşmesi ve havale hükümlerine tabidir.” şeklinde düzenlenmiştir.

Buna göre kredi mektubu üç taraflı hukukî işlemlerden olup, mektup sahibi, muhataba vekâlet vermektedir. Muhatap bu vekâleti kabul etmedikçe vekâlet ilişkisi tamam olmaz. Muhatap bu vekâlete istinaden mektup hamiline ödemede bulunmayı yükümlenir. Mektup sahibi, mektup hamiline temsil yetkisi vermektedir. Mektup hamiline bu yüzden itibar (kredi) verilen kimse de denir. Kredi mektubu, havaleden farklı olarak sadece para ve benzeri şeylerin teslimi için kullanılabilir. Yavuz, C.: Borçlar Hukuku Dersleri, 7. Baskı, İstanbul 2009, s.419-421.

⁵¹ Dilek, s.6.

metodda banka garantisi ile ödememe riski ortadan kaldırılabilir. Alıcı semeni ödediği anda eşyanın mülkiyetini iktisap eder⁵². Bu tür ödemelerde ilk önce satıcı eşyayı alıcıya gönderir. Satıcı eşyaya ilişkin menşe şahadetnamesi⁵³, konişmento, fatura⁵⁴, form A vs. belgeleri bedeli tahsil edilmek üzere kendi ülkesindeki bankasına ibraz eder. Satıcının bankası (*remitting bank*, amirin bankası veya gönderen banka) römiz mektubu⁵⁵ düzenleyerek bunu ve eşyaya ilişkin ibraz edilen belgeleri alıcının bankasına (*collecting bank*, tahsil bankası) gerekiyorsa ciro ederek gönderir. Tahsil bankası bunun üzerine alıcıya bir ihbar mektubu gönderir. Alıcı tahsil bankasına başvurarak hemen semeni ödeyebileceği gibi, poliçeyi kabul etmek suretiyle de belgeleri teslim alabilir. Tahsil bankası, vesaik bedelini amirin bankasına transfer eder. Amirin bankası alıcıya ödemede bulunur⁵⁶.

Vesaik mukabili ödemelere ilişkin olarak MTO tarafından 522 sayılı “Tahsiller İçin Yeknesak Kurallar” broşürü yayımlanmıştır⁵⁷. Kuralların uygulamaya ilişkin maddesi gereğince tahsil için bankaya ibraz edilen bütün belgeleri kapsayacak talimatın üzerinde açıkça belgelerin URC kapsamında işlem göreceğine dair bir kayıt bulunmalıdır⁵⁸. Aşağıda detaylı olarak anlatılacak olan akreditif ile vesaik mukabili ödeme arasındaki en temel farklılık, bankanın ibrazı karşılamayı taahhüt edip etmemesi noktasında ortaya çıkmaktadır⁵⁹.

⁵² Özalp, s.17.

⁵³ *Certificate of origin*, uluslararası ticarete konu malın menşei gösteren belge. *İhracat Terimleri Sözlüğü*, s.103.

⁵⁴ Bill, invoice, ticarî satışlarda satıcı tarafından düzenlenerek alıcıya verilen belge, hesap pusulası anlamına gelmektedir. *İhracat Terimleri Sözlüğü*, s.49.

⁵⁵ *Remittance letter*, ihracatçının belgelerinin bankaya ibrazı üzerine uygun bulunması halinde banka, tahsil bankasına ibraz edilen belgelerle birlikte bu mektubu yollayarak tahsilin yapılmasının uygun olduğunu ifade ettiği mektuptur. Alkılıç, Ş.: “Uluslararası Ticarete Vesaik Mukabili Ödeme Yöntemi”, s. 24; Bağdınlı, N.: İthalat İşlemlerinde Akreditifli Ödeme Yöntemi ve Milletlerarası Ticaret Odası 500, s. 19.

⁵⁶ Özalp, s.18.

⁵⁷ Bölükbaşı, S.: Akreditifli İşlemlerde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir İnceleme, Tez, İstanbul 2008, s.14.

⁵⁸ Dilek, s.34.

⁵⁹ Byrne, J.: “Negotiation in Letter of Credit Practice and Law; The Evolution of the Doctrine”, s 566.

IV. AKREDİTİF

1- Tarihî Gelişimi

Yüzyıllar önce ticaret yapmak kuşkusuz çetin şartlara ayak uydurmayı gerektiriyordu. Tacirler yollarında para taşımanın ne kadar riskli olduğunu sık sık tecrübe etmekteydi. Gerçekten de, bu dönemde bir tacirin kendi şehrinden uzak bir yere yanında para olmaksızın gidip oradan mal getirebilmesine veya bir başka şehre götürüp sattığı malların bedeliyle güvenle evine dönebilmesine imkân tanınmalıydı. Bu imkânı yaratan ödeme aracı günümüz dış ticaretinde dahi akreditif adıyla kullanılmaktadır. Risk yönetimi, kârlılığını artırıp, riski azaltmak üzerine kurulmuştur ve eski çağlardaki tacirlerin de bunu ilmî olarak olmasa bile, içgüdü olarak yapabildikleri ortadadır⁶⁰. Bu çalışmanın temelinde yer alan akreditif, uluslararası ticarete konu eşyanın satımı ile elde edilecek olan semenin tahsilini garanti altına almak amacıyla yaratılmış bir müessesedir⁶¹. Bir telâkkiye göre akreditif, uluslararası ticareti uyumlaştıran en başarılı araçtır⁶².

Etimolojik olarak akreditif⁶³, Latince “itimat edilebilir” anlamını taşıyan “*accreditivus*” kelimesinden Fransızca’ya “*accréditation*” kelimesi olarak geçmiş, daha sonra İngilizce’de “*letter of credit*” halini almıştır⁶⁴. İngilizce’de ayrıca “*documentary credit*” veya “*bankers commercial letters of credit*” şeklinde de kullanılan akreditifin, hemen her dilde “kredi” ifadesini içerdiği görülmektedir⁶⁵.

⁶⁰ Risk Management, <http://en.wikipedia.org/wiki/Risk_management>, e.t: 11/06/2011.

⁶¹ Wood, J.S.: “Drafting Letters Of Credit: Basic Issues Under Article 5 Of The Uniform Commercial Code, UCP 600, And ISP98”, The Banking Law Journal, February 2008, s. 103-149.

⁶² Zorlu, R.: “To Examine The Contracts Arising Under The Commercial Credit Transaction (Letter Of Credit)”, < http://www.akellawfirm.com/yayinlar/TO_EXAMINE_THE_CONTRACTS_ARISING_UNDER_THE_COMMERCIAL_CREDIT_TRANSACTION_LETTER_OF_CREDIT.pdf>, e.t: 12/06/2011.

⁶³ Almanca: *Akkreditiv*, <<http://www.almancasozluk.gen.tr/index.php?search=ok&lang=tr&word=kredit+brief>>, e.t: 11/06/2011.

⁶⁴ Zambakhidze, T.: “Documentary Credit – An Advantageous Form of International Payment”, <http://www.geplac.ge/publicat/law/glr02n1e/p_75arte.pdf>, e.t: 11/06/2011.

⁶⁵ Polat, A. : “Uluslararası Ticarete Akreditifli Ödemeler ve UCP 600”, İTÜSBD, Y.:7 S. 13 Bahar 2008, s. 209-222.

Antik Yunan ve Roma devirlerinde “*trapezite*”⁶⁶ denilen bankerler, tezgâhlarını veya masalarını para teşhiri için kullanarak, takas yapıp, teminat alıp, bono ve çek keşide edip akreditif düzenlemişlerdir⁶⁷. Yine de, akreditifin bugünkü anlamıyla kullanılması XX. yüzyılda gerçekleşmiştir. Bundan önce akreditif olarak tanımlanan müessese fonksiyonları açısından oldukça farklıydı. XII. yüzyılda krallar ve papalar tarafından kullanılan akreditif, XVII. yüzyılda kaleme alınan eserlerde bir tacirin keşide ederek lehtara verdiği belge ile lehtarın diğer tacirlerden belgenin üzerinde yazan bedel kadar para alabilmesini sağlayan bir mekanizma olarak tarif edilmekteydi⁶⁸. Bu üçlü ilişki yönüyle akreditifin poliçeye benzediği söylenebilir.

Akreditif, Birinci Dünya Savaşı öncesinde en büyük gelişimini İngiltere’de göstermiştir. Savaşın ardından Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere’nin akreditiflerin tanınması konusundaki egemenliğine son vermiş, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise en büyük ithalatçı ekonomi haline gelerek akreditif düzenlemesi açısından ilk sıraya yükselmiştir⁶⁹. Diğer taraftan, uluslararası ticarete önemli bir ödeme yöntemi olan akreditif müessesesi farklı ülkelerde ayrı kurallara tâbi olduğundan çeşitli güçlüklerle karşılaşmıştır. MTO Bankacılık Tekniği ve Uygulamaları Komisyonu’nun üç yıllık bir çalışması sonucunda 1933 yılında ortaya çıkan Akreditiflere İlişkin Birörnek Usuller ve Uygulama Kuralları (UCP), bu zorlukların önüne geçerek değişik ülkelerde aynı kuralların uygulanmasını hedeflemiş ve akreditifin tarihsel gelişimine en büyük katkısı sağlamıştır⁷⁰. 1951, 1962, 1974, 1983, 1993 yıllarında revize edilen bu kurallar, 1 Temmuz 2007 tarihinde kabul edilen UCP 600 ile son halini almıştır⁷¹.

⁶⁶ “*Trapezite*” kelimesi masa veya tezgahtan türemiştir. “Banker” kelimesinin de buradan türediği düşünülmektedir. “Banka Hukukunun Tarihçesi”, <<http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:P.>>, e.t: 10/06/2011.

⁶⁷ Chachi, A.: “Origin and Development of Commercial and Islamic Banking Operations”, s.5 <Origin and Development of Commercial and Islamic Banking Operations>, e.t: 11/06/2011.

⁶⁸ Davis, A.G.: The Law Relating To Commercial Letters Of Credit, s. 2-3.

⁶⁹ “International Banking”, < http://www.nou.edu.ng/noun/NOUN_OCL/pdf/mbf%20745.pdf>, e.t: 11/06/2011.

⁷⁰ “Info Worksheet ICC- UCP 600” <<http://dynamicbusinessdevelopment.com/Documents/UCP%20600%20ARTICLES.pdf>> , e.t: 11/06/2011.

⁷¹ Bozkurt, Akreditifin Uygulanması, Ankara 2006, s. 9; Polat, s. 209-222.

2- Tanımı ve Hukukî Niteliği

a) Tanımı

Akreditif UCP 600 Kurallarının 2. maddesinde tanımlanmıştır⁷². Buna göre akreditif “*Credit (Akreditif), adı ve tanımlaması nasıl olursa olsun, amir bankanın uygun bir ibrazı karşılayacağına ilişkin kesin yükümlülüğünü oluşturan dönülemez nitelikte herhangi bir düzenleme anlamına gelir.*”

Hukukî bir müesseseyi bir normla tarif etmeye çalışmak çoğu zaman tanımdan beklenin faydayı getirmekten uzaktır. Zira bu tür tanımlamalar yanlış olmasa bile çoğu zaman eksiktir. UCP 600 Kurallarının 2. maddesinde ifade edilen akreditif de bu müessesenin tüm özelliklerini yansıtamamaktadır⁷³. Buna karşılık, aşağıda doktrinde yapılan tanımlardan hareketle akreditif tanımlanmaya çalışılacaktır.

Bir görüş, akreditifin tanımını yapmanın güçlüğünden bahsettikten sonra YHGK’nun 4.11.1964 gün ve T/E. 962 K. 637 sayılı kararında verilen tanıma işaret etmiştir. Buna göre akreditif, alıcının banka ile yapmış olduğu sözleşme üzerine o bankanın belli belgelerin satıcı tarafından ibrazı karşılığında, bu satıcıya semeni ödemesini hedef tutan bir akittir⁷⁴.

İkinci bir görüş şöyle bir tanım vermektedirler: “*Akreditif öyle bir akittir ki onunla amirin bankası lehtara ödeme yapmayı amire karşı yüklenir.*”⁷⁵ Bu tanım da akreditifin tüm özelliklerini kapsamaktan uzaktır.

⁷² Bkz. s. 152.

⁷³ Somuncuoğlu, Ü./ Çakalır, A./ Varlık, E./ Bumin, G.: Türk Hukuku’nda Akreditif, İstanbul 2009, s. 8.

⁷⁴ Reisoğlu, Akreditif, s. 19, 20.

⁷⁵ Dunn, J.J.- Knoll, J.- Dempsey, M.: “Letters of Credit in Construction Projects”, American Bar Association, Vol 29, 2009, s. 1.

<http://www.dorsey.com/files/Publication/031549cb-9e06-4511-8f93-03f2dd1907ee/Presentation/PublicationAttachment/f697adc8-a18e-4491-aa05-0b2a964a43ed/Letters%20of%20Credit%20Construction%20Law_Feb_09.pdf>, e.t: 15/06/2011.

Üçüncü bir görüşe göre ise, akreditif, emri verenin nam ve hesabına onun gösterdiği kişiye kredi açılmasıdır. Bu görüşe göre akreditif bir çeşit itibar mektubudur⁷⁶. Buna karşılık, akreditifin kesinlikle bir kredi işlemi olmadığını savunanlar da vardır⁷⁷. Bu görüşü savunanlara göre akreditif amiri, yani alıcı bankaya başvurduğunda akreditif kuvertürünü⁷⁸ peşin olarak öder ve bankaya uygun ibrazın yapılması halinde bu parayı lehtara ödemeyi taahhüt eder. Eğer alıcı bu parayı peşin olarak ödemez ise, amir banka akreditif bedelini kendi karşılayabilir. Burada amir ile amir banka arasında akreditiften bağımsız bir kredi işlemi mevcuttur⁷⁹. Buna göre, kredi işleminden doğan edimlerin alıcı tarafından ifa edilmemesi halinde, banka uygun belgelerin ibrazı karşılığında akreditif lehtarına semeni ödemekten imtina edemez. Bağımsızlık prensibi akreditiflerde olmasaydı, bu kurum alıcı ve satıcının işlem güvenliğini sağlayamaz ve bu kadar yaygın kullanılamazdı. Bu yüzden bağımsızlık prensibi Wood tarafından modern akreditifin en önemli özelliği olarak nitelendirilmiştir⁸⁰.

İGEME tarafından hazırlanan “İhracat Terimleri Sözlüğü”nde, akreditif şöyle tanımlanmıştır: *“İki farklı ülkede faaliyet gösteren ve birbirini tanımayan firmalar arasındaki ticarete ödeme sürecine banka itibarını katarak satıcı ve alıcı arasında söz konusu olabilecek karşılıklı güvensizliği ortadan kaldırmak amacıyla ithalatçının talimatıyla, ithalata aracılık eden banka tarafından bu bankanın yabancı ülkedeki muhabiri üzerine açılan kredi mektubudur.”*⁸¹

Thomson’s Dictionary of Banking adlı esere göre akreditif, banka tarafından düzenlenen öyle bir belgedir ki, onunla lehtar şart koşulan belgeleri ibraz ederek

⁷⁶ Yavuz, C., s. 449.

⁷⁷ Somuncuoğlu/ Çakalır/ Varlık/ Bumin, s. 8.

⁷⁸ “İthalata aracılık eden banka tarafından akreditif tutarı dövizin muhabir banka nezdinde hazır olduğunun ve ihracatçının malı gönderip sevk belgelerini muhabir bankaya teslim etmesi karşılığında kendisine ödeme yapılabileceğinin amir bankaya bildirilmesi” İhracat Terimleri Sözlüğü, s. 94.

⁷⁹ Somuncuoğlu/ Çakalır/ Varlık/ Bumin, s. 9.

⁸⁰ Wood, s. 103-149.

⁸¹ İhracat Terimleri Sözlüğü, s. 5.

belirli bir miktar paranın ödenmesini talep edebilir ve bu tutar amirin hesabında borç olarak kaydedilir⁸².

Oxford Dictionary of Finance and Banking isimli çalışmada ise, bankanın bir diğerini belirli bir miktar parayı mektupta adı yazılı kişiye ödeme yapma konusunda yetkilendirmesini sağlayan mektup olarak tanımlanmıştır⁸³.

Moss v. Old Colony Trust Co. davasında mahkeme akreditifin, bir banka veya finans kuruluşu tarafından bir kimseye akreditif metnindeki şartlara uygun bir ibrazda bulunması kaydıyla ödemede bulunmayı taahhüt ettiği bir sözleşme olarak tanımlamış ve bu sözleşmenin akreditif mektubunu yazan kimse ile onun müşterisi arasındaki ilişkiden tamamen bağımsız bir yapıda olduğunu ifade etmiştir⁸⁴.

Yukarıda verilen bütün tanımlar çerçevesinde akreditif, lehtarın belirli şartları haiz evrakı amir bankaya ibraz etmeyi ve amir bankanın da görevli banka aracılığıyla semeni ödemeyi amire karşı yükümlendiği, amir ile lehtar arasındaki temel ilişkiden bağımsız bir akitler yumağı şeklinde tanımlanabilir.

b) Hukukî Niteliği

aa) Kredi Mektubu Görüşü

6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 515. maddesi gereğince, kredi mektubu vekâlet ve havale hükümlerine tâbidir⁸⁵. Kredi mektubu ile mektup gönderen, gönderilene vekâlet vererek mektuptan faydalanacak şahsa istemde bulunacağı miktarda para veya benzeri şeyleri vermesi hususunda anlaşır.

⁸² Jones, R.W.: Thomson's Dictionary Of Banking, s. 365.

⁸³ Oxford Dictionary of Finance and Banking, s.197.

⁸⁴ Chawatama, R.: Bankers' Letters Of Credit: A Microscopic Analysis Of The Contractual Relationships Of The Parties Involved, s. 69.

⁸⁵ Bkz. RG. T.: 04/02/2011 S.: 27836.

Kredi mektubunun üst limit belirli olmaksızın düzenlenebilir nitelikte olması onun kredi amacıyla düzenlendiğini gösteren bir husustur⁸⁶. Oysa ertelemeli ödemeli akreditifler dışında bu müessese ödeme aracı olarak kullanılmaktadır. Diğer taraftan, vekâlet ve havale hükümlerine tâbi olacağı hükme bağlanan kredi mektubunun akreditif müessesesini izah etmesi zor görünmektedir, zira aşağıda değinileceği üzere akreditif ilişkisi havale görüşü ile açıklanamamakta, ayrıca tek başına vekâlet de bu ilişkileri analiz etmekte yetersiz kalmaktadır⁸⁷.

bb) Soyut Borç Vaadi Görüşü

Türk Borçlar Kanununun 18. maddesi gereğince bir sebep göstermeksizin borcun tanınması mümkündür. Soyut borç ikrarı herhangi bir şekle tâbi değildir. Soyut borç ikrarı bir sözleşmedir, tamamlanması için her iki tarafın da uygun irade beyanı gerekmektedir. Soyut borç ikrarının geçerli bir sebebi yoksa alacağın mı geçersiz sayılacağı, yoksa alacak geçerli ise bunun sebepsiz zenginleşmeye mi yol açacağı tartışmalıdır⁸⁸. Örneğin Fransız Medeni Kanununa göre geçerli bir hukuki sebebi bulunmayan sözleşme hükümsüz sayılmakta iken, Roma Hukukuna göre borç ikrarı sözleşmelerinin hukuki sebepten noksan olması durumunda sebepsiz zenginleşme kuralları uygulanmalıdır⁸⁹.

Akreditifin soyut borç vaadi olduğunu savunanlara göre akreditif bankası lehtara karşı sebep göstermeksizin bir borç altına girmekte ve akreditif metnindeki belgelerin ibrazı üzerine ödemede bulunacağını bildirmektedir. Bu borç amir ile lehtar arasındaki temel ilişkiden tamamen bağımsızdır⁹⁰. UCP 600 Kurallarının 4. maddesi akreditiflerde hâkim olan bağımsızlık prensibine ilişkindir. Akreditifin bağımsızlığı ilkesi uyarınca akreditife ilişkin ödeme amir ve lehtar arasındaki temel

⁸⁶ Ekici, A.: Milletlerarası Ticaret Odasının Akreditifler Hakkında 500 Sayılı Yeknesak Teamül ve Uygulamaları Işığında Akreditifin Hukukî Niteliği ve Tarafların Yükümlülükleri, İstanbul 1995, s. 53.

⁸⁷ Özel, S.: s. 82.

⁸⁸ Oğuzman, M. K./ Öz, M. T.: Borçlar Hukuku, 7. Baskı, İstanbul 2009, s.152- 155.

⁸⁹ Sungurbey, İ.: Borç İkrarı ve Borç Vaadi, İstanbul 1963, s. 168.

⁹⁰ Erdoğan, İ.: Akreditif Sözleşmeleri, Ankara 2000, s. 57,58.

sözleşmeden bağımsız olarak sadece akreditif metnindeki belgelere göre yapılır⁹¹. Buna göre ihracatçı temel satım sözleşmesine aykırı hareket etse dahi, banka buna dayanarak ödemeyi reddedemez, ibraz edilen belgeler akreditif metnine uygunsa ödemeyi yapar.

Yukarıda belirtilen özellik esas itibarıyla kıymetli evrakta hâkim olan illetten mücerretlik (soyutluk) ilkesi ile aynı işleve sahiptir. Kıymetli evrak *mücerret* veya *illî* olarak iki gruba ayrılırlar. İllî kıymetli evrak, doğumlarına yol açan işlemin geçerlilik şartlarına bağlıdır. Konişmento bu tür kıymetli evraka örnek olarak gösterilebilir⁹². Soyut kıymetli evrak kendilerinin doğumuna yol açan hukukî ilişkiden bağımsızdır⁹³. Kıymetli evrak ilişkisinde, temel hukukî ilişkideki bir sakatlık önem taşımamaktadır. Bu sayede ticarî hayatta kıymetli evrak bir güven unsuru olarak yaygın bir biçimde kullanılabilmiştir⁹⁴. Temel ilişkiden kaynaklanan bir şahsî defî kıymetli evrak ilişkisinde ileri sürülemez⁹⁵. Bu kural ve istisnası 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun poliçeye ilişkin "Defîler" başlıklı 687. maddesinde *"Poliçeden dolayı kendisine başvurulanan kişi, düzenleyen veya önceki hamillerden biriyle kendi arasında doğrudan doğruya var olan ilişkilere dayanan defîleri başvuran hamile karşı ileri süremez; meğerki hamil, poliçeyi iktisap ederken bile bile borçlunun zararına hareket etmiş olsun."*⁹⁶ ifadesi yer almaktadır. Benzer hükümler diğer kıymetli evrak için de getirilmiştir (TTK. m. 659, 825)⁹⁷. İletten mücerret borçlara karşı en etkin savunma yolunun sebepsiz zenginleşme davası olduğu ifade edilmektedir. Bu dava ile kambiyo ilişkisinin varlığı kabul edilmekte, fakat bunun

⁹¹ Wood, s. 105.

⁹² İmregün, O.: Kara Ticareti Hukuku Dersleri (Genel Hükümler- Ortaklıklar- Kıymetli Evrak) , s. 527-528.

⁹³ Yolçiyev, M.: Türkiye ve Azerbaycan Hukukunda Kıymetli Evrak ile Kambiyo Senetleri, s. 12.

⁹⁴ Aygün, M.: Milletlerarası Özel Hukukta Kambiyo Senetleri, Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Eskişehir 2008, s. 19.

⁹⁵ Göle, s. 61.

⁹⁶ Metin için bkz. 14/02/2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmî Gazete, <<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6102.html>> , e.t.:24/02/2012.

⁹⁷ Metin için bkz. 14/02/2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmî Gazete, <<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6102.html>> , e.t.:24/02/2012.

ardında yatan sözleşmenin geçersiz olduğundan yola çıkılarak, taraflardan birinin malvarlığında haklı bir sebebe dayanmaksızın bir artış olduğu savunulmaktadır⁹⁸.

ISBP Kurallarında da yukarıdaki husus vurgulanmıştır. ISBP Kurallarının 1. maddesi uyarınca bir akreditif, altta yatan hukukî ilişkiden bağımsızdır⁹⁹. Bu keyfiyet akreditifin teminat fonksiyonunun gereğidir¹⁰⁰. Ayrıca UCP 600 Kurallarının 5. maddesine göre akreditifin bağımsızlığı ilkesi sadece satım sözleşmesi için değil, mallar, hizmetler veya yapılan işler için de muteberdir. Diğer taraftan, akreditifin bağımsızlığı ilkesinin TTK. m. 687’de olduğu gibi bazı istisnaları da mevcuttur. Temel ilişkiden kaynaklanan itiraz ve def’iler, taraflar arasındaki ilişkilere göre ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Bazı durumlarda akreditif metnine dayanarak ödeme talebinde bulunmak hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olabilir. Dürüst davranma ilkesinin sonucu olan hakkın kötüye kullanımı, Türk Medeni Kanunu’nun. 2’nci maddesinde “*Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz.*” şeklinde ifade edilmektedir¹⁰¹. Buna göre hakkın kötüye kullanılmasının şartları; hakkın tasarrufunda geçerli bir menfaatin mevcut olması, hakkın kullanılmasının sağlayacağı menfaat ile başkasına vereceği zarar arasında aşırı oransızlık olması, kişinin kendi ahlâka aykırı davranışına dayanarak bir hakkını kullanması ve

⁹⁸ Türk, A.: “Kambiyo Senedi Borçlusu Tarafından Açılan Bedelsizliğe ve Hükümsüzlüğe Dayalı Menfi Tespit Davalarının Gösterdiği Özellikler”, s. 323.

⁹⁹ ISBP 681.

¹⁰⁰ Akreditif, teminat, ödeme ve kredi fonksiyonlarına haizdir. *Teminat fonksiyonu* gereğince akreditif farklı hukukî düzenlemelere sahip ülkelerde bulunan alıcı ve satıcının işlem güvenliğini sağlamaktadır. *Ödeme fonksiyonu*, bir akreditifin gereğinin yerine getirilmesi ile iki borcun ifa edilmesini ifade eder. Buna göre hem temel ilişkiden doğan borcun kendi hem de temel ilişkideki akreditif şartı yerine getirilmiş olmaktadır. Burada akreditifin açılması ifa uğruna edimdir ve uygun ibraz üzerine banka tarafından yapılan ödeme ile ifa gerçekleşmiş sayılmaktadır. *Kredi fonksiyonu*, esasen akreditifin doğrudan sahip olduğu bir özellik değildir zira akreditif bir kredi değildir. Fakat akreditifin bazı kullanım biçimleri onun bu fonksiyona haiz olduğu yorumlarına sebep olmuştur. Buna göre ödemesi ertelenmiş akreditif sayesinde alıcı kredi ihtiyacını karşılayabileceği gibi, devredilebilir bir akreditifle, kırmızı veya yeşil şartlı akreditiflerle de bu ihtiyaç giderilebilmektedir. Bozkurt, s.18-20; Erdoğan, s. 22-25.

¹⁰¹ Metin için bkz. 08/12/2001 tarihli ve 24607 sayılı Resmî Gazete, < <http://www.Resmîgazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.Resmîgazete.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm&main=http://www.Resmîgazete.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm>>, e.t.: 03/07/2012.

uyandırılan güvene aykırı davranışta bulunulmasıdır¹⁰². Bir görüşe göre, kendisine tanınan hakkı ekonomik ve sosyal amaçlarından saptırarak kötüye kullanan kişi, başkalarını zarara uğratmasa dahi hakkını kötüye kullanmaktadır ve bu kullanım hukuk düzeni tarafından korunmamalıdır¹⁰³.

Lehtar, akreditif metninin temelinde yatan sözleşmeden doğan borçlarını ifa etmeksizin akreditif metninde öngörülen belgeleri bankaya ibraz ederek ödeme talebinde bulunabilir. Böyle bir durumda bankanın nasıl hareket etmesi gerektiği hususunda UCP Kurallarında açık bir hüküm bulunmamaktadır. Bu sebeple, konu millî hukukların uygulama alanına girmektedir. Doktrinde akreditiflerin hakkın kötüye kullanımı kapsamında ödenmemesi gerektiğine dair aşağıdaki üç halin varlığı kabul edilmektedir:

- 1) Akreditif amiri ile lehtar arasındaki temel ilişkinin ortadan kalkması,
- 2) Temel ilişkiden doğan borcun takas yolu ile sona erdirilmiş olması,
- 3) Ödeme talebinin dolandırıcılık niteliğini haiz olması.

İlk olarak, amir ile lehtar arasındaki temel ilişki, herhangi bir sebeple ortadan kalkmış olabilir. Akreditif bankası ile lehtar arasındaki ilişkide akreditifin geçerliliği bakımından çok istisnai hallerde temel ilişkiden dolayı akreditifin geçersizliği ileri sürülebilir. Temel ilişkinin konusu uyuşturucu, kaçak tarihî eser, kaçak silah gibi şeylerden oluşuyorsa, akreditifin geçersizliği ileri sürülebilir. Böyle durumlarda temel ilişki baştan sakattır. Bunun yanında temel ilişki, dönme veya fesih yollarıyla da sonlandırılabilir. Şu kadar ki temel ilişki yokluğu akreditifi etkilemez. Yani banka, temel ilişkinin varlığını sorgulamadan ödemede bulunmalıdır, meğerki talepte bulunmak hakkın kötüye kullanımı teşkil etsin¹⁰⁴.

İkinci olarak, akreditifin oluşturulmasından önce lehtarın bankaya borçlu olması halinde bankanın takas yolunu kullanıp kullanamayacağı tartışmalıdır. Bir

¹⁰² Oğuzman/ Barlas, Medeni Hukuk, 9. Baskı, İstanbul 2002, s. 169-176.

¹⁰³ Akyol, Ş.: Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı, İstanbul 2006, s. 22.

¹⁰⁴ Kaya, A.: Belgeli Akreditifte Lehtarın Hukukî Durumu, İstanbul 1995, s. 154.

görüŖe göre, akreditif metnini imzalamakla lehtar ile banka arasındaki ilişki de takas zımnen yasaklanmıştır. Diğer görüş ise takasın açıkça yasaklanmaması halinde bunun mümkün olduğunu savunmaktadır. Bu noktada uygulanacak hukuk önem kazanmaktadır. Akreditifin tâbi olduğu hukuka göre, takas hakkında bir hükme yer verilmemesinin sonuçları değişebilir. Akreditife Türk hukukunun uygulanması durumunda hâkim görüş, takasın mümkün olduğunu ifade etmektedir. Takasta bulunabilecek banka akreditif bankası veya teyit bankasıdır. Yargıtay, bir kararında ihbar bankasının takas beyanında bulunamayacağını ifade etmiştir¹⁰⁵.

Son olarak, ödeme talebi dolandırıcılık niteliğinde olabilir. Anglo-Sakson hukukunda hakkın kötüye kullanılması “*fraud*”¹⁰⁶ kelimesiyle anlatılmaktadır. Aslında bu kavramın tam karşılığı “*abuse of right*”¹⁰⁷ olarak ifade edilmekle beraber, daha çok sahtekârlık, hile, dolandırıcılık manasına gelen “*fraud*” ifadesi yaygın bir biçimde kullanılmaktadır¹⁰⁸.

Akreditifin bağımsızlığı ilkesi henüz bir norm olarak ortaya konmamışken, *Sztejn v. J. Henry Schroder Banking Corp.* davasında mahkeme verdiği karar ile bu ilkeyi ve istisnasını kabul etmiştir. Olayda alıcı-amir belli miktarda hayvan kılı için satım sözleşmesi imzalamış, fakat satıcı-lehtar kararlaştırılan ürün yerine inek kılı ve süprüntü sevk etmiştir. Mahkeme kararında akreditiflerin temel ilişkiden bağımsız olduğunu, fakat böyle bir durumda satım sözleşmesinden doğan yükümlülüğünü ağır bir biçimde ihlâl eden tarafın bağımsızlık ilkesine dayanarak ödeme talebinde bulunmasının meşru olmadığı ifade edilmiştir. Bu suretle akreditifin bir nevi hakkın kötüye kullanılmasına alet edilmesine engel olunmuştur¹⁰⁹.

Akreditifin soyut borç vaadi olduğu yönündeki görüş dar anlamda akreditif kavramı ele alındığında uygun görülebilir. Ancak akreditif ile meydana gelen bütün hukukî ilişkileri eksiksiz olarak aynı çerçeveye sığdıramamaktadır. Mesela yukarıda

¹⁰⁵ Doğan, V., s.303-305.

¹⁰⁶ Fraud, <<http://en.wikipedia.org/wiki/Fraud>> , e.t.:27/08/2011.

¹⁰⁷ Türk Hukuk Lügati, s. 113.

¹⁰⁸ Reisoğlu, Akreditif, s. 157.

¹⁰⁹ Folsom H. R./ Gordon, W. M./ Spanogle, J. A./ Fitzgerald, P. L.: International Business Transactions, Eagan 2009.s. 310.

bahsedilen mütalâa bankanın bu soyut borç vaadini ne sebeple gerçekleştirdiğini ve borcun ifa edilmesinin ardından amire karşı hangi şartlar altında rambursman¹¹⁰ talebinde bulunabileceğini açıklayamamaktadır.

cc) Eser Sözleşmesi Görüşü

6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 470. maddesi gereğince belirli bir bedel karşılığında yüklenicinin bir eser meydana getirmeyi yükümlendiği sözleşme eser sözleşmesi olarak nitelendirilmektedir. Alman hukukunda dile getirilen bu görüşe göre amir ile amir banka arasında bir eser sözleşmesi bulunmaktadır. Amir banka ibraz edilen belgeleri kontrol etmek ve bunların akreditif metnine uygun olduğunu belirledikten sonra ödeme yapmakla yükümlüdür. Alman hukukunda ivazlı iş görme sözleşmeleri arasında vekâlet yoktur. Buna göre vekâlet sözleşmesi sadece hukukî işlemlerin ifası için kabul edilen ivazsız bir sözleşmedir¹¹¹. Çünkü Alman Medenî Kanununun 662. paragrafına göre vekâlet ücretsizdir. Aslında bunun temeli Roma hukukuna uzanmaktadır¹¹². Bu görüş de akreditifi tüm yönleriyle kapsayamamaktadır. Ayrıca vekâlet sözleşmesinin ivazlı yapılabileceğini kabul eden hukuk sistemimiz açısından akreditifi eser sözleşmesi ile açıklamaya çalışmaya gerek yoktur.

dd) Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme Görüşü

Türk Borçlar Kanununun 129. maddesi gereğince kendi adına sözleşme yapan bir kimsenin üçüncü kişinin yararına bir edime sözleşmede yer vermesi halinde, edimin

¹¹⁰ Raimbursement; “Amir banka adına ödeme yapmış bir bankaya, yapmış olduğu ödemenin amir banka veya onun tayin edeceği başka bir banka tarafından geri verilmesi”, İhracat Terimleri Sözlüğü, s. 124.

¹¹¹ Erdoğan, s. 57.

¹¹² Roma Hukukunda eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olan vekâletin ücretsiz olması kuraldı. Zira taraflar arasında sevgi, saygı ve dostluk adına görülen işler bu kurumla açıklanmaktaydı. Bir avukatın, doktorun veya profesörün çalışmaları saygı gereği hizmet sözleşmesi olarak nitelendirilmez, vekâlet sözleşmesi sayılırdı. Bununla birlikte, vekilin emeğinin karşılığı olarak müvekkil kendiliğinden bir şeref ücreti (honorarium) ödeyebilirdi. İmparator Augustus döneminden sonra ise ücret karşılığında akdedilen vekâlet sözleşmeleri kurulmaya başlanmıştır. Başpınar, V. : Vekilin Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu, 2. Baskı, Ankara 2004, s. 104 vd.; Emiroğlu, H.: “Roma Hukuku'nda Vekâlet Sözleşmesi (Mandatum) ve Hukukî İşlemlerde Temsil”, < <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/283/2582.pdf> >, s.105, e.t: 17/06/2011.

bu kişiye ifasını talep edebilir¹¹³. Akreditifin üçüncü kişi yararına sözleşme olduğu yönündeki görüş Fransa’da mahkeme içtihatlarında kabul edilmiştir. Buna göre, dönülebilir akreditifte lehtarın bir talep hakkı bulunmamaktadır ve ortada üçüncü kişi yararına bir eksik sözleşme vardır. Dönülemez akreditifte ise lehtarın ve amirin talep hakkı bulunduğundan, üçüncü kişi yararına tam sözleşmeden bahsedilir. Yani bu görüş, amirin, banka ile sözleşme yaparak bankayı lehtara karşı borç altına soktuğundan bahisle, üçüncü kişi yararına bir sözleşme kurulduğunu savunmaktadır¹¹⁴. Bu müessese, borç ilişkisinin nispiliği prensibine istisna getirmekte, bununla beraber üçüncü kişi zararına sözleşme yasağını bozmamaktadır¹¹⁵. Diğer taraftan, akreditif ilişkisinde lehtarın ödemeyi talep edebilmesi uygun ibraz şartına bağlanmıştır. Buradaki koşul, bir hakkın kullanılabilmesi için yerine getirilmesi gereken bir mükellefiyet olduğundan kuralı bozmamaktadır. Lâkin kanaatimizce bu görüşün de kabul edilmesi mümkün değildir. Üçüncü kişi yararına sözleşmede üçüncü kişinin hakkı sebebe bağlı iken, akreditifte temel ilişkiden bağımsızlık ilkesi geçerlidir. Yani akreditif ilişkisinde temel ilişkiye ilişkin def’iler ileri sürülemezken, üçüncü kişi yararına sözleşmede bu mümkündür¹¹⁶.

Yukarıdaki açıklamalara ilâve olarak üçüncü kişi yararına sözleşmede, üçüncü kişi hakkını kullanmak isteyip istemediğini borçluya bildirmelidir. Bu takdirde Türk Borçlar Kanununun 129. maddesinin II. fıkrası gereğince bu bildirimden sonra alacaklı borçluyu ibra edemeyeceği gibi borcun niteliğini de değiştiremez. Akreditifte ise lehtarın böyle bir yetkisi bulunmamakta, şart koşulan belgeleri doğru zamanda ve doğru yerde ibraz etmek suretiyle ödemeyi hak etmektedir. Lehtarın beyanı, dönülebilir bir akreditife dönülemez nitelik kazandıramaz¹¹⁷.

¹¹³ Metin için bkz. 04/02/2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmî Gazete, < <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6098.html> > , e.t.:24/02/2012.

¹¹⁴ Ekici, s.55.

¹¹⁵ Oğuzman/ Öz, s.790- 798.

¹¹⁶ Erdoğan, s. 59.

¹¹⁷ Özel, s. 86.

UCP 600 Kurallarının 4. maddesinde de lehtarın hiçbir suretle bankalar arasında veya banka ile amir arasındaki ilişkiden bir yarar sağlayamayacağı ifade edilmiştir. Tüm bu hususlar, akreditif ilişkisinin, üçüncü kişi yararına sözleşme ile açıklanamayacağını göstermektedir.

ee) Kefalet Sözleşmesi Görüşü

Akreditifin kefalet niteliğinde olduğu görüşü Fransa’da savunulmuştur. Buna göre temel ilişkiden doğan borç banka tarafından kefalet altına alınmaktadır. Fakat bu görüş kefaletin asıl borcun fer’î niteliğinde olması, akreditifin temel ilişkiden bağımsızlığı prensibiyle çelişmektedir¹¹⁸.

ff) Vekâlet Sözleşmesi Görüşü

TBK m. 502 gereğince vekilin bir işi görmeyi veya işlemi yapmayı üstlendiği sözleşme vekâlet sözleşmesi olarak nitelendirilir. Ayrıca, vekâlete ilişkin hükümler niteliğine uygun düştüğü ölçüde Kanunda düzenlenmemiş iş görme akitlerine de uygulanır. Söz konusu görüş amir ile amir banka arasında bir vekâlet ilişkisi kurulduğunu, bankanın belgeleri inceleyip akreditif metnine uygun bulması halinde ödeme yapmayı üstlendiğini savunmaktadır¹¹⁹. Bu görüş de tıpkı soyut borç vaadi görüşü gibi eksiktir. Çünkü akreditif ilişkisini tek bir müessese ile açıklamaya çalışmak yerinde değildir.

gg) Havale Görüşü

Bir görüş akreditifin havale olduğunu savunmaktadır. Bu görüşü anlamak için öncelikle havale kavramını açıklamak gerekmektedir. Havale TBK m. 555’de şöyle tanımlanmıştır:

“Havale, havale edenin, kendi hesabına, para, kıymetli evrak ya da diğer bir mislî eşyayı havale alıcısına vermek üzere havale

¹¹⁸ Ekici, s.55.

¹¹⁹ Erdoğan, s. 53.

ödeyicisini; bunları kendi adına kabul etmek üzere havale alıcısını yetkili kıldığı bir hukukî işlemdir.”.

Havalenin hukukî niteliği de doktrinde tartışılmıştır. Bir görüş, havaleyi vekâlet sözleşmesinin bir alt tipi olarak görmekte ve havale yapanın (*muhi*) havale borçlusuna (*muhalünaleyh*) ödeme vekâleti, lehtara (*muhalünleh*) ise kabz vekâleti veren bir işlem olduğunu ileri sürmektedir¹²⁰. İsviçre Federal Mahkemesinin de bu yönde kararları mevcuttur¹²¹. Türk Borçlar Kanununun 502. maddesinde tanımlanan vekâlet sözleşmesi ile vekil bir işi yapmayı veya işi görmeyi vekâlet verene karşı üstlenmektedir. Başka bir deyişle, bu sözleşmede vekil bir borç altındadır¹²². Havaledede ise havale edenin havale alıcısına bir borç yüklemesi söz konusu değildir¹²³. Havale eden, tek taraflı ve soyut bir irade beyanı ile sadece kendini borç altına sokmaktadır¹²⁴.

Vekâlet sözleşmesi görüşünden vazgeçilmesiyle havalenin çifte temsil yetkisi veren bir hukukî işlem olduğu görüşü öne sürülmüştür. Buna göre havale eden, havale ödeyicisine ve havale alıcısına temsil yetkisi vermekte, bu kimseleri sözleşme ile borçlandırmamaktadır¹²⁵. Yeri gelmişken, vekâlet sözleşmesi ile temsil yetkisi arasındaki farklılıkları da belirtmek faydalı olur. Vekâlet iç ilişkiyle, buna karşılık temsil yetkisi dış ilişkiyle ilgilidir; vekâlet illî, temsil yetkisi soyut bir işlemdir; vekâlet hukukî bir hüküm doğurur, temsil yetkisi ise bir hak bahşeder; vekâlet eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme iken, temsil yetkisi tek taraflı bir işlemle verilir¹²⁶. Bu mütalâa da eleştirilere maruz kalmıştır, zira havale alıcısı ödemeyi kendi adına ve hesabına kabzeder. Hâlbuki temsil yetkisinde yetki alan kimse, yetki verenin adına ve hesabına hareket etmektedir¹²⁷. Havale ödeyicisi de aynı şekilde kendi adına ve hesabına hareket etmektedir.

¹²⁰ Yavuz, C., s. 440.

¹²¹ Dayınlarlı, K.: “Dış Ticaret İşlemlerinde Akreditif”, s. 408.

¹²² Yavuz, C., s. 441.

¹²³ Oğuzman/ Öz, s. 205.

¹²⁴ Türk, s. 40.

¹²⁵ Türk, s. 41.

¹²⁶ Aral, F.: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 10. Baskı, Ankara 2014, s. 410.

¹²⁷ Yavuz, C., s. 352.

Havalenin çifte temsil yetkisi veren bir işlem olduğu görüşü yerine bunun çifte dolaylı temsil yetkisi veren bir hukukî muamele olduğu iddia edilmiştir. Bu telâkki, Türk Borçlar Kanununun 555. maddesindeki tanımdan yola çıkarak havale ödeyicisinin, havale eden hesabına havale alıcısına ödemede bulunma yetkisini, havale alıcısının ise kendi adına ödemeyi kabul salahiyetini haiz olduğunu savunmaktadır¹²⁸. Fakat havale alıcısının kendi adına ödemeyi kabule yetkili olması dolaylı temsil hükümleriyle çelişmektedir. Diğer taraftan, havale ödeyicisinin dolaylı temsile yetkilendirildiğine ilişkin görüş de yeterli değildir. Çünkü dolaylı temsilde temsil eden kimse, işlemi öncelikle kendi adına yapmakta daha sonra bu işlemten doğan hak ve borçları temsil olunana nakletmektedir¹²⁹. Hâlbuki havalede ise havale ödeyicisi kendi adına ve hesabına hareket etmekte ve bu işlemten doğan hak ve borçları bir başkasına devretmemektedir.

Doktrinde ve yargı içtihatlarında genel olarak kabul edilen görüşe göre havale çifte yetki veren bir hukukî işlemdir¹³⁰. Havale ile havale eden, havale ödeyicisine ödeme salahiyeti, havale alıcısına ise tahsil yetkisi vermektedir. Bu sayede havale alıcısı için bir hak doğmamakla birlikte ödemenin yapılmaması halinde havale edene başvurabilmektedir. Havale ödeyicisi ise havaleyi kabul etmek suretiyle havale alıcısına karşı borç altına girmektedir¹³¹.

Akreditifin havale olarak kabul edilmesi görüşü çerçevesinde akdin vücut bulması anında lehtara tahsil yetkisi, amir bankaya ise ödeme yetkisi bahşedilmektedir¹³². Bu düşünce akreditifin hukukî niteliğini tam olarak açıklayamamaktadır, zira havale ile akreditif arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. İlk olarak değinilmesi gereken farklılık, kurulan hukukî ilişkilerde kendini göstermektedir. Havale ödeyicisinin havaleyi kabul etmesi halinde havale alıcısı lehine soyut bir borç ikrarında bulunduğu ve artık havale edene karşı sorumlu olmadığı ifade edilmektedir. Diğer taraftan, akreditif bankasına vekâlet vermek

¹²⁸ Türk, s. 43.

¹²⁹ Oğuzman/ Öz, s.157.

¹³⁰ Oğuzman/ Öz, s.205.

¹³¹ Türk, s. 49.

¹³² Doğan, V.: Uluslararası Ticarete Ödeme Aracı Olarak Akreditif, s. 46.

suretiyle amir, akreditif bankasını uygun ibraz üzerine lehtarın ödeme talebinin karşılanması hususunda yetkilendirmektedir. Ödemede bulunan akreditif bankasını amir ramburse etmek zorundadır. Amir temel sözleşme dışında akreditif ilişkisi dolayısıyla lehtar ile bir hukukî ilişkiye girmemektedir. Havale ise üç köşeli bir hukukî işlemdir¹³³. Ayrıca havale ilişkisinde havale ödeyicisi, havale alıcısına karşı şahsî def'îleri ileri sürebilmekte iken akreditifte bu mümkün değildir¹³⁴. Diğer taraftan, havaleyi Türk Borçlar Kanununun 555. maddesi bir hukukî işlem olarak nitelerken akreditif bir dizi sözleşmeden meydana gelmektedir. Ayrıca, havalenin konusunu para, kıymetli evrak veya misli eşya oluşturabilmekte iken akreditif kural olarak bir ödeme aracı olduğundan konusunu sadece para oluşturabilmektedir. Yine, havale ilişkisinde havale ödeyicisi havale edene karşı bir yükümlülük altına girmez iken, akreditifte vekâlet ilişkisinden doğan yükümlülükler bulunmaktadır¹³⁵.

hh) Birden Çok Bağımsız Akit Görüşü

Akreditifin birden çok bağımsız akit olduğu görüşünü savunanlara göre akreditifi tek bir hukukî işlem olarak nitelendirmek yeterli değildir¹³⁶. Akreditifin geniş anlamda bir sözleşmeler dizisi olduğunu ifade etmek yanlış olmaz. Bu sözleşmenin soyut borç ikrarı olduğu bazı yazarlar tarafından kabul edilmektedir¹³⁷. Bu görüşü savunanlara göre geniş anlamda akreditif ilişkisi amir ile lehtar arasındaki satım, hizmet veya garanti sözleşmesi (temel ilişki), amir ile amirin bankası arasında vekâlet akdi, akreditif bankası ile lehtar arasında şarta bağlı ve soyut bir borç ikrarı, akreditif bankası ile ihbar bankası arasında vekâlet akdi, akreditif bankası ile rambursman bankası arasında vekâlet akdi, teyit bankası ile lehtar arasında şarta bağlı ve soyut bir borç ikrarı sözleşmelerini ihtiva etmektedir.

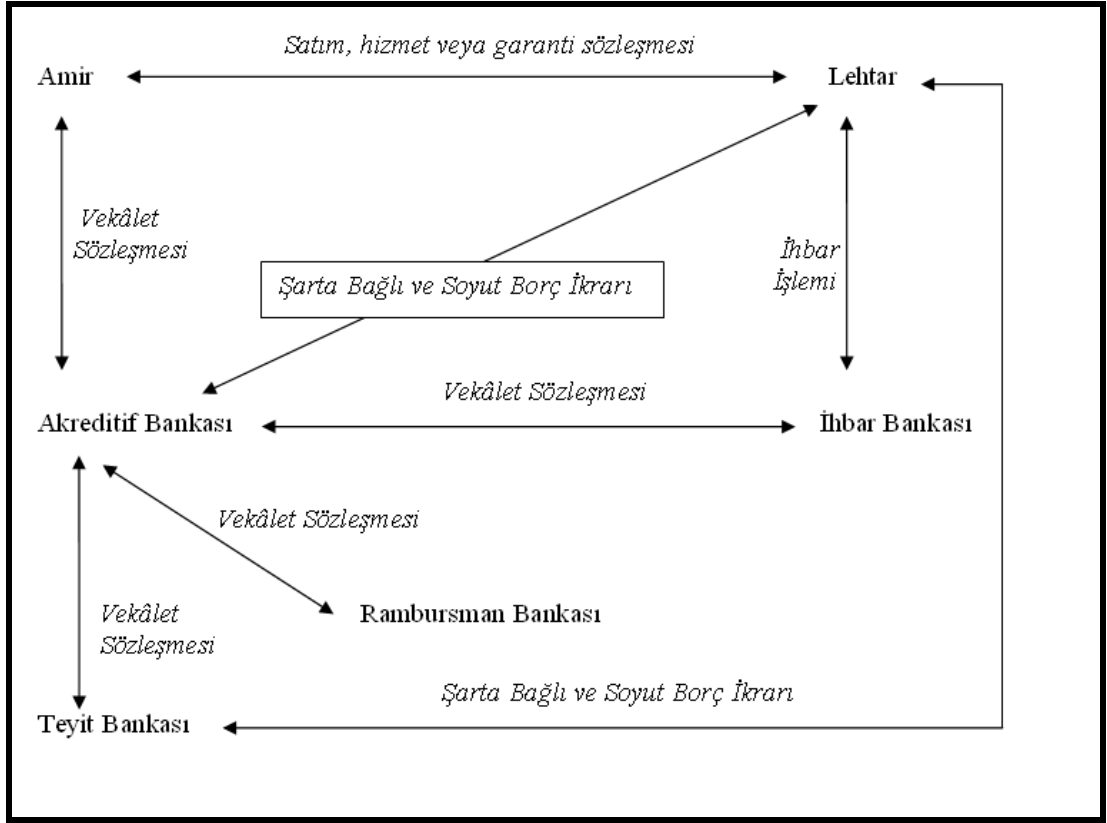
¹³³ Erdoğan, s. 55.

¹³⁴ Özel, s. 80.

¹³⁵ Erdoğan, s. 55.

¹³⁶ Reisoğlu, Akreditif, s. 26; Polat, s. 212.

¹³⁷ Banka akreditif ilişkisinde malın doğruluğunu veya kalitesini inceleme yükümü altında bulunmamakta, sadece ve sadece belgelerin doğru olup olmamasından sorumlu tutulmaktadır. Yavuz, C., s. 451; Reisoğlu, Akreditif, s. 26;



Amir ile ihbar bankası arasında alt vekâlet ilişkisi kurulmaktadır. Yani, amir temel ilişki dışında sadece akreditif bankası ile akdî ilişkiye girmektedir. Dar anlamda ise akreditif, amir banka ile lehtar arasındaki sözleşme (şarta bağlı ve soyut bir borç ikrarı) olarak belirlenebilir¹³⁸. Yukarıda özetlenen diğer görüşlerde görüldüğü üzere, akreditifi tek bir müessese ile açıklamaya çalışmak yeterli olmamaktadır. Bu sebeple, tarafların her biri arasındaki ilişkiyi ayrı ayrı değerlendiren bu görüş akreditifin hukukî niteliğini açıklamak için en uygun yöntem olarak değerlendirilmektedir.

Birden fazla akitten oluşan bu yapının uluslararası ticarete sorunsuz olarak uygulanabilmesi için, belirli kuralların her ülkede aynı şekilde uygulanması gerekmektedir. Bu amaçla tarafların uygulayabileceği çeşitli tip sözleşmeler hazırlanmıştır.

¹³⁸ Reisoğlu, Akreditif, s. 26.

11) Görüşlerin Değerlendirilmesi ve şahsî kanaatimiz

Görüşleri sırasıyla değerlendirmek gerekirse, kredi mektubunun esas itibariyle bir ödeme aracı olarak kullanılmaması nedeniyle akreditif ilişkisini açıklamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Hakkın kötüye kullanımı gibi istisnaları olmakla beraber, akreditifin soyut bir borç vaadi olduğu görüşü dar anlamda akreditif ilişkisini açıklayabilirken, akreditifte yer alan tüm unsurları kapsayamamaktadır. Akreditif bankasının lehtara karşı şarta bağlı ve soyut bir borç vaadinde bulunduğu değerlendirmesi doğru fakat eksiktir. Akreditif her ne kadar temel ilişkiden bağımsız olsa da banka, amirden aldığı direktif doğrultusunda hareket ettiğinden ortada tek bir sözleşme ilişkisi ile açıklanamayacak hukuki bir yapı bulunmaktadır.

Akreditifin eser sözleşmesi olduğu yönündeki görüş, Alman Hukukunda vekâletin ücretsiz, eser sözleşmesinin ise ücretli olmasından ileri gelmektedir. Bu nedenle Türk Hukuku bakımından bu görüşü desteklemek için bir sebep bulunmamaktadır. Fransız mahkeme içtihatlarından yola çıkan, akreditifin üçüncü kişi yararına sözleşme olduğu görüşü de akreditifi açıklamakta yetersizdir. Çünkü üçüncü kişi yararına sözleşmede temel ilişkiye ilişkin def'îler ileri sürülebilirken akreditif ilişkisinde bu mümkün değildir. Akreditifin kefalet sözleşmesi olduğu görüşü de UCP 600 kurallarının 4. maddesinde yer alan akreditifin bağımsızlığı prensibi karşısında geçerliliğini yitirmektedir. Akreditifi vekâlet sözleşmesi olarak açıklayan görüş de tıpkı soyut borç vaadi görüşü gibi eksiktir. Akreditifi havale sayan görüş de çeşitli yönlerden eksiktir ve kanaatimizce bu eksikliklerin en önemlisi havale ödeyicisinin havale alıcısına karşı şahsî def'îleri ileri sürebilmesi imkânının akreditifte bulunmamasıdır. Bu çerçevede, geriye akreditifi birden çok bağımsız akit olarak nitelendiren görüş kalmaktadır ki kanaatimizce yukarıdaki tabloda gösterilen karmaşık yapıyı en iyi ayırıştırabilen görüş budur. Çünkü UCP 600 kurallarında da belirtildiği üzere akreditif, amir bankanın uygun bir ibrazı karşılayacağına ilişkin bir düzenlemedir ve temelde amir ile amir banka arasındaki vekâlet ilişkisi ile başlar. Fakat semenin ödenmesi işini organize eden amir banka, diğer bankalarla ve lehtarla birbirinden farklı hukuki ilişkilere girmeksizin bu organizasyonu gerçekleştiremez. Ayrıca görevli bankalar da lehtar ile farklı hukuki ilişkilere girmektedirler. Bu bağlamda, akreditif kavramını bahsi geçen birbirinden ayrı ilişkilere sadece birini

ele almak suretiyle daraltmak sürecin bir bütün halinde anlaşılmasını engellemektedir.

c) Tarafları

aa) Amir

Amir, akreditif işlemini başlatan taraftır¹³⁹. UCP 600 Kurallarının 2. maddesinde de kavram benzer biçimde tanımlanmıştır¹⁴⁰. Amir, amir bankaya karşı lehtara ödenen tutarı ve bankanın komisyonunu ödemeyi yükümlenenen kişidir¹⁴¹.

Amir, bankaya akreditif açma konusunda bir icapta bulunur. Banka bunun üzerine açıkça kabul iradesini beyan ya da küşat mektubuna uygun bir akreditif açarak icabı zımnen kabul veya reddeder¹⁴². Kabul halinde amir yararına belgeleri kontrol ederek uygun ibraz üzerine akreditif bedelini lehtara ödemeyi yükümlenir.

bb) Lehtar

Lehtar, akreditifin açıldığının ihbar edilmesi üzerine akreditif şartlarını inceleyen ve alıcı ile aralarındaki temel satım, hizmet veya garanti sözleşmesine uygunluğunu kontrol ederek uygun belgeleri bankaya ibraz etmesi gereken ve karşılığında bunun karşılığında kendisine ödeme yapılan taraftır¹⁴³.

cc) Amir Banka

Akreditif Açtırma Teklif Formu¹⁴⁴ amir tarafından kendisine ulaştırıldığında teklifi değerlendiren, uygun görmesi halinde amirle vekalet ilişkisine girerek akreditif metnini hazırlayan ve bunu ihbar bankası aracılığıyla lehtara göndererek

¹³⁹ Karl, A.: Letters Of Credit And The Doctrine Of Strict Compliance, Tez, s. 17; Reisoğlu, Akreditif, s. 165; Özalp, s.24.

¹⁴⁰ Bkz. s. 152.

¹⁴¹ Bölükbaşı, s. 36.

¹⁴² Reisoğlu, Akreditif, s. 172.

¹⁴³ Özalp, s.24.

¹⁴⁴ Bkz. s. 175.

akreditif metninde yer alan evrakın ibrazı ile semeni lehtara veya lehtarın bankasına ödeyen bankadır¹⁴⁵.

Amir bankanın mükellefiyeti, UCP 600 Kurallarının 7. maddesinde düzenlenmiştir. Maddede belirtilen yükümlülüklerin doğabilmesi için, lehtarın akreditif küşat mektubunda ibrazı şart konmuş belgeleri tam ve eksiksiz olarak doğru yerde ve zamanda ibraz etmesi gerekmektedir. Lehtar bu hususlara riayet etmeyecek olur ise, yani belgeleri eksik veya yanlış yer ve zamanda ibraz ederse, malın teslim edilmesi halinde dahi, akreditif bedelini tahsile hak kazanamaz¹⁴⁶. Bu husus akreditifin amir ve lehtar arasındaki temel satım, hizmet veya garanti sözleşmesinden bağımsız olmasının bir sonucudur.

UCP Taslak Hazırlama Grubuna yapılan bir başvuruda akreditif bankasının banka dışında bir finans kuruluşu olması halinde, UCP 600 Kurallarının uygulanmasının sakıncalı olup olmadığı sorulmuştur. Grup, esasen sistemin bankalara göre tasarlandığını, çünkü bankaların bu konuda uzman kuruluşlar olduğunu ve temel ilişkiden bağımsız hareket ettiklerini ifade etmiştir. Grup bununla birlikte UCP 600 Kurallarının kendisinin uygulama alanını kısıtlayamayacağını, bazı ülkelerin iç hukuklarının bankalar dışında sigorta şirketleri gibi finans kuruluşlarının da akreditif düzenleyebileceğini kabul etmiştir¹⁴⁷. Diğer bir deyişle, akreditifin böyle bir kuruluş tarafından düzenlenmesi bizzat UCP 600 Kurallarına aykırılık teşkil etmemektedir.

dd) Görevli Banka

UCP 600 Kurallarının 2. maddesine göre görevli banka, akreditifin kullanımda olduğu banka veya açılmış bir akreditifte herhangi bir işlem yapmaya yetkili bir banka anlamındadır¹⁴⁸. Bir başka ifadeyle, görevli banka ödeme yapma, poliçe kabul etme, iştirak işlemi yapma veya ertelemeli ödeme yükümlülüğü altına

¹⁴⁵ İhracat Terimleri Sözlüğü, s. 7; Özalp, s.24.

¹⁴⁶ Somuncuoğlu/ Çakalır/ Varlık/ Bumin, s. 18.

¹⁴⁷ Commentary, s. 17-21.

¹⁴⁸ Somuncuoğlu/ Çakalır/ Varlık/ Bumin, s. 8.

girme konularında görevlendirilmiştir. Bir bankanın görevli banka olarak nitelendirilebilmesi için, akreditif metninde bu hususun belirtilmesi gerekir. Böyle bir ifade yer almamasına rağmen, herhangi bir banka yukarıdaki işlemlerden birini yaparsa sorumluluk kendisine ait olur¹⁴⁹.

UCP 600 Kurallarının 12. maddesi kapsamında görevli bankanın ödeme yükümlülüğü altına girmesi için amir banka tarafından yetkilendirilmesi ve ayrıca görevli bankanın da bunu açık bir beyan ile kabul etmesi gerekmektedir. Bu yetkilendirme uygulamada SWIFT MT 752 kodlu mesaj ile yapılabilmektedir.

İştira konusundaki yetkilendirmenin de açık olması gerekmektedir. Yetkilendirilmediği halde görevli bir bankanın iştira işleminde bulunması halinde banka uğrayabileceği zararları amir bankaya ramburse ettirememektedir. Konuyla ilgili olarak oldukça tartışmalı bir olay yaşanmıştır. Olayda; *Bank Paribas* amir banka, *Bank Santander* teyit bankası ve *Bayfern Ltd.* lehtar olarak yer almaktadır. Paribas, ödemesi 180 gün ertelenmiş 18,5 milyon dolarlık bir akreditif düzenlemiş ve Santander'in akreditife teyit ekleyebileceğine dair bir yetkilendirme de eklemiştir. Santander buna istinaden teyidi eklemiş, ayrıca Bayfern'e iskonto yapmayı da önermiştir. Bayfern iskonto işlemini yazılı olarak kabul ettiğini Santander'e beyan etmiştir. Bundan sonra Bayfern akreditif metninde şart koşulan belgeleri Santander'e ibraz etmiştir. Vadesinde 20,3 milyon dolarlık ödeme talep edilebilecekken iskonto işlemi sonucunda Santander 19,6 milyon doları lehtarın hesabına geçirmiştir. Santander belgeleri Paribas'a iletmış ve rambursman talebinde bulunmuş, fakat Paribas belgelerin sahte olduğu gerekçesiyle talebi reddetmiştir¹⁵⁰.

İngiliz Temyiz Mahkemesinin yukarıda bahsedilen uyuşmazlıkla ilgili vermiş olduğu karar beklenmedik niteliktedir¹⁵¹. Lord Justice Waller komisyonun kararını açıklarken, burada amir bankanın teyit bankasından ne talep ettiğinin irdelenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Hâkime göre amir banka teyit bankasından vade gününde

¹⁴⁹ Özalp, s.25.

¹⁵⁰ "A Court Case On Letters Of Credit & Ucp600", <<http://www.tfab.org/files/A%20Court%20Case%20on%20Letters%20of%20Credit%20&%20UCP600.pdf>>, e.t.:02/09/2011.

¹⁵¹ Polat, s. 217.

ödemede bulunmasını talep etmiş ve o günde teyit bankası tarafından yapılan ödemeyi ramburse etmeyi yükümlenmiştir. Paribas'ın Santander'den iskonto işlemi yapma konusunda bir talebi bulunmamaktadır. Öyleyse Santander iskonto işleminin riskini kendi taşımalıdır¹⁵². Santander iskonto işleminden önce Paribas'a bu konuda herhangi bir bildirimde bulunmamıştır. Şayet Paribas'ın bu konuda bir izni olmuş olsaydı Santander'in rambursman talebini karşılamak durumunda kalırdı¹⁵³. Bir başka ifadeyle, akreditif sözleşmesinin şartlarının dışına çıkan taraf, meydana getirdiği riski taşımalıdır¹⁵⁴.

ee) Teyit Bankası

Amir banka ile birlikte ödeme sorumluluğu altında bulunan ikinci banka teyit bankasıdır¹⁵⁵. Teyit bankası akreditifte teyit vermeye yetkilendirilmesine rağmen, teyit vermekten imtina edebilir. Bununla birlikte, teyidini akreditife eklemesi halinde bu taahhüdünden dönemez. Teyit bankası uygun ibraz üzerine ibrazı karşılar veya iştira eder¹⁵⁶.

ff) İhbar Bankası

İhbar bankası, lehine akreditif açıldığını lehtara bildiren, fakat buna teyidini eklemeyen bankadır. Yani ihbar bankası ödeme taahhüdünde bulunmaz¹⁵⁷. İhbar bankası, akreditifin doğruluğunu belge üzerinden kontrol ederek gerekli işlemleri yapmalıdır. İhbar bankası, belge üzerinden anlaşılacak bir geçersizliğe rağmen yaptığı ihbar sebebiyle sorumlu tutulabilir¹⁵⁸.

¹⁵² Connerty, A.: "Fraud And Documentary Credits: The Approach Of The English Courts", s.13 <<http://www.arc-chambers.co.uk/FRAUD%20AND%20DOCUMENTARY%20CREDITS.pdf>> , e.t.:02/09/2011.

¹⁵³ Folsom/ Gordon/ Spanogle/ Fitzgerald, s.323.

¹⁵⁴ Demir, Vesikalı Kredilerde (Akreditifte) Hile Kuralı, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2007, s. 156.

¹⁵⁵ İhracat Terimleri Sözlüğü, s. 145.

¹⁵⁶ Özalp, s.26.

¹⁵⁷ Dilek, s.66.

¹⁵⁸ Özalp, s.27.

gg) İştira Bankası

UCP 600 Kurallarının 2. maddesine göre iştira, uygun bir ibraz altında poliçelerin veya belgelerin görevli bankanın ramburse edilmesi gereken banka iş gününde ya da daha önce görevli banka tarafından lehtara avans ödeme yapılarak veyahut avans ödeme yapılacağı kabul edilerek satın alınması anlamına gelir¹⁵⁹.

İştira yetkisi, amir bankanın açmış olduğu akreditif ile bir bankaya tanınır. İşte bu banka iştira bankası niteliėindedir¹⁶⁰. Akreditif metninde “sınırlı iştira edilebilir” ifadesinin yer alması halinde, ancak açıkça belirlenen bankalar iştira işlemini gerçekleştirebilirken “serbest iştira edilebilir” ifadesinin yer alması halinde ise böyle bir sınırlama yoktur¹⁶¹.

hh) Rambursman Bankası

Rambursman bankası, lehtara ödeme yapan bankaya ödemede bulunan ve bunu amir bankanın talimatıyla yapan bankadır. Rambursman bankası diğer bankayı ramburse ettikten sonra ödediği tutara kendi komisyonunu da ekleyerek amir bankaya rücu eder.¹⁶²

Rambursman yöntemleri ile ilgili olarak MTO tarafından yayımlanan URR 725 isimli broşür uygulanmaktadır¹⁶³. URR 725 Nisan 2008 itibariyle uygulanmakta ve 17 maddeden meydana gelmektedir. URR Kurallarının 3. maddesinde akreditiflerin rambursman yetkisinden tamamen bağımsız olduğu ifade edilmektedir. 9. maddeye göre de rambursman taahhüdü talep bankasının onayı olmadan değiştirilemez veya iptal edilemez. Amir banka rambursmana ilişkin olarak SWIFT MT 740, 742 ve 756 mesaj kodları kullanılmaktadır.

¹⁵⁹ Bkz. s. 153.

¹⁶⁰ Dilek, s.68.

¹⁶¹ zalp, s.27.

¹⁶² Dilek, s.70.

¹⁶³ Dilek, s. 38.

UCP 600 Kurallarının 13. maddesine göre akreditifin açılmasıyla yürürlükteki URR Kurallarının uygulanıp uygulanmayacağının belirlenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde maddenin b fıkrasındaki düzenlemeler geçerlidir¹⁶⁴.

jj) Devir Bankası

Akreditif metninde aksine bir şartın yer almaması halinde görevli banka ve teyit bankaları, akreditifi devretmeye de yetkilidirler. Fakat bunun için akreditif metninde “devredilebilir” ifadesinin yer alması gerekmektedir. Böyle bir ifadenin akreditif metninde yer alması üzerine lehtarın talimatı ile devir bankası akreditifi ikinci bir lehtara devredebilir¹⁶⁵.

d) Türleri

Akreditifler yapısına ve ödeme şekillerine göre çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilirler.

aa) Yapısına Göre

aaa. Belgesiz Akreditifler

Belgesiz akreditifler, genellikle lehtarın poliçe biçiminde bir belgeyi ibrazı karşılığında başka herhangi bir belge aranmaksızın ödemenin yapılması için kullanılan bir ödeme aracıdır¹⁶⁶. Lehtarın ibraz edeceği poliçenin içeriği akreditifte belirlenmiştir¹⁶⁷. Bu tür akreditifler genellikle sigorta şirketleri tarafından aranmaktadır¹⁶⁸. Bu akreditiflerde, banka ne eşyayı, ne de eşyayı tevsik eden

¹⁶⁴ Reisoğlu, S.: “ Hukukî Açından Akreditif ve 600 Sayılı Yeknesak Kurallar”, Bankacılar Dergisi, S.66, s.45, < <http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/66.pdf>> , e.t.:02/09/2011.

¹⁶⁵ Özalp, s.28.

¹⁶⁶ Vishny, H. P.: “Letters of Credit An Overview”, < http://files.ali-aba.org/thumbs/datastorage/skoobesruoc/source/CM053_Vishny-Letter_of_Credit_thumb.pdf> e.t: 20/06/2011

¹⁶⁷ Bölükbaşı, s.47

¹⁶⁸ Klein, C. H.: “ Letter of Credit Developments”, <http://www.jenner.com/files/tbl_s18News/RelatedDocuments147/2050/Klein_Letter_of_Credit_Law_Developments_2006.pdf>, e.t: 20/06/2011

belgeleri elinde bulundurduğu için güvende değildir. Bu sebeple, belgesiz akreditifler tarafların birbirlerine tamamıyla güvendiği hallerde kullanılabilir¹⁶⁹.

bbb. Ticarî (Belgeli) Akreditifler

Akreditif kavramı aslen ticarî akreditifleri (belgeli akreditifler) anlatmaktadır. Ticarî akreditiflerde ödemenin yapılabilmesi, belirli belgelerin ibrazı şartına bağlanmıştır¹⁷⁰. Bu belgeler olmaksızın ödeme yapılması halinde ödemeyi yapan banka, rambursman talebinde bulunamaz. Ticarî akreditifin temel fonksiyonu alıcı ve satıcıyı uluslararası ticaretin getirdiği risklerden mümkün olduğunca korumaktır. Bu bakımdan burada ibrazı aranan belgeler eşyanın gönderildiğini veya hizmetin ifa edildiğini ispatlar nitelikte belgelerdir¹⁷¹.

ccc. Teminat Akreditifleri

Ticarî akreditifler sayesinde ithalatçı doğru belgelerin ibrazı karşılığında ödemede bulunmayı taahhüt eder. Esasen akreditif müessesesinin ortaya çıkış amacı dış ticarete güvenli bir ödeme aracı yaratmaktır. Buna karşın akreditifler başka amaçlarla da kullanılabilir. Amerika Birleşik Devletleri'nde bankaların garanti sözleşmesi¹⁷² imzalaması yasaktır. Bankalar bu yasağı denemiş ve

¹⁶⁹ Bhogal, T. S./ Trivedi, A. K. : International Trade Finance: A Pragmatic Approach, Eastbourne 2008, s. 53.

¹⁷⁰ Bölükbaşı, s. 47.

¹⁷¹ Demir, s.31-33.

¹⁷² Banka garantisi (independent guarantee, demand, first demand, simple demand), esasen Kara Avrupası Hukukunun ortaya koyduğu bir teminat aracıdır. Banka garantisi ile teminat akreditifi arasında bazı farklılıklar bulunmasına rağmen temelde birbirinin dengi olarak görülmektedir. Teminat akreditifleri banka garantilerine göre çok daha geniş bir kullanım alanına sahiptir. Satım ve istisna sözleşmelerine ek olarak birçok sözleşme tipinde teminat akreditifleri kullanılabilir. Teminat akreditifi esasen satıcıyı korumakta iken banka garantisi ile hem satıcı hem de alıcı korunmaktadır. Rosener, J. D.: "Recent Developments, Letter of Credit Transactions", <http://www.pepperlaw.com/pdfs/RosenerJ_071505.pdf>, e.t: 20/06/2011 ; VanBaren, J.: "Standby Letter of Credit Vs. Bank Guarantee", <http://www.ehow.com/facts_6902926_standby-credit-vs_-bank-guarantee.html> , e.t: 21/06/2011

güvenilirliği sınanmış bir metot olan akreditif ile aşmayı uygun görmüşler ve teminat akreditiflerinden yararlanmışlardır¹⁷³.

Ticarî akreditiflerde eşyanın sevkinden sonra bunu tevsik eden belgelerin ve aranan diğer belgelerin ibrazıyla amir ödemede bulunur. Buna karşılık teminat akreditiflerinde ise, olumsuz bir durumun ortaya çıkması halinde ödeme yapılmaktadır¹⁷⁴. Gerçekten de, teminat akreditifleri daha ziyade istisna sözleşmelerinde kullanılmaktadır. Bu sebeple üçüncü bir ülkede bir eser inşa etmeyi yükümlenen amir, taahhüdünü yerine getiremez ise, lehtarın bunu belgeleyen evrakı ibraz etmesi halinde, amir bankanın ödeme yapmasını sağlamış olur¹⁷⁵. Aslında burada taraflardan biri sözleşmeye uygun ifade bulunmaması halinde, ödeyeceği bedeli diğer tarafa teminat olarak göstermektedir. Bu sayede teminat akreditifi lehtar temeldeki sözleşmeye aykırılık sebebiyle dava açmak yerine akreditif bedelini alacaktır. Bu tip akreditifler garanti fonksiyonunu taşımamaktadır¹⁷⁶.

ddd. Dönülebilir Akreditif

Dönülebilir akreditifler herhangi bir zamanda lehtarın rızası olmaksızın (lehtar görevli bankaya akreditif metninde şart koşulan belgeleri ibraz etmemiş ise) değiştirilebilen veya dönülebilen akreditiflerdir. Bu tür akreditifler lehtar açısından büyük bir risk oluşturduklarından çok nadir kullanılır¹⁷⁷. Uygulamada dönülebilir akreditiflerin daha ziyade farklı ülkelerde faaliyet gösteren kardeş şirketler arasında kullanıldığı görülmektedir¹⁷⁸.

¹⁷³ Kozolchyk, B.: "Bank Guarantees And Letters Of Credit: Time For A Return To The Fold" , < [http://www.law.upenn.edu/journals/jil/articles/volume11/issue1/Kozolchyk11U.Pa.J.Int'lBus.L.1\(1989\).pdf](http://www.law.upenn.edu/journals/jil/articles/volume11/issue1/Kozolchyk11U.Pa.J.Int'lBus.L.1(1989).pdf) > , e.t: 21/06/2011

¹⁷⁴ "Akreditif" , < http://www.hukuk.gen.tr/dergi/yazilar/HUK12_AKREDITIF.pdf > , e.t: 21/06/2011

¹⁷⁵ <<http://www.enco.com.tr/tr/info/IhracattaOdemeKosullari.pdf>> , e.t: 21/06/2011.

¹⁷⁶ Ay, Z.: Dış Ticarete Bir Ödeme Aracı Olarak Akreditif ve Uluslararası Muhasebe Standartları Çerçevesinde Muhasebeleştirilmesi, s. 14.

¹⁷⁷ "Report On The Use Of Export Letters Of Credit 2001/2002", Sitpro, <<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20100918113753/http://www.sitpro.org.uk/reports/lettcredr/lettcredr.pdf>> , e.t.:09/07/2011.

¹⁷⁸ "Letters of Credit" , < http://trade.gov/media/publications/pdf/trade_finance_guide_2007ch3.pdf > , e.t.:09/07/2011.

Dönülebilir bir akreditif, görevli bir bankaya ibraz edildiğinde iptal veya değişiklik ihbarının bu bankaya ulaşmasından önce banka akreditifi iştira edebilir, kabul edebilir veya ödemede bulunabilir. Bu hallerde amir banka görevli bankayı ramburse etmek zorundadır¹⁷⁹. Dönme iradesini açıklayan banka, sorumluluk riskini üstlenir¹⁸⁰.

eee. Dönülemez Akreditif

Dönülemez akreditiflerde tüm tarafların birbirine uygun iradesi olmadıkça değişiklik veya dönme söz konusu olamamaktadır. UCP 500 Kurallarında aksi belirtilmedikçe tüm akreditiflerin dönülemez nitelikte olduğu ifade edilmektedir¹⁸¹. Diğer taraftan, UCP 600 Kurallarında da tanımlamalar yapılırken akreditifin dönülemez niteliği haiz olduğu belirtilmiştir¹⁸².

Belirli şartların gerçekleşmesi, bir başka ifade ile akreditif metninde belirlenen belgelerin doğru zamanda doğru yere ibrazı ile amir bankanın ödemede bulunacağı garanti altına alan dönülemez akreditif, dönülebilir akreditife nazaran çok daha güvenlidir. Buna rağmen dönülemez akreditif, sadece amir bankanın ödeme taahhüdünü içerir, ihbar bankasının veya görevli herhangi bir bankanın ödemede bulunacağını garanti etmez¹⁸³.

fff. Teyitli Akreditif

UCP 600 Kurallarının 2. maddesindeki tanımlarda da belirtildiği üzere, teyitli akreditif amir bankanın talebi veya verdiği yetki üzerine akreditife bir teyidin eklenmesi ve bunu ekleyen teyit bankasının da amir banka gibi sorumlu tutulduğu

¹⁷⁹ “ Banking Instuments”, < <http://www.bro.nic.in/writereaddata/linkimages/6647065519.pdf>> , e.t.:09/07/2011.

¹⁸⁰ Dayınlarlı, s. 3.

¹⁸¹ “Report On The Use Of Export Letters Of Credit 2001/2002”

¹⁸² Bkz. s. 152. Rusya’da bu uygulamanın aksi geçerlidir. Bu anlayış UCP 600 Kurallarının 20 yıl önceki hali ile paralellik arz etmektedir. Varavna, D. M.: Letter of Credit Law and Practice in Russia: Deficiencies in the Russian LC Legislation, Banking Practices and the Questionable Role of Courts, Tez, Arizona 2008, s. 18. < http://www.natlaw.com/thesismdv_final.pdf> , e.t.:09/07/2011.

¹⁸³ Bhogal/ Trivedi, s. 55.

akreditiflerdir¹⁸⁴. Uygulamada teyitli akreditifler dönülemez olarak açılmaktadır¹⁸⁵. Teyitli dönülemez akreditiflerin (*confirmed irrevocable letter of credit*) iptali için amir banka, teyit bankası ve lehtarın birbirine uygun irade beyanı gereklidir¹⁸⁶.

Bir akreditif açıldığında teyitli değildir. Amir banka ihbar bankasına akreditife teyit eklemesi yönünde bir teklifte bulunur, ihbar bankası teyidini ekleyerek veya eklemeyerek akreditifi lehtara bildirebilir. İhbar bankası teyidini eklemeyecek ise, bunu amir bankaya bildirmelidir¹⁸⁷. İhbar bankası teyidini ekleyerek teyit bankası konumuna geçer ve kendine yapılan ibrazı sanki kendisi amir bankaymış gibi inceler. Çünkü teyitli akreditifte teyit bankası ödeme bakımından amir banka ile aynı sorumluluğu üstlenir¹⁸⁸.

Teyit bankası aldığı risk için komisyon almaktadır. Bu komisyon SITPRO verilerine göre yüksek riskli ülkelerde %2 ilâ %8 arasında değişmektedir.

ggg. Teyitsiz Akreditif

Teyitsiz akreditiflerde ihbar bankası ödeme yükümlülüğü altında değildir. Ödeme yükümlülüğü amir banka üzerindedir. İhbar bankasının görevi sadece lehtar tarafından uygun olarak ibraz edilen belgeleri amir bankaya iletmek ve amir bankanın gönderdiği akreditif bedelini lehtara iletmektir. Zira bu tür akreditifler görüldüğünde ödemeli olarak düzenlense dahi, ibraz edilen belgeler ihbar bankası tarafından genellikle kontrol edilemez¹⁸⁹. Bazen ihbar bankası kendi müşterisinden aldığı vesaiki akreditif teyitsiz olsa bile, basiretli tacir sıfatı ile inceler ve düzeltilmesi gerekli yerleri müşterisine, yani lehtara bildirerek vesaikin düzeltilmesini talep eder. Amir banka evrakı kontrol edip ödeme yapmaya veya

¹⁸⁴ Yeniaras, M. C.: “Uluslararası Ticarete Akreditif Ve Belge Karşılığı Ödeme”, İstanbul Barosu Dergisi Cilt: 80, Sayı: 1 yıl: 2006, <<http://www.istanbulbarosu.org.tr/yayinlar/BaroDergileri/ibd/20061/ibd2006119.pdf>> e.t.:17/07/2011.

¹⁸⁵ Bozkurt, s. 83.

¹⁸⁶ Şahin, A.: “İhracatta Ödeme Şekilleri”, İGEME, s. 19.

¹⁸⁷ Bozkurt, s. 82.

¹⁸⁸ “A Guide to Letters Of Credit” s. 25, <http://www.tdsecurities.com/tds/pdfs/TDS3.3.6.1PDF1.pdf?language=en_CA>, e.t.:17/07/2011.

¹⁸⁹ Bölükbaşı, s. 46.

ibrazı reddetmeye karar verir. Burada ihbar bankası hiçbir risk üstlenmemekte, sadece lehtar ile amir banka arasında aracılık etmektedir¹⁹⁰.

hhh. Rotatif Akreditifler

Rotatif akreditifler kullanıldıkça süreye veya miktara bağlı olarak kendiliğinden veya irade beyanı üzerine yenilenen akreditiflerdir. Akreditifin masraflı bir uygulama olduğu açıktır. Taraflar belirli aralıklarla birbirlerinden mal alıp satıyorlarsa, her sevkiyat için ayrı akreditif açmak istemeyebilirler. Bu gibi bir ticaret akışının olduğu hallerde rotatif akreditif düzenlenir.

Taraflar temel sözleşme ile rotatif akreditif açmayı kararlaştırırlar. Amirin talimatı ile amir banka zamana veya bedele bağlı bir rotatif akreditif açar. Zamana bağlı olarak rotatif akreditif açılması halinde belirlenen dönemlerde eşya sevk edilir ve akreditif yenilenmiş olur. Ayrıca zamana bağlı akreditifler birikimli veya birikimsiz olarak da belirlenebilir. Birikimli rotatif akreditifte dönem içinde kullanılmayan tutar bir sonraki döneme aktarılır. Bu yönüyle cari hesaba benzediği söylenebilir. Birikimsiz rotatif akreditif ise, bir dönem içerisinde kullanılmayan tutar bir sonraki döneme aktarılmaz¹⁹¹. Bedele bağlı rotatif akreditiflerde belirlenen tutarın kullanılmasıyla akreditif yenilenir¹⁹². Bu tür akreditiflerde akreditiflerde (kullanıma bağlı yenilenmeli) her bir kullanımdan sonra lehtar yeni bir kullanım hakkı elde eder. Bu da amir ve amir banka açısından sıkıntı yaratabilir. Dolayısı ile akreditife her kullanımın azamî tutarını ve toplamda oluşacak azami tutarı belirtmek gerekir. Bu akreditiflerde karışıklığa yol açmamak için UCP 600 Kurallarının 32. maddesi uygulama dışı bırakılmalıdır. Rotatif akreditifler, tekrar tekrar akreditif açmanın masraflarına ve aldığı zamana katlanmayı önledikleri için yararlı görülmektedir¹⁹³.

¹⁹⁰ Bozkurt, s. 82.

¹⁹¹ Bölükbaşı, s. 49-50.

¹⁹² “Report On The Use Of Export Letters Of Credit 2001/2002”, SITPRO, < <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20100918113753/http://www.sitpro.org.uk/reports/lettcredr/lettcredr.pdf> > , et:17/07/2011.

¹⁹³ “Letters of Credit” , < http://trade.gov/media/publications/pdf/trade_finance_guide2007ch3.pdf > , et. 09/07/2011.

iii. Devredilebilir Akreditifler

Devredilebilir akreditif, lehtarın akreditif alacağının tamamını ya da bir kısmını üçüncü bir kişiye (ikinci lehtar) devredebildiği bir ödeme aracıdır. İhracatçı firma sevk ettiği malların bir kısmını veya tamamını bir başka firmadan temin etmiş olabilir. Lehtar anılan kişiye akreditif alacağını devrederek borcunu ifa eder. Bu yönüyle devredilebilir akreditifler yeri geldikçe sık sık finansman aracı olarak kullanılmaktadır¹⁹⁴.

Genellikle üretici değil, aracı niteliği taşıyan lehtar ödememe riskine karşı ithalatçıdan bir akreditif açmasını talep eder. Üretici de (ikinci lehtar) aracıdan kendi lehine bir akreditif açmasını ister. Aracıların yüksek meblağları akreditiflere bağlama imkanları genellikle bulunmamaktadır. Aracı bunun yerine devredilebilir bir akreditif talebinde bulunarak hem kendi ödemesini hem de malı temin ettiği ikinci lehtarın ödemesini güvenli hale getirmiş olur¹⁹⁵.

Akreditif metninde “devredilebilir” ifadesinin yer almaması halinde devir işlemi gerçekleştirilemez. Diğer taraftan devredilmiş bir akreditif, kural olarak bir daha devredilemez¹⁹⁶. Lâkin devredilebilir akreditifler “kısmi sevkiyat”a (*partial shipment*) izin verilmesi halinde birden fazla lehtara devredilebilirse de, bu devir, bir akreditif tekrar birinci lehtara devredildiğinden ikinci bir devir sayılmaz.

jjj. Karşılıklı Akreditifler

Karşılık akreditif türünde birbirinden bağımsız iki akreditif bulunmaktadır¹⁹⁷. Burada da devredilebilir akreditiflerde olduğu gibi bir aracının varlığı söz konusudur. Fakat aracı ile ithalatçı arasındaki akreditif devredilemez niteliktedir. Bu durumda aracının üreticiye (devredilebilir akreditifteki ikinci lehtar) bir güvence göstermesi gerekmektedir. Finansman kaynaklarının buna yeterli olmaması halinde aracı üretici

¹⁹⁴ Bozkurt, s. 87.

¹⁹⁵ “A Guide to Letters Of Credit” s. 43, <http://www.tdsecurities.com/tds/pdfs/TDS3.3.6.1PDF1.pdf?language=en_CA>, et.17/07/2011.

¹⁹⁶ Bölükbaşı, s. 50.

¹⁹⁷ Bölükbaşı, s. 51.

lehine bir akreditif açar. Kendi lehine açılan akreditifle bu akreditif karşılıklı akreditif olarak nitelendirilmektedir¹⁹⁸. Bu akreditif türü devredilebilir akreditife göre daha riskli ve daha masraflıdır. Riskin sebebi akreditiflerin birbirinden bağımsız olmasıdır. Bu sebeple, aracının bankası, aracının (birinci lehtar) akreditif bedelini tahsil edememesi halinde ikinci lehtara ödemede bulunmak zorunda kalır. Oysa aracının bankası, ilk akreditif ilişkisine güvenerek ikinci akreditif ilişkisinde amir banka olmayı kabul etmiştir¹⁹⁹.

kkk. Çatı Akreditifler

Çatı akreditiflerde sevk edilecek eşya belirtilmemekte, akreditif bedeline ulaşıncaya kadar lehtara dilediği eşyayı amire gönderebilme özgürlüğü tanınmaktadır. Devredilebilir bir akreditifte amirin acentelerine farklı yerlerden farklı eşyayı satın alabilmeleri için kullanılan bir yöntemdir²⁰⁰.

III. Omnibüs Akreditifler

Omnibus akreditiflerde yükleme limanı belirlenmemiştir. Bir diğer ifade ile amir, dünyanın her yerinden akreditif metninde şartları belirlenen eşyanın sevk edilmesini kabul etmiş olmaktadır²⁰¹.

bb) Ödeme Şekline Göre

aaa. Görüldüğünde Ödemeli Akreditifler

Görüldüğünde ödemeli akreditifler oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır. Banka lehtar tarafından ibraz edilen belgelerin uygunluğunu belirlediği anda nakit olarak veya çek keşide etmek yoluyla ibrazı karşılar²⁰².

¹⁹⁸ Bozkurt, s. 89.

¹⁹⁹ "A Guide to Letters Of Credit" s. 41, < http://www.tdsecurities.com/tds/pdfs/TDS3.3.6.1PDF1.pdf?language=en_CA >, e.t.:17/07/2011.

²⁰⁰ Bhogal/ Trivedi, s. 86.

²⁰¹ Bhogal/ Trivedi, s. 86.

²⁰² Bölükbaşı, s. 52.

Amir banka ihbar bankasına akreditif metnini gönderdikten sonra, bu banka lehtara gerekli bildirimini yapar. Bu bildirimin yapılmasıyla birlikte amirin kendisine ödemede bulunmaması halinde dahi, amir banka ödeme yükümlülüğü altına girmektedir²⁰³. Bu tür akreditifler teyitli ise uygun belgeler görevli bankaya verildiğinde, teyitsiz ise, uygun belgeler amir banka tarafından görüldüğünde akreditif bedeli ödenir²⁰⁴.

bbb. Vadeli Akreditifler

Vadeli akreditifler ödemesi ertelemeli akreditif olarak da adlandırılmaktadır. UCP 600 Kurallarının 6. maddesinde de belirtildiği üzere bir akreditifin vadeli olduğu açıkça belirtilmelidir. Bu alan SWIFT MT700 mesajının doldurulması zorunlu alanlarından birisidir²⁰⁵.

Vadeli bir akreditif ile amir ödeme anını geciktirerek bir menfaat sağlamaktadır²⁰⁶. Vadeli akreditiflerde lehtar, bankaya belgeleri ibraz ettiğinde banka tarafından kendisine vade sonunda akreditif bedelinin ödeneceğine dair bir taahhütname verilmektedir. Bu taahhütname, kıymetli evrak niteliği taşımadığı için, iskonto işlemine konu edilemez. Kabul kredili akreditiflerde ise lehtar bu imkâna sahiptir²⁰⁷.

ccc. Kabul Akreditifleri

Kabul akreditiflerinde lehtar akreditif ihbarını kabul etmesinin ardından akreditif metninde belirlenen belgelerle beraber amir, amir banka, görevli banka veya teyit bankası üzerine çekilmiş bir poliçeyi ihbar bankasına ibraz eder. Esasen kabul kredili akreditifler amir üzerine çekilmiş bir poliçe ile kullanımda olmamalıdır. Dolayısı ile amirin kabulü talep edilemez. Fakat poliçe akreditifte istenen belgeler arasında yer alıyorsa, o zaman amir üzerine çekilmiş bir poliçe kabul edilir. Aksi

²⁰³ Bozkurt, s. 84.

²⁰⁴ Bozkurt, s. 85.

²⁰⁵ Byrne, J.: "Negotiation in Letter of Credit Practice and Law; The Evolution of the Doctrine", s. 570.

²⁰⁶ Şahin, A.: "İhracatta Ödeme Şekilleri", s. 11.

²⁰⁷ Bozkurt, s. 85.

takdirde bankalar, poliçeyi dikkate alamazlar; çünkü amir üzerine çekilmiş bir poliçe ile kullanımda olan bir akreditif amirin kabulünü gerektirdiği için ödeme yöntemi olarak akreditifin kullanılmasına gerek kalmaz. İbraz edilen belgeler amirin poliçeyi kabulü veya bankanın aval²⁰⁸ vermesi üzerine teslim edilebilir. Diğer taraftan, akreditif ilişkisinde yer alan bankalardan birinin de poliçeyi kabul etmesi mümkündür.

Poliçeyi alıcının yani akreditif amirinin kabulünde “ticarî kabul” (*trade acceptance*), bankanın kabulünde ise “banka kabulü”nden (*banker’s acceptance*) söz edilmektedir²⁰⁹. Dış ticaretin finansmanında kullanılan banka kabulü, kısa vadeli bir finansal piyasa aracıdır²¹⁰. Banka kabulü, genellikle 6 ay ya da daha kısa vadeler için verilmektedir²¹¹. Böylece amir ödemeyi daha geç yapabilmekte, lehtar ise dilediği takdirde poliçeyi tedavüle sokabilmektedir.

Poliçede belirtilen vadenin sonunda ödemede bulunulur. Akreditifin teyitli olması halinde poliçe teyit bankası üzerine çekilmektedir. Bu takdirde teyit bankası ibraz edilen belgelerin akreditif metnine uygunluğunu tespit etmesi durumunda poliçeyi ödeme yükümlülüğü altındadır²¹². Bu poliçe vadeli poliçedeki gibi bir taahhütname değil, bir kıymetli evrak olduğu için iskonto işlemine konu olabilir²¹³. Yine, kıymetli evrak niteliğinin getirdiği bir imkân kapsamında ciro edilebilir²¹⁴.

²⁰⁸ Aval, ticarî senetlerde bizzat senet veya alonj üzerinde senet borçlularından biri lehine verilen kefalettir. Aval veren kefaletteki gibi asıl borçluya ilişkin şahsî def’îleri ileri süremez. Ayrıca, aval verenin müteselsil sorumlu olması kuralının bir istisnası yoktur. Kefalette ise kefilin müteselsil sorumlu olmayacağı kararlaştırılabilir. Bu durumda birlikte kefalet söz konusu olur (TBK. m. 587). Türk Hukuk Lügati, s. 25; Göle, C.: Bankacılar İçin Kıymetli Evrak Hukuku Bilgisi ve Ticarî Senetler, s. 61.

²⁰⁹ “İhraç Edilen Malların Bedelinin Tahsiline İlişkin Mevzuat (Kambiyo Mevzuatı)”, s.11, <<http://www.akport.net/dosyalar/kambiyomevzuati.pdf>> , e.t.:17/07/2011.

²¹⁰ Diğerleri ise hazine bonusu, ciro edilebilir mevduat sertifikası, finansman bonusu, repo/ters repo, banka bonusu, Eurodolar ve varlığa dayalı menkul kıymetlerdir. “Para ve Banka” , <www20.uludag.edu.tr/~bulefe/PARA%20VE%20BANKA.doc>

²¹¹ “Letter of Credit Glossary”, <<http://fea.files.cms-plus.com/ExportEssentials/module-9-lcglossary.pdf>> , e.t.:17/07/2011.

²¹² “İhraç Edilen Malların Bedelinin Tahsiline İlişkin Mevzuat (Kambiyo Mevzuatı)”, s.12, <<http://www.akport.net/dosyalar/kambiyomevzuati.pdf>> , e.t.:17/07/2011

²¹³ Bozkurt, s. 86.

²¹⁴ Bölükbaşı, s. 54.

Teyitli akreditifi bir yana bırakılırsa, UCP Kurallarının 6. maddesi çerçevesinde akreditif amir üzerine çekilmiş bir poliçe ile kullanımda olmalıdır. Yine bu madde kapsamında ibraza ilişkin bir vadenin belirlenmesi gerekmektedir. Vadeye ilişkin olarak, ISP 98 Kuralları madde 3.13'e paralel bir biçimde UCP 600 Kuralları da mücbir sebepler hariç olmak üzere, vadenin son gününün bankanın kapalı olduğu bir güne denk gelmesi durumunda, vadenin takip eden ilk banka iş gününe kadar uzatılacağı hükmünü içermektedir (Madde 19). Bununla birlikte, taraflar söz konusu maddedeki mücbir sebep istisnasının kaldırılmasına karar verebilirler²¹⁵.

ISBP Kurallarının vade gününe ilişkin hükümleri ise 43 ilâ 48. maddeler arasında yer almaktadır. ISBP Kuralları 46. maddeye göre X gün vadeli bir akreditif düzenlenmiş ise, uygun belgelerin ibrazı durumunda veya uygun olmayan belgelere görevli bankanın çekince koymaması halinde, bu bankanın belgeleri himayesi altına aldığı tarihten itibaren X gün sonra, uygun olmayan belgelerin ibrazı halinde görevli bankanın çekince koyması halinde ise bu bankanın belgeleri kabul ettiği tarihten itibaren X gün sonra vade dolar. 48. maddeye göre ise vadenin son günü, ödemenin yapılacağı yerde bir banka iş gününe denk gelmiyorsa, ödeme, sonraki ilk banka iş gününde yapılır²¹⁶.

Vadenin son günü, kesin olarak belirlenebileceği gibi, akreditif şartı ne zaman gerçekleşeceği belirlenmemiş bir olaya da bağlanabilir. Bu durumda akreditif süresiz olarak nitelendirilebilir ve ödeme talebiyle her zaman ibrazda bulunulabilir²¹⁷.

ddd. İştira Akreditifleri

İştira UCP 600 Kurallarının 2. maddesinde tanımlanmıştır²¹⁸. UCP 500 Kurallarından farklı olarak burada “değerinin verilmesi” ifadesi yerine,

²¹⁵ Wood, s.119-120.

²¹⁶ ISBP 681.

²¹⁷ Özalp, s.243.

²¹⁸ Bkz s. 152. Amerikan Hukukunda, bu tanımlama bir yanda bir sorunu çözerken Diğer taraftan başka bir sorunun doğumuna neden olmaktadır. İştira işlemi gerçekleştikten sonra lehtarın hilesinin ortaya çıkması halinde iştira eden bankanın uğradığı zararların karşılanması talep etme imkânına sahip olup olmadığı belirsizdir. Hileye maruz kalan kimsenin bunu ileri sürebilmesi için hilenin ciddi boyutta olması gerekmektedir. Ayrıca iyi niyetli üçüncü kimseler de lehtarın hileli

uygulamadaki yanlış anlaşılmalari engellemek maksadıyla “satın alma” ifadesi kullanılmıştır²¹⁹. Önceleri banka belgeleri satın alma yükümlülüğü altına girmeden veya derhal ödeme yapmadan değeri biçebiliyordu. UCP 600 Kurallarına göre ise, bir işlemin iştirai niteliği taşıyabilmesi için görevli banka tarafından lehtar avans ödeme yapılması veya avans ödeme yapılacağına taahhüt edilerek satın alınması gerekir²²⁰. İştirainin görevli bankanın ramburse edileceği günde veya daha erken bir tarihte gerçekleştirilebileceğinin belirtilmiş olması, UCP 500 Kurallarına göre farklılık arz eden bir diğer konudur²²¹. İştirai akreditiflerinin kullanım amacı, lehtarın sözleşmeye konu olan meblağın (semenin) akreditifte belli olan vadeden önce almak istemesidir.

eee. İştirai Edilemeyen (Düz) Akreditifler

Bir akreditifin iştirai edilebilir olup olmadığı, akreditif metninde belirtilmelidir. İştirai edilemeyeceği belirtilen akreditiflerde akreditif bedeli sadece ödeme bankasının bulunduğu ülkede ödenmektedir²²².

fff. Peşin Ödemeli Akreditifler

Peşin ödemeli akreditifler sayesinde lehtar, akreditif metninde şart koşulan belgeleri ibraz etmeden önce semenin tamamını veya bir kısmını alabilmektedir²²³. Burada genellikle amaç lehtarın ham madde gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmesini teminen amir tarafından finanse edilmesidir. Bu tür akreditifler malın tesliminden veya hizmetin ifasından önce ödeme yapılması açısından peşin ödeme yöntemine benzemekte olup, lehtarın bankaya bir peşin ödeme garantisi²²⁴ ibraz etmesi genelde

belgelerini elde ettiyse bu korumadan faydalanabilmektedir. Byrne, J.: “Negotiation in Letter of Credit Practice and Law; The Evolution of the Doctrine”, s. 590 ; Frias Garcia, R. L.: “The Autonomy Principle of Letters of Credit”, Mexican Law Review, Vol. III, No. 1, s.82,83.

²¹⁹ Dilek, s. 74.

²²⁰ Bkz. s.152.

²²¹ Castaneda, C.: “Comparative Study of UCP 500 And UCP 600: Approach To Negotiation and Preclusion”, s.11.

²²² “Letter of credit Types”, < <http://www.pierobon.org/export/ch12/typeloc.htm> > , e.t.:17/07/2011

²²³ “Documentary Credits”, < http://corporateandinvestment.standardbank.co.za/pages/docs/its/doc_credits_brochure.pdf > , e.t.:30/07/2011.

²²⁴ Payment guarantee. Peşin ödeme garantisi avans alanın borçlarını ifa etmemesi halinde avans verene avansı iade edeceğine dair bir garantidir. Glossary of Trade Terms, < <http://www.tradev.net/Downloads/Tools/glossary%20of%20tradeterms.pdf> > , e.t.:30/07/2011.

şart koşullar²²⁵. Bu tür bir garantinin alınmaması halinde amir büyük bir risk altındadır²²⁶.

Peşin ödeme garantisi ile alıcı peşin ödemenin riskine karşı kendini güvence altına almaktadır. Peşin parayı ödeyen akreditif amiri peşin ödeme garantisinin lehtarı pozisyonundadır. Akreditif ilişkisinde peşin ödemeyi elde taraf genellikle temel sözleşme bedelinin yüzde 10 ilâ 20 oranındaki tutarında bir garanti vererek borcun ifa edilmemesi halinde peşin ödemede bulunan tarafın uğrayacağı zararı teminat altına almaktadır²²⁷.

ggg. Yeşil Şartlı Akreditifler

Yeşil şartlı akreditifler peşin ödemeli akreditiflerin riskini azaltmak amacıyla ortaya çıkmıştır²²⁸. Aradaki farklılık, lehtarın akreditif metninde şart koşulan belgeleri ibraz ettiği ana kadar geçen sürede lehtarın bu ödemeye satın aldığı mallarının mülkiyetinin amir bankaya veya görevli bankaya ait olması²²⁹, bu suretle ödemenin güvence altına alınmasıdır²³⁰.

hhh. Karışık Ödemeli Akreditifler

Karışık ödemeli akreditiflerde birden fazla ödeme yöntemi birlikte kullanılmaktadır. Örneğin ödemenin bir kısmı, avans şeklinde peşin ödemeli, kalan kısmı ise ödemesi ertelenmiş olarak yapılabilir²³¹.

²²⁵ Makowski, M.: International Trade: Cost and Efficiency of Selected Payment Instruments, s.69.

²²⁶ Bozkurt, s. 88.

²²⁷ Keely-Louw, M.: Selective Legal Aspects of Bank Demand Guarantees, Tez, Cape Town 2008, s.29.

²²⁸ Bozkurt, s. 88.

²²⁹ “Documentary Risk In Commodity Trade”, United Nations Conference on Trade And Development, s.14.

²³⁰ “Documentary Letters Of Credit: Current Practice”, Beiten Burkhardt, April 2011, < http://www.bblaw.com/uploads/media/BB_NL_Russl_Letters_of_credits_en.pdf>, e.t.:30/07/2011.

²³¹ Bölükbaşı, s. 56.

e) Tâbi Olduğu Hukuk

aa) Uygulanacak Hukukun Kararlaştırılması Halinde

Borçlar hukukunda geçerli irade serbestisi ilkesi (TBK. m. 26) gereğince taraflar akit yapıp yapmamak, yaptıkları akdin konusunu belirleme ve düzenleme yetkisine sahiptirler²³². Bu ilkenin bir uzantısı olarak 27/11/2007 tarihli ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun 24. maddesinde şu düzenleme yer almaktadır:

“(1) Sözleşmeden doğan borç ilişkileri tarafların açık olarak seçtikleri hukuka tâbidir. Sözleşme hükümlerinden veya hâlin şartlarından tereddüde yer vermeyecek biçimde anlaşılabilen hukuk seçimi de geçerlidir.

(2) Taraflar, seçilen hukukun sözleşmenin tamamına veya bir kısmına uygulanacağını kararlaştırabilirler.”²³³

Türk hukukundaki düzenlemeye benzer bir hüküm ABD Yeknesak Ticaret Kanununda da yer almaktadır. UCC'nin 5-116 (a) maddesinde, tarafların sözleşme ile ilgisi olmayan bir hukuku dahi uygulanacak hukuk olarak seçebileceklerini hükme bağlamıştır²³⁴. ABD hukukunda bu madde ile UCP 600 Kurallarının çatışması halinde nasıl bir yol izlenmesi gerektiği tartışılmıştır. Uygulamada genellikle akreditif metnine dâhil edilen aşağıdaki kaydın bu çatışmaya yol açtığı kabul olunmaktadır:

“Bu akreditif New York Eyaleti kanunları ile UCP 600 Kurallarına tabidir ve herhangi bir uyumsuzluk halinde New York Eyaleti kanunları uygulanır.”

UCC'nin 5-116 (c) maddesi ise tarafların, UCP 600 ve benzeri kuralların uygulanacağını kararlaştırması halinde bu kuralların uygulanacağını hükme bağlamaktadır. Diğer taraftan, teminat akreditiflerine ilişkin ISP 98 Kurallarına göre

²³² Oğuzman/ Öz, s.20.

²³³ Metin için bkz. 12/12/2007 tarihli ve 26728 sayılı Resmî Gazete <<http://www.Resmîgazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.Resmîgazete.gov.tr/eskiler/2007/12/20071212.htm&main=http://www.Resmîgazete.gov.tr/eskiler/2007/12/20071212.htm>>, e.t.:10/07/2012.

²³⁴ UCC, <<http://www.law.cornell.edu/ucc/5/article5.htm#s5-102>> , e.t.:30/07/2011.

bu Kurallar akreditifi düzenleyen, lehtar ve başvuru sahibine (amire) uygulanır. Amir ile akreditif bankası arasında akdedilen sözleşmede uygulanacak hukukun seçilmesi ve ardından akreditif bankasının lehtar ile akdettiği sözleşmede ISP 98 Kurallarının uygulanacağına kararlaştırılması halinde, amir ile akreditif bankası arasındaki ilişkiye hangi hukukun uygulanacağı sorunuyla karşılaşılabilir²³⁵. Böyle bir soruna yol açmamak için akreditif bankası lehtar ile yaptığı sözleşmede uygulama alanını daraltarak amir ile arasındaki ilişkiye ISP 98 kurallarının uygulanmayacağına dair bir hüküm ekleyebilir. Bu yapılamazsa, borcun nispiyeti prensibi gereğince amirin menfaatine aykırı hükümlerin varlığı halinde, amir ile akreditif bankasının kendi belirledikleri hukuk uygulanmalıdır.

bb) Uygulanacak Hukukun Kararlaştırılmaması Halinde

Akreditif niteliği itibariyle birden çok hukukî ilişki içermektedir. Bu takdirde akreditifin işleyişinde ortaya çıkan bir uyuşmazlığın çözümünü araştırılırken öncelikle hangi ilişki veya ilişkilerin bu uyuşmazlığın konusu olduğu tespit edilmelidir. Bu tespitten hareketle hangi kuralların uygulanacağına karar verilebilir. Akreditiflerde yabancılık unsuru bulunması sebebiyle kanunlar ihtilâfı kurallarının uygulanması gündeme gelir²³⁶.

5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun 24. maddesine göre uygulanacak hukukun seçimi taraflarca her zaman yapılabilmekte veya değiştirilebilmektedir. Fakat tarafların böyle bir seçim yapmamış olmaları halinde, o sözleşmenin en sıkı ilişki içerisinde olduğu hukuk, uygulanacak hukuktur. Bu sıkı ilişki ise karakteristik edim borçlusunun sözleşmenin kurulu sırasındaki mutad meskeni hukuku, ticarî veya meslekî faaliyetler gereği kurulan sözleşmelerde karakteristik edim borçlusunun işyeri, bulunmadığı takdirde yerleşim yeri hukuku, karakteristik edim borçlusunun birden çok işyeri varsa söz konusu sözleşmeyle en sıkı ilişki içinde bulunan işyeri hukuku olarak kabul edilmektedir.

²³⁵ Wood, s. 109.

²³⁶ Reisoğlu, Akreditif, s. 36.

Dar anlamda akreditif ilişkisinde lehtarın satım veya diğer bir sözleşmenin karşılığı olan ifayı temin edebilmesi için görevli bankaya önceden akreditif amiri tarafından belirlenmiş uygun belgeleri ibraz etmesi gerekmektedir. Lehtarın uygun ibrazı karşılığında görevli banka ödemede bulunur. Akreditif uygulamalarında genellikle ödeme yeri hukukunun sözleşmeyle daha sıkı ilişki içerisinde bulunduğu kabul edilmekte ve ödemede bulunan bankanın hukuku uygulanmaktadır²³⁷.

²³⁷ Reisoğlu, Akreditif, s. 39.

§ 5. UCP 600 KURALLARI VE EUCP

I. TARİHÇESİ

UCP 600 Kurallarından önce akreditiflere ilişkin olarak uluslararası açıdan yeknesak bir kurallar bütünü bulunmamaktaydı. 1920’de ABD’de New York bankalarının düzenlediği bir konferansta akreditife ilişkin kurallar kabul edilmiş, bunu 1923’te Almanya, 1924’te ise Fransa izlemiştir²³⁸.

Akreditif konusunda uluslararası bir kurallar bütünün gerekliliğini fark eden MTO, ilk olarak 1929 yılında Akreditife İlişkin Birörnek Kurallar taslağı oluşturmuştur. Fakat bu taslak çoğu banka tarafından kabul görmemiştir. 1933 yılında hazırlanan broşür ise, Belçika, Almanya, Fransa, Hollanda, İtalya, Romanya, İsviçre bankaları tarafından uygulanmaya başlanarak geçerlilik kazanmıştır²³⁹. Kuralların bu hali 1951 revizyonuna kadar yaklaşık 40 ülkede kabul görmüştür. 1951’deki yenileme sonrasında yaklaşık 80 ülkede kabul görmüş, ancak uygulaması küreselleşememiştir²⁴⁰. Bunda en büyük pay, farklı bir uygulamaya sahip İngiliz Uluslar Topluluğu’dur. 1962 revizyonunun ardından bu ülkelerin de Yeknesak Kuralları benimsediği görülmektedir. Diğer taraftan, 1966 yılının Nisan ayında ABD’nin Port Elizabeth limanından Rotterdam’a hareket eden Fairland adlı gemi, taşıdığı 236 konteynır²⁴¹ ile uluslararası ticarete bir ilki gerçekleştirmiştir²⁴². O yıllardan itibaren konteynırların uluslararası taşımacılıktaki önemi her geçen gün artmıştır. Kriz yılı olan 2009’da tüm Dünyada 124 milyon TEU²⁴³ hacminde yük

²³⁸ Kazmierchzyk, K: Letter Of Credit As A Security Device In International Trade, s.69.

²³⁹ Bozkurt, s. 9.

²⁴⁰ Bergami, R.: “UCP 600: Letter of Credit Rules Revised”, s.3.

²⁴¹ Aslında ilk defa 1931 yılında Malcom McLean adlı bir işadınının, yükleme ve boşaltma sırasında vaktin verimsiz geçtiğini fark etmesi ve bir çözüm araması üzerine keşfedildi fakat taşıma şirketleri bu yeni konseptin potansiyelini oldukça geç fark edebildiler. Mercogliano, S.: “The Container Revolution”, <<http://legacy.sname.org/newsletter/SeaHistoryContnrShps.pdf>>, et. 12/08/2011.

²⁴² “History Of Container”; <<http://www.northport.com.my/docs/thehistoryofcontainer.pdf>>

²⁴³ Twenty-foot equivalent unit; günümüzde standart konteynırlar 40X8X8 feet boyutlarındadır. Bu ise iki TEU birimine eşittir. <http://en.wikipedia.org/wiki/Twenty-foot_equivalent_unit>, e.t.:12/08/2011.

konteynırlarla taşınmıştır²⁴⁴. Konteynırların ticarete kullanılmaya başlanması akreditif kurallarında bir yenileme ihtiyacı doğurmuştur. 1974 revizyonu bu hususlar dikkate alınarak hazırlanmış²⁴⁵ ve 290 sayılı broşür olarak tanıtılmıştır²⁴⁶. Benzer biçimde taşımacılıktaki yeni teknik standartlar ve telekomünikasyon alanındaki yenilikler sebebiyle 1983 revizyonu gerçekleştirilmiştir²⁴⁷. UCP 400 adıyla tanıtılan bu kurallarda ilk kez stand by akreditifler ile vadeli akreditiflere ilişkin hükümlere yer verilmiştir²⁴⁸. UCP 400 Kuralları'nda yer alan en temel prensip önsözde belirtilmiştir. Buna göre akreditifte uyulması gereken şartların ve ödeme için ibrazı şart koşulan belgelerin açıkça belirlenmesinde amirin sorumluluğu vardır²⁴⁹.

1993 ilâ 2007 yılları arasında UCP 500 Kuralları geçerli olmuştur. 1 Temmuz 2007 itibarıyla ise halen uygulanmakta olan UCP 600 adlı broşür MTO tarafından yayınlanmıştır.

II. UCP 500 VE UCP 600 KURALLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

UCP 600 Kurallarının revizyonu ile aslen akreditiflere ilişkin temel prensipler korunmuş, sadece daha arı bir dili olan ve kullanıcı dostu olan bir broşür ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte, UCP 500 Kurallarının uygulanmasından kaynaklanan sorunlar da çözülmeye çalışılmıştır²⁵⁰. UCP 600 Kurallarının önsözünde dünya genelinde akreditiflerin yüzde 70'inin ilk ibrazda geri çevrildiği, bunda bankaların almaya başladıkları çekince komisyonunun etkili olduğu ve bu konuda çok sayıda uyuşmazlık doğduğu belirtilmiştir²⁵¹. 600 sayılı Kuralların detaylı bir analizi yapıldığında 500 sayılı Kurallara kıyasla arada bazı önemli farklılıkların

²⁴⁴ "Review of Maritime Transport", s. 17, < http://www.unctad.org/en/docs/rmt2010_en.pdf>, e.t.:12/08/2011.

²⁴⁵ Kazmierchzyk, K: Letter Of Credit As A Security Device In International Trade, s.70.

²⁴⁶ Reisoğlu, Akreditif, s. 52.

²⁴⁷ Levit, J. K.: "A Bottom-Up Approach to International Lawmaking: The Tale of Three Trade Finance Instruments", The Yale Journal Of International Law, Vol. 30: 125, s.135, < <http://www.law.uga.edu/intl/levit.pdf>>, e.t.:12/08/2011

²⁴⁸ Kazmierchzyk, K: Letter Of Credit As A Security Device In International Trade, s.70.

²⁴⁹ Reisoğlu, Akreditif, s. 52.

²⁵⁰ Isaacs, M.- Barnett, M.: "International Trade Finance—Letters of Credit, UCP 600 and Examination Of Documents", Legal Analysis, s.660, < http://www.addleshawgoddard.com/asset_store/document/article_int_trade_finance_1416.pdf>, e.t.:12/08/2011.

²⁵¹ UCP 600.

bulunduğu görülmektedir. Bu yenilikleri şöyle sıralayabiliriz; madde sayısı 49'dan 39'a çekilmiştir²⁵². Tanımlar başlıklı bir madde getirilmiştir (UCP 600 madde 2). UCP 600 Kurallarının 2. ve 3. maddelerinde akreditifin mutlak dönülemez nitelikte olduğu belirtilmiştir. Yorumlamalar başlıklı bir madde eklenmiştir (UCP 600; madde 3) Görevli bankanın uygun bularak gönderdiği belgelerin bir aksaklık sebebiyle yolda kaybolmasından dolayı amir bankanın ramburse etme yükümlülüğünün ortadan kalkmayacağına dair bir hüküm getirilmiştir (UCP 600; madde 35). Akreditif metninde lehtarın belirli bir süre içerisinde reddetmediği bir değişikliği kabul etmiş sayılacağına dair zımni kabul klotuna yer verilemeyecektir (UCP 600; madde 10). Görevli bankaya ibrazın uygunluğunu incelemek için en çok beş banka iş günü tanınmış ve makul süre ifadesi çıkarılmıştır (UCP 600; madde 14). Bir sigorta belgesi herhangi bir risk muafiyeti klotuna (exclusion clause) ilgi kuran bir kayıt içerebilir (UCP 600; madde 28). Sigorta belgesinin²⁵³ sigortacı ve acentesinin yanı sıra vekil (proxy) tarafından da imzalanabileceği belirtilmiştir (UCP 600; madde 28). UCP 500 Kurallarında yer alan taşıma belgeleri maddesi çıkarılmıştır. UCP 500 Kurallarında yer alan ve bugün yük taşımasında kullanımı sona eren yelkenli gemilerle ilgili hüküm kaldırılmıştır. Taşıma belgelerinde yükleme tarihine ilişkin bir kayıt bulunmaması halinde düzenlenme tarihi esas alınacaktır, ayrıca birden fazla taşıma belgesi mevcut ise en son tarihli olanı göz önünde bulundurulacaktır (UCP 600; madde 19, 20, 21, 22, 31). Vadeli akreditiflerin iştirah edilebilmesine müsaade edilmiştir (UCP 600; madde 12). Mücbir sebep hallerine terör eylemleri eklenmiştir (UCP 600; madde 36). Amir, bankanın devir bankası olabilmesine imkân sağlanmıştır (UCP 600; madde 38).

İbraz üzerine lehtara gönderilen red bildirisinin içermesi gereken 3 unsur bulunmaktadır. Bunlardan ilki bankanın ibrazı veya iştirahı reddettiğine dair bir ifade; ikincisi belgelerdeki tüm uygunsuzluklar; üçüncüsü ise bankanın belgeleri ne yaptığına dair kısımdır. Bu kısım gereğince bildirimde bulunan bankanın UCP 500

²⁵² Rodrigo, T: "UCP 500 To 600: A Forward Movement" Murdoch University Electronic Journal of Law, 18(2), s. 3, 2011.

²⁵³ Sigorta poliçesi; açık kuvertüre dayalı sigorta sertifikası veya deklarasyonu gibi bir belge.

Kurallarında iki seçeneği var iken mevcut kurallarda buna iki seçenek daha eklenmiştir. Yani bir çekince bildiriminde banka,

a) belgeleri talimat beklerken elinde tuttuğunu (UCP 500, UCP 600; madde 16, c. iii. a.),

b) belgelerin iade edilmekte olduğunu (UCP 500, UCP 600; madde 16, c. iii. c.),

c) amir bankanın akreditif amirinden çekince kaldırma talimatı alıp bunu kabul etmeyi uygun görünceye kadar veya çekince kaldırma talimatını kabul etmeyi uygun görmeden önce ibraz edenden yeni talimat alıncaya kadar belgeleri elde tutmakta olduğunu (UCP 600; madde 16, c. iii. b.) veya

d) bankanın ibraz edenden evvelce almış olduğu talimat uyarınca hareket etmekte olduğunu (UCP 600; madde 16, c. iii. d.) belirtmek zorundadır²⁵⁴.

III. UCP 600 KURALLARININ HUKUKÎ NİTELİĞİ

UCP Kurallarının niteliğine ilişkin olarak değişik görüşler öne sürülmüştür. Buna göre UCP Kurallarının milletlerarası bir anlaşma olduğu, örf âdet kuralı olduğu, ticarî teamül olduğu, lex mercatoria olduğu, genel işlem şartı olduğu ve yapılan atıf ile sözleşme niteliği kazandığı ileri sürülmüştür. Aşağıda bu görüşler sırasıyla ele alınmıştır.

1- Milletlerarası Bir Anlaşma Olduğu Görüşü

Bir görüş UCP 600 kurallarının milletlerarası bir anlaşma olduğunu ileri sürmektedir²⁵⁵. Ancak bu görüş de kabul edilmemektedir. Zira, resmî bir sığata sahip olmadığından MTO'nun uluslararası anlaşma düzenleme ehliyeti de bulunmamaktadır²⁵⁶. Bu tür bir anlaşmadan bahsedebilmek için uluslararası hukukun

²⁵⁴ "UCP600 & UCP500 Compared", < <http://intl.51.net/phparticle/download/UCP600vsUCP500.pdf>>, e.t.:12/08/2011 ;Özalp, s. 199-201.

²⁵⁵ Göğçer, E.: Akreditif Muamelesi ve Hukuki Mahiyeti, 2. Baskı, BTHAE., Ankara 1980, s. 42.

²⁵⁶ Bozkurt, s. 10.

kendilerine yetki tanıdığı kişilerin yine uluslararası hukuka uygun şekilde hak ve yükümlülükler doğuran yazılı ve birbirine uygun irade açıklamasından söz etmek gerekmektedir²⁵⁷. UCP 600 Kurallarını ortaya koyan MTO ise, uluslararası hukukun yetkilendirdiği bir kişi olarak değerlendirilemez. Yasama organları da bu kuralları kabul etmiş ya da onamış değillerdir. Bu sebeplerle UCP 600 Kurallarını milletlerarası bir anlaşma olarak değerlendirmek doğru olmaz²⁵⁸.

Yargıtay’ın bir kararında aynen “*Mahkemece, iddia, savunma ve dosyadaki belgelere göre, mektup metinlerinde Milletlerarası Ticaret Odası 500 sayılı broşür hükümlerin uygulanacağına dair madde bulunmadığı, kaldı ki anılan hükümlerin bağlayıcılık taşıyan uluslararası metinler olmadığı*” ifade edilmiştir²⁵⁹.

2- Uluslararası Örf Adet Kuralı Olduğu Görüşü

İkinci bir görüş, UCP 600 kurallarının uluslararası örf adet kuralı olduğunu savunmaktadır²⁶⁰. Bir örf adet hukuku kuralının oluşabilmesi için sürekli uygulama (maddî unsur) ve bu geleneğe uymanın zorunlu olduğu kanısının yerleşmesi (psikolojik unsur) gerekmektedir. Örf adet hukukunun esas işlevi ikinci dereceden bir hukuk kaynağı olarak kanun boşluğunu doldurmasıdır²⁶¹.

UCP 600 Kurallarının dünya genelinde kabul gördüğü ve uygulanmakta olduğu bir gerçektir. Bu durumda maddî unsur sağlanmış sayılabilir. Bununla birlikte, psikolojik unsurun UCP 600 Kuralları açısından gerçekleştiği iddia edilemez; zira taraflar bu kurallara uymanın zorunlu olduğu kanısıyla değil, sözleşmede atıf yapmak suretiyle UCP 600 Kurallarına tâbi olmaktadır²⁶².

²⁵⁷ Pazarcı, s. 43.

²⁵⁸ Reisoğlu, Akreditif, s. 55.

²⁵⁹ 11. H.D., 01.05.2006, 2005/4880 E., 2006/4978 K, < <http://www.corpus.com.tr/>>

²⁶⁰ Özel, s. 72-73.

²⁶¹ Oğuzman/ Barlas, s. 71,72.

²⁶² Bozkurt, s. 10; Reisoğlu, Akreditif, s. 56.

3- Ticarî Teamül Olduğu Görüşü

Bir görüş, UCP 600 Kurallarının ticarî teamül olduğunu savunmaktadır²⁶³. UCP 600 Kurallarının ticarî teamül olarak değerlendirilebilmesi mümkün değildir. Çünkü bu kurallar yaklaşık olarak her 10 yılda bir günün şartlarına uydurularak yenilenmektedir. Doktrinde bir görüşe göre UCP 600 Kurallarında değişmeyen ve devamlı uygulanan hükümlerin ticarî teamül olarak nitelendirilmesi mümkün gözükmemektedir. Buna örnek olarak bankaların belge üzerinden işlem yapması veya akreditif ilişkisinin temelde yatan sözleşmeden tamamen bağımsız olması gibi prensipler gösterilebilir²⁶⁴.

4- Lex Mercatoria Olduğu Görüşü

Doktrinde bir görüş UCP 600 Kurallarını *Lex Mercatoria* olarak nitelendirmektedir²⁶⁵. *Lex Mercatoria*'nın²⁶⁶ kökeni kimi yazarlara göre Roma'ya kimilerine göre ise daha gerilere, Antik Mısır, Yunan ve Finike medeniyetlerine

²⁶³ Özel, S.: “Akreditif İlişkisinde UTO Kurallarının (UCP 600) Bankalar Arası İlişkiye Etkisi”, <http://dosya.marmara.edu.tr/huk/Sempozyumyay%C4%B1nlar%C4%B1/ipekyolucanlan%C4%B1yor/Prof.Dr.sibel_ZEL.pdf> , e.t. 31/03/2015.

²⁶⁴ Reisoğlu, Akreditif, s. 56.

²⁶⁵ Yavuz, K., “Milletlerarası Ticari Tahkime Milli Hukuk Dışı Kuralların Uygulanması”, AUEHFD, C.III, S.1, 1999, s. 308.

²⁶⁶ Lex Mercatoria “Law Merchant” ifadesinin de kökenini oluşturmaktadır. Ticaretin farklı ülkeler arasında yürütüldüğü günden bu yana yeknesak hukuku kurallarına ihtiyaç duyulmuştur. Bu çalışmalar yüzyıllardan beri yürütülmekle beraber, XX. yüzyıl başlarından itibaren bu tür çalışmaların önemi daha da artmıştır. Çeşitli milletlerarası kuruluşlar yeknesak kural taslakları hazırlayarak bunların tüm dünyada uygulanmasını amaçlamaktadırlar. Bunlardan arasında borçlar ticaret hukuku alanında çalışmalar yürüten en etkin kuruluşlar 1926’da Milletler Cemiyeti’ne (League of Nations) bağlı olarak kurulan UNIDROIT (International Institute for the Unification of Private Law) ve 1966’da Birleşmiş Milletler’in bir komisyonu olarak kurulan UNCITRAL’dir (United Nations Commission on International Trade Law). Yeknesaklaştırma çalışmalarındaki temel saik, farklı ülkelerde aynı kuralların uygulanarak hukuk güvenliğinin artırılması, risklerin ve uyuşmazlıklar dolayısıyla ortaya çıkan masrafların azaltılmasıdır. UNCITRAL tarafından hazırlanan CISG “Modern” veya “Yeni” Lex Mercatoria olarak adlandırılmaktadır. Yeni Lex Mercatoria Milletlerüstü niteliğe haizdir, standart sözleşmelere dayalıdır, uluslararası ticarî teamüllere dayalıdır, tahkimin önemli bir rolü vardır ve yeknesak normlar oluşturulmaya çalışılmaktadır. Kerkovic, T.M.: “Origin, Development And Main Features Of The New Lex Mercatoria”, <<http://facta.junis.ni.ac.rs/eao/eao97/eao97-10.pdf>>, e.t.:13/08/2011; Windbichler, C.: “Lex Mercatoria”, <<http://windbichler.rewi.hu-berlin.de/Aufsatz%20lex%20mercatoria%20IESBS.pdf>>, e.t.:13/08/2011 ; Atamer, Y.: Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları, İstanbul 2005, s. 14-17.

uzanmaktadır²⁶⁷. O günden beri *Lex Mercatoria*'nın niteliği ve kapsamı tartışmalı olmuştur. *Lex Mercatoria* için şöyle bir tanım verilebilir;

“*Lex Mercatoria, her biri tacirler arasındaki ticarî işlerde sadece bir ülkede değil, tüm dünyada ve mahkemelerde kabul görmüş bir dizi teamülden ibarettir*”²⁶⁸. Bir başka ifade ile *Lex Mercatoria* milletlerarası ticaret hukuku olarak da nitelendirilebilir²⁶⁹. Bu görüşün zayıf tarafı akreditife ilişkin UCP 600 Kurallarında önemli bir alanın millî hukuk sistemleri tarafından düzenlenmesi ihtiyacının göz ardı edilmesidir. Örneğin hangi durumda hilenin varlığının kabul edileceği millî hukuk sistemleri tarafından düzenlenmesi gereken bir alandır. Bu konunun her ülkede aynı şekilde çözümlenmesi mümkün değildir. Söz konusu alanlarda hâkime takdir yetkisi tanınmakta somut olayın özelliğine göre değerlendirme yapılması beklenmektedir. Yani maddî hukuktaki boşluklar UCP 600 Kurallarını *Lex Mercatoria* niteliğinden uzaklaştırmaktadır²⁷⁰.

5- Genel İşlem Şartı Olduğu Görüşü

Bazı yazarlar UCP 600 kurallarının genel işlem şartı niteliği taşıdığını savunmaktadır²⁷¹. “*Genel işlem şartları, sözleşme taraflarından birinin, ileride kuracağı sözleşmelerde karşı âkidine değiştirilmeden kabul edilmek üzere sunma niyetiyle, önceden, tek yanlı olarak saptadığı sözleşme şartlarıdır.*”²⁷² Bu görüşü savunanlar UCP 600 Kurallarının birden çok sözleşmeye uygulanmak üzere önceden hazırlandığından ve karşı tarafa sunulduğundan hareketle UCP 600 Kurallarının hukukî mahiyetinin genel işlem şartı niteliği taşıdığını ifade etmektedirler²⁷³.

²⁶⁷ Rodriguez, A.: “Lex Mercatoria”, <http://www.jura.au.dk/fileadmin/site_files/filer_jura/dokumenter/forskning/rettid/artikler/20020046.pdf>, e.t.:14/08/2011

²⁶⁸ Baddack, F.: Lex Mercatoria: Scope and Application of the Law Merchant in Arbitration, s. 25.<http://etd.uwc.ac.za/usrfiles/modules/etd/docs/etd_init_3939_1174049802.pdf>, e.t.:14/08/2011.

²⁶⁹ Reisoğlu, Akreditif, s. 57.

²⁷⁰ Bozkurt, s. 11; Reisoğlu, Akreditif, s. 57.

²⁷¹ Kaya, s. 24.

²⁷² “Bankaların Hukukî Durumu”, <<http://www.cu.edu.tr/upload/File/BANKALARIN%20HUKUK%C4%B0%20DURUMU.pdf>>, e.t.:14/08/2011

²⁷³ Doğan, E.: Türk Hukuk Sisteminde Banka Teminat Mektupları, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010, s.35.

Yukarıda özetlenen görüşe karşı itiraz ileri sürenler, ilk olarak UCP 600 Kurallarının genel işlem şartı olarak nitelendirilmesi halinde bunun sadece amir ile amir banka arasında geçerli olacağını ifade etmektedirler. Bu yazarlara göre UCP 600 kuralları, aralarında akdi bir ilişki bulunmayan lehtar ile amir banka arasında geçerli değildir²⁷⁴. Fakat bu görüş akreditif ilişkisinin sadece amir ile amir banka arasında doğduğunu savunarak, dar bir yoruma gitmektedir. Hâlbuki amir banka ile lehtar arasında aslî bir ilişki bulunmaktadır. Akreditifte teyit bankası veya başka bir görevli banka bulunsa dahi lehtar ibrazı doğrudan amir bankaya yaparak ödeme talebinde bulunabilir²⁷⁵.

Genel işlem şartı görüşüne karşı çıkanların bir kısmı ise, UCP 600 Kurallarının bankalarca değil, MTO tarafından hazırlandığını ve akreditife ilişkin uygulamaları yazılı hale getirdiğini, genel işlem şartlarının ise müteşebbisler tarafından müşterilere sunulan kurallar olduğunu savunmuşlardır²⁷⁶. Ayrıca genel işlem şartlarının uygulamada hâkim tarafı kayırdığı fakat UCP kurallarının böyle bir amaçla değil uygulamayı yeknesaklaştırmak için hazırlandığı da ileri sürülmektedir²⁷⁷.

6- Tarafların Yollamasıyla Sözleşme Niteliği Kazandığı Görüşü

Son bir görüş, tarafların UCP 600 kurallarına yaptığı atıf neticesinde bu kuralların sözleşme niteliğine kavuştuğunu savunmaktadır²⁷⁸. Önceki görüşler esasında UCP 600 Kurallarının 1. maddesi sayesinde önemini önemli ölçüde yitirmiştir. Anılan madde şöyledir: *“Akreditiflere ilişkin Birörnek Usuller ve Uygulama, 2007 Revizyonu, 600 sayılı ICC Yayını (UCP), akreditif metni akreditifin bu kurallara tabi olduğunu açıkça belirttiğinde herhangi bir akreditife (uygulanabildikleri ölçüde herhangi bir teminat akreditifi - standby letter of credit - dâhil) uygulanan kurallardır. Bu kurallar akreditif şartlarıyla açıkça*

²⁷⁴ Bozkurt, s. 12.

²⁷⁵ Özalp, s. 39.

²⁷⁶ Ekici, s. 67.

²⁷⁷ Atalay, E. : Uluslararası Ticaret Hukukunda Vesaik Mukabili Ödeme, İstanbul 2012, s.24 vd.

²⁷⁸ Reisoğlu, Akreditif, s. 49.

değiştirilmedikleri veya uygulama dışı bırakılmadıkları sürece akreditifin bütün tarafları için bağlayıcıdır.”²⁷⁹.

Yukarıda metni verilen hükme göre tarafların akreditif metnindeki atıfları sayesinde UCP 600 Kuralları sözleşmenin bir parçası haline gelmektedir. Yargıtay da bir kararında konuyla ilgili olarak “..*somut olayda da, dava dışı amir bankanın davacıya gönderdiği akreditif açılış küşat mektubunda, ICC (Uluslararası Ticaret Odası, Dünya İş Organizasyonu) 500 sayılı kurallardan bazılarına atıf yapılmıştır. Bu kurallara atıf yapılmakla, bu kurallar her iki banka arasında sözleşme hükmü haline getirilmiş olmaktadır. Bu hükümler arasında, davanın tarafları ve konusu ile ilgili, çözüm gösteren kuralların bulunma olasılığının ele alınması gerekir.*” ifadesine yer verilmiştir²⁸⁰. Böylece Yargıtay diğer görüşleri bir kenara bırakmış ve sözleşmede UCP Kurallarına yapılan atfın esasen bu hükümleri sözleşmeye dercettiğini kabul etmiştir. Buna göre sözleşme hükümleri nasıl uygulanacaksa UCP Kuralları da aynı biçimde uygulanır.

UCP 600 Kurallarının 1. maddesinin son cümlesi dikkate alındığında taraflar kuralları istedikleri biçimde değiştirebilir. Amir ile amir bankanın akreditifin UCP 600 Kurallarına tâbi olacağını kararlaştırmaları ve aynı zamanda bu kuralların genel prensiplerinden ayrılmaları üzerine nasıl bir yol izleneceği hususunda bir açıklık yoktur. Tarafların sözleşme serbestisinin sınırı konusu bu noktada önem kazanmaktadır. Sözleşme serbestisinin ilk sınırı olan hukuka aykırılık açısından emredici hukuk kaideleri²⁸¹ ele alındığında buna aykırı bir sözleşmenin geçersiz olduğu sonucuna ulaşılmaktadır²⁸². UCP 600 Kuralları açısından emredici nitelikte hükümlerden bahsetmek elbette mümkün değildir. Fakat bazı hükümlerin aksinin

²⁷⁹ UCP 600.

²⁸⁰ Reisoğlu, Akreditif, s. 57; 11. H.D., 01.11.2004, 2004/1535 E., 2004/10618 K.
< <http://www.corpus.com.tr/>>

²⁸¹ Emredici kurallar, tarafların uymak zorunda oldukları, aksini kararlaştırsalar bile geçerli sayılmayan kurallardır. Emredici hükümler kanundan doğabileceği gibi genel ahlaktan, kamu yararı düşüncesinden ya da hukukun genel prensiplerinden doğabilir. Karakoç, İ.: “Uluslararası Hukukta Emredici Kural (Jus Cogens=Peremptory Norms) Olgusuna Tarihsel Bir Yaklaşım, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 8, Sayı: 1, 2006, s.87-122.

²⁸² “Dış Ticaret Sözleşmeleri”, < <http://www.akib.org.tr/akib/UserFiles/File/pratikbilgiler/SOZLESMELERveMUZAKERE.pdf>> , e.t.:19/08/2011.

kararlaştırılması, kuralların olduğu gibi uygulanamaması sonucunu doğurmaktadır. Örneğin taraflar akreditifin UCP 600 Kurallarına tabi olacağını ve akreditifin vadesiz olacağını kararlaştırlarsa, uyumazlık UCP 600 Kuralları değil, devletler özel hukuku normlarına göre çözülr²⁸³. Diğer taraftan, akreditif metnindeki kuralların milli kanunların emredici nitelikteki kurallarına aykırı olması halinde geçerli olmayacağı her türlü izahtan varestedir²⁸⁴.

IV. eUCP KURALLARI

1- Genel Olarak Elektronik Ticaret

Elektronik ticaret dünyada gün geçtikçe etkin hale gelmektedir. Gerçekten de, 2014 yılı itibariyle 18,8 trilyon ABD doları olan toplam ticaret hacminin yaklaşık yüzde sekizi elektronik yoldan gerçekleşmiştir²⁸⁵. Elektronik ticaret, fiyatların ve ürün özelliklerinin hızlı karşılaştırılabilmesi, vergi avantajları, kolay ödeme, kolay pazarlama vs. sebeplerle hem alıcı hem de satıcı açısından ticareti daha verimli kılmaktadır.

Elektronik ticaret kavramı ile esasen internet aracılığı ile yapılan ticarî faaliyetler kastedilmektedir. Bununla birlikte, genel olarak telekomünikasyon araçlarıyla fiziken karşı karşıya gelmeden yürütölen ticarî faaliyetler de elektronik ticaret kapsamında sayılabilir²⁸⁶. Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Tasarısının 2. maddesinde buna paralel bir düzenleme yer almaktadır²⁸⁷.

Elektronik ticarete ilişkin olarak UNCITRAL tarafından 1996 yılında *Modal Law on Electronic Commerce* adında bir metin hazırlanmıştır. Bu metin esasen

²⁸³ Reisoğlu, Akreditif, s. 60.

²⁸⁴ Somuncuoğlu/ Çakalır/ Varlık/ Bumin, s. 4.

²⁸⁵ World Trade Organisation, World Trade Report 2014, < https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/world_trade_report14_e.pdf> , e.t.: 18/03/2015; “E-Commerce: Evolution Or Revolution In The Fast-Moving Consumer Goods World?”, < http://ir.nielsen.com/files/doc_financials/Nielsen-Global-E-commerce-Report-August-2014.pdf>, e.t.: 18/03/2015.

²⁸⁶ Altınışık, U.: Elektronik Sözleşmeler, s.25.

²⁸⁷ Söz konusu tasarıya ilişkin olarak Adalet Komisyonu ile Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonunun raporları beklenmektedir. Metin için bkz. <<http://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0488.pdf>>, e.t.: 08/03/2012.

elektronik ticaretin enstrümanlarını tanımlamak ve bu alanı düzenlemekten ziyade, elektronik kayıtlara kâğıt belgelere has özellikleri bahşetmek suretiyle kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Söz konusu kurallarda elektronik bir kaydın da belirli şartlar altında yazınlık, orijinallik, imzalı olma gibi şartları karşılayacağı ifade edilmiştir²⁸⁸. ABD, İngiltere gibi devletler tarafından onaylanan *Modal Law on Electronic Commerce*'e Türkiye henüz taraf değildir. Diğer taraftan, elektronik ticaretin öneminin artmasıyla akreditifler açısından da bu yönde bir değişim ihtiyacı ortaya çıkmıştır. 2000 yılında MTO Bankacılık Komisyonu akreditiflerin elektronik ticarete ayak uydurması gerektiğinden yola çıkarak bir çalışma başlatmıştır. 2002 yılına gelindiğinde UCP 500 Kuralları çerçevesinde belgelerin elektronik ibrazına imkân veren eUCP Kuralları kullanıma sunulmuştur²⁸⁹. UCP 600 Kurallarının kullanıma sunulmasıyla birlikte eUCP Kuralları da güncellenmiştir.

2- eUCP Kurallarının Amacı

eUCP Kuralları esasen elektronik ticaretin geneline paralel bir biçimde işlemlerin hızını ve güvenliği arttırmak amacıyla oluşturulmuştur. Kâğıt ortamındaki bir belgenin kopyaları orijinal belge ile aynı değil iken elektronik bir belgenin kopyası Davidson'un deyiimiyle "bayt'ı bayt'ına" özdeştir ve kâğıt ortamındaki belgenin aksine oluşturulma anı, yeri ve kimin tarafından oluşturulduğu gibi bilgileri içerir²⁹⁰.

3- eUCP Kurallarının Kapsamı

Kapsam açısından eUCP Kurallarının ilk maddesinde ifade edildiği üzere elektronik kayıtların başlı başına veya kâğıt ortamındaki belgelerle birlikte ibrazı konusunu kapsamaktadır. Diğer maddelerinde ise ibraz edilecek kaydın formatı,

²⁸⁸ Davidson, A.: "Electronic Records in Letters of Credit", s. 7, <http://www.uncitral.org/pdf/english/colloquia/EC/UNCITRAL-paper_Feb2011-Alan-Davidson.pdf>, e.t.: 08/03/2012.

²⁸⁹ Davidson, s. 5.

²⁹⁰ Davidson, s. 9.

ibrazın şekli, ibraz edilen kaydın incelenmesi, çekince koyulması, sorumluluk gibi konularda düzenlemeler yer almaktadır²⁹¹.

4- eUCP Kurallarının Hukukî Niteliği

eUCP'nin ilk maddesinde söz konusu kuralların UCP Kurallarını destekleyici nitelikte olduğu ifade edilmiştir²⁹². Tıpkı UCP Kurallarında olduğu gibi taraflar temel satım veya hizmet sözleşmesinde akreditifin eUCP Kurallarına tabi olacağını kararlaştırabilirler. Bununla beraber, akreditifin sadece eUCP Kurallarına tâbi olması mümkün değildir. Bu çerçevede eUCP'nin de, UCP Kuralları gibi taraflarca yapılan atıf ile sözleşme hükmü niteliği kazandığı değerlendirilmektedir.

²⁹¹ eUCP, < <https://www.law.kuleuven.be/web/mstorme/eUCPV1.pdf>>, e.t.: 13/03/2012.

²⁹² eUCP, < <https://www.law.kuleuven.be/web/mstorme/eUCPV1.pdf>>, e.t.: 13/03/2012.

§ 6. AKREDİTİFİN İŞLEYİŞİ VE SEMEN

BORCUNUN İFASI

I. AKREDİTİFİN HÜKÜMLERİ

1- Temel Sözleşme (Bedel İlişkisi)

Bedel ilişkisinden doğan borçlara ilişkin olarak aşağıda önce amirin borçları ve yükümlülükleri, daha sonra ise lehtarın borçları sırasıyla ele alınmıştır.

a) Alıcının (Amir) Borçları ve Yükümlülükleri

Alıcının satım sözleşmesinden doğan en önemli borcu semeni ödemektir. Temel sözleşmenin tarafları olan alıcı (amir) ile satıcı (lehtar) ödemenin akreditif ile gerçekleştirilmesi konusunda anlaşabilirler. Bu konuda bir anlaşmanın gerçekleşmesi halinde, alıcının semeni ödeme borcunu akreditif açtırmak suretiyle ifa etmesi lâzım gelir. Temel sözleşmedeki akreditif şartı üzerine amirin bankaya başvurarak akreditif açtırması *ifa yerine geçen bir edim* değil, *ifa uğruna bir edimdir*²⁹³. Şayet bizatihi akreditifin açılması borcu o anda sona erdirebilseydi, bunun ifa yerine geçen bir edim olduğu kabul edilebilirdi²⁹⁴. Hâlbuki akreditifin açılması üzerine, banka lehtara karşı şarta bağlı, soyut bir borç ikrarında bulunmaktadır. Çünkü bu aşamada ifanın gerçekleşip gerçekleşmeyeceği henüz belirli değildir.

Akreditifin sözleşmedeki şartlara uygun açılmaması, ihbar edilmemesi veya banka dışında bir kimsenin ihbarda bulunması gibi haller, temel sözleşmeye aykırılık teşkil eder²⁹⁵. Diğer taraftan, alıcı semeni akreditif dışında bir başka şekilde öderse artık akreditifin açılması yönünde bir talep üzerine, ödeme def'ini ileri sürmek mümkündür.

Amir, esasen akreditifi açarken belirli belgelerin ibrazı üzerine ödemede bulunma iradesini göstermektedir. Fakat akreditif ilişkisinde ibraz edilen belgeleri

²⁹³ Erdoğan, s. 70.

²⁹⁴ Oğuzman/ Öz, s.210.

²⁹⁵ Erdoğan, s. 74.

amir adına banka incelemektedir. Bankanın uygun belgeleri kabul etmemesi halinde amir, temerrüde düşer. Burada uygun belgeleri kabul etmemek satım konusu malların mülkiyetinin devrini engellediği için alacaklının temerrüdü niteliğindedir. Amir aynı zamanda akreditif bedelini ödeme borcunu da yerine getirmediğinden borçlu temerrüdüne de düşmektedir²⁹⁶.

UCP 600 Kurallarının uygulanmasına temel sözleşmede değinilmemiş olsa bile amir, banka ile akdî ilişkiye girerken bu kurallarının tatbik edilmesini kararlaştırabilir. UCP Kurallarının 1. maddesi uyarınca bu kaideler tüm bankalar tarafından açıkça kabul edilmiş olsa dahi, akreditif sözleşmesinde bu yönde bir atıf yoksa uygulanamaz²⁹⁷. Şu halde mahkemeler UCP kurallarını ticarî örf adet kuralı olduğu gerekçesiyle re'sen gözetip uygulayamaz²⁹⁸. UCP Kurallarının örf adet kuralı sayılabilmesi için gerekli olan maddî unsurun varlığı kabul edilse dahi, psikolojik unsur henüz yerleşmiş değildir. Yani UCP Kurallarının uygulanmasının bir zorunluluk olduğu yönünde bir anlayış bugün için henüz mevcut değildir. UCP 500 Kurallarında uygulama şartı olarak sözleşmede yapılacak atfa yer verilmemiştir. Bu açıdan kuralların uygulanması daha belirgin bir şarta bağlanarak mahkemelerin yorumunu gerektirecek hallerin önüne geçilmesi amaçlanmıştır²⁹⁹.

Temel sözleşmede alıcının önemli bir diğer borcu da malları teslim almaktır. Borçlar Kanununun 232'nci maddesinde de belirtildiği üzere alıcı, malların devralınması ve teslimin gerçekleşebilmesi için gerekli diğer eylemlerde bulunmakla yükümlüdür.

b) Satıcının (Lehtar) Borçları ve Yükümlülükleri

Satıcının temel sözleşmeden doğan en önemli borcu malları teslim etmektir. Temel sözleşmede akreditif şartının yer alması üzerine amir-ithalatçı, akreditifi

²⁹⁶ Kaya, s. 50.

²⁹⁷ "Documentary Credit: A Creation Of International Trade Transaction", <
<http://www.ewubd.edu/~ar/Course%20Material/article%20on%20letter%20of%20credits.pdf>>,
e.t.:19/08/2011.

²⁹⁸ Kostakoğlu, C.: Banka Kredileri Tüketici ve Konut Kredileri ile Kredi Kartlarından Doğan Uyuşmazlıklar – Akreditif, İstanbul 2006, s. 920.

²⁹⁹ Commentary , s. 12.

açtırmakta, amir banka veya ihbar bankası ise, lehtara akreditifin açıldığını bildirerek soyut borç ikrarında bulunmaktadır. Lehtarın alacağına kavuşması, akreditif metninde belirlenen belgelerin doğru yer ve zamanda doğru bankaya ibrazı ile mümkündür.

Akreditifin temel sözleşmede belirlenen şartlara uygun olarak açtırılması amirin borcudur. Buna karşılık, açılan akreditif metninin temel sözleşmedeki şartlara uygun olmaması halinde, lehtarın amire bildirimde bulunması ve değişiklik teklif etmesi gerekir bulunması icap eder³⁰⁰. Ayrıca, gönderilecek mallara ilişkin detaylı

³⁰⁰ Değişikliklere ilişkin olarak UCP 600 Kurallarının “Değişiklikler” başlıklı maddesi kaleme alınmıştır. Devire ilişkin 38. madde hükümleri dışında bir akreditifin değiştirilmesi veya iptal edilmesi amir bankanın, teyit bankasının ve lehtarın aynı yönde iradelerini birleştirmeleri suretiyle mümkün olabilir. Bu bağlamda akreditifin açılması için amir bankaya verilen talimat dışında amirin akreditifin işleyişinde önemli bir role sahip olmadığı ifade edilmektedir. Bunun nedeni dar anlamda akreditif sözleşmesinin amir banka ile lehtar arasında kurulmasıdır. Akreditife teyit eklenmesi halinde, teyit bankası ile lehtar arasında ikinci bir sözleşme kurulmaktadır. Bu sebeple değişikliğe kabul etmeyen teyit bankasına başvurulamaz. Teyit bankası değişikliği kabul etmeden lehtara ihbarda bulunursa, bu durumu amir bankaya bildirir. Teyit bankasının değişikliği kabul edip etmediğini belirtmeden lehtara ihbarda bulunması halinde değişikliği kabul etmiş sayılıp sayılmayacağı tartışmalı olsa da, UCP 600 Kurallarının 10. maddesinin b fıkrası dikkate alındığında, açıkça değişikliği ihbar etmedikçe bunu kabul etmiş sayılmayacağını kabul etmek uygun düşer. Söz konusu maddenin ikincinci fıkrada tıpkı akreditifin kendi gibi amir bankanın bir değişikliği göndermesiyle birlikte bununla dönülemez bir biçimde bağlı olacağı ifade edilmektedir. Bu takdirde akreditif bankasının yapmış olduğu bir değişiklik önerisinin kabul edilmesinden önce yeni bir değişiklik önerisinde bulunması durumunda lehtar bu icapların tamamını reddebileceği gibi bir kısmını da kabul edebilir.

Değişiklik önerileri SWIFT MT 707 ve 710 formatına uygun olmalıdır. Bu formatlar dışında değişiklik önerisi yapılacaksa şifre kullanılmalıdır. Değişiklik mektup formatında ise imzalar kontrol edilmelidir. Değişiklik önerisinde tespit edilen uygunsuzluklar değişikliği yapan ve ihbar edilen taraflara bildirilmelidir. İhbar bankasının bu hususlara dikkat etmemesi halinde ihmali sebebiyle sorumluluğu doğabilir.

UCP 600 Kurallarının 10. Maddesinin üçüncü fıkrasına göre lehtar bir değişiklik önerisini kabul ediyor ise iki şekilde davranabilir. İlk olarak değişikliği kabul ettiğine dair bir bildirimde bulunabilir. İkinci olarak ise böyle bir bildirimde bulunmak yerine değişikliğe uygun bir ibrazda bulunabilir. Bu durumda kabule ilişkin beyanın veya ibrazın bankaya ulaştığı anda akreditif değişmiş olacaktır. Lehtarın hiçbir beyanda bulunmaması halinde akreditif mevcut haliyle varlığını sürdürmektedir. Aynı maddenin sonraki fıkrası gereğince değişikliği ihbar eden bir bankaya kabul, red veya kısmi kabul yönünde bir bildirimün ulaşması durumunda bankanın bunu değişiklik önerisinde bulunan bankaya bildirmesi gerekmektedir. Fakat değişiklik talebinde bulunan tarafın lehtar olması halinde ihbar bankasının amir bankadan aldığı cevabı lehtara iletmesi gerektiğine dair bir hüküm UCP 600 Kurallarında yer almamaktadır. Bunun da ötesinde UCP 600 Kurallarında lehtarın tarafından yapılan değişiklik önerisine ilişkin hiçbir hüküm yer almamaktadır.

Beşinci fıkraya göre değişikliğin kısmen kabulü halinde akreditif değişiklik önerisi sanki hiç yokmuş gibi varlığını sürdürmektedir. Kısmi kabul yeni bir icap olarak değerlendirilmekte ve bu yeni icabın karşı tarafça kabul edilmesi halinde akreditif bu biçimde değiştirilmiş olmaktadır.

10. maddenin son fıkrasına göre susmanın kabul anlamına geleceğine dair hükümler geçersizdir. UCP 600 Kuralları genel olarak zımni irade beyanına hukukî sonuç bağlamaktan kaçınmaktadır.

bilginin de satıcı tarafından alıcıya verilmesi lâzımdır. Zira temel sözleşmede ekseriyetle malı tanımlayan teknik deyimler kullanılmaz³⁰¹. Burada UCP 600 Kurallarının 35. maddesi uyarınca teknik terimlerin çevirisinden ve yorumlanmasından bankanın sorumlu olmayacağı unutulmamalıdır. Bu bakımdan satıcının yükümlülüğü daha da önem kazanmaktadır. Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın uygulama alanı bulunduğu bir satım sözleşmesi söz konusu olduğunda ise, satıcı malları teslim etmek, mallara ilişkin belgeleri vermek ve malların mülkiyetini devretmek borcu altındadır³⁰².

Satıcı ayrıca mülkiyetini devrettiği mallardaki ayıptan ve zapttan dolayı da sorumludur. Malların zapt edilmesi veya ayıplı çıkması üzerine satıcı alıcının uğramış olduğu zararları tazmin etmek zorundadır.

2. Amir İle Akreditif Bankası Arasındaki İlişki (Karşılık İlişkisi)

Karşılık ilişkisinden doğan borçlara ilişkin olarak aşağıda önce amirin borçları, daha sonra akreditif bankasının borçları sırasıyla ele alınmıştır.

a) Amirin Borçları

aa) Vekâlet İlişkisinden Doğan Borçlar

Daha önce de ifade edildiği üzere, amir ile akreditif bankası arasındaki ilişki vekâlet sözleşmesi olarak nitelendirilmektedir. Böyle olunca akreditifte amirin borçlarının neler olduğu kolaylıkla ortaya çıkar. Türk Borçlar Kanununun 502. maddesi ve devamında vekâlet ilişkisi düzenlenmiştir. Bu hükümlerden 510.

Değişiklik konusunda sadece icapta bulunulabilir. İcabın açıkça kabul edilmemesi halinde, akreditif, mevcut şekliyle varlığını sürdürür. UCP 500 Kurallarında ise böyle bir icabın belirli bir süre içerisinde reddedilmemesi halinde bunun zımni kabul sayılacağı kararlaştırılmıştır. Somuncuoğlu/ Çakalır/ Varlık/ Bumin, s. 28; Reisoğlu, Akreditif, s. 89; Özalp, s.274; Bozkurt, s. 99.

³⁰¹ Erdoğan, s. 84.

³⁰² Metin için bkz. 07/04/2010 tarihli ve 27545 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşmasına Katılmamız Hakkında Karar.

maddede, vekâlet verenin borçlarını saymaktadır. Buna göre vekâlet veren, vekilin yaptığı masrafları, verdiği avansları ödemeli ve onu yüklediği borçlardan kurtarmalıdır. Ayrıca vekâlet verenin kusuru bulunmak şartıyla, vekâletin ifası sebebiyle vekilin uğradığı zararların da tazmini gerekmektedir. Akreditifte de amir bankanın yaptığı masrafları ve bankanın komisyonunu ödemelidir.

bb) Semenî Ödeme Borcu

Akreditif ilişkisinde amirin akreditif bankasına karşı en önemli borcu, bankanın lehtara karşı yüklediği şarta bağlı borç ikrarının konusunu teşkil eden bedeli bankaya ödemektir. Amir, bedeli akreditifi açtırırken ödeyebileceği gibi, daha sonra da ifa edebilir. Bu takdirde banka amir lehine bir kredi açmış olur. Bu kredi akreditiften tamamen bağımsızdır.

cc) Diğer Bankaların Komisyonunu Ödeme

Amir akreditif ilişkisine katılan bankaların komisyonunu ödeme borcu altındadır³⁰³. Örneğin UCP 600 Kurallarının 13. maddesi uyarınca rambursman bankasının komisyonunu akreditif bankası ödemekle yükümlüdür. Bu borç esasen amirin akreditif bankası ile akdettiği vekâlet ilişkisi sebebiyle ortaya çıkmıştır ve amir tarafından ödenmesi lazımdır.

b) Akreditif Bankasının Borçları

aa) Vekâletten Doğan Borçlar

Akreditif bankasının borçlarını sıralamadan önce Türk Borçlar Kanununun 505 ilâ 509. maddeleri arasında yer alan vekilin borçlarından bahsedilmelidir. Buna göre vekil, vekâlet verenin talimatına uygun hareket etmek, bizzat ifada bulunmak, vekâlet verenin menfaatlerini gözetmek, sadakat ve özenle ifada bulunmak, vekâlet verene hesap vermek ve vekâlet dolayısıyla edindiği hakları vekâlet verene devretmekle yükümlüdür.

³⁰³ Doğan, V., s.220.

Akreditif ilişkisinde ise akreditif bankası öncelikli olarak akreditifi açmalı ve lehtara karşı şarta bağlı soyut borç ikrarında bulunmalı, yani dar anlamda akreditif sözleşmesini akdetmelidir. Diğer taraftan, bankanın akreditif ilişkisinin her aşamasında amirin talimatına uymasını beklemek doğru olmaz. Verilecek talimat akreditif ilişkisi içerisinde bulunanların kazanılmış haklarına hâlel getirmemelidir³⁰⁴. Talimatlara uyma borcu, özellikle akreditif açılırken önem arz etmektedir.

UCP 600 Kurallarının 37. maddesi bankanın sorumluluğuna sınırlama getirmektedir³⁰⁵. Söz konusu hükme göre görevli bankayı amir veya amir banka seçebilmektedir. Bu kapsamda, amir bankanın bir görevli bankayı seçmede özen yükümlülüğü bulunmaktadır. Vekâlet ilişkisinden doğan aydınlatma yükümlülüğü çerçevesinde ise amir banka, görevli banka seçiminin yanlış olduğunu bildiği amiri uyarmakla yükümlüdür³⁰⁶.

bb) Belgeleri İnceleme Borcu

aaa) UCP 600 Kurallarında Düzenlenen Belgeler

i. Ticarî Fatura

UCP 600 Kurallarının 18. maddesine göre devredilebilir akreditiflerde ticarî faturaların lehtar tarafından düzenlenmiş olması şart olmadığı gibi, akreditif amiri adına düzenlenmesi de gerekmez. Çünkü UCP 600 Kurallarının 38. maddesine göre ilk lehtarın ismi akreditif amirinin ismiyle değiştirilebilir. 500 sayılı Kurallarda akreditif bedelini aşan bir ticarî faturanın bankaya ibrazının çekince ile sonuçlandırılabilmesine dair bir hüküm yer almakta idi. Buna karşılık UCP 600 Kurallarının 18. maddesinde böyle bir durumda ödemenin yapılıp yapılmayacağını bankanın takdirine bırakmaktadır. Böylece yeni kurallarla akreditif miktarını aşan

³⁰⁴ Doğan, V., s.212.

³⁰⁵ Bkz. s. 184 vd.

³⁰⁶ Doğan, V., s.218.

tutar üzerinden ibrazın karşılanmaması veya iştirâ edilmemesi halleri dışında tüm tarafların bununla bağılı olduğunu ifade etmektedir³⁰⁷.

UCP 600 Kurallarının ticarî faturaya ilişkin maddesinde faturadaki mal, hizmet veya iş tanımının akreditifteki tanıma uygun olması gerektiğine yer verilmiştir. Doktrinde Akreditiflerde geçerli olan tamamen uygunluk (harfî harfine uygunluk) prensibinin fıkırdâ geçen “uyumlu olma” ifadesi karşısında bir bakıma yumuşatıldığı ileri sürülmektedir³⁰⁸. Diğer bir görüşe göre ise bu ifade ticarî fatura ile akreditif arasında hiçbir belirsizliğe ve tereddüde sebep olmamalıdır. Bu yüzden kurallar hazırlanırken “özdeş” ifadesinin kullanılması kabul edilmemiştir³⁰⁹. Burada 14. maddenin hükümleri ışığında hareket edilmeli ve tamamen uygunluk prensibi anılan maddede belirlendiği ölçüde ticarî faturalar için de uygulanmalıdır³¹⁰.

ii. En Az İki Farklı Taşıma Şeklini Kapsayan Taşıma Belgesi

Eşyanın taşınma esnasında birden fazla farklı taşıma şekillerine konu olması durumunda karma taşımadan (*combined transport*) söz edilmektedir³¹¹. Karma taşımanın varlığı için öncelikle bütün taşıma için tek bir taşıma sözleşmesi yapılmalıdır. Ayrıca taşımada birden fazla farklı taşıma şekli kullanılmalı ve son olarak da, her taşıma safhası farklı hukukî düzenlemeye tâbi olmalıdır. Günümüzde karma taşımacılığı mümkün kılan en önemli araç konteynerlerdir³¹².

Bir taşıma belgesinin adı ne olursa olsun, birden fazla taşıma şeklini ihtiva etmekte ve maddenin diğer şartlarını da karşılıyorsa kapsam dâhilindedir. Hatta ISBP’nin 69. maddesi gereğince akreditif metninde “*karma taşıma belgesi*” (*multimodal transport document* veya *combined transport document*) ifadesi yer alsa dahi, bankaya ibraz edilen belgenin üzerinde farklı bir ifade yer alabilir. Bu farklılık

³⁰⁷ Reisoğlu, Akreditif, s. 250.

³⁰⁸ Mehta, R.: “Impact of New UCP on the Doctrine of Strict Compliance Softening or End?”, <http://www.lcvIEWS.com/LCVIEWS_PDF/LCVIEWS101.pdf> , e.t.:09/09/2011.

³⁰⁹ Reisoğlu, Akreditif, s. 247.

³¹⁰ Somuncuoğlu/ Çakalır/ Varlık/ Bumin, s. 57.

³¹¹ Çalış, A.: “İhracatta Nakliyat (Incoterms, Taşıma, Sigorta)”, İGEME, s.27. <<http://www.unimar.com.tr/docs/IhracattaNakliye.pdf>> , e.t.:09/09/2011.

³¹² Kayıhan, Ş./ Eski, M.: Uluslararası Ekonomi Hukuku, Ankara 2010, s. 231-232.

ibrazı reddetme hakkı doğurmaz. Karma taşımalarda belge düzenleyicisi taşımanın her aşamasından sorumludur³¹³.

iii. Konişmento

Konişmento, deniz yolu taşımacılığında çok önemli bir yere sahiptir ve dolayısıyla uluslararası ticarete en sık kullanılan belgeler³¹⁴ arasında sayılmaktadır. Genel olarak taşıtanların çıkarlarını ön planda tutan 1978 tarihli Birleşmiş Milletler Denizde Eşya Taşıma Sözleşmesi'nin (Hamburg Kuralları) 1. maddesinin 7. fıkrası konişımentoyu şu şekilde tanımlamıştır³¹⁵:

*“Konişmento, taşıma sözleşmesini tevsik eden, eşyanın taşıyan tarafından teslim alındığını veya gemiye yüklendiğini gösteren öyle bir senettir ki, taşıyan eşyayı, ancak bu senedin iadesi karşılığında teslim etmekle yükümlüdür.”*³¹⁶

³¹³ Özalp, s.349.

³¹⁴ Uluslararası ticaret, belgeler sayesinde daha güvenli hale gelmektedir. Bu çerçevede yaygın olarak kullanılan belgeler CMR sevk mektubu, konişmento, CIM hamule senedi, havayolu yük senedi, FIATA karma taşıma konişımentosu (FBL- FIATA Bill of Lading), FIATA nakliyecisi tesellüm makbuzu (FCR- Forwarders Certificate of Receipt), FIATA nakliyecisi taşıma makbuzu (FCT- Forwarders Certificate of Transport). Bu belgelerin çeşitli fonksiyonları bulunmaktadır. *İspat fonksiyonu*; Bu fonksiyon zaten konişımentonun doğumuna da neden olan itici güçtür. Taşıyanlar, tacirlere eşyanın iyi durumda gemiye yüklendiğini gösterir bir belge düzenlemek suretiyle taşıtanın ve/veya teslim alanın eşyanın zarar görmüş olması ihtimaline karşı taşıyanın sorumlu olacağına ilişkin bir ispat vesikası düzenlemektedirler. Bu durum diğer taşıma belgeleri için de geçerlidir. Ayrıca bu belgeler hak sahipliği, taşımanın başladığı tarih ve eşyanın diğer özellikleri konularında da delil olarak kullanılabilir. *Güvence fonksiyonu*; Akreditifte lehtarın ödeme talebinde bulunabilmesi için (belgesiz akreditif hariç) bu belgeleri ibraz etmesi gerekmektedir. *Dispozisyon fonksiyonu*; Taşıma belgeleri üzerinde yer alan teslim yeri, taşımanın devamı, yükün geri getirilmesi, alıcı kimse gibi konularda, taşıma belgesinin bir nüshasını alıcıya göndermemesi halinde gönderici karar vererek yük üzerinde tasarruf edebilmektedir. *Temlik fonksiyonu*; Bu fonksiyon kıymetli evrak niteliğine haiz belgelerde bulunmaktadır. *Finansman fonksiyonu*; Kıymetli evrak niteliğine haiz konişmento, makbuz senedi, FIATA karma taşıma konişımentosu ve FIATA nakliyecisi tesellüm makbuzu hamili bu belgeler ile finansman kolaylığına erişerek kredi alabilmekte veya eşyayı henüz taşınmakta iken kolaylıkla devredebilmektedir. Troy/ Davies, K.: “An Introduction To Bills of Lading” , s.1; Kayıhan/ Eski, s.233;

³¹⁵ Şişmanyazıcı, H. : “TÜSİAD Dış Ticaret Lojistiği Semineri”, <http://www.denizhaber.com /index.php?sayfa=yazar&id=40&yazi_id=100696> e.t. 20/05/2015.

³¹⁶ Karan, s. 36. Hamburg Kurallarının konişımentoya uygulanabilmesi için uluslararası nitelikte bir denizyolu ile eşya taşıma sözleşmesinin varlığı elzemdır. Ayrıca bu sözleşmede öngörülen yükleme veya boşaltma limanlarından birinin akît devletlerden birinde yer alması gerekmektedir. Yine, konişımentonun veya navlun sözleşmesini ispat eden diğer bir belgenin de akît devletlerden

11 Aralık 2008 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen Denizyoluyla Uluslararası Kısmî veya Tam Eşya Taşıma Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Rotterdam Kuralları) ise konişmentoyu tanımlamaktan kaçınmakta, daha genel taşıma belgesinin tanımına yer vermektedir³¹⁷.

Türk Ticaret Kanunu ise 1228. maddesinde konişmentoyu “*bir taşıma sözleşmesinin yapıldığını ispatlayan, eşyanın taşıyan tarafından teslim alındığını veya gemiye yüklendiğini gösteren ve taşıyanın eşyayı, ancak onun ibrazı karşılığında teslimle yükümlü olduğu senet*” şeklinde tanımlamıştır.

Maddenin uygulanması için bir belgenin konişmento olarak tanımlanması şart değildir. Maddedeki şartları içeren, fakat farklı bir biçimde adlandırılan bir belge de konişmento gibi mütalâa edilmeli ve bu maddenin uygulama alanına sokulmalıdır³¹⁸.

UCP 600 Kurallarının 22. maddesi *çarter parti konişmentosuna (Charterparty Bill of Lading)* ilişkindir. Ayrıca ISBP Kurallarının 115-133. maddeleri arasında da 22. maddenin uygulanmasına ilişkin düzenlemeler getirmiştir. Banka açısından bakıldığında çarter parti konişmentolarının büyük bir tehlikeyi beraberinde getirdiğini söylemek yanlış olmaz. Çarterer (taşıtan), kaptanının imzası olmaksızın konişmentoyu kendi imzası ile yükletene vermekte ise, kaptanın veya vekilinin navlunun ödendiğine dair bir beyanı bulunmaması yüzünden kaptan eşya üzerinde rehin hakkını kullanabilir. Böyle bir halde kaptan navlun ödeninceye kadar malı teslimden imtina edebilir. Bu problem daha ziyade çarter parti konişmentolarında ortaya çıkabilir. Çünkü bu tür konişmentolarda diğer

birinde düzenlenmiş olması Hamburg Kurallarının uygulanabilmesi için gerekli bir şarttır. Son olarak tarafların bu kuralların uygulanması yönünde bir iradesinin bulunması gerekmektedir. Yazıcıoğlu, E. : Hamburg Kurallarına Göre Taşıyanın Sorumluluğu Lahey/Visby Kuralları ile Karşılaştırmalı Olarak, 2000 İstanbul, s. 20-64

³¹⁷ United Nations Convention On The Contracts For The International Carriage of Goods Wholly or Partly By Sea, <http://www.rotterdamrules.com/images/convention.pdf>, e.t.:15/03/2012.

³¹⁸ Özalp, s.366.

konişmentolardan farklı olarak, çoğu zaman navlunun ne kadarının ödendiği gösterilmemektedir³¹⁹.

Normal şartlar altında bir koniştirmento, malların varış limanına gelmesinden önce lehtarın elinde olmalıdır. Koniştirmentonun malın varış limanına gelmesinden sonra lehtarın eline geçmesi durumunda “*bayat koniştirmento*” (stale bill of lading)’in varlığından söz edilir³²⁰. Yüklemeden sonraki 21 gün içerisinde bankaya ibraz edilmeyen koniştirmentoların bayat koniştirmento olarak nitelendirileceği ve çekinceye konu olabileceği bazı yazarlar tarafından belirtilmektedir³²¹. Hâlbuki ISBP kurallarının 21. maddesine göre bayat evrak yüklemeden itibaren 21 gün geçse dahi, bankaya son ibraz gününden önce ibrazı halinde kabul edilir³²². ISBP kurallarının giriş kısmında da değinildiği üzere bu kurallar UCP 600 Kurallarını açıklayıcı nitelikte kurallar olup, onu değıştirmemektedir. Fakat her iki kural seti, beraber değeriendirilmelidir. Binaenaleyh, ISBP kurallarında ifade edilen hususları göz ardı etmemek gerektiğinden, sevk tarihi üzerinden 21 gün geçmiş bir koniştirmentoya kesin olarak bayat koniştirmento gözüyle bakılmamalıdır.

iv. Deniz Yolu Taşıma Senedi (Waybill)

Deniz yolu taşıma senedi belge eşyanın denizde taşınmak üzere gemiye yüklendiğini göstermektedir³²³. Bu yönüyle koniştirmentoya çok benzemekle beraber arada esaslı farklılıklar bulunmaktadır. Burada sadece gönderilenin ismi belirtilmekte, varış limanında söz konusu belgenin ibrazı gerekmemektedir. Gönderilen sadece belgede yazanın kendi olduğunu ispatlamak suretiyle, malı teslim alma hakkına sahip olmaktadır³²⁴. Deniz yolu taşıma senedi hamili, eşyanın

³¹⁹ Kozolchyk, B.: “Evolution And Present state of Ocean Bill of Lading From a Banking Law Perspective”, s.200, Journal of Maritime Law and Commerce, Vol 23, No.2, April, 1992, < <http://www.jmlc.org/Kozolczyk.pdf> > , e.t.:09/09/2011.

³²⁰ Bhogal/ Trivedi, s. 122.

³²¹ Kayıhan/ Eski, s.241 ; Babayığıt, S.: “Uluslararası Ticarete Kullanılan Belgeler”, s.212.

³²² ISBP 681.

³²³ Glossary of Shipping Terms, s. 87.

³²⁴ < http://www.akreditif.biz.tr/akreditif_terimleri.html > , e.t.:16/09/2011.

mülkiyeti üzerinde tasarruf yetkisine sahip olmadığından, belgeyi varış yerinde taşıyana ibrazı gerekmemektedir. Deniz yolu taşıma senedinden ayrı olarak hak ileri sürülebildiği için bu belge ciro edilememekte ve kıymetli evrak niteliği taşımamaktadır³²⁵.

UCP 600 Kurallarının 21. maddesine göre tıpkı konişmentoda olduğu gibi denizyolu taşıma senedinde de belgenin başlığına bakılmaksızın maddede yer alan şartların sağlanıp sağlanmadığı incelenir. Maddede sayılan şartları taşıyan bir belge nasıl adlandırılırsa adlandırılınsın, denizyolu taşıma senedi gibi işlem görür³²⁶.

Denizyolu taşıma senedi her müessese gibi bir ihtiyacı karşılamak amacıyla ortaya çıkmıştır. Bazı taşımalarda çeşitli sebeplerle eşyayı temsil eden konişmentonun düzenlenmesine ihtiyaç duyulmamaktadır. Mesela yolculuğun üç gün sürdüğü bir taşımada veya gönderilen ile yükletenin aynı olduğu taşımalarda konişmento kullanılmayabilir³²⁷. Kısa süreli bir taşımada, konişmentonun bayat konişmento haline gelme riski artmaktadır.

v. Çarterparti Konişmentosu

Navlun sözleşmeleri kırkambar³²⁸ ve çarter parti sözleşmeleri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Çarter parti sözleşmesine karakterini veren husus kırkambar sözleşmesinin aksine hangi eşyanın taşınacağından çok hangi geminin bu iş için tahsis edileceğidir. Tam çarter parti sözleşmelerinde geminin tamamı tahsis edilerek eşyanın taşınması taahhüt edilmektedir. Buna karşılık kısmî çarter parti sözleşmesinde geminin belirli bir kısmının tahsisî suretiyle eşya taşıma taahhüdünde

³²⁵ Brunner, R.: “Electronic Transport Documents And Shipping Practice Not Yet a Married Couple”, European Transport Law, C.: XLIII. S. 2, 2008, s. 123.

³²⁶ Özalp, s.394.

³²⁷ Bulut, Ö.: Konişmentonun Teslimdeki Rolü ve Konişmentosuz Teslimde Taşıyanın Sorumluluğu, s. 68.

³²⁸ Kırkambar sözleşmesi ile belirli bir eşyanın bir yerden bir yere ücret karşılığında taşınması amaçlanmaktadır. Burada sözleşmeye esas karakterini veren unsur taşıma konusudur. Çağa, T./ Kender, R.: Navlun Sözleşmesi, 8. Baskı, İstanbul 2006, s. 9.

bulunulmaktadır³²⁹. Çarter parti sözleşmeleri bankaların inceleme yükümlülüğü kapsamının dışındadır. Banka sadece konişmentoyu inceler.

ISBP Kurallarının 115 ila 133. maddelerinde bu maddenin uygulanışına ilişkin hükümler yer almaktadır. ISBP Kurallarının 125. maddesi ile bir akreditifin kısmî sevkiyatı yasaklaması durumunda bir veya daha fazla yükleme limanından sevk edilen eşyaya ilişkin birden fazla çarter parti konişmentosunun ibraz edilmesi halinde bu belgelerin kabul edilmesi bir şarta bağlanmıştır. İbraz edilen tüm konişmentolar aynı eşyaya, aynı sefere, aynı boşaltma limanına veya aynı coğrafi bölgeye ilişkin olmalıdır. Birden fazla konişmentonun ibraz edildiği hallerde en ileri tarihli konişmentonun tarihi sürelerin hesaplanmasında esas alınır. Eşyanın aynı gün içerisinde aynı yükleme limanından aynı boşaltma limanına birden fazla gemi ile sevk edilmesi halinde kısmî sevkiyattan bahsedilir³³⁰.

vi. Havayolu Taşıma Belgesi

ISBP kurallarının 134 ila 156. maddeleri havayolu taşıma belgelerine ilişkin düzenlemeler getirmiştir. ISBP kurallarının 139. maddesine göre bir havayolu taşıma belgesi, eşyanın taşınmak üzere teslim alındığını ortaya koymalıdır³³¹. ISBP kurallarının 148. maddesi gereğince havayolu taşıma belgesinin üzerindeki “temiz” (*clean*) ifadesinin çizilmesi taşıma belgesini temiz olmaktan çıkarmaz. Bir havayolu taşıma belgesinin temiz olmaktan çıkarılabilmesi için eşyadaki ayıbın açıkça ve bir kuşkuyla yer vermeyecek biçimde yazılması gerekmektedir³³².

vii. Karayolu, Demiryolu ve İçsu Taşıma Belgesi

ISBP Kurallarının 157 ilâ 169. maddeleri karayolu, demiryolu ve İçsu taşıma belgelerine ilişkin düzenlemeler getirmiştir. Burada da diğer taşıma belgelerinde olduğu gibi, belgelerin başlığı değil, muhtevalarının maddeye uygun olması uygulama açısından esas alınan kriterdir.

³²⁹ Kender, R./ Çetingil, E.: *Deniz Ticareti Hukuku*, s.106.

³³⁰ Özalp, s.415.

³³¹ Özalp, s.421.

³³² Özalp, s.425.

viii. Kurye Alındısı veya Postalama Sertifikası

Kurye makbuzu, posta alındısı ve postalama sertifikası eşyanın taşınmak üzere teslim alındığını belgeler. Bununla birlikte, söz konusu belgeler eşyayı temsil etmediği gibi, ciro da edilemez³³³. Maddeye göre, eşyanın kuryeye teslim olduğuna dair kaşeli imzalı ve tarihli bir kurye alındısı mevcut ise, bu alındının üzerindeki tarihte yükleme gerçekleştirilmiş sayılmaktadır.

ix. Temiz Taşıma Belgesi

Daha önce de ifade edildiği üzere, UCP 500 Kurallarında bir taşıma belgesinin temiz olarak kabul edilebilmesi için üzerinde “temiz konişmento” (*clean on board*) ifadesinin yer alması aranmaktaydı³³⁴. UCP 600 Kurallarında ise belgelerin nasıl adlandırıldığı değil, hangi şartları ihtiva ettiği önem arz ettiğinden, bu maddede de böyle bir ifadenin yer almasının gerekli olmadığı açıkça ifade edilmiştir³³⁵. Maddeye göre bir banka temiz olmayan bir taşıma belgesini kabul edemez.

x. Sigorta Belgesi

Sigorta belgesi ISBP Kurallarının 170 ila 180. maddeleri, UCP 600’ın 28. maddenin uygulamasına ilişkin kurallara ilişkindir. 170. maddeye göre bir akreditifte sigorta poliçesi gibi bir sigorta belgesinin ibrazı şart koşulmuşsa UCP 600 Kurallarının 28. maddesi uygulanır³³⁶. Söz konusu maddenin ilk fıkrasında bir sigorta belgesi düzenlemeye yetkili sayılan kişiler sayılmaktadır. Burada belgenin gerçekten mi, yoksa görünüşte mi fıkra da sayılan kişilerden sadır olması gerektiği

³³³ Solak, Z.: “Pratik Bilgiler; İhracat II”, s. 18, < <http://www.izto.org.tr/NR/rdonlyres/40566CF7-EDCA-415F-85FB-2D42D020E16B/4073/ihracat2.pdf>>, e.t.:16/09/2011.

³³⁴ UCP 500, <<http://www.himalayashipping.com/resource-base/trade-specific/usp-500.htm#A.%20General%20Provisions%20and%20Def%27initions>> , e.t.:06/07/2012.

³³⁵ Somuncuoğlu/ Çakalır/ Varlık/ Bumin, s. 82.

³³⁶ ISBP 681.

hususunun açık olmayışı eleştirilmektedir. Eleştirenler belgenin sahte olması halinde belgeyi kabul eden bankanın sorumlu olması gerektiği ifade edilmiştir³³⁷.

bbb) İnceleme Borcunun Kapsamı

i. Görünüş İtibariyle İnceleme

Akreditif bankasının önemli bir borcu, amir hesabına ibraz edilen belgeleri incelemektir. UCP 600 Kuralları, incelemenin kapsamını belgelerin dış görünüşü ile sınırlamış bulunmaktadır. Kuralların 14. maddesinde bu husus detaylı bir biçimde ele alınmaktadır³³⁸. Söz konusu madde ile UCP 500 Kurallarındaki 7 günlük inceleme süresi 5 banka iş gününe indirilmiştir. Süre belgenin banka tarafından alındığı günün ertesi günü işlemeye başlamaktadır³³⁹.

Belge üzerinden inceleme yapma prensibi, eşyanın veya hizmetin temel ilişkiye uygun olup olmadığına ilişkin bir husustur. Bu ise temel ilişkinin, tarafları arasındaki bir konu olmasına dayanmaktadır³⁴⁰. Bu yaklaşım, esasen akreditifin temel ilişkiden bağımsız olması kaidesinden doğmaktadır. Bankayı temel ilişkideki şartların ibraz edilen belgeler dâhilinde uyumlu olup olmadığını kontrol yükümlülüğü altına sokmak akreditif sistemini hem yavaşlatır, hem de taraflar açısından çeşitli problemlerin doğumuna zemin hazırlar. Meselâ, banka temel ilişkideki eserin teknik şartnameye uygun üretilip üretilmediğinden, ifanın doğru kişiye yapılıp yapılmadığına kadar, her tür sözleşmeyi inceler. Bu inceleme hem sözleşme konusu malın niteliği yönünden hem de hukukî yönünden detaylı bir biçimde incelemeye tabi tutmaya kadar uzanır. Aksi halde temel ilişkideki her uyuşmazlığa banka katlanır. Diğer taraftan, eşyanın veya hizmetin temel sözleşmeye uygunluğu çeşitli belgelerin kontrolü sayesinde kısmen de olsa hızlı bir biçimde gerçekleştirilebilmektedir. Tamamen uygunluk (harfî harfine uygunluk, *strict*

³³⁷ Somuncuoğlu/ Çakalır/ Varlık/ Bumin, s. 85.

³³⁸ Bozkurt, s. 109.

³³⁹ Reisoğlu, Akreditif, s. 284.

³⁴⁰ Erdoğan, s. 19.

compliance) prensibi sayesinde ibraz edilen belgelerin ancak akreditif metninde şart koşulan belgelere uygun olması halinde ödeme yapılmaktadır³⁴¹.

Belgeleri inceleme borcunun kapsamıyla ilgili olarak yargıç Lord Sumner, *Equitable Trust Co of New York v. Dawson Partners Ltd* davasında bir akreditif metninde şart koşulmuş belgelere çok benzer belgelerin, bunların yerine geçecek belgelerin uygun ibraz olarak onaylanma imkânının bulunmadığını ifade etmiştir. Yine kararda, ticaretin güvenli bir şekilde yürümesi için şart koşulan belgelerin ta kendisinin ibrazının elzem olduğu vurgulanmıştır. Bu sebeple, bankanın hangi belgenin akreditifte şart koşulan belgeyle aynı işlevi görebileceğini takdir etmesinin amir açısından kabul edilemeyeceğine işaret edilmiştir. Nihayet bu tür bir belgenin banka tarafından kabul edilmesi halinde riskin kendi üzerinde bulunduğunu açıkça kabul edilmiştir³⁴².

UCP 600 Kurallarının metninde “katı” (*strict*) ifadesine yer verilmemiş, bankanın belgelere çekince koyma şartlarını azaltma yönünde bir tercih kullanılmıştır³⁴³. Çünkü akreditiflerin yaklaşık olarak % 70’i ilk ibrazda geri çevrilmektedir³⁴⁴. Bu durum çoğu zaman kötü niyetli amirler ve bunların bankaları ile hiçbir risk almak istemeyen, sorumluluktan olabildiğince kaçınma yoluna başvuran bankaların çekinceleri sonucunda ortaya çıkmaktadır. UCP 600 Kurallarının 14. maddesinde, şart koşulmuş bir belgenin üzerinde yer alan adres veya iletişim bilgileri ile akreditif metninde yer alan adresin farklı olması durumu gibi esaslı olmayan farklılıklar dolayısıyla akreditife çekince koyulamayacağı vurgulanmaktadır³⁴⁵. Ayrıca, bu adres veya iletişim bilgileri, 19 ilâ 25. maddeler arasında düzenlenen taşıma belgelerinde yer alıyor ise, akreditif metni ile tutarlı olmalıdır³⁴⁶. Diğer taraftan, belge üzerinden inceleme yapılması prensibine ilişkin

³⁴¹ Bozkurt, s.79.

³⁴² Paget, J.: *Paget’s Law of Banking*, Durban 2010, s.896.

³⁴³ Wood, s. 106

³⁴⁴ Bkz. s. 7.

³⁴⁵ Somuncuoğlu/ Çakalır/ Varlık/ Bumin, s. 37.

³⁴⁶ Christensen, K.: “Article By Article- A Critical Walkthrough The “Commentary on UCP 600”, s.6, < http://www.lcvviews.com/KC_commentary/KimChristensen_article_by_article_1_0.pdf > , e.t.:02/09/2011.

Credit Industriel et Commercial v China Merchants Bank davası, ticarî fatura ile çeki listesi³⁴⁷ arasında tutarsızlık görülmesi haliyle ilgilidir. Belgeler arasındaki tutarsızlık ancak matematik hesaplamalarla ortaya çıkabilecek niteliktedir. Mahkeme, tutarsızlık iddiasını reddederek gerekli özenin matematik hesaplama yapmayı ihtiva etmediğini, ayrıca bunun banka tarafından tespit edilebilmesi için tutarsızlığın bankanın uygulama alanına giren bir husus olması gerektiğini ifade etmiştir. UCP 500 Kurallarının 13. maddesinde ifade edilen “*gerekli özen*” (reasonable care) kavramı UCP 600 Kurallarında yer almamaktadır³⁴⁸.

Banka tarafından gerçekleştirilen inceleme sonucunda banka ibrazın uygun olduğuna karar verirse 15. madde çerçevesinde ibrazı karşılamalıdır. Aksi halde 16. madde çerçevesinde çekince koyup, bunu usulü dairesinde lehtara bildirmelidir. Anılan madde çerçevesinde yalnızca bir defa çekince verilebileceği de unutulmamalıdır.³⁴⁹ Banka amire başvurarak çekince hakkında talimat da alabilir. UCP 600 Kurallarının 3. maddesi çerçevesinde bir bankanın farklı ülkelerdeki şubelerinin ayrı bankalar olarak değerlendirilmektedir. Bu husus belgelerin incelenmesinde önem taşımaktadır. Zira ibraz edilen belgeleri inceleyen ihbar bankası, bunu diğer ülkedeki bir şubesi olan amir bankaya gönderdiğinde inceleme süresi yeniden başlar³⁵⁰.

ii. Belgelerin Orijinallikleri

İncelenecek belgelere ilişkin olarak UCP 600 Kurallarının 17. maddesinde bir düzenleme yer almaktadır. Buna göre, akreditif metninde belgelerin orijinalliğine ilişkin bir hüküm yoksa metinde şart koşulan bütün belgelin birer orijinali ibraz

³⁴⁷ *Certificate of weight*, weight note; ihracatçının gümrük beyannamesi veya konişmento gibi belgelerde beyan edilmiş malların net ve brüt ağırlıklarını, malların hacmini ve bunların taşıtlara ve kolilere dağılımını gösteren, taşıma sırasında doğabilecek zararlara karşı sigorta şirketi tarafından aranan belge. *İhracat Terimleri Sözlüğü*, s.27.

³⁴⁸ Paget, s.927.

³⁴⁹ “...it must give a single notice...” Low, H. Y. "UCP 600: The New Rules On Documentary Compliance", *International Journal of Law and Management*, Vol. 52 Iss 3 pp. 193 - 210, s. 206, 2010

³⁵⁰ Somuncuoğlu/ Çakalır/ Varlık/ Bumin, s. 12.

edilmelidir. Örneğin, belgelerin hepsinin kopya olabileceğinin belirtilmemesinde durum böyledir³⁵¹.

UCP 600 Kurallarının 17. maddesinde orijinal bir belgenin taşınması gereken özellikler sayılmıştır. Bu maddenin UCP 500 Kurallarındaki karşılığı olan 20. maddesine ilişkin olarak verilen MTO Bankacılık Tekniği ve Uygulamaları Komisyonu kararı bu madde için de geçerlidir. Buna göre orijinal olmayan belgeler şunlardır:

- telefaks cihazı ile üretilen belge,
- fotokopi olduğu görülen ve üzerine elle kayıt düşülmemiş veya firmanın antetli kâğıdı ile tamamlanmamış belge,
- üzerinde başka bir belgenin kopyası olduğuna ve bununla birlikte diğer belgenin tek orijinal belge olduğuna dair bir ifade içeren belgeler³⁵².

eUCP Kurallarının 8. maddesinde akreditifte birden fazla orijinal veya kopya belgenin ibraz edilmesi hususunun kararlaştırılması durumunda tek bir elektronik kaydın ibrazının yeterli olacağı ifade edilmektedir³⁵³. Elektronik kaydın elektronik kopyası aslında o kaydın bir diğer orijinal halidir. Elektronik ortamdaki bir belgenin kâğıt ortamındaki kopyası ise daha az bilgi içerdiği için farklıdır. Diğer taraftan, bir belgenin elektronik kopyasının kolayca düzenlenebilmesi bazı problemlere yol açabilmektedir. Buna benzer bir durum eşya üzerinde tasarruf yetkisi tanınmasının kâğıt ortamındaki konişmentonun da birden fazla asıl nüsha olarak düzenlenmesinde de ortaya çıkmaktadır³⁵⁴. Türk Ticaret Kanununun 1235. maddesi bu konuda ortaya çıkabilecek problemleri gidermek amacıyla düzenlenmiştir. Buna göre birden fazla konişmento hamilinin konişmento nüshalarına dayanarak eşya üzerinde birbiri ile çelişen haklar ileri sürmesi halinde, konişmentonun birden çok nüshalarını çeşitli

³⁵¹ Özalp, s.335.

³⁵² MTO doküman No: 470/871 Rev-29.07.1999. Özalp, s. 335-339.

³⁵³ eUCP, < <https://www.law.kuleuven.be/web/mstorme/eUCPV1.pdf>>, e.t.: 13/03/2012.

³⁵⁴ Karan, H.: Elektronik Konişmento, Ankara 2004, s. 174.

kişilere devretmiş olan ortak ciranta tarafından eşyayı teslim almaya yetkili kılacak şekilde ilk önce ciro ve teslim edilmiş olan nüshanın hamili diğerlerine tercih olunacaktır. Yine de elektronik kayıtlara ilişkin olarak elektronik konişmentolarda olduğu gibi elektronik veri sicilinden tedarik edilmeli yahut elektronik olarak imzalanmalıdır³⁵⁵.

cc) Ödeme Borcu

İnceleme sonucunda belgelerin akreditif metnindeki şartları taşıdığı tespit edilirse lehtara ödeme yapılmalıdır. Bu ödeme esasen “ibrazın karşılanması” (*honour*) terimiyle de ifade edilmektedir. Ödemeyi akreditif bankası dışında bir bankanın gerçekleştirmesi üzerine, o bankaya semenin ve komisyonun ödenmesi gerekmektedir. Görevli banka ödemeyi vadeden önce yapsa dahi akreditif bankası rambursmanı vadede gerçekleştirebilir.

Akreditifin işira kaydını taşıması halinde amir bankanın akreditif bedelini ödeme yükümlülüğu bulunmaktadır. Görevli bir banka, akreditifi işira ettiği takdirde belgelerin maliki olmaktadır. Bankanın bundan sonra yapması gereken amir bankaya başvurarak ödeme talebinde bulunmaktır³⁵⁶.

Amir bankanın yükümlülüğu kural olarak ödeme ile sona erer. Ödemesi ertelenmiş akreditiflerle ilgili olarak doktrinde bir kısım yazar, poliçenin kabulü ile akreditif yükümlülüğünün artık sona erdiğini, bundan sonraki işlemlerin kıymetli evrak hükümlerine göre yürüyen bir yapıya dönüştüğünü savunmaktadır³⁵⁷. Bu görüşe karşı olanlar ise, akreditif poliçesinin ifa yerine değil, ifa uğruna düzenlenen bir belge olduğundan yola çıkarak poliçenin ödenmesi anına kadar amir bankanın yükümlülüğünün devam ettiğini ifade etmektedirler³⁵⁸. Akreditifin poliçe düzenlenmek suretiyle kullanıma açılması lehtarın finansman ihtiyacını karşılama amacını taşıdığı için esasen poliçenin kabulü akabinde akreditif yükümlülüğünün

³⁵⁵ Karan, s. 175.

³⁵⁶ Reisoğlu, Akreditif, s. 185.

³⁵⁷ *Schärrer* bu görüştedir. Kaya, s. 81.

³⁵⁸ *Liesecke* bu görüştedir. Kaya, s. 81.

bittiğinden bahsetmek mümkün görünmemektedir. Örneğin görevli bir bankanın poliçeyi kabul etmesi sonrasında, akreditif ilişkisinin sona erdiği kabul edilirse, bankaların rambursman, belgelerin gönderilmesi ve incelenmesi gibi konularda hangi kurallara göre hareket edeceğini açıklamak zorlaşır. Bu sebeple, amir bankanın poliçe bedelini ödemesi anına kadar, akreditif hukuku çerçevesinde yükümlülüklerinin devam ettiğini kabul etmek, akreditifin tüm taraflarını tatmin eden emniyetli bir yoldur.

Akreditif ertelemeli ödeme şartı taşıdığı takdirde banka, yükümlülüğünü ileri bir tarihte yerine getirme imkânına sahiptir. Çünkü ertelemeli ödemeli akreditifler aslında amire semeni finanse etmesi için süre tanımaktadır ve bu yönüyle bir kredi sağladığı ifade edilmektedir³⁵⁹. Bu tür bir akreditif sayesinde uygun belgelerin ibrazı karşılığında amir banka gerekli incelemeyi yapar. Amir ise mallar kendine ulaştığında bunun temel sözleşmeye uygun olmadığı sonucuna vardığı takdirde henüz ödeme yapılmadığı için her türlü yola başvurarak ödemeyi engelleyebilir. Bu yolların başında, ihtiyati tedbir³⁶⁰ kararı almak gelir³⁶¹. Satıcı yani lehtar böyle bir durumla karşılaşmak istemeyecektir. Bunun önüne geçebilmek için lehtarın akreditif bedeli tutarındaki bir poliçenin kendisine verilmesini talep ederek bunu iyi niyetli üçüncü kişilere ciro etmesi gerekmektedir³⁶².

İhtiyati tedbirin yanı sıra ihtiyati haciz³⁶³ kararı da amirin sonradan telâfisi güç zararlarını engellemek için kullanılabilir. İhtiyati haciz ve ihtiyati tedbir talepleri çeşitli sebeplere dayanabilmektedir. Bunlardan biri temel ilişkiden doğan bir hakkın bulunmaması halidir. Temel ilişkiden doğan bir hakkın bulunmaması veya geçersiz hale gelmesi durumunda lehtarın ödeme talebinde bulunması kural olarak hakkın

³⁵⁹ Bozkurt, s. 138.

³⁶⁰ İhtiyati tedbir; bir zararı önlemek için esas hakkında karar verilinceye kadar geçerli olmak üzere muhakemenin cereyanı sırasında taraflardan birinin talebi üzerine hakimın karar verebileceği kanunla sınırları belirlenmiş tedbirlerdir. Türk Hukuk Lügati, s. 153; Pekcanıtez, H./ Özkes, M./ Akkan, M.: Medenî Usul Hukuku Pratik Çalışmalar, 6. Baskı, Ankara 2006, s. 190.

³⁶¹ Reisoğlu, Akreditif, s. 181.

³⁶² Reisoğlu, S.: “Hukukî Açıdan Akreditif ve Uygulama Sorunları”, s.9.

³⁶³ İhtiyati haciz ile mevcut veya müstakbel bir takibin sonucu borçlunun malvarlığına mahkeme kararıyla el konması suretiyle güvence altına alınmaktadır. Pekcanıtez, H./ Atalay, O./ Özkes, M.: İcra ve İflas Hukuku Temel Bilgiler, Ankara 2007, s. 219.

kötüye kullanılması niteliğindedir. Akreditifin bağımsızlığı ilkesinin uygulanması halinde ödeme yapılacak fakat amir açısından lehtara karşı sebepsiz zenginleşme davası açma hakkı doğacak, bu da zaman ve kaynak israfına yol açacaktır. Amirin geçici hukukî himaye talebi ilerde lehtara açacağı istirdat davasıyla³⁶⁴ da ilgili olabilir. Aslında istirdat davasında amir, lehtarın ödeme talebinin geçerli bir dayanağı olmadığını iddia ederken ihtiyati haciz talebinde bu ödeme talebinin konusu olan alacağa el koydurmak istemektedir. Bu husus doktrinde çelişkili bir durum olarak nitelendirilmektedir³⁶⁵.

Ödeme konusunda tartışılması gereken önemli bir husus da sebepsiz zenginleşme davasına ilişkindir³⁶⁶. Bankanın ödemeyi hatalı olarak yapmış olması durumunda, daha sonra bu bedelin talep edilip edilemeyeceği hususu UCP 600 Kurallarında düzenlenmiş değildir. MTO, bunun millî hukuk normları çerçevesinde çözülmesi gereken bir husus olduğu kanaatindedir. Diğer taraftan uzmanlık gerektiren bir ticarî faaliyette bulunan bankaların her zaman hataya dayanarak sebepsiz zenginleşme davası açması da mümkün değildir. Bankanın belgelere çekince koyması gerekirken, bunu hataen yaptığını ileri sürmesi bazı durumlarda mümkün değildir. Bankaya yapılan ibrazın uygun olmamasına rağmen süresi içerisinde banka tarafından çekince koyulmamışsa veya süre geçtikten sonra çekince konulmuş ise, UCP Kurallarının ihlâli söz konusu olur. Bu durumda ise, bankaya sebepsiz zenginleşme davası açma hakkı bahşedilmemelidir³⁶⁷.

³⁶⁴ İstirdat davasında şeklen borçlu olan taraf borçlu olmadığı bir parayı cebri icra tehdidi altında ödemek zorunda kaldığı için bunun iadesini talep etmektedir. Kuru, B.: İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, İstanbul 2004, s. 340.

³⁶⁵ Kaya, s.189.

³⁶⁶ Roma hukukundaki “kimsenin başkası zararına haksız olarak zenginleşemeyeceği” prensibinden günümüze gelen sebepsiz zenginleşme kavramı 6098 sayılı BK’nun 77 inci maddesinde şöyle düzenlenmektedir: “*Haklı bir sebep olmaksızın, bir başkasının malvarlığından veya emeğinden zenginleşen, bu zenginleşmeyi geri vermekle yükümlüdür.* Bu yükümlülük, özellikle zenginleşmenin geçerli olmayan veya gerçekleşmemiş ya da sona ermiş bir sebebe dayanması durumunda doğmuş olur.” Akreditifler açısından sebepsiz zenginleşme davası açılabilmesi için ödemenin hata ile yapılması, bir tarafın fakirleşirken diğer tarafın zenginleşmesi ve zenginleşme ile fakirleşme arasında illiyet bağının var olması gerekmektedir. Turanboy, K. N.: “Sebepsiz Zenginleşme Davasının Asli-Tali Niteliği”, s.1; Reisoğlu, Akreditif, s. 338.

³⁶⁷ Reisoğlu, Akreditif, s. 331-333.

dd) Rambursman Borcu

Yukarıda da ifade edildiği üzere, akreditife ilişkin ödeme amir banka dışında bir banka tarafından gerçekleştirilmişse, amir bankanın rambursman yükümlülüğü doğmaktadır. Buna ilişkin düzenleme ise UCP 600 Kurallarının 7. maddesinde bulunmaktadır. Söz konusu hükme göre amir banka uygun bir ibrazı karşılayan veya iştira eden ve belgeleri amir bankaya gönderen görevli bir bankayı ramburse etmekle yükümlüdür ve bu ödeme görevli banka belgeleri daha önce satın almış olsa dahi vade gününde gerçekleştirilir.

Amir banka, rambursman hususunda lehtarın hakkını kötüye kullandığını görevli bankalara bildirmiş ise artık ramburse etme yükümlülüğü ortadan kalkar³⁶⁸. Ödemede bulunan görevli banka doğabilecek risklere bizzat katlanmak zorundadır.

ee) Çekince Koyma Borcu

UCP 600 Kurallarının 16. maddesi çerçevesinde kötü niyetli davranışların önüne geçilmesini teminen banka, kendi kararıyla çekinceyi kaldırıp kaldırmayacağı hususunda amirin görüşünü alabilir. Uygun bir çekincede bulunulabilmesi için ibraz edilen belgelerin dış görünüşü itibarıyla akreditif metniyle uyuşmaması, çekincenin ibrazı izleyen 5 banka iş günü içinde yapılması ve tüm çekince sebeplerinin tek seferde bildirilmesi gerekmektedir³⁶⁹. Çekince banka ibrazı karşılamayı ve iştira işlemini reddettiğini belirtmeli, elinde tuttuğu vesaikin akıbeti hakkında bilgilendirmelidir (UCP 600, madde 16). Amir banka çekince koyması gerektiği halde ibrazı karşılar ise amire karşı sorumlu olur.

eUCP Kurallarının 7. maddesi de çekinceye ilişkindir. Buna göre bankanın ibrazı inceleme yükümlülüğü lehtar tarafından yollanan “tamamlandı bildirimi”ni takip eden banka iş gününde başlamaktadır. Banka tarafından bir çekincede bulunulması durumunda, bildirimi alan taraf 30 takvim günü içerisinde söz konusu kayıtlara ilişkin olarak ne yapılması gerektiğini belirtmelidir. Aksi takdirde banka bu

³⁶⁸ Somuncuoğlu/ Çakalır/ Varlık/ Bumin, s. 19.

³⁶⁹ Reisoğlu, Akreditif, s. 299.

kayıtları sorumlu tutulmaksızın imha edebilir. Ayrıca 11. madde çerçevesinde bir elektronik kaydın ibrazdan sonra tahrip olması halinde, banka kaydın tekrar gönderilmesini talep edebilir. Bu takdirde inceleme süresi de kayıt tekrar ibraz edilinceye kadar durur³⁷⁰.

ff) Diğer Borçlar

UCP 600 Kurallarının 4. maddesi uyarınca akreditif bankası, amirin akreditif metnine temel sözleşmeye dair belgeleri dâhil etmeye çalışması halinde amiri bundan vazgeçirmelidir. Bu husus akreditifin bağımsızlığı ilkesinin bir sonucudur.

c) Bankanın Sorumluluğunun Sınırına İlişkin Hükümler

UCP 600 Kurallarının 34 ilâ 37. maddeleri arasında bankaların sorumluluğuna ilişkin hükümler yer almaktadır. Bunlardan 34. madde UCP 500 Kurallarında yer alan 15. madde ile paralel olup, bankaların belgelerin gerçekliği, şekli, yeterliliği, hukukî etkisi, şartları gibi konularda bankanın inceleme yükümlülüğü altında olmadığını belirtmektedir³⁷¹. Doktrinde bu kuralın sınırını objektif iyi niyet kurallarının çizmesi gerektiği ifade edilmektedir. Örneğin, iflâs etmiş bir sigorta şirketince düzenlenen poliçeyi durumdan haberdar olan bankanın kabul etmesi objektif iyi niyet kurallarına aykırılık teşkil ettiğinden bankanın amirden ramburse talebinde bulunamayacağı ifade edilmektedir³⁷². İbraz olunan belgenin sahteliği banka tarafından biliniyorsa ve buna rağmen ödemede bulunuyorsa, sorumluluk artık bankadadır.

UCP 600 Kuralları sözleşmede yapılan atıf ile sözleşme hükmü niteliği kazandığı için Türk hukukuna tâbi akreditiflerde emredici kuralları dikkate almak gerekmektedir. Bu maddedeki sorumsuzluk kaydının geçerliliği de emredici kurallara

³⁷⁰ eUCP, < <https://www.law.kuleuven.be/web/mstorme/eUCPV1.pdf>>, e.t.: 13/03/2012.

³⁷¹ “UCP600 & UCP500 Compared”, s. 28; Krazovska, D.: Impact Of The Doctrine Of Strict Compliance On A Letter Of Credit Transaction, s. 14-15.

³⁷² Reisoğlu, Akreditif, s. 312-313.

göre belirlenmelidir³⁷³. Türk Borçlar Kanununun 115. maddesi söz konusu sorumsuzluk kaydına ilişkin kuralları belirlemektedir³⁷⁴.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 04.11.1964 tarihli içtihadı uyarınca bankacılık faaliyetleri TBK. m. 115'in (BK. m. 99) son fıkrası kapsamında değerlendirilmesi gereken işlerdendir. Yani banka hafif kusurundan dahi sorumlu olmayacağına ilişkin bir anlaşma yapamaz. Hafif kusurun varlığı, hâkim tarafından olayın şartlarına göre takdir olunur³⁷⁵. Diğer taraftan, 34. maddenin uygulanmaması ve bankaların belgelerin sahteliğine, şekline vb. konulara ilişkin araştırma yapmaya zorlanması akreditif sistemini güçleştirecek niteliktedir. Nitekim bu yönde mahkeme kararları da mevcuttur. FCR belgesinin sahte olmasına rağmen ödemede bulunan bankanın sorumlu tutulmasına ilişkin olarak açılan bir davada yerel mahkeme, bankanın sahteciliğe bizzat karışmadıkça bundan sorumlu tutulamayacağını ifade etmiş, Yargıtay da kararı onamıştır³⁷⁶. Yargı kararlarına bakıldığında UCP Kurallarına atıfta bulunulan bir akreditifte bu madde gereğince belgelerin sahte veya geçersiz olmasının bankalar açısından bir sorumluluk getirmeyeceği, bankaların sadece belgelerin incelenmesinde gerekli dikkat ve özeni gösterme yükümü altında oldukları ifade edilmektedir³⁷⁷.

eUCP Kurallarının 12. maddesi de bankaların sorumsuzluğuna ilişkindir. Maddeye göre, ibraz edilen elektronik kayıtlar bankalarca diğer akreditifler gibi dış görünüşü itibariyle kontrol edilir. Banka kaydın görünüşteki doğruluğunu kontrol ettikten sonra, gönderenin kimliği, elektronik kaydın kaynağı, değiştirilmemiş olması gibi hususlarda herhangi bir sorumluluk altına girmez³⁷⁸. Madde bankaların bu

³⁷³ Somuncuoğlu/ Çakalır/ Varlık/ Bumin, s. 90.

³⁷⁴ “Borçlunun ağır kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.

Borçlunun alacaklı ile hizmet sözleşmesinden kaynaklanan herhangi bir borç sebebiyle sorumlu olmayacağına ilişkin olarak önceden yaptığı her türlü anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.

Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun ya da yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun hafif kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.”

³⁷⁵ Somuncuoğlu/ Çakalır/ Varlık/ Bumin, s. 90-91.

³⁷⁶ Yargıtay 11. HD. 21.12.1993 T., 1993/2139 E., 1993/8711 K. Ekici, s. 86.

³⁷⁷ Ekici, s. 86-87.

³⁷⁸ eUCP, <<https://www.law.kuleuven.be/web/mstorme/eUCPV1.pdf>>, et. 13/03/2012; Özalp, s. 530.

sahihlik kontrolünü nasıl yapacağı hususunda açık değildir ve yorum gerektirmektedir. Bu suretle bankalar kendilerini güven altına almak için çeşitli yollara başvurmaya özendirilmektedir³⁷⁹. Kanaatimizce, güvenli elektronik imza ve elektronik veri sicilleri bu anlamda ön plana çıkabilir.

UCP 600 Kurallarının 35. maddesi de tıpkı 34. madde gibi akreditif işlemlerinin hızlı yürütülmesi ve bankaların sorumluluğunun sınırlanması amacıyla düzenlenmiştir. Bu sebeple mesajların çekilmesinden kaynaklanan hatalar, gecikmeler sorumluluk kapsamı dışında bırakılmıştır. İletilmesi gereken mesaj, teknik terimleri içerebilir, banka bunları anlayarak yorumlamak zorunda değildir³⁸⁰. Banka sadece belge üzerinden işlem gerçekleştirir. Derin bir inceleme ve araştırmayı gerektirecek her türlü yükümlülük akreditif sisteminin yavaşlamasına ve pahalılaşmasına sebep olacağı için tercih edilmez. Ayrıca bankanın sorumsuzluğu sonucunu doğurabilecek aksaklıkların teknik aksaklıklar olduğu da ifade edilmelidir³⁸¹. Gecikme, kaybolma gibi durumların bizzat bankanın kusurundan doğduğu tespit edilebiliyorsa bu madde hükümlerinin uygulanmaması gerekmektedir.

UCP 600 Kurallarının 36. maddesi, UCP 500 Kurallarından farklı olarak, terör eylemlerini de mücbir sebepler arasında saymıştır³⁸². Bu sebepler örnek mahiyetinde sayılmış olup, sınırlı sayı ilkesine tabi tutulmamıştır. Amir, bankaya mücbir sebeplerin ortaya çıkması halinde dahi ödeme yapması yönünde yetki verilebilir, fakat bu yetkiyi kullanıp kullanmamak bankanın takdirindedir. Madde sadece bankanın faaliyetlerinin mücbir sebep yüzünden durmasını düzenlemiş, diğer tarafların mücbir sebep durumunda ne gibi haklara sahip olduğu hususuna değinmemiştir³⁸³.

³⁷⁹ “Trade Finance Enters The Digital Age With The New eUCP”, <http://www.formaweb.an.camcom.it/iniziativearchivio/corsi/001/trade_finance_enters_digital_age.pdf>, et. 13/04/2012.

³⁸⁰ Özalp, s.486.

³⁸¹ Ekici, s. 88.

³⁸² “UCP600 & UCP500 Compared”, s. 29.

³⁸³ Reisoğlu, Akreditif, s. 313-314.

Bankanın sorumluluğunu en geniş biçimde sınırlayan hüküm UCP 600 Kurallarının 37. maddesinde yer alır. Söz konusu madde, ihbar bankasının eylemleri sebebiyle, amir bankanın amire karşı sorumluluğunu açıklamaktadır. İhbar bankasının akreditif ilişkisindeki hukukî niteliği tartışmalıdır³⁸⁴. Amirin akreditif açtırma başvuru formu ile akreditif bankasına icapta bulunduğu ve bunun banka tarafından kabulü ile tartışmalı da olsa bir vekâlet akdinin doğduğu yukarıda ifade edilmişti. Amir, akreditif ilişkisi içerisinde, satıcı ile yaptığı bağımsız sözleşme bir kenara bırakılırsa, herhangi akdi ilişkiye girmemektedir. Bununla birlikte, akreditif bankası ile ihbar bankası arasında kurulan vekâlet ilişkisinin ihbar bankasını amir karşısında alt vekil konumuna soktuğu bazı yazarlar tarafından savunulmaktadır³⁸⁵. Bu doğrultuda Yargıtay kararları da mevcuttur³⁸⁶. Bu kararlara göre akreditif ilişkisinde amir banka ile amir arasında vekâlet ilişkisi kurulmaktadır. Vekil konumundaki amir banka, borcunu ifa edebilmek için alt vekil tayin etmek zorunda kalmakta ve bu hususta yetkisini kullanmaktadır. Sonuç olarak Yargıtay’a göre amir vekile karşı sahip olduğu bütün hakları bu alt vekile de doğrudan ileri sürebilir. Bu çerçevede, Türk Borçlar Kanununun 507. maddesi şöyledir:

“Vekil, yetkisi dışına çıkarak işi başkasına gördürdüğünde, onun fiilinden kendisi yapmış gibi sorumludur.

Vekil başkasına vekâlet vermeye yetkili ise, sadece seçmede ve talimat vermede gerekli özeni göstermekle yükümlüdür.

Vekâlet veren, her iki durumda da vekilin kendi yerine koyduğu kişiye karşı sahip olduğu hakları, doğrudan doğruya o kişiye karşı ileri sürebilir.”³⁸⁷

TBK. m. 507 hükmünden de anlaşıldığı üzere, vekilin işi başkasına gördürmesi halinde bu kimsenin fiilinden birinci derecede sorumlu tutulabilmektedir. Ancak bunun için, vekil yetkisi dışına çıkmış olmalıdır. Hâlbuki akreditif açtırma başvuru formlarında, ihbar bankası hanesi yer almaktadır³⁸⁸. Bu hane yer almasa dahi

³⁸⁴ Reisoğlu, Akreditif, s.175.

³⁸⁵ Reisoğlu, Akreditif, s.176.

³⁸⁶ 11 HD., 20.02.1987, 1987/8016 E., 1987/957 K., Reisoğlu, Akreditif, s. 176.

³⁸⁷ Metin için bkz. 04/02/2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmî Gazete, < <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6098.html> > , e.t.:24/02/2012.

³⁸⁸ Bkz. s. 182.

amir, akreditif bankasının bir ihbar bankası ile çalışacağını uygulama gereği tahmin ettiğinden, bu konuda zımnî bir iradede söz edebiliriz. Kanaatimizce amir, akreditif bankası aracılığı ile ihbar bankasının lehtara bildirimde bulunması hususunda zımnî vekâlet vermiş sayılmaktadır.

Diğer bir görüş ise ihbar bankasını akreditif bankasının yardımcı şahsı olarak nitelendirmektedir. Bu doğrultuda da Yargıtay kararları da mevcuttur³⁸⁹. Kararlara göre borçlunun borcuna ilişkin işleri yaptırdığı diğer kimseler yardımcı şahıs olarak nitelendirilir ve bu ilişkinin süreklilik arz etmesi zorunlu değildir. Diğer taraftan, Türk Borçlar Kanunu’nun borçlunun yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluğunu düzenleyen 116. maddesi şöyledir:

“Borçlu, borcun ifasını veya bir borç ilişkisinden doğan hakkın kullanılmasını, birlikte yaşadığı kişiler ya da yanında çalışanlar gibi yardımcılara kanuna uygun surette bırakmış olsa bile, onların işi yürüttükleri sırada diğer tarafa verdikleri zararı gidermekle yükümlüdür.

Yardımcı kişilerin fiilinden doğan sorumluluk, önceden yapılan bir anlaşmayla tamamen veya kısmen kaldırılabilir.

Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.”³⁹⁰

Amir, akreditif bankası ve ihbar bankası arasındaki ilişkiyi değerlendirirken sorumluluk kavramından hareket etmek daha doğrudur. Mesele, ihbar bankasının kusurlu bir davranışından dolayı kimin sorumlu olacağıdır. Burada UCP Kurallarının 37. maddesinin II. fıkrasından da bahsedilmelidir. Söz konusu maddede akreditif bankası veya ihbar bankasının diğer bir bankanın seçimini kendi yapmış olsa dahi gönderdiği talimatın yerine getirilmemesinden hiçbir yükümlülük veya sorumluluk üstlenmeyeceği ifade edilmektedir³⁹¹. Bu ise “uzman tacir” kavramıyla nitelendirilebilecek bankalar açısından kabul edilmesi zor bir anlayıştır. Bankaların

³⁸⁹ YHGK. E. 1964/942 K. 1964/637 T. 4.11.1964; E. 1979/11-1476 K. 1979/121 T. 4.3.1981; 11. H.D. E. 1979/1476K. 1981/121T. 4.3.1981.

³⁹⁰ Metin için bkz. 04/02/2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmî Gazete, < <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6098.html> > , e.t.:24/02/2012.

³⁹¹ Bkz. s. 178.

diğer tacirlere göre daha yoğun bir özen yükümlülüğü altında olduğu bir gerçektir. Gerçekten de bankalar, icra ettikleri faaliyet itibariyle çeşitli meslek grupları gibi kendilerine duyulan güvenden faydalanarak avantaj elde etmektedir. Bu avantaj sebebiyle de bankalar, çeşitli şartları müşterilerine kabul ettirmekte zorlanmamaktadırlar³⁹². Lakin bu durum, bankaların sorumluluk kapsamını sözleşme ile daraltabileceği anlamına da gelmez.

UCP 600 Kurallarının 37. maddesinin uygulanabilir olduğu kabul edilirse ihbar bankasının kusurlu davranışından dolayı akreditif bankasının herhangi bir sorumluluğu doğmaz. İhbar bankasını akreditif bankasının seçmiş olması halinde dahi hal böyledir³⁹³. Borçlar Kanununun 116. maddesinin II. fıkrası bu durumu desteklese de III. fıkrasından bankalar açısından sorumluluğu kaldıran anlaşmaların kesin olarak hükümsüz olacağı anlaşılmaktadır. Yargıtay da bazı kararlarında bankaların 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamında izne tabi olarak kurulmasından yola çıkarak, III. fıkra gereğince akreditif bankasının anlaşma olsa dahi sorumluluktan kurtulamayacağını belirtmiştir³⁹⁴. Kanaatimizce bu sonuç isabetlidir, çünkü akreditif bankasının ihbar bankasının filleri sebebiyle mesul tutulamayacağı kabul edilirse aralarında akdî bir ilişki bulunmayan amirin ihbar bankasına karşı yabancı bir ülkede hakkını araması gerekir. Bunun yanında akreditif bankasının sorumluluktan kurtulmasının mümkün olması halinde, banka, amir ile arasındaki vekâlet akdinden doğan sadakat ve özen borcunu gereği gibi yerine getirmez. Kanaatimizce bu husus ise akreditif müessesesinin gayesiyle çelişmektedir. Yine burada sözleşmenin tamamının değil sadece sorumsuzluğa ilişkin hükmün geçersiz sayılması gerektiği hatırdı bulundurulmalıdır. Zira Roma hukukundan gelen prensip gereği sözleşmenin geçerli olmayan kısmı geçerli olan kısma etki etmez³⁹⁵.

Kanaatimizce, konuya bir de uygulanacak normların sıralaması açısından bakılmalıdır. Tacirler arasındaki akdî ilişkilerden doğan uyuşmazlıklarda

³⁹² Başpınar, s. 272.

³⁹³ Reisoğlu, Akreditif, s.188.

³⁹⁴ HGK, 04.11.1964, 1964/942 E., 1964/637 K., Reisoğlu, Akreditif, s.188; 11. HD. 15.11.1982, 82/4352 E., 82/5626 K., Ekici, s.60.

³⁹⁵ Başpınar, s. 266.

uygulanacak hükümleri incelendiğinde de millî hukukun emredici nitelikteki hükümlerinin sözleşme hükümlerinden önce uygulanacağı görülür. Bu hükümlerin sırası şöyledir;

- Usulüne uygun biçimde kabul edilmiş uluslararası konvansiyonların emredici nitelikteki hükümleri,
- Millî hukukun emredici nitelikte hükümleri,
- İkincil (talî) nitelikte ticarî kurallar,
- Ticarî teamüller, *lex mercatoria*,
- Millî hukukun ikincil nitelikteki kuralları,
- Örf adet kuralları,
- Hâkim tarafından yaratılan hukuk hükümleri³⁹⁶.

Akreditif metnindeki atıf gereği sözleşme hükmü haline gelen UCP 600 Kurallarının 37. maddesi çerçevesinde akreditif bankasının, diğer bankaya gönderdiği talimatın yerine getirilmemesinden dolayı hiçbir şekilde sorumlu tutulamayacak olması mümkün değildir. Çünkü Türk Borçlar Kanunu'nun 116. maddesinde düzenlenen yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluğu ve 506. maddesinde düzenlenen vekilin sadakat ve özen borcu emredici nitelikte hükümlerdir. Bu aşamada tartışma tekrar ihbar bankasının akreditif bankasının yardımcı kişisi mi, yoksa alt vekili mi olduğu noktasına dönmektedir.

İhbar bankasının amire karşı alt vekil konumunda olduğunu kabul edildiğinde akreditif bankası bu konuda yetkilendirilmemiş ise alt vekilin fiillerinden kendisi yapmış gibi sorumlu olur (TBK m. 507/1). Buna karşılık akreditif bankası yetkilendirilmiş ise sadece alt vekili seçmede ve talimat vermede gerekli özeni göstermekle sorumlu tutulur (TBK m. 507 /2). Diğer taraftan, yardımcı kişi olarak

³⁹⁶ Karan, H.: Law on International Carriage of Goods, 2. Baskı, Ankara 2009, s. 12-23.

kabul edilmesi halinde ihbar bankasının tüm fiillerinden akreditif bankasının sorumlu olacağı anlaşılmaktadır (TBK m. 116) . Kanaatimizce, bankaların uzmanlık gerektiren ve izne tabi faaliyetler yürütmeleri sebebiyle sorumluluklarının mümkün olduğunca geniş tutulmasında fayda vardır. Ayrıca, esasen amir ile akreditif bankası arasındaki vekâlet sözleşmesine göre akreditif bankası işi kendi görebilecekken bir alt vekil tayin ederek sorumluluğunu sınırlamasının amirin menfaatine aykırı olduğu düşünüldüğünden, ihbar bankasını yardımcı kişi saymak daha isabetlidir.

Sonuç olarak akreditif bankası, ihbar bankasının kusuruyla sebep olduğu zarardan amire karşı sorumludur. Akreditif bankasının ihbar bankasına rücu hakkı saklıdır.

3- Lehtar İle Banka Arasındaki İlişki (Ödeme İlişkisi)

a) Lehtarın Borçları

Lehtar ile banka arasındaki ilişkinin şarta bağlı soyut borç ikrarı olduğu kabul edilirse, şartın gerçekleşmesi ile lehtar ödeme talebinde bulunabilir. Şart ise, uygun belgelerin bankaya ibrazıdır. Lehtar açısından bu ibraz bir külfet oluşturmaktadır. Soyut borç ikrarının sözleşme niteliği taşıdığı göz önüne alındığında banka lehtardan uygun belgelerin ibrazını talep ve dava edebilir³⁹⁷.

eUCP Kurallarının 5. maddesine göre, lehtarın uygun ibrazda bulunabilmesi için elektronik kayıtları belirlenen adrese belirlenen formatta iletmesi başlı başına yeterli olmamaktadır. Lehtar bundan başka “tamamlandı bildirimi”ni (*notice of completeness*) de kâğıt veya elektronik ortamda bankaya iletmelidir. Aksi takdirde ibraz yapılmamış sayılır. Bu anlamda söz konusu bildirimin yapılması edimin ifası açısından talî nitelik arz etmektedir. Zira ibrazın kâğıt ortamında yapılması halinde bu borç sona ermekte olup, ayrıca borcun ifası dava edilememektedir. Diğer taraftan sözleşmede sadece ve sadece elektronik ibrazın geçerli sayılacağı kararlaştırılmışsa,

³⁹⁷ Bozkurt, s. 121.

bu takdirde bildirim, aslî edim niteliği kazanmaktadır; çünkü bu edim yerine getirilmeksizin borcun ifasından bahsedilemez.

Lehtarın eUCP Kurallarının 4. maddesi gereğince elektronik ibrazı belirlenen formatta yapması gerekir. Bu anlamda en yaygın elektronik kayıt formatları word, excel, acrobat, jpeg, bitmaps, rtf, ascII, html ve zip olarak sayılabilir. Yapılan ibrazın elektronik kaydın kendisini değil de, bir adresi içermesi halinde, banka buraya erişerek kaydı görebilmelidir. İbraz edilen elektronik kaydın çalışmaması eUCP Kurallarının 6. maddesinde bir çekince sebebi olarak sayılmıştır³⁹⁸.

b) Bankanın Borçları

Akreditif ilişkisinin kurulması ile amir banka esasen amire karşı uygun ibrazın yapılması üzerine semenin lehtara ödeneceğini taahhüt etmektedir. Bu vekâlet ilişkisinden doğan borcunu yerine getirebilmek içinse lehtarın uygun ibrazının karşılanması hususunda amir banka diğer bankaları görevlendirmektedir. Amir banka ve görevli bankaların bu kapsamdaki borçları esasen belgeleri inceleme, lehtara bildirimde bulunma ve ödemede bulunma borçlarıdır. Aşağıda bunlar sırasıyla incelenmiştir.

aa) Belgeleri İnceleme Borcu

Teyit bankası ibraz edilen belgeleri incelemek ve bunların akreditif metnine uygun olup olmadığını belirlemekle yükümlüdür³⁹⁹. Bu inceleme yükümlülüğünün kapsamı amir bankanın belgeleri inceleme borcuna paraleldir. Belgeleri inceleme yükümlülüğü esasen amir ile banka arasındaki karşılık ilişkisinden doğmaktadır. Bununla birlikte, banka lehtara karşı akreditif metninde sayılan şartları taşıyan belgelerin ibrazı üzerine ödemede bulunacağına dair soyut bir borç vaadinde bulunmaktadır. Söz konusu şartın gerçekleşip gerçekleşmediğini ise görevli banka

³⁹⁸ eUCP, < <https://www.law.kuleuven.be/web/mstorme/eUCPV1.pdf>>, e.t.: 13/03/2012.

³⁹⁹ Chawatama, R.: Bankers' Letters Of Credit: A Microscopic Analysis Of The Contractual Relationships Of The Parties Involved, s. 74.

belirleyebilir. Ödemenin yapılabilmesi için öncelikle belgelerin incelenmesi gerekmektedir.

bb) Lehtara Bildirimde Bulunma Borcu

Banka, amire karşı üstlendiği belgeleri inceleme borcu kapsamında ibrazın uygun olmadığı hallerde lehtarı bilgilendirmelidir. Bu bilgilendirme UCP 600 Kurallarının 16. maddesindeki esaslara göre yapılmalıdır.

Lehtarla ödeme ilişkisine girebilecek tek banka amir banka değildir. Amir bankanın akreditif mektubunda belirttiği banka teyit bankası olma şansına sahiptir. Akreditif mektubunda teyit bankası olması hususunda bir ifade bulunan banka mektuba teyidini ekleyip bunu lehtara bildirebileceği gibi teyidini eklemeksizin de lehtara bildirimde bulunabilir.

cc) Ödeme Borcu

Akreditif bankası, ilk olarak amire uygun belgelerin kendisine veya görevli bankaya ibrazı karşılığında ödemede bulunmayı taahhüt etmektedir. Diğer taraftan, aynı banka lehtara karşı şarta bağlı soyut bir borç ikrarında bulunmak suretiyle de uygun belgelerin ibrazı karşılığında ödemede bulunmayı lehtara karşı yükümlenmektedir. UCP 600 Kurallarının 7. maddesinin *a* fıkrasında uygun ibrazın yapılması halinde akreditif bankasının ibrazı karşılaması gerektiği ifade edilmiştir⁴⁰⁰. Söz konusu ibraz ön ödeme, ibrazda ödeme, poliçenin kabulü ile ödeme, iştirah veya vadeli ödeme yöntemlerinden biri ile karşılanabilir.

Teyit bankası lehtar ile akdî bir ilişkiye girmekte ve uygun ibraz karşısında ödemede bulunmayı yükümlenmektedir⁴⁰¹. Lehtarın bankanın akreditife teyit eklemesine dair icabını kabul etmesi ile vücut bulan bu yükümlülük, amir bankanın lehtar karşısındaki yükümlülüğünden bağımsızdır. Teyit lehtara herhangi bir

⁴⁰⁰ Bkz. s. 156.

⁴⁰¹ “Documentary Credit: A Creation Of International Trade Transaction”, <
<http://www.ewubd.edu/~ar/Course%20Material/article%20on%20letter%20of%20credits.pdf>>,
e.t.:27/08/2011.

sorumluluk getirmediğinden, susma halinde lehtarın zımnî bir kabul iradesinin bulunduğu söylenebilir. Bununla birlikte, teyit masraflarının lehtara yüklendiği durumlarda susma aynı biçimde yorumlanamaz⁴⁰².

4- Amir Banka İle Diğer Bankalar Arasındaki İlişki

Aşağıda amir banka-teyit bankası, amir banka-teyit bankası ilişkisinden doğan borçlar açıklanacaktır.

a) Amir Banka İle Teyit Bankası Arasındaki İlişkiden Doğan Borçlar

Teyit bankası olması istenen bankanın akreditife teyidini eklememesi halinde durumu amir bankaya bildirmesi gerektiği UCP 600 Kurallarının 8. maddesinde ifade edilmiştir. Bununla birlikte, bu bildirimin hangi süre zarfında yapılması gerektiği ve bildirimin yapılmaması halinde bankanın sorumlu olup olmayacağı hususu söz konusu Kurallarda açıklığa kavuşturulmamıştır⁴⁰³. Amir bankanın teyit eklenmesine dair icabını alan bankanın susması halinde bunun nasıl yorumlanması gerektiği de tartışmalıdır. Bir diğer görüşe göre bankanın zımnen de olsa icabı kabul ettiğine dair davranışlarının bulunmaması durumunda red iradesinin geçerli olduğu kabul edilmeli ve bankaya herhangi bir sorumluluk yüklenmemelidir⁴⁰⁴. Gerçekten de UCP 600 Kurallarında da bu yönde bir kural bulunmamaktadır. Ayrıca bu yönde bir kuralın bulunması halinde dahi yapılan sözleşmenin amir banka ile lehtar arasında olduğu dikkate alındığında bunun icap karşısında susan bir bankaya karşı uygulanmasının mümkün olmadığı düşünülmektedir.

Banka akreditife teyidini eklemekle beraber görevli banka durumuna gelir. Bunun yanı sıra teyit bankası amir bankanın yanında onun sorumluluğundan bağımsız aslî bir sorumluluk altına girer⁴⁰⁵. Teyit bankası bu yönüyle amir banka gibi hareket eder. Bu sebeple teyit bankası ihbar bankası veya ödeme bankası gibi amir bankanın ifa yardımcısı değildir. Teyit bankasının bağımsız bir yükümlülük

⁴⁰² Doğan, V., s. 230-232.

⁴⁰³ Somuncuoğlu/ Çakalır/ Varlık/ Bumin, s. 22.

⁴⁰⁴ Doğan, V., s. 229.

⁴⁰⁵ Somuncuoğlu/ Çakalır/ Varlık/ Bumin, s. 21.

üstlenmesinin sonucu olarak amir banka teyit bankasının seçiminden sorumlu olmakla beraber teyit bankasının akreditife dair yapmış olduğu işlemlerden sorumlu değildir⁴⁰⁶.

Teyit bankası ile akreditif amiri arasındaki ilişkinin niteliği de tartışmalıdır. Bir görüşe göre teyit bankası ile akreditif amiri arasında akdî hiçbir ilişki bulunmamaktadır. Bunun sonucu olarak teyit bankasının ödediği tutarın amir banka tarafından ramburse edilmemesi halinde amire başvurulamayacağı savunulmaktadır. Bu görüşe dayanak olarak amir bankanın teyidi amir adına değil, kendi adına talep etmesi gösterilmektedir⁴⁰⁷. Akreditife teyit eklenmesini amir veya lehtar talep edebilir. Akreditif metninde yer almamasına rağmen lehtarın böyle bir talepte bulunması halinde bankanın teyidini eklemesi durumu “*soft confirmation*” olarak adlandırılmaktadır. Bu durumda teyit bankası amir bankadan rambursman talebinde bulunamaz. Amirin teyit talebinde bulunmasından yararlanan taraf aslen amir olmakla beraber teyit işlemine ait masrafları da amir banka amire yansıtır. Bu sebeple teyidin amir banka tarafından amir adına değil, kendi adına yapıldığı görüşü tartışılabilir⁴⁰⁸.

b) Amir Banka ile İhbar Bankası Arasındaki İlişkiden Doğan Borçlar

Amir banka ile ihbar bankası arasında bir vekâlet sözleşmesi bulunmaktadır. UCP 600 Kurallarının 9. maddesi ihbar bankasının amir bankaya karşı yükümlülüklerini ele almaktadır. Maddede öncelikle ihbar bankasının ayrıca teyit yükümü altına girmemesi durumunda akreditif bedelini ödeme yahut belgeleri iştira etme yükümlülüğü bulunmadığı belirtilmiştir. Bir ihbar bankasının başka bir bankayı ihbar bankası olarak görevlendirebileceği hususu da burada hükme bağlanmıştır. Ayrıca amir bankanın akreditif metnindeki bir değişikliği ihbar ederken hangi bankaları kullandıysa değişiklikleri de aynı banka aracılığı ile bildirmelidir.

Akreditifi ihbar etme yönünde bir icapla karşılaşan bankanın bunu kabul etmemesi halinde bu yöndeki iradesini gecikmeksizin amir bankaya bildirmesi

⁴⁰⁶ Doğan, V., s. 227.

⁴⁰⁷ Doğan, V., s. 227.

⁴⁰⁸ Somuncuoğlu/ Çakalır/ Varlık/ Bumin, s. 23.

gerekmektedir. Maddedeki “*gecikmeksizin*” ifadesi belirsiz olması sebebiyle eleştirilmektedir⁴⁰⁹. Fakat önceki maddede olduğu gibi burada da UCP 600 Kurallarının niteliği göz ardı edilmemelidir. Çünkü UCP 600 Kuralları amir ile amir banka arasında yapılan sözleşmedeki atıf ile sözleşme hükmü niteliği kazanmaktadır. Bu sebeple amir bankanın başka bir bankaya icapta bulunması durumunda UCP 600 Kurallarının uygulanabilir hiçbir hükmü bulunmamaktadır. İhbar bankası olması teklif edilen banka, tarafı olmadığı bir sözleşmedeki bir maddeden dolayı sorumlu tutulamaz. Bu banka şayet amir bankanın icabını kabul ederse ve sözleşmede değişiklik ihbarlarının belirli bir zaman içerisinde yapılmasına ilişkin bir hüküm bulunuyorsa sorumluluk doğabilir. Bu açıdan bakıldığında maddede yer alan “*gecikmeksizin*” ifadesinin yol gösterici nitelikte olduğu anlaşılmaktadır.

Bir banka ihbara dair icabı kabul etmesiyle, ihbar bankası niteliğine kavuşur. İhbar bankası akdî bir ilişki içinde bulunmadığı amire karşı buna dayanan bir yükümlülük altında değildir⁴¹⁰. Dolayısıyla amirin, ihbar bankasına talimat verme hakkı yoktur⁴¹¹. Buna karşılık, doktrinde ihbar bankasının amiri korumakla yükümlü olduğu kabul edilmektedir⁴¹².

İhbar bankası, akreditif bankasına karşı ise, aldığı talimata uygun hareketle yükümlüdür. Öncelikle amir bankadan gelen talimatın doğruluğu ihbar bankası tarafından incelenir. Uygulamada talimat SWIFT⁴¹³ mesajı yoluyla yapılmaktadır. SWIFT mesajları gönderilen mesajın muhtevasına göre kategorilere ve bu kategoriler

⁴⁰⁹ Somuncuoğlu/ Çakalır/ Varlık/ Bumin, s. 25.

⁴¹⁰ Doğan, V., s. 223.

⁴¹¹ Karl, s. 21.

⁴¹² Doğan, V., s. 223.

⁴¹³ Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication; Küresel Bankalararası Finansal Telekomünikasyon Birliği, < <http://www.akreditif.biz.tr/swift.html>>, e.t.:27/08/2011. ; SWIFT, 1977 yılında uluslararası bankacılık alanında önde gelen bankalar tarafından kurulmuş bir örgüttür. Merkezi Brüksel’dedir. Amacı üyelerinin ortak menfaatine olan gizli finansal mesaj formatları bulmak, bunları kullanmak ve yönetmektir. 2009 yılı raporunda 9000’in üzerinde bankanın SWIFT üyesi olduğu belirtilmekte ve günlük ortalama 15 milyon mesajın iletildiği ifade edilmektedir. Bu da yılda 3,7 trilyon mesaj anlamına gelmektedir. Türkiye’deki 29 üye bankanın ise yılda yaklaşık 17 milyon mesaj gönderdiği görülmektedir. Makowski, M.: International Trade: Cost and Efficiency of Selected Payment Instruments, s. 11; “Efficiency Without Compromise”, SWIFT Annual Review 2009, < http://www.swift.com/about_swift/publications/annual_reports/annual_report_2009/Annual_Review_2009.pdf> , e.t.:02/09/2011.

altında alt açılımlara ayrılmaktadır. Buna göre 0 ila 9 arasındaki kategorilerden 7'ncisi aşağıdaki tabloda yer verildiği şekilde akreditiflere ayrılmıştır⁴¹⁴:

<i>Mesaj Kodu</i>	<i>İngilizce</i>	<i>Türkçe</i>
MT 700	Issue of a Documentary Credit	Akreditif Açılışı
MT 701	Issue of a Documentary Credit	Akreditif Açılışı (Ek)
MT 705	Pre-Advice of a Documentary Credit	Akreditif Ön İhbar
MT 707	Amendment to a Documentary Credit	Akreditifte Revizyon
MT 710	Advice of a Third Banks Documentary Credit	Akreditif İhbarı
MT 711	Advice of a Third Banks Documentary Credit	Akreditif İhbarı (EK)
MT 720	Transfer of a Documentary Credit	Akreditif Transferi
MT 721	Transfer of a Documentary Credit	Akreditif Transferi (EK)
MT 730	Acknowledgement	Alındı
MT 732	Advice of Discharge	Çekinceli Evrak Kabul İhbarı
MT 734	Advice of a Refusal	Çekinceli Evrak Red İhbarı
MT 740	Authorization to Reimburse	Rambursman Yetkisi
MT 742	Reimbursement Claim	Rambursman Talebi
MT 747	Amendment to an Authorisation to Reimburse	Rambursman Yetkisi Revizyonu
MT 750	Advice of Discrepancy	Çekince İhbarı
MT 752	Authorisation to Pay, Accept or Negotiate	Ödeme/Kabul/İştira Yetkisi
MT 754	Advice of Payment/Acceptance/Negotiation	Ödeme/Kabul/İştira İhbarı
MT 756	Advice of Reimbursement or Payment	Rambursman veya Ödeme İhbarı

II. AKREDİTİF BEDELİNİN İFASI

1- Akreditif Bedelinin Ödenmesi

a) Ön Ödeme

Kırmızı ve yeşil şartlı akreditiflerde akreditif bedeli belgelerin bankaya ibrazından önce ödenir. Bu sayede lehtar malın hammaddesini temin ederek üretime başlayabilmekte ve kendine finansman sağlayabilmektedir. Bu ödeme biçiminin amir

⁴¹⁴ Tablo için bkz. <<http://www.akreditif.biz.tr/swift.html>> , e.t.:02/09/2011.

ve lehtar arasında sağlam bir güven ilişkisinin mevcut olmadığı hallerde tercih edilmemesi uygun düşer⁴¹⁵.

b) İbrazda Ödeme

UCP 600 Kurallarının 2. maddesine göre ibraz, bir akreditifte belgelerin amir bankaya veya görevli bankaya teslimi anlamına gelir. Maddede “teslim” kavramı esas alınmaktadır. eUCP Kurallarının 5. maddesinde ise ibrazın elektronik kaydın iletilmesi ve akabinde ibrazda bulunan kimse tarafından “tamamlandı bildirimi”nin (*notice of completeness*) elektronik veya kâğıt ortamında iletilmesiyle teslimat sonlanmaktadır. Yine bu maddeye göre, eUCP’ye tâbi bir akreditifte ibrazın bir kısmı elektronik bir kısmı kâğıt ortamında yapılabilmektedir⁴¹⁶.

Akreditifli işlemlerde lehtarın bankaya uygun belgeleri ibraz etmesi ile amir banka ve teyit bankasının ödeme yükümlülüğünü yerine getirmesi beklenir. Esasen UCP 600 Kurallarının 7. maddesinin *b* fıkrası gereğince amir banka akreditifi açtığı anda ibrazı karşılamakla yükümlü tutulmaktadır. İbrazı karşılama yükümlülüğü 8. maddede teyit bankası için de geçerlidir⁴¹⁷.

Akreditif lehtarı temel olarak ibrazda ödeme yapılmasını beklemektedir. Bankanın lehtara karşı yükümlendiği şarta bağlı soyut borç ikrarının konusu olan şart, uygun belgelerin uygun yerde ve zamanda ibraz edilmesidir. Uygun ibrazın gerçekleştirildiği anda lehtara ödemede bulunulması “ibrazda ödeme” veya “görüldüğünde ödeme” olarak adlandırılır. İbrazda ödemede kur dikkate alınmamakta, akreditifte belirtilen para cinsi üzerinden akreditifin açıldığı tarihteki değeri lehtara ödenmektedir⁴¹⁸.

⁴¹⁵ Doğan, V., s.293.

⁴¹⁶ eUCP, < <https://www.law.kuleuven.be/web/mstorme/eUCPV1.pdf>>, e.t.: 13/03/2012.

⁴¹⁷ Bkz. s. 157.

⁴¹⁸ Bozkurt, s. 131.

Akreditif bankasının yetkilendirdiği herhangi bir banka veya ihbar bankası ödeme yapabilir⁴¹⁹. UCP 600 Kurallarının 7. maddesi gereğince bu bankanın ödemeyi gerçekleştirmez ise akreditif bankası ödemede bulunmalıdır.

c) Poliçenin Kabulü ile Ödeme

Akreditifin açılması ile uygun belgelerin ibrazı arasında geçen süre lehtarın aleyhine işlemektedir. Lehtarın yoksun kaldığı akreditif bedelinin bir kısmından feragat ederek ibrazdan önce akreditif bedeline kavuşabilmesi için poliçe düzenlenmektedir. UCP 600 Kurallarının 2. maddesinde yer alan ibrazın karşılanmasına ilişkin tanıma göre lehtar kendi üzerine poliçeyi çeker. Buna karşılık akreditif bankası ve varsa teyit bankası vadesinde ödemede bulunur. Lehtar bu kıymetli evrakı ciro ederek finansman sağlar. Poliçe ile ödeme yapılması bunun akreditif metninde kararlaştırılmasına bağlıdır⁴²⁰. UCP 600 Kurallarının 6. maddesinin *b* fıkrası bu hususu düzenlemektedir. Söz konusu hükme göre bir akreditif belgelerin ibrazında ödeme, vadeli ödeme, poliçe kabulü veya iştirâ yöntemlerinden hangisi ile kullanımda olduğunu belirtmelidir.

Akreditif metninde poliçenin başka bir banka tarafından kabul edilmesi kararlaştırılabilir. Böyle bir halde akreditif bankası, Türk Borçlar Kanununun 128. maddesi ile düzenlenen üçüncü kişi bankanın fiilini taahhüt etmiş sayılmaktadır. Söz konusu durumda bu bankanın poliçeyi kabul etmemesi halinde, akreditif bankası kabul ve ödemede bulunmaktadır⁴²¹.

d) İştirâ

UCP 600 Kurallarının 2. maddesinde iştirâ tanımlanmıştır. Ayrıca yine UCP 600 Kurallarının 6. maddesi gereğince bir akreditifin iştirâ edilebilir olup olmadığı belirtilmelidir. Akreditifte sadece belirli bir bankanın iştirâ edebileceği kararlaştırılmışsa sınırlı iştirâdan, buna karşılık belirli bir banka yetkilendirilmeden

⁴¹⁹ Erdoğan, s. 154.

⁴²⁰ Bozkurt, s. 132.

⁴²¹ Erdoğan, s. 154.

iştirâ işlemine izin verilmişse serbest iştirâdan söz edilir⁴²². Sınırlı iştirânın söz konusu olduğu bir akreditifte iştirâ için yetkilendirilmemiş bir bankanın belgeleri veya poliçeyi satın alması halinde MTO Bankacılık Komisyonunun görüşüne göre bu bankanın akreditif süresi içerisinde uygun belgeleri ibraz etmesi halinde akreditif bankasının ödeme yükümlülüğü doğar⁴²³.

UCP 600 Kurallarının 12. maddesinin c fıkrası gereğince teyit bankası konumunda olmayan bir görevli banka, ibraz edilen belgeleri inceleyebilir veya incelenmek üzere akreditif bankasına gönderebilir. Bu noktada görevli banka, ibrazı karşılamakla veya iştirâ etmekle yükümlü değildir⁴²⁴.

Akreditif bir poliçenin keşide edilmesi suretiyle düzenlenebileceği gibi poliçe olmaksızın da düzenlenebilir. Bunun sebebi bazı ülkelerde poliçenin damga vergisine tabi olmasıdır. Bu gibi hallerde iştirânın mümkün olabilmesini sağlamak amacıyla UCP 600 Kurallarında poliçenin ve/veya belgelerin iştirâsından söz edilmektedir. Poliçenin iştirâsında temlik cirosu ile senet bankaya satılmakta, fakat banka iskonto uygulayarak senedin üzerindeki bedelden daha düşük bir bedeli lehtara ödemektedir⁴²⁵. Bankanın iştirâ işlemindeki menfaati ise aradaki bu farktır. Poliçenin kabulü ile ödemedi farklı olarak iştirâda lehtar tarafından keşide edilen senedin muhatabı amir veya amir banka olmamalıdır⁴²⁶. Poliçenin amir üzerine çekilemeyeceği, UCP 600 Kurallarının 6. maddesinin c fıkrasında belirtilmiştir. Amir banka üzerine poliçe çekilemeyeceği ise, iştirânın tanımından anlaşılmaktadır. Amir banka ibraz üzerine ödeme yapar, poliçeyi kabul eder, vadeli ödemede bulunur veya çekince koyar⁴²⁷.

⁴²² Erdoğan, s. 155.

⁴²³ Reisoğlu, Akreditif, s. 164.

⁴²⁴ Reisoğlu, Akreditif, s. 157.

⁴²⁵ Reisoğlu, Akreditif, s. 159.

⁴²⁶ Kaya, s. 134.

⁴²⁷ Commentary, s. 22.

e) Vadeli Ödeme

Vadeli ödemenin söz konusu olduğu akreditiflere “ödenmesi ertelenmiş akreditifler” de denilebilmektedir. Ödenmesi ertelenmiş akreditiflerde vade geldiğinde uygun ibrazın yapılması anında ödeme gerçekleştirilmez. Bu belgeler karşılığında lehtar bankadan bir taahhütname alır ve bu taahhütnamede ödemenin ne zaman yapılacağı belirtilir. Akreditifin kredi fonksiyonunun görüldüğü bu tür akreditifler sayesinde amir malları elde ettikten belirli bir süre sonra bedeli ödemektedir. Vadeli ödemedeki esas amaç semeni belirli bir süre sonra ödemektir. Fakat uygulamada amir malın uygun olmadığı gerekçesiyle ihtiyati haciz veya ihtiyati tedbir yollarından biri ile ödeme yapılmasını engelleyebilmekte ve akreditifin genel ilkelerinden olan bağımsızlık prensibini ihlâl edebilmektedir⁴²⁸.

Esasen vadeli ödeme, ödemenin biçiminden çok zamanına ilişkindir. Bu açıdan bazı yazarlar tarafından ödeme biçimi olarak ele alınmamaktadır. Zira vadeli ödemede de ödeme zamanı geldiğinde ibrazda ödeme, poliçenin kabulü ile ödeme veya iştira yollarından biri ile ödeme yapılmaktadır⁴²⁹.

2- İfa Engelleri

a) Def’î ve İtirazlar

aa) Temel İlişkiden Doğan Def’î ve İtirazlar

Akreditif hukukunun en temel prensiplerinden biri olan akreditifin bağımsızlığı ilkesinin bir sonucu olarak, temel ilişkiden doğan def’îler, akreditif ilişkisinde ileri sürülemez. Akreditifte belirlenen belgeler doğru yerde ve zamanda görevli bankaya ibraz edilmiş ise, banka, temel ilişkiden kaynaklanan def’î ileri sürerek ödemeden kaçınamaz. Bu kuralın istisnası ise ulusal hukuk nezdinde hakkın kötüye kullanılması halidir. Genel olarak bakıldığında aşağıdaki şartlarda ödeme talebi hakkın kötüye kullanılması olarak nitelendirilebilmektedir:

⁴²⁸ Bozkurt, s. 139.

⁴²⁹ Kaya, s. 137.

- *Amir ile lehtar arasındaki temel ilişkiden doğan talep hakkının ortadan kalkması veya hiç doğmaması.* Burada talep hakkını sona erdiren sebepler önemli değildir. Sözleşme sakat doğduğu gibi sonradan fesih veya dönme gibi sebeplerle de ortadan kalkabilir. Ayrıca takas veya ibra yolu ile de talep hakkı sonlandırılmış olabilir. Bu takdirde ortada ifa edilmesi gereken bir borç bulunmamaktadır. Bu sebeple, sırf akreditifin bağımsızlığı prensibine dayanılarak ödeme talebinde bulunulması hukuk düzeni tarafından korunmaz.

- *Ödeme talebinin dolandırıcılık niteliğinde olması.* Burada temel ilişkide kararlaştırılan maldan tamamen farklı bir malın gönderilmesi ve ödeme talebinde bulunulması gibi haller söz konusudur. Sözü edilen farklılık ürünün kalitesinden değil, niteliğinden kaynaklanmaktadır.

- *Temel sözleşmenin hukuka ve ahlâka aykırı olması.* TBK. m. 27'ye göre, bir sözleşmenin emredici hükümlere, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı olması halinde kesin hükümsüzlük söz konusudur. Böyle bir sözleşmenin varlığı halinde akreditifin temel sözleşmeden bağımsız olduğu gerekçesiyle, ödeme talebinde bulunmak hakkaniyete uygun bulunmadığından, banka tarafından ödeme yapılmayabilir. Fakat bu görüş bankayı temel ilişkiyi araştırma yükümlülüğü altına soktuğundan bahisle doktrinde bazı yazarlar tarafından eleştirilmektedir. Kanaatimizce, bu görüşün doğru olduğunu kabul etmek de bankalar açısından bazı hallerde hakkın kötüye kullanılması sonucunu doğurabilir. Zira banka akreditifi düzenlerken temel sözleşmenin kesin olarak hükümsüz olduğunu biliyorsa, akreditifi başta hiç düzenlememelidir. Temel ilişkinin hükümsüzlüğünü bile bile akreditifi düzenleyip, hatta komisyon alıp, daha sonra bu sakatlığa dayanarak ödemedi kaçınması dürüstlük kurallarına ve onun bir alt türü olan çelişki yasağına aykırı olur⁴³⁰.

⁴³⁰ Doğan, V., s. 306-310.

bb) Akreditif Bankası ile Lehtar Arasındaki İlişkiden Doğan Def'î ve İtirazlar
(Ödeme İlişkisi)

aaa) Akreditifin Geçerliliğine İlişkin Def'î ve İtirazlar

Geçersizlik kavramı geniş anlamda kullanıldığında bir hukukî işlemin hukuk düzeninde bir etki doğurmaması anlaşılmaktadır⁴³¹. Aynı kavram dar anlamda kullanıldığında ise hukuk düzeni tarafından belirlenmiş şartların yerine getirilmemesi sebebiyle bir hukukî işlemin sonradan etkisiz bırakıldığı durumları ifade etmektedir. Esasen geniş anlamda geçersizliğin farkı yokluğu da içermesidir⁴³². Bunun yanı sıra temsil yetkisinin geçersizliği veya akreditif açılması talebinin geçersizliği gibi sebepler de bu başlık altında sayılabilecek def'îlerdir⁴³³.

bbb) Akreditifin İçeriğine İlişkin Def'î ve İtirazlar

Akreditifin içeriğinden doğabilecek en temel def'î, bankanın ibraz edilen belgelerin akreditif metnine uygun olmadığı gerekçesiyle ödeme yapmaktan kaçınmasıdır. Bir başka deyişle bankanın belgelere çekince koymasındır. Çekince konulduğu takdirde banka UCP 600 Kurallarının 16. maddesindeki yükümlülüklerini yerine getirmelidir. Buna göre tüm çekince sebepleri tek seferde lehtara bildirilmelidir. Ayrıca banka uygun görürse çekince koyma sebeplerini amire bildirerek bu sebeplere rağmen ödemede bulunulmasına izin verip vermediğini sorabilir. Diğer taraftan çekinceye ilişkin olarak lehtara yapılan bildirimde maddenin c fıkrasında sayılan seçeneklerden hangisinin geçerli olduğu belirtilmelidir.

⁴³¹ Manav, E./ Cengiz, İ.: “Toplu İş Sözleşmesinin Hükümsüzlüğü”, Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, C.XI, S.4/2011, s. 10.

⁴³² Buna göre geçersizliğe uygulanacak yaptırımlar yokluk, kesin hükümsüzlük, iptal edilebilirlik ve askıda hükümsüzlük olmak üzere dört gruba ayrılabilir. Kırkbeşoğlu, N.: Türk Özel Hukukunda Kısmi Hükümsüzlük, İstanbul 2011, s.13.

⁴³³ Doğan, V., s. 299, 300.

ccc) Banka İle Lehtar Arasındaki Şahsî İlişkiden Kaynaklanan Def'î ve İtirazlar

Banka ile lehtar arasında akreditif ilişkisi dışında başka hukukî ilişkiler kurulmuş olabilir. Lehtar, uygun ibrazda bulunduktan sonra, banka tarafından lehtarın ona olan bir borcundan ötürü takas ileri sürmesinin mümkün olup olmadığı tartışmalıdır fakat bu durumda takasın ileri sürülebileceği genel olarak kabul görmektedir⁴³⁴.

cc) Amir İle Akreditif Bankası Arasındaki İlişkiden Doğan Def'î ve İtirazlar (Karşılık İlişkisi)

Lehtarın uygun ibrazı üzerine banka, kendisinin veya akreditif bankasının karşılık ilişkisinden doğan def'îleri ileri süremez. Daha önce de ifade edildiği üzere, bankanın lehtar karşısındaki konumu soyut borç ikrarına dayandığı için, karşılık ilişkisinden doğan sebepler bankayı ödeme yükümlülüğünden kurtarmaz⁴³⁵. Hatta amirin iflâs etmiş olduğu ve karşılığın elde edilemeyeceği kesin olarak bilinse dahi, banka lehtara karşı bunu bir def'î olarak ileri süremez⁴³⁶.

Doktrinde bir görüş, akreditif bankası ile amir arasındaki ilişkinin geçersizliğinin lehtara karşı ileri sürülebileceğini, zira bu geçersizliğin banka açısından ödeme yükümlülüğünün doğmasını engelleyeceğini ileri sürmektedir⁴³⁷. Ancak bu görüşün kabul edilmesi, lehtar ile akreditif bankası arasındaki ilişkinin şarta bağlı soyut borç ikrarı olarak açıklamasından vazgeçmek anlamına gelir. Bu sebeple böyle bir def'î ileri sürülemez. Çünkü böyle bir halde, amir ile akreditif bankası arasındaki ilişki kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi olsa dahi, uygun ibraz karşısında banka ödemedede bulunarak, bu bedeli amirden talep edebilir. Bazı yazarlar bankanın sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre bu talepte bulunması gerektiğini savunmaktadırlar⁴³⁸. Bununla birlikte kanaatimizce, esasen bankanın

⁴³⁴ Bkz. s. 24.

⁴³⁵ Erdoğan, s.148.

⁴³⁶ Doğan, V., s. 311.

⁴³⁷ Doğan, V., s. 312.

⁴³⁸ Kaya, s.158.

ödemede bulunmasıyla sebepsiz zenginleşen kimse lehtar değil, amirdir. Zira temel ilişki geçerli olduğundan, lehtarın malvarlığında meydana gelen artışın sebebi meşrudur. Fakat sebepsiz zenginleşme yerine bu talebi TBK. 526 ilâ 531. maddeleri arasında düzenlenen vekâletsiz iş görme ile açıklamak daha yerindedir. Çünkü vekâletsiz iş görmede banka, amirin menfaatini kollamakla yükümlüdür. Vekâletsiz iş görme hükümlerinin uygulanması, sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre amirin menfaatini daha çok korumaktadır.

b) Geçici Hukukî Himaye Tedbirleri

Geçici hukukî himaye kavramı, esasen bir üst kavram olup, idarî yargıdaki yürütmenin durdurulması, ceza yargısındaki tutuklama, icra ve iflâs yargısındaki ihtiyati haciz ve medenî yargıdaki ihtiyati tedbir kararı gibi hukukî müesseseleri uhdesinde bulundurmaktadır. Bunların ortak özelliği uyuşmazlığı kesin olarak çözmemesi, geçici bir hukukî koruma sağlamasıdır⁴³⁹. Çalışmada ele alınması gereken geçici hukukî himaye tedbirleri ise ihtiyati haciz ve ihtiyati tedbirdir.

Bazı yazarlar ihtiyati haczin hukukî niteliğini ihtiyati tedbir ile açıklasa da günümüzde bu görüş kabul edilmemektedir⁴⁴⁰. Bu iki kavram geçici hukukî himaye tedbirleri başlığı altında bulunmalarına rağmen, birbirinden oldukça farklıdır. Bu farkları kısaca şöyle sıralayabiliriz;

- İhtiyati haciz sadece para ve teminat alacakları ile ilgili dava ve icra takiplerinde söz konusu olabileceken, ihtiyati tedbirin uygulama alanı bununla sınırlı değildir.
- İhtiyati tedbirin konusu doğrudan alacağın kendisiyken, ihtiyati hacizde alacağın kendinden başka şeyler de haczedilebilir.

⁴³⁹ Yılmaz, E.: Geçici Hukukî Himaye Tedbirleri, Ankara 2001, s. 7.

⁴⁴⁰ Postacıoğlu, Ş.: “İhtiyati Hacı Tamamlayan Merasimle İlgili Bazı Mes’eleler”, <<http://web.deu.edu.tr/hukuk/dergiler/ilk/yilbirsayibir/postacioglu4.pdf>>, e.t.:10/12/2011; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 219.

- İhtiyati tedbire konu bir mal bir başkasına devredilemezken, ihtiyati hacizli bir mal devredilebilir⁴⁴¹.

c) Sebepsiz Zenginleşme

Sözleşme ve haksız fiilden sonra borcun kaynakları arasında sayılan sebepsiz zenginleşme kurumu, TBK. 77 ilâ 82. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Buna göre sebepsiz zenginleşmeden söz edilebilmesi için dört şartın varlığı aranmaktadır. Sebepsiz zenginleşme ile borçlunun malvarlığında bir zenginleşme olmalı, zenginleşme bir başkası aleyhine olmalı, malvarlığındaki artış haklı bir sebebe dayanmamalı ve artış ile artışa sebep olan olay arasında bir illiyet bağı bulunmalıdır⁴⁴².

Akrediflerde sebepsiz zenginleşme müessesinin geniş bir uygulama alanı bulunmaktadır. Bankanın hata ile ödemede bulunması ve hile hallerinde ödenen tutarın iadesi banka tarafından talep edilebilmektedir⁴⁴³. Diğer taraftan, sebepsiz zenginleşmeye ilişkin uygulama alanı ülkeden ülkeye değişmektedir. Çünkü MTO, bankaların hata ile yapılan ödemelere dayanarak sebepsiz zenginleşme talebinde bulunulup bulunulamayacağını tartışmış ve akabinde bunun millî hukuka göre çözülmesi gerektiğine karar vermiştir. Bu sebeple UCP 600 Kurallarında sebepsiz zenginleşmeye ilişkin bir kural bulunmamaktadır.

Sebepsiz zenginleşme kavramına hangi hukukun uygulanacağı hususunda farklı görüşler bulunmaktadır. Buna göre sebepsiz zenginleşme durumunda zenginleşenin hukuku, fakirleşenin hukuku, zenginleşmenin gerçekleştiği yer hukuku, fakirleşmenin gerçekleştiği yer hukuku veya zenginleşenin yerleşim yerinin bulunduğu yer hukuku uygulanabilir⁴⁴⁴. Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun 39. maddesine göre bu konuda ikili bir ayırım söz konusudur. Sebepsiz zenginleşmenin bir hukukî ilişkiden kaynaklanması halinde, hukukî ilişkiye

⁴⁴¹ Akdeniz, U.: “İhtiyati Haciz Müessesesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi c. X, s.1, 2006, s. 202, 203.

⁴⁴² Eren, s. 19 vd.

⁴⁴³ Demir, s.72.

⁴⁴⁴ Doğan, V., s.333.

uygulanen hukuk uygulanır. Buna karşılık sebepsiz zenginleşmenin hukukî ilişkiden kaynaklanmadığı hallerde zenginleşmenin yaşandığı yer hukukuna bakılır⁴⁴⁵.

Sebepsiz zenginleşmenin unsurlarından olan “haklı bir sebebin bulunmaması” kapsamında değerlendirilebilecek hususların tahdidi olup olmadığı doktrinde tartışılmalıdır. TBK. m. 77’nin ikinci cümlesindeki “*Bu yükümlülük, özellikle zenginleşmenin geçerli olmayan veya gerçekleşmemiş ya da sona ermiş bir sebebe dayanması durumunda doğmuş olur.*” ifadesi çerçevesinde bunların sınırlı olmadığı, ancak daha çok aşağıdaki hallerde sebepsiz zenginleşmeye ilişkin haklı bir sebebin mevcut olmadığı değerlendirilmelidir:

- hukukî sebebin geçersiz olması,
- hukukî sebebin gerçekleşmemiş olması,
- hukukî sebebin sona ermiş olması,
- borçlu olunmayan bir edimin yanlışlıkla ifa edilmiş olması⁴⁴⁶.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde akreditifte ortaya çıkabilecek sebepsiz zenginleşme hallerinden ilki temel ilişkinin yokluğu sebebidir. Fakat burada dikkat edilmesi gereken husus buna dayanarak bankanın talepte bulunamayacağıdır. Temel ilişkinin yokluğu durumunda amir lehtara yapmış olduğu ödemeyi talep edebilir⁴⁴⁷. Ayrıca banka belgeleri 5 banka iş günü içerisinde incelemeli ve belgelerin akreditif metnine uygun olup olmadığı hususunda bir karara varmalıdır. Banka burada yanlış bir değerlendirmede bulunarak uygun olmayan belgelere istinaden ödemede bulunursa bunu sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre talep edebilir. Fakat uygun

⁴⁴⁵ Metin için bkz. 12/12/2007 tarihli ve 26728 sayılı Resmî Gazete <<http://www.Resmîgazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.Resmîgazete.gov.tr/eskiler/2007/12/20071212.htm&main=http://www.Resmîgazete.gov.tr/eskiler/2007/12/20071212.htm>>, e.t.:10/07/2012.

⁴⁴⁶ Eren, s. 875 vd.; Reisoğlu, S.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, İstanbul 2006, s.233.

⁴⁴⁷ Doğan, V., s.334.

olmayan belgelere rağmen amir ödeme yapılması talimatı vermiş ise artık banka sebepsiz zenginleşme talebinde bulunamaz⁴⁴⁸.

Sebepsiz zenginleşmeye yol açan bir diğer durum ise hakkın kötüye kullanılmasıdır. UCP 600 Kurallarının “Sözleşmeler Karşısında Akreditifler” başlıklı 4. maddesinde⁴⁴⁹; akreditif amiri ile lehtar arasındaki temel ilişkinin ortadan kalkması, temel ilişkiden doğan borcun takas yolu ile sona erdirilmiş olması, ödeme talebinin dolandırıcılık niteliğine haiz olması hallerinde akreditiflerde hakkın kötüye kullanıldığından bahsedilebileceği vurgulanmıştır.

Akreditifin geçersizliği halinde bankanın ödemede bulunmaması gerekmesine rağmen, hata ile ödemede bulunduğu takdirde, banka sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanabilir. Ödeme bankasının hata ile ödemede bulunursa, ödemeyi akreditif bankasından talep edip edemeyeceği tartışmalıdır. Bir görüşe göre, burada esasen borçlu durumda olan akreditif bankasıdır. Bu sebeple ödeme bankası kendi hatasıyla ödemede bulunsa dahi, akreditif bankası tarafından ramburse edilmelidir. Diğer görüşe göre ise, ödeme bankası sebepsiz zenginleşme talebini lehtara yönelterek alacağına kavuşmalıdır⁴⁵⁰. Ödeme bankasının gerekli özeni göstermemesi sonucunda akreditif bankasının zarara uğramaması gerekir. Ayrıca UCP 600 Kurallarının 37. maddesinin de bu görüşü desteklediği söylenebilir. Gerçekten de bu maddeye göre amir banka veya ihbar bankası diğer bir bankanın seçimini kendisi yapmış olsa bile o diğer bankaya gönderdiği talimatın yerine getirilmemesinden dolayı hiçbir yükümlülük veya sorumluluk üstlenmez. Fakat bankanın sorumsuzluğuna ilişkin bu maddenin, TBK. m. 116/III karşısında geçerliliği yoktur. Bu durumda, akreditif bankası, ödeme bankasını ramburse ederek lehtara karşı sebepsiz zenginleşmeden doğan talep hakkını ileri sürebilir.

⁴⁴⁸ Doğan, V., s.336.

⁴⁴⁹ Bkz. s.155.

⁴⁵⁰ Doğan, V., s.339.

3- Akreditifin Hükümsüzlüğü

Türk Borçlar Kanununun 27. maddesinde sayılan sebepler nedeniyle diğer sözleşmeler gibi akreditif de kesin hükümsüz sayılabilir. Gerçekten de, lehtar ile banka arasındaki sözleşme kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı ise veya konusu imkânsızsa lehtar ödeme talep edemez. Diğer taraftan, lehtar ile banka arasındaki sözleşmenin geçerli bir şekilde kurulamadığı hallerde, amirin icazeti ile lehtara ödemede bulunulabilir. Burada akreditif metninde yapılan hatalar söz konusudur. Bu hatalara örnek olarak malın miktarının, tanımının yanlış yazılması, akreditif lehtarının, vadenin yanlış gösterilmesi sayılabilir⁴⁵¹.

⁴⁵¹ Doğan, V., s. 385.

SONUÇ

Akreditif, milletlerarası ticarete kullanılan, güvenlik nedeniyle tercih edilen bir ödeme aracıdır. Gerçekten de, akreditif ile farklı ülkelerde bulunan satım veya hizmet sözleşmesinin tarafları sözleşmede belirlenen ifa konusunda kendilerini güvence altına almaktadırlar. Buna göre satıcı, (amir) bankaya, alıcı (lehtar) lehine bir akreditif açmakta ve burada belirli şartlar belirlemektedir. Bu şartlar, temelde yatan satım veya hizmet sözleşmesi ile paralellik arz etmekle beraber, akreditif bu temel ilişkilerden bağımsız bir hukukî ilişki doğurmaktadır. Amir tarafından belirlenen şartlar banka aracılığı ile lehtarın bulunduğu ülkedeki bir bankaya veya doğrudan lehtara bildirilmektedir. Lehtar, lehine yapılan soyut borç ikrarını kabul etmekle, akreditif metninde yer alan şartları yerine getirdiği anda ödemeye hak kazanacağı hususunda kendini güvence altına almaktadır. MTO tarafından yayınlanan UCP Kuralları, temel sözleşmede yapılan atıf sayesinde, sözleşme hükmü niteliği kazanmaktadır.

Borçlar hukukunda geçerli olan irade serbestisi ilkesi sayesinde taraflar akreditifte hangi hukukun uygulanacağına karar verebilirler. Tarafların bu hususta anlaşmaya varamadıkları takdirde, hâkim kanunlar ihtilâfı kaideleri çerçevesinde sözleşmenin en sıkı ilişki içerisinde olduğu hukuk uygulanacak hukuk olarak belirlenir. Akreditif uygulamalarında genellikle ödeme yeri hukukunun sözleşmeyle daha sıkı ilişki içerisinde bulunduğu kabul edilmekte ve ödemede bulunan bankanın hukuku uygulanmaktadır.

Milletlerarası ticaretin taraflarını korumayı amaçlayan akreditif müessesesinin etkin bir biçimde kullanılabilmesi çok önemlidir. Bu durum ise UCP Kurallarının doğru biçimde yorumlanması ve uygulanması gerektiğini göstermektedir. Zira ödemenin yapılıp yapılmaması bu hususla doğrudan ilişkilidir. UCP Kurallarının iyi anlaşılması sonucunda banka tarafından konulan çekince her iki tarafın da zaman kaybının yanı sıra malî olarak da zarar etmesine yol açmaktadır. Söz konusu hususa UCP 600 Kurallarının önsözünde de dikkat çekilmiştir. Buna göre tüm dünyada akreditiflerin % 70'inin ilk ibrazda çekince koyularak geri çevrildiği ifade edilmektedir. Bu istatistiğin kaynağı tez kapsamında araştırılmış ve

yaklaşık 40 milletlerarası, 5 millî bankaya ve MTO'na e-posta yoluyla konuyla ilgili ayrıntılı bilgi sorulmuştur. MTO'dan Teknik Danışman Gary Collyer bu rakamın bazı büyük finans kuruluşlarınca zikredilen bir rakam olduğunu, bunun detayının ancak bankalarla birebir görüşmelerle elde edilebileceğini ifade etmiştir. Diğer taraftan, bazı milletlerarası bankalar, bu yönde bir istatistikî veri tutmadıklarını ifade etmişlerdir (Lyods TSB, Australia and New Zealand Banking Group Limited, Bank of China).

Türk hukukunda bankaların en yaygın çekince sebepleri şöyle özetlenebilir:

Çekincelerde ilk sırada geç yükleme ve geç ibraz gibi süreye ilişkin hususlar yer alır.

Çekincelerde ikinci grupta şekle ilişkin sebepler yer alır. Bu sebeplerin başlıcaları akreditif metninde yer alan ihracatçı unvanı ile düzenlenen belgelerdeki unvanın aynı olmaması; konşimentonun UCP 600 Kurallarına uygun olarak imzalanmaması; sigorta poliçesinin gereği gibi imzalanmaması; taşıma senedinin gereği gibi imzalanmaması; faturadaki mal tanımı ile akreditif metnindeki uyumlu olmamasıdır. Ayrıca akreditifte izin verilmediği halde "çarter party" konşimentosu ibraz edilmesi; akreditif şartlarına göre talep edilen şekilde poliçe ibraz edilmemesi, akreditifin özel şartlarında, tüm evrakın İngilizce düzenlenmesi öngörülmesine rağmen özellikle sigorta poliçesinin Türkçe düzenlenmesi; malın gemiye yüklendiğini gösteren "*bordoda*" kaydının bulunmaması; taşıma senedinin akreditifte belirtilen yükleme veya boşaltma yerlerinden farklı yükleme veya boşaltma yerleri göstermesi; konşimentonun navlunun ödenmesi hakkında kayıt içermemesi; sigortanın yükleme tarihinden itibaren geçerli olmaması; poliçenin yanlış taraf üzerine keşide edilmesi; poliçenin ödeme vadesinin belirli olmaması; belgelerin, akreditifte talep edilen ibareleri veya tasdikleri taşımaması; belge üzerinde yapılan değişikliklerin düzenleyen tarafından tasdiklenmemesi de çekince sebebi olarak kabul edilmektedir.

Esasa ilişkin sebepler çekincelerde üçüncü grupta yer alır. Bu sebeplerinden ilki belgeler arası uyumsuz bilgidir. Bu husus özellikle ayrıntılı mal tanımı veya

ağırlık/koli bilgileri içeren vesaiklerde görülmektedir. Ayrıca bilhassa Serbest Bölgelerden yurt içine yapılan ithalatta, Gümrük Statü Belgesi ve Serbest Bölge İşlem Formları üzerindeki mal tanımları, taraflar ve ağırlık bilgileri çoğu zaman diğer belgelerle uyumlu değildir. Bir diğer çekince sebebi ise, sigorta poliçesinin malın değerinin (fatura bedelinin) %10 fazlası ile düzenlenmemesi veya para cinsinin akreditiftekiyle aynı olmamasıdır. Eksik tutar üzerinden sigorta yaptırılması; fazla veya eksik yükleme yapılması; akreditifte kısmi yükleme için verilmemesine rağmen birden fazla araçla yapılan yükleme veya birden fazla taşıma belgesi takımından oluşan ibraz yapılması durumlarında da evraklara çekince koyulduğu görülmektedir. Yine taşıma araçları aynı varış yerine doğru aynı gün yola çıktığını gösteren yüklemeyi kapsayan ibraz yapılması veya belgeler düzenlenirken akreditifte belirtilen malın teslim şekline uyulmaması da bu sebepler arasında sayılmaktadır.

Konuya ilişkin şahsî değerlendirmemiz söz konusu sebeplerin büyük bir bölümünün kolaylıkla giderilebilecek basit hatalardan kaynaklanmadığı yönündedir. Gerçekten de, bankaya ibraz edilecek belgelerin hazırlanmasında ortaya çıkan dikkatsizlikler belgelere çekince koyulması suretiyle ödemenin yapılamamasına ve dolayısı ile taraflar açısından zaman ve para kaybına sebep olmaktadır. Bu durumun ise lehtarın doğru yerde doğru zamanda doğru şekilde belgeleri ibraz etmemesi halinde karşılaşacağı sonuçları öngörememesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Lehtar, amirin rızasıyla sözleşme hükmü haline getirdiği UCP 600 Kurallarını yeterli özeni göstererek uygulamamaktadır. Bunun sonucunda her iki taraf da zarar görmektedir. Hâlbuki UCP 600 ve dolayısıyla ISBP Kuralları ibraz aşaması öncesinde yeteri kadar incelenmiş olsa, söz konusu kayıplar kolaylıkla engellenebilir. SITPRO'nun web sayfasında yer alan kontrol listeleri de bu açıdan yol göstericidir⁴⁵². Bu nedenle, söz konusu kuralların esas itibarıyla firmalar tarafından anlaşılabilir nitelikte olduğu fakat sorunun firmaların ilgisizliğinden ve/veya özensizliğinden kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Söz konusu kurallar daha açık ve basit bir biçimde düzenlense dahi faturadaki mal tanımı ile akreditif metnindeki

⁴⁵² Söz konusu listeler için bkz. < <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20100918113753/http://www.sitpro.org.uk/trade/letcred.html>>, e.t.:10/12/2011

tanım çelişiyorsa banka çekince koyacaktır. Bu nedenle bankaların bu konular hakkında tarafları uyarması, Ticaret odaları tarafından bu alanda seminerler düzenlenmesi gibi bilgilendirici faaliyetlerin arttırılması konulan çekincelerin azalmasını sağlayabilecek ve semen borcunun doğru bir biçimde ifa edilmesi sağlanabilecektir.

ÖZET

Dış ticaret, kısaca ülkeler arasında mal ve hizmetlerin değişimi anlamına gelmektedir. Farklı ülkelerde bulunan tacirlerin mal ve hizmet alım satımı yapmaları güven sorununu beraberinde getirmektedir. Ödemenin önce yapılması halinde ithalatçı, malın gönderilmesinin veya hizmetin sunulmasının önce yapılması halinde ise ihracatçı risk üstlenmektedir. Bu riski en aza indirmek için ortaya çıkan en etkin ödeme araçlarından birisi akreditiftir.

Akreditifin her ülkenin kendi hukuk kurallarına göre düzenlenmesi durumunda çok çeşitli sorunların doğabileceği görülmüştür. Örneğin bir akreditifte amir ve amirin bankası Türkiye’de, lehtar ve ihbar bankası Almanya’da, teyit bankası ABD’de, rambursman bankası İsviçre’de yer alabilir. Böyle bir halde hem Kıta Avrupası hukuku, hem de Anglo-Sakson hukuku yetkili olabilir. Yetkili hukukun farklılığından kaynaklanan sorunların önüne geçebilmek için her ülkede aynı şekilde uygulanabilecek yeknesak kurallara ihtiyaç duyulmuştur. MTO bu konudaki çalışmalarını ilk olarak 1933 yılında uluslararası alanda kabul ettirmiş, daha sonra 1951, 1962, 1974, 1983 ve 1993 yıllarında çeşitli kurallar günün şartlarına uyarlanmaya ve uygulamada ortaya çıkan sorunlar çözülmeye çalışılmıştır. Son olarak 1 Temmuz 2007 yılında UCP 600 Kuralları, MTO tarafından yayımlanarak yürürlüğe sokulmuştur.

UCP 600 Kurallarının hukukî niteliği de doktrinde tartışılmıştır. Bu tartışmaları bertaraf eden hüküm UCP 600 Kurallarının 1. maddesinde yer almaktadır. Buna göre, ancak akreditif metni akreditifin UCP 600 Kurallarına tâbi olduğunu açıkça belirttiğinde bu kurallar uygulanabilir. Bir başka ifade ile UCP Kuralları sözleşmede yapılan atıf ile sözleşme hükmü niteliği kazanmaktadır. Bu anlamda UCP 600 Kurallarına aykırılık sözleşmenin ihlali sonucunu doğurmaktadır. Bu kurallar çerçevesinde semen borcunun ödenmesi ise, ön ödeme, ibrazda ödeme, poliçenin kabulü ile ödeme, iştirâ ve vadeli ödeme şekillerinden biri ile gerçekleştirilebilmektedir. Söz konusu ödeme şekilleri çerçevesinde akreditif metnine uygun belgelerin doğru zamanda, doğru yerde ve doğru şekilde ibraz edilmesi üzerine ödeme yapılabilir. Hâlbuki akreditif uygulamalarında her zaman

böyle olmamaktadır. Akreditifin ödenmesi talebine karşı ileri sürülebilecek def'î ve itirazlar alıcı ve satıcı arasındaki temel ilişkiden, akreditif bankası ile lehtar arasındaki ödeme ilişkisinden amir ile akreditif bankası arasındaki karşılık ilişkisinden doğabilmektedir. Belgelerin ibrazı üzerine banka çeşitli sebeplerle belgelere çekince koyarak ödeme yapmayı reddedebilmektedir. UCP 600 Kurallarının da önsözünde belirtildiği üzere, tüm dünyada akreditiflerin ilk ibrazda %70'lik bir oranının geri çevrildiği bilinmektedir. Bu oran bir hayli yüksektir ve zaten diğer ödeme yöntemlerine kıyasla maliyetli olan akreditifi zaman kaybı ve ek maliyetler açısından daha da külfetli hale getirmektedir. Hâlbuki ilk ibrazdaki çekince sebepleri bankalara sorulduğunda, bunların çok büyük bir kısmının yanlış imza, eksik belge gibi kolaylıkla düzeltilebilecek uyumsuzluklardan kaynaklandığı görülmektedir. Bu ise UCP 600 ve ISBP kurallarının daha özenli bir şekilde tetkik edilmesi sayesinde uygulamada yaşanan zaman ve para kaybının büyük ölçüde engellenebilir olduğunu ortaya koymaktadır.

SUMMARY

Foreign trade briefly means the exchange of goods and services between countries. The exchange of goods and services between the merchants residing in different countries raises the issue of trust. If the payment is made at first place the importer bears the risk, but if the goods are packed and dispatched or the service is exercised at the first place then the exporter endures the risk. One of the most efficient tools in order to minimize that risk letter of credits are used.

It is obvious that if the legal term “letter of credit” shall be embodied by different national laws then various problems come forward. For instance in a letter of credit relation, the applicant and the issuing bank may reside in Turkey while the beneficiary and advising bank in Germany, confirming bank in USA and reimbursement bank in Swiss. In that case both Continental European and Anglo-Saxon laws may be applicable. In order to avoid problems arising from the practice, uniform rules needed to be implemented in different countries in the same way. International Chamber of Commerce first procured acceptance with its studies in 1933, then in the years of 1951, 1962, 1974, 1983 and 1993 the rules have been revised in order to adapt today's conditions and avoid problems arising from the practice. Lastly on the 1st of July 2007 the UCP 600 is published by the ICC and started to be practiced.

The legal nature of UCP 600 rules was also polemical. The regulation concluding the discussion takes place in the UCP 600 Article 1. According to that only if there is a clear expression indicating that it is subject to UCP 600 rules. In other words, UCP 600 rules become contractual clauses with the reference on the contract. By that means, any situation contrary to the UCP 600 rules leads to breach of contract. According to these rules, the obligation under the letter of credit can be exercised via advance payment, sight payment, deferred payment, acceptance and negotiation. Through these, the payment is done upon presentation of the documents complying with the letter of credit at the right place and on the right time. However, letter of credit practices are not always as such. The defenses against claim for payment may derive from the base contract between the seller and the buyer, contract

of mandate between applicant and issuing bank or Acknowledgement of debt between issuing bank and beneficiary. After the presentation the bank may reserve the documents under several reasons and reject the payment. On the foreword of the UCP 600 rules it is mentioned that on the letter of credit practices through the world %70 of the documents are reserved under the first presentation to the banks. This ratio is quite high and causes the letter of credit to be more burdensome in terms of time and capital. However the grounds reserve at the first presentation seems to be easily corrected such as false signature, missing documents. This point reflects that by studying UCP 600 and ISBP rules more attentively, the loss of time and capital may be hindered on the exercise.

KAYNAKÇA

I. ASLÎ KAYNAKLAR

A) ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

B) KANUNLAR

5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, RG. T: 12/12/2007, S.: 26728.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, RG. T.: 04/02/2011, S.: 27836.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, RG. T.: 08/12/2001, S.: 24607.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, RG. T.: 14/02/2011, S.: 27846.

C) TİP SÖZLEŞMELER

eUCP, <<https://www.law.kuleuven.be/web/mstorme/eUCPV1.pdf>> e.t.: 13/03/2012.

ISBP, <<http://www.scribd.com/doc/57265067/Isbp-of-Ucp600>> e.t.: 10/01/2012.

UCC, <<http://www.law.cornell.edu/ucc/5/article5.htm#s5-102>> , e.t.:30/07/2011.

UCP 600, Türkçe metin için bkz., <http://ipsalamyo.trakya.edu.tr/arsiv/senem/2010-2011%20Bahar/UCP_600.pdf> , e.t.:06/07/2012 ; İngilizce metin için bkz., <<http://incoterms.atSPACE.com/UCP600/Index.html>>, e.t.: 06/07/2012.

UCP 500, <<http://www.himalayashipping.com/resource-base/trade-specific/usp-500.htm#A.%20General%20Provisions%20and%20Def%20initions>> , e.t.:06/07/2012.

II. YARDIMCI KAYNAKLAR

A) BİLİMSEL İÇTİHATLAR

1- Kitaplar

a) Türkçe

Akyol, Ş.: Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı, İstanbul 2006.

Altınışık, U.: Elektronik Sözleşmeler, Ankara 2003.

Aral, F.: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 10. Baskı,

- Ankara 2014.
- Atalay, E. : Uluslararası Ticaret Hukukunda Vesaik Mukabili Ödeme, İstanbul 2012
- Atamer, Y.: Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları, İstanbul 2005.
- Başpınar, V.: Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarın, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu, 2. Baskı, Ankara 2004.
- Bozkurt, S.: Akreditifin Uygulanması, Ankara 2006.
- Çağa, T./ Kender, R.: Navlun Sözleşmesi, 8. Baskı, İstanbul 2006.
- Dinler, Z.: İktisada Giriş, 11. Baskı, Bursa 2007.
- Doğan, V.: Uluslararası Ticarete Ödeme Aracı Olarak Akreditif, Ankara 2005.
- Ekici, A.: Milletlerarası Ticaret Odasının Akreditifler Hakkında 500 Sayılı Yeknesak Teamül ve Uygulamaları Işığında Akreditifin Hukukî Niteliği ve Tarafların Yükümlülükleri, İstanbul 1995.
- Erdoğan, İ.: Akreditif Sözleşmeleri, Ankara 2000.
- Eren, F.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 17. Baskı, Ankara 2015.
- Göğer, E.: Akreditif Muamelesi ve Hukuki Mahiyeti, 2. Baskı, BTHAE., Ankara 1980, s. 42.
- Göle, C.: Bankacılar İçin Kıymetli Evrak Hukuku Bilgisi ve Ticarî Senetler, Ankara 2005.
- İmregün, O.: Kara Ticareti Hukuku Dersleri (Genel Hükümler-Ortaklıklar- Kıymetli Evrak), 13. Baskı, İstanbul 2005.
- Karan, H.: Elektronik Konişmento, Ankara 2004, s. 36.
- Kaya, A.: Belgeli Akreditifte Lehtarın Hukukî Durumu, İstanbul 1995.
- Kayıhan, Ş. / Eski, M.: Uluslararası Ekonomi Hukuku, Ankara 2010.

Kender, R./ Çetingil, E.:	Deniz Ticareti Hukuku (Takip Hukuku ve Deniz Sigortaları ile Birlikte) Temel Bilgiler, 9. Baskı, İstanbul 2007.
Kırkbeşoğlu, N.:	Türk Özel Hukukunda Kısmi Hükümsüzlük, İstanbul 2011.
Kostakoğlu, C.:	Banka Kredileri Tüketici ve Konut Kredileri ile Kredi Kartlarından Doğan Uyuşmazlıklar – Akreditif, İstanbul 2006.
Kuru, B.:	İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, İstanbul 2004.
Kuyucu, A. S.:	Incoterms (Uluslararası Ticari Terimler), İstanbul 2011.
Oğuzman, M. K./ Öz, M. T.:	Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul 2009.
Oğuzman, M. K./ Barlas, N.:	Medeni Hukuk, 18. Baskı, İstanbul 2014.
Özalp, A.:	UCP 600'ın Kullanılması ve Akreditif, İstanbul 2009.
Özel, S.:	Yargıtay Kararları Eşliğinde Akreditif ve Hukukî Niteliği, İstanbul 1991.
Pazarcı, H.:	Uluslararası Hukuk, Ankara 2006.
Pekcanitez, H./Atalay, O.-Özekes, M.:	İcra ve İflas Hukuku Temel Bilgiler, Ankara 2007.
Pekcanitez, H. / Özekes, M./ Akkan, M.:	Medenî Usul Hukuku Pratik Çalışmalar, 6. Baskı, Ankara 2006.
Reisoğlu, S. :	Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, İstanbul 2006.
Reisoğlu, S. :	Türk Hukuku'nda ve Bankacılık Uygulamasında Akreditif, 2. Baskı, Ankara 2009.
Somuncuoğlu,Ü/ Çakalır, A./ Varlık, E./ Bumin, G.:	Türk Hukuku'nda Akreditif, İstanbul 2009.

Sungurbey, İ.:	Borç İkrarı ve Borç Vaadi, İstanbul 1963.
Tandoğan, H.:	Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C.I/1, İstanbul 2008.
Tuhr, A., (Çeviren: Edege, C.):	Borçlar Hukukunun Umumi Kısım, C.II, Ankara 1983.
Türk, A.:	Hukukî Yönden Banka Havalesi, Ankara 2007.
Yavuz, C.:	Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), 11. Baskı, İstanbul 2015.
Yazıcıoğlu, E. :	Hamburg Kurallarına Göre Taşıyanın Sorumluluğu Lahey/Visby Kuralları ile Karşılaştırmalı Olarak, 2000 İstanbul.
Yılmaz, E.:	Geçici Hukukî Himaye Tedbirleri, Ankara 2001.
Yılmaz, E.:	Hukuk Sözlüğü, 10. Baskı, Ankara 2011.

b) İngilizce

Bhogal, T. S./ Trivedi, A. K. :	International Trade Finance: A Pragmatic Approach, Eastbourne 2008, < http://www.booki.org/chinablue/buk/Econ/International%20Trade%20Finance%20-%20A%20Pragmatic%20Approach.pdf >
Black, H. C.:	Black's Law Dictionary, 4. Baskı, Minesota 1968.
Commentary on UCP 600:	ICC, Paris 2007.
Davis, A. G.:	The Law Relating To Commercial Letters Of Credit, London 1956.
Folsom, H. R./ Gordon, W. M./ Spanogle, J. A./ Fitzgerald, P. L.:	International Business Transactions, Eagan 2009.
Jones, R.W.:	Thomson's Dictionary of Banking, 10. Baskı, London 1951.
Karan, H.:	Law on International Carriage of Goods, Ankara

2009.

Paget, J.:

Paget's Law of Banking, Durban 2010.

Ricardo, D.:

Principles of Political Economy and Taxation, Ontario 2001.

2- Tezler

a)Türkçe

Ay, Z.:

Dış Ticarete Bir Ödeme Aracı Olarak Akreditif ve Uluslararası Muhasebe Standartları Çerçevesinde Muhasebeleştirilmesi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Kocaeli 2007.

Aygün, M.:

Milletlerarası Özel Hukukta Kambiyo Senetleri, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Eskişehir 2008.

Bağdınlı, N.:

İthalat İşlemlerinde Akreditifli Ödeme Yöntemi ve MTO 500, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Projesi, Kahramanmaraş 2007.

Bölükbaşı, S.:

Akreditifli İşlemlerde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir İnceleme, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.

Demir, G.:

Vesikalı Kredilerde (Akreditifde) Hile Kuralı, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2007.

Bulut, Ö.:

Konışmantonun Teslimdeki Rolü ve Konışmentosuz Teslimde Tasıyanın Sorumluluğu, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.

Dilek, M.:

Dış Ticarete Ödeme Yöntemleri ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2007.

- Doğan, E.: Türk Hukuk Sisteminde Banka Teminat Mektupları, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi İstanbul 2010.
- Kutlovaç, M.: Bosna Hersek Bankacılık Sisteminde Akreditif İşlemleri ve Maliyet- Karlılık Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İzmir 2007.
- Özönen, S.: Bankalarca Uluslararası Ödeme Şekilleri ve Uluslararası Ticaretin Finansmanı, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bursa 2006.
- Saruhan, H.: Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülkelerin Dış Ticaret Yapısı Üzerine Etkileri (Türkiye Örneği), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2010.
- Tuncel, M.: Türk Dış Ticaretinde Teslim ve Ödeme Şekillerinin Ekonomik Analizi: Eğitim Gereklilerinin Belirlenmesine İlişkin Bir Model Önerisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dış Ticaret Eğitimi Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006.
- Yolçiyev, M.: Türkiye ve Azerbaycan Hukukunda Kıymetli Evrak ile Kambiyo Senetleri, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2002.

b)İngilizce

- Baddack, F.: Lex Mercatoria: Scope and Application of the Law Merchant in Arbitration,, <http://etd.uwc.ac.za/usrfiles/modules/etd/docs/etd_init_3939_11_74_049802.pdf>
- Chawatama, R.: Bankers' Letters Of Credit: A Microscopic Analysis Of The Contractual Reletionships Of The Parties Involved, University Of Cape Town, Yüksek Lisans Tezi, Cape Town 2008.

- Karl, A.: Letters Of Credit And, The Doctrine Of Strict Compliance, University of Uppsala 2004, <[http://www.juridicum.su.se/transport/Forskning/Uppsatser/ EssayKarl.pdf](http://www.juridicum.su.se/transport/Forskning/Uppsatser/EssayKarl.pdf)>.
- Kazmierchzyk, K: Letter Of Credit As A Security Device In International Trade, Central European University, Yüksek Lisans Tezi, Budapest 2006.
- Keely-Louw, M.: Selective Legal Aspects of Bank Demand Guarantees, Cape Town 2008.
- Krazovska, D.: Impact Of The Doctrine Of Strict Compliance On A Letter Of Credit Transaction, University Of Aarhus, Aarhus School of Business, Yüksek Lisans Tezi, Aarhus 2008.
- Makowski, M.: International Trade: Cost and Efficiency of Selected Payment Instruments, University Of Aarhus, Aarhus School of Business, Yüksek Lisans Tezi, Aarhus 2007.
- Skaren, E.: UCP& INCOTERMS: Legal study of letter of credit problems, University of Oslo, Yüksek Lisans Tezi, 2007, s.12.
- Varavna, D. M.: Letter of Credit Law and Practice in Russia: Deficiencies in the Russian LC Legislation, Banking Practices and the Questionable Role of Courts, University of Arizona, Yüksek Lisans Tezi, s. 18. <http://www.natlaw.com/thesismdv_final.pdf>

3- Makaleler

a) Türkçe

- Akdeniz, U.: “İhtiyati Haciz Müessesesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Y. 2006, C. X, S. 1-2, s. 197-226.
- “Akreditif” < http://www.hukuk.gen.tr/dergi/yazilar/HUK12_AKREDITIF.pdf>
- Alkılıç, Ş.: “Uluslararası Ticarete Vesaik Mukabili Ödeme Yöntemi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIV, Y. 2010, Sa. 2, s. 1-44.

- Babayiğit, S.: “Uluslararası Ticarete Kullanılan Belgeler”, EÜHFD, C. XIV, S. 1–2, 2010, s. 199-229.
- “Bankaların Hukukî Durumu” <[http://www.cu.edu.tr/upload/File/BANKALARIN %20HUKUK%C4%B0%20DURUMU.pdf](http://www.cu.edu.tr/upload/File/BANKALARIN%20HUKUK%C4%B0%20DURUMU.pdf)> et. 10/06/2011
- “Banka Hukukunun Tarihçesi” <<http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:P....>>, et. 10/06/2011.
- Bayraktutan, Y.: “Bilgi ve Uluslararası Ticaret Teorileri”, Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C. IV, 4, S. II, 2003, s. 175-186.
- Caner, O.: “Incoterms 2010 (ICC Rules For The Use of Domestic and International Trade Terms)”, İTÜSBD., Y.11, S. 22 Güz 2012/2, s.223- 262.
- Çalış, A.: “İhracatta Nakliyat (Incoterms, Taşıma, Sigorta)”, İGEME, s.27.
<[http:// www.nmtlojistik.com.tr/sekt%C3%B6rel_bilgiler/IhracattaNakliye.pdf](http://www.nmtlojistik.com.tr/sekt%C3%B6rel_bilgiler/IhracattaNakliye.pdf) >
- Dayınlarlı, K.: “Dış Ticaret İşlemlerinde Akreditif”, Yargıtay Dergisi, Temmuz 1990, S. 3, s. 406-423.
- Emiroğlu, H.: “Roma Hukuku'nda Vekâlet Sözleşmesi (Mandatum) ve Hukukî İşlemlerde Temsil”, <<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/283/2582.pdf> > , s. 101-111.
- “İhraç Edilen Malların Bedelinin Tahsiline İlişkin Mevzuat (Kambiyo Mevzuatı)”, <[http://www.akport.net/dosyalar /kambiyomevzuati.pdf](http://www.akport.net/dosyalar/kambiyomevzuati.pdf)> et. 12/07/2011.
- İnceoğlu, M.: “İfanın Hukukî Niteliği Borçlunun Edime Uygun Eyleminin İfa Teşkil Edip Etmeyeceği Sorunu”, <[http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler /38/271/2444. pdf](http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/271/2444.pdf)> , e.t.:29/06/2012, s. 149-182.
- Karakoç, İ.: “Uluslararası Hukukta Emredici Kural (Jus Cogens=Peremptory Norms) Olgusuna Tarihsel Bir Yaklaşım, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 8, Sayı: 1, 2006, s. 87-121.
- Kösekahyaoğlu, L. / “İhracata Dayalı Büyüme Hipotezinin Testi: Türkiye Ve Yeni Gelişen Ekonomiler Üzerine

- Şentürk, C.: Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl. 2, S. 4, s. Güz 2006, s. 423-445
- Kula, V.: “Akreditif: Kesin Ödeme Garantisi Mi Yada Doğrulama Enstrümanı Mı?”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7/3, 2005, s. 201-216.
- Manav, E. / Cengiz, İ.: “Toplu İş Sözleşmesinin Hükümsüzlüğü”, Kamu-İş İş Hukuku Ve İktisat Dergisi, C.XI, S.4/2011, s.9-58.
- Özel, S.: “Akreditif İlişkisinde UTO Kurallarının (UCP 600) Bankalar Arası İlişkiye Etkisi”, <http://dosya.marmara.edu.tr/huk/Sempozyumyay%C4%B1nlar%C4%B1ipekyolucanlan%C4%B1yor/Prof.Dr.sibel_ZEL.pdf> , e.t. 31/03/2015.
- “Para ve Banka” <www20.uludag.edu.tr/~bulefe/PARA%20VE%20BANKA.doc>
- Polat, A.: “Uluslararası Ticarete Akreditifli Ödemeler ve UCP 600”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 7, S. 13, s. 209-222.
- Postacıoğlu, Ş.: “İhtiyati Haczi Tamamlayan Merasimle İlgili Bazı Mes’eleler”, <<http://web.deu.edu.tr/hukuk/dergiler/ilk/yilbirsayibir/postacioglu4.pdf>>
- Reisoğlu, S.: “Hukukî Açıdan Akreditif ve Uygulama Sorunları” <www.cu.edu.tr/insanlar/mceker/banka%20hukuku/akreditif-Seza.doc> , s.39-55.
- Reisoğlu, S. : “Hukukî Açıdan Akreditif ve 600 Sayılı Yeknesak Kurallar”, Bankacılar Dergisi, S. 66, <<http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/66.pdf>>
- Solak, Z.: “Pratik Bilgiler; İhracat II”, <<http://www.izto.org.tr/NR/rdonlyres/40566CF7-EDCA-415F-85FB-2D42D020E16B/4073/ihracat2.pdf>>, et. 16/09/2011, s. 18 vd.

- Sunay, N.: “INCOTERMS 2010” Kuralları Hakkında Genel Bilgi ve Bu Kurallar Kapsamında “Dat Ve Dap” Ticari Terimleri, e-Akademi, Eylül 2012, S. 126. s.1-26.
- Şahin, A.: “İhracatta Ödeme Şekilleri”, <[http://www.akib.org.tr/akib /UserFiles/File/pratikbilgiler/IhracattaOdemeKosullari.pdf](http://www.akib.org.tr/akib/UserFiles/File/pratikbilgiler/IhracattaOdemeKosullari.pdf)>.
- Şişmanyazıcı, H. : “TÜSİAD Dış Ticaret Lojistiği Semineri”, <[http://www.denizhaber.com /index.php?sayfa=yazar&id=40&yazi_id=100696](http://www.denizhaber.com/index.php?sayfa=yazar&id=40&yazi_id=100696)> e.t. 20/05/2015.
- Turanboy, K. N.: “Sebepsiz Zenginleşme Davasının Aslî - Tali Niteliği”, <http://www.hukuk.gazi.edu.tr/editor/dergi/1_2_8.pdf>.
- Türk, A.: “Kambiyo Senedi Borçlusu Tarafından Açılan Bedelsizliğe Ve Hükümsüzlüğe Dayalı Menfi Tespit Davalarının Gösterdiği Özellikler”, <[http://web.deu.edu.tr/hukuk/ dergiler/DergiMiz7-ozel/PDF/turk13.pdf](http://web.deu.edu.tr/hukuk/dergiler/DergiMiz7-ozel/PDF/turk13.pdf)>.
- Yavuz, K.: “Milletlerarası Ticari Tahkime Milli Hukuk Dışı Kuralların Uygulanması”, AUEHFD, C.III, S.1, 1999, s. 307-309.
- Yeniaras, M. C.: “Uluslararası Ticarete Akreditif Ve Belge Karşılığı Ödeme”, İstanbul Barosu Dergisi Cilt. Y. 2006, LXXX, S. 1, <[http://www.istanbulbarosu.org.tr/yayinlar/BaroDergileri /ibd/20061/ibd2006119.pdf](http://www.istanbulbarosu.org.tr/yayinlar/BaroDergileri/ibd/20061/ibd2006119.pdf)>. s. 107-137.

b) İngilizce

- “A Court Case On Letters Of Credit & Ucp600” <<http://www.tfab.org/files/A%20Court%20Case%20on%20Letters%20of%20Credit%20&%20UCP600.pdf>>.
- “A Guide to Letters Of Credit” <[http://www.tdsecurities.com/tds /pdfs/TDS3.3.6.1PDF1.pdf?language=en_CA](http://www.tdsecurities.com/tds/pdfs/TDS3.3.6.1PDF1.pdf?language=en_CA)>
- “Banking Instruments” <[http://www.bro.nic.in/writereaddata/linkimages /6647065519.pdf](http://www.bro.nic.in/writereaddata/linkimages/6647065519.pdf)>
- Bergami, R.: “Incoterms 2010: What you Need To Know For Smooth Trading”, <https://cbfca.com.au/_upload

- /20110208160350628.pdf>.
- Bergami, R.: “UCP 600: Letter of Credit Rules Revised”, <http://www.melbournecentre.com.au/Finsia_MCFS/2007/Roberto_Bergami_final.pdf>
- “Bill of Lading” < http://suppliers.safeway.com/usa/forms/bill_of_lading_document.pdf>
- Brunner, R.: “Electronic Transport Documents And Shipping Practice Not Yet a Married Couple”, European Transport Law, C.: XLIII. S. 2, 2008.
- Byrne, E. J.: “Negotiation in Letter of Credit Practice and Law: The Evolution of the Doctrine” ,Texas International Law Journal, Vol. 42, <<http://www.tilj.org/journal/42/byrne/Byrne%2042%20Tex%20Intl%20LJ%20561.pdf>>
- “Cash-in-Advance” <http://trade.gov/media/publications/pdf/trade_finance_guide_2007ch2.pdf>
- Castaneda, C.: “Comparative Study of UCP 500 And UCP 600: Approach to Negotiation and Preclusion”. < <http://www.picadoyleon.com/en/pdf/COMPARATIVE.pdf>>
- Chachi, A.: “Origin and Development of Commercial and Islamic Banking Operations”, s. 5 < http://www.kau.edu.sa/Files/320/Researches/51027_21164.pdf >, et. 11/06/2011.
- Christensen, K.: “UCP 600 Exclusions in Perspective”, <http://www.lcvIEWS.com/Kim_Christensen_UCP600exclusions_in_perspective.pdf>
- Chiristensen, K.: “Article By Article- A Critical Walkthrough The Commentary on UCP 600”, <http://www.lcvIEWS.com/KC_commentary/KimChristensen_article_by_article_1_0.pdf>.
- Comeaux, P.E./ Kingsella, N. S.: “Protecting Foreign Investment Under International Law: Legal Aspects of Political Risk”, Transnational Corporations, Nisan 2011, C. X, S. 1.

Connerty, A.:	“Fraud And Documentary Credits: The Approach Of The English Courts”, s. 13 < http://www.arc-chambers.co.uk/FRAUD %20AND%20DOCUMENTARY%20CREDITS.pdf >.
“Documentary Credits”	< http://corporateandinvestment.standardbank.co.za/pages/docs/its/doc_credits_brochure.pdf >.
“Documentary Credit: A Creation Of International Trade Transaction”	< http://www.ewubd.edu/~ar/Course%20Material/article%20on%20letter%20of%20credits.pdf >.
Burkhardt, B.:	“Documentary Letters Of Credit: Current Practice”, April 2011, < http://www.bblaw.com/uploads/media/BB_NL_Russl__Letters_of_credits_en.pdf >.
“Documentary Risk In Commodity Trade”,	United Nations Conference on Trade And Development, < http://www.unctad.org/en/docs/itcdcommisc31_en.pdf >
Dunn, J.J.- Knoll, J.- Dempsey, M.:	“Letters of Credit in Construction Projects”, American Bar Association, Vol 29, 2009, s. 1. < http://www.dorsey.com/files/Publication/031549cb-9e06-4511-8f93-03f2dd1907ee/Presentation/PublicationAttachment/f697adc8-a18e-4491-aa05-0b2a964a43ed/Letters%20of%20Credit%20Construction%20Law_Feb_09.pdf >, e.t: 15/06/2011.
“E-Commerce: Evolution Or Revolution In The Fast-Moving Consumer Goods World?”	< http://ir.nielsen.com/files/doc_financials/Nielsen-Global-E-commerce-Report-August-2014.pdf >, e.t.: 18/03/2015.
“Efficiency Without Compromise”	SWIFT Annual Review 2009, < http://www.swift.com/about_swift/publications/annual_reports/annual_report_2009/Annual_Review_2009.pdf >
Frias Garcia, R. L.:	“The Autonomy Principle of Letters of Credit”,

	Mexican Law Review, Vol. III, No. 1.
“Glossary of Trade Terms”	< http://www.tradev.net/Downloads/Tools/glossary%20of%20tradeterms.pdf >
“History Of Container”	< http://www.northport.com.my/docs/thehistoryofcontainer.pdf >
“Info Worksheet ICC-UCP 600”	< http://dynamicbusinessdevelopment.com/Documents/UCP%20600%20ARTICLES.pdf > , e.t: 11/06/2011.
“International Banking”	< http://www.nou.edu.ng/noun/NOUN_OCL/pdf/mbf%20745.pdf >, e.t: 11/06/2011.
Isaacs, M./ Barnett, M.:	“International Trade Finance—Letters of Credit, UCP 600 and Examination Of Documents”, Legal Analysis, s.660, < http://www.addleshawgoddard.com/asset_store/document/article_int_trade_finance_1416.pdf >
Kerkovic, T.M.:	“Origin, Development And Main Features Of The New Lex Mercatoria”, < http://facta.junis.ni.ac.rs/eao/eao97/eao97-10.pdf >;
Kozolchyk, B.:	“Bank Guarantees And Letters Of Credit: Time For A Return To The Fold” , < http://www.law.upenn.edu/journals/jil/articles/volume11/issue1/Kozolchyk11U.Pa.J.Int'lBus.L.1(1989).pdf >
Kozolchyk, B.:	“Evolution And Present state of Ocean Bill of Lading From a Banking Law Perspective”, s.200, Journal of Maritime Law and Commerce, Vol 23, No.2, April, 1992, < http://www.jmlc.org/Kozolczyk.pdf >
Klein, C. H.:	“ Letter of Credit Developments”, < http://www.jenner.com/files/tbl_s18News/RelatedDocuments147/2050/Klein_Letter_of_Credit_Law_Developments_2006.pdf >
“Letters of Credit”	< http://trade.gov/media/publications/pdf/trade_finance_guide2007ch3.pdf >
“Letter of Credit	< http://fea.files.cms-plus.com/ExportEssentials

Glossary”	/module-9-lcglossary.pdf>
“Letter of credit Types”,	< http://www.pierobon.org/export/ch12/typeloc.htm >
Levit, J. K.:	“A Bottom-Up Approach to International Lawmaking: The Tale of Three Trade Finance Instruments”, The Yale Journal Of International Law, Vol. 30: 125, < http://www.law.uga.edu/intl/levit.pdf >
Low, H. Y.	"UCP 600: The New Rules On Documentary Compliance", International Journal of Law and Management, Vol. 52 Iss 3 pp. 193 - 210, s. 206, 2010.
Lucia, P.P.:	“Economic Theories of Foreign Trade Transactions”, < http://mpa.ub.uni-muenchen.de/18570/1/MPRA_paper_18570.pdf >
Meera, A.K.M.:	“Hedging Foreign Exchange Risk with Forwards, Futures, Options and the Gold Dinar: A Comparison Note”.
Mehta, R.:	“Impact of New UCP on the Doctrine of Strict Compliance Softening or End?”, < http://www.lcviews.com/LCVIEWS_PDF/LCVIEWS101.pdf >
Mercogliano, S.:	“The Container Revolution” , < http://legacy.sname.org/newsletter/SeaHistoryContrShps.pdf >
“Purpose And Scope of Incoterms”	< http://www.kcaa.pk/downloads/INCOTERMS2000.pdf >
“Report On The Use Of Export Letters Of Credit 2001/2002”	Sitpro, < http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20100918113753/http://www.sitpro.org.uk/reports/lettcredr/lettcredr.pdf >
“Review of Maritime Transport”,	United Nations Conference on Trade and Development, New York and Geneva, 2010 < http://www.unctad.org/en/docs/rmt2010_en.pdf >
Rodriguez, A.:	“Lex Mercatoria”,

- <http://www.jura.au.dk/fileadmin/site_files/filer_jura/dokumenter/forskning/rettid/artikler/20020046.pdf>
- Rosener, J. D.: “Recent Developments, Letter of Credit Transactions”, <http://www.pepperlaw.com/pdfs/RosenerJ_071505.pdf>
- Schulze, H. : “The UCP 600 – A new Law Applicable to Documentary Letters of Credit” 21 S. Afr. Merc. LJ, s. 228-248, 2009.
- Sercu, P. / Uppal, R.: “Exchange Rate Volatility And International Trade: A General-Equilibrium Analysis”, European Economic Review 47 (2003) 429 – 441
- “Shipping and Incoterms Practice Guide” < <http://www.undp.org/procurement/documents/undp-shipping-guide.pdf>>.
- Tetley, W.: “Letters Of Indemnity At Shipment And Letters Of Guarantee At Discharge”, s.5, <http://www.amac.ca/1-W_Tetley.pdf >
- “Trade Finance Enters The Digital Age With The New eUCP” <http://www.formaweb.an.camcom.it/iniziativearchivio/corsi/001/trade_finance_enters_digital_age.pdf>, e.t.: 13/04/2012.
- Troy- Davies, K.: “An Introduction To Bills of Lading” , s.1, <www.essexcourt.net/uploads/publications/BILLOFLD.doc>
- VanBaren, J.: “Standby Letter of Credit Vs. Bank Guarantee”, <http://www.ehow.com/facts_6902926_standby-credit-vs_bank-guarantee.html>
- Vishny, H. P.: “Letters of Credit An Overview”, < http://files.alibaba.org/thumbs/datastorage/skoobesruoc/source/CM053_Vishny-Letter_of_Credit_thumb.pdf>
- Windbichler, C. : “Lex Mercatoria”, < <http://windbichler.rewi.huberlin.de/Aufsatz%20lex%20mercatoria%20IESBS.pdf>>
- Wood, J. S.: “Drafting Letters Of Credit: Basic Issues Under Article 5 Of The Uniform Commercial Code,

- UCP 600, And ISP98”, The Banking Law Journal, February 2008, <<http://www.debevoise.com/files/Publication/4309d39a-f9a3-458e-858a-0cdfca27ad96/Presentation/PublicationAttachment/8f12c271-210a-45a4-ba6a-0f6f135c1b88/wood.pdf>>
- World Trade Organisation World Trade Report 2014, <https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/world_trade_report14_e.pdf> , e.t.: 18/03/2015;
- Zambakhidze, T.: “Documentary Credit – An Advantageous Form of International Payment”, <http://www.geplac.ge/publicat/law/glr02n1e/p_75arte.pdf>, e.t: 11/06/2011.
- Zorlu, R.: “To Examine The Contracts Arising Under The Commercial Credit Transaction (Letter Of Credit), <http://www.akellawfirm.com/yayinlar/TO_EXAMINE_THE_CONTRACTS_ARISING_UNDER_THE_COMMERCIAL_CREDIT_TRANSACTION_LETTER_OF_CREDIT.pdf>

EKLER

1- UCP 600 KURALLARI

Madde 1- UCP'nin Uygulanması

Akreditiflere ilişkin Birörnek Usuller ve Uygulama, 2007 Revizyonu, 600 sayılı MTO Yayını (UCP), akreditif metni akreditifin bu kurallara tabi olduğunu açıkça belirttiğinde herhangi bir akreditife (uygulanabildikleri ölçüde herhangi bir teminat akreditifi - standby letter of credit - dahil) uygulanan kurallardır. Bu kurallar akreditif şartlarıyla açıkça değiştirilmedikleri veya uygulama dışı bırakılmadıkları sürece akreditifin bütün tarafları için bağlayıcıdır.

Madde 2- Tanımlar

Bu Kuralların amacına yönelik olarak;

İhbar bankası (Advising bank), amir bankanın talebi üzerine akreditifi ihbar eden banka anlamına gelir.

Amir (Applicant), akreditifin açılması için talepte bulunan taraf anlamına gelir.

Banka iş günü (Banking day), bir bankanın bu kurallara tabi bir işin/eylemin gerçekleştirileceği yerde düzenli olarak açık olduğu bir gün anlamına gelir.

Lehtar (Beneficiary), lehine akreditif açılan taraf anlamına gelir.

Uygun ibraz (Complying presentation), akreditifin şartlarına, bu kuralların uygulanabilir hükümlerine ve uluslararası standart bankacılık uygulamasına uygun bir ibraz anlamına gelir.

Teyit (Confirmation), amir bankanın kesin yükümlülüğüne ek olarak teyit bankasının uygun bir ibrazı karşılayacağına veya iştirâ edeceğine ilişkin kesin bir yükümlülüğü anlamına gelir.

Teyit bankası (Confirming bank), amir bankanın talebi veya verdiği yetki üzerine akreditife teyidini ekleyen banka anlamına gelir.

Akreditif (Credit), adı ve tanımlaması nasıl olursa olsun, amir bankanın uygun bir ibrazı karşılayacağına ilişkin kesin yükümlülüğünü oluşturan dönülemez nitelikte herhangi bir düzenleme anlamına gelir.

İbrazın karşılanması (Honour),

a) akreditif belgelerin ibrazı üzerine ödeme yöntemiyle kullanımda (available by sight payment) ise ibrazda ödeme yapmak,

b) akreditif vadeli ödeme yöntemiyle kullanımda (available by deferred payment) ise vadeli ödeme yükümlülüğüne girmek ve ödeme vadesinde ödeme yapmak,

c) akreditif poliçe kabulü yöntemiyle kullanımda (available by acceptance) ise lehtar tarafından çekilen poliçeyi kabul etmek ve poliçenin ödeme vadesinde ödeme yapmak, anlamına gelir.

Issuing bank (Amir banka), bir amirin (applicant) talebi üzerine veya kendi adına bir akreditif açan banka anlamına gelir.

Negotiation (İştira), uygun bir ibraz altında poliçelerin (görevli bankadan başka bir banka üzerine çekilen poliçelerin) ve/veya belgelerin, görevli bankanın ramburse edilmesi gereken banka iş gününde veya daha önce görevli banka tarafından lehtara avans ödeme yapılarak veya avans ödeme yapılacağı kabul edilerek satın alınması anlamına gelir.

Nominated bank (Görevli banka), akreditifin kullanımda olduğu banka veya herhangi bir banka nezdinde kullanılır biçimde açılmış bir akreditifte herhangi bir banka anlamına gelir.

Presentation (İbraz), bir akreditif altında belgelerin amir bankaya veya görevli bankaya teslimi veya bu suretle teslim edilen belgeler anlamına gelir.

Presenter (İbraz eden), ibrazı yapan bir lehtar, banka veya diğer taraf anlamına gelir.

Madde 3- Yorumlamalar

Bu kuralların amacına yönelik olarak:

Uygulanabildikleri durumlarda tekil sözcüklere çoğullar, çoğul sözcüklere de tekiller dahildir.

Bir akreditifin dönülemez (irrevocable) olduğu belirtilmese dahi o akreditif dönülemezdir.

Bir belge el yazısıyla, faksimile (görüntüleme yoluyla oluşturulmuş) imzayla, delgi imzayla, kaşeyle, simgeyle veya doğruluğun onaylanmasına yönelik diğer herhangi bir mekanik veya elektronik yöntemle imzalanabilir.

Bir belgenin onaylanmasını, vize edilmesini (legalized, visaed, certified) veya benzer bir isteği belirten bir şart ilgili belgenin üzerinde o şartı yerine getirdiğini gösteren herhangi bir imza, işaret, kaşe veya etiketle yerine getirilmiş olacaktır.

Bir bankanın farklı ülkelerdeki şubeleri ayrı bankalar olarak dikkate alınır.

Bir belgeyi düzenleyecek olan tarafı tanımlamak için kullanılan " birinci sınıf " (first class), " tanınmış " (well known), " kalifiye " (qualified), " bağımsız " (independent), " Resmî " (official), " uzman " (competent), " yerel " (local) gibi terimler o belgenin lehtar dışında herhangi bir tarafça düzenlenmesine izin verir.

Bir belge içinde kullanılmaları istenmediği sürece "prompt", "immediately" veya "as soon as possible" gibi sözcükler dikkate alınmayacaktır.

"On or about" veya buna benzer bir ifade, bir olayın/eylemin, belirtilen tarihin beş takvim günü öncesinden beş takvim günü sonrasına kadar uzanan bir süre içinde (başlangıç ve bitiş tarihleri dahil) gerçekleşeceğine/yapılacağına ilişkin bir şart olarak yorumlanacaktır.

Bir yükleme süresinin belirlenmesi için kullanıldıklarında "to", "untü", "tül", "from" ve "between" sözcükleri, belirtilen tarihi veya tarihleri içine alır; "before" ve "after" sözcükleri belirtilen tarihi hariç tutar.

Bir ödeme vadesinin belirlenmesi için kullanıldıklarında "from" ve "after" sözcükleri belirtilen tarihi hariç tutar.

Bir ayın "ilk yarısı", "ikinci yansı" terimleri, bütün tarihler dahil olmak üzere, sırasıyla o ayın 1'inden 15'ine ve 16'smdan son gününe kadar olarak yorumlanacaktır.

Bir ayın "başı", "ortası" ve "sonu" terimleri, bütün tarihler dahil olmak üzere, sırasıyla o ayın 1'inden 10'una, 11'inden 20'sine ve 21'inden son gününe kadar olarak yorumlanacaktır.

Madde 4- Sözleşmeler Karşısında Akreditifler

a) Doğası itibariyle bir akreditif, dayandırılabilceği satış sözleşmesinden veya diğer bir sözleşmeden ayrı bir işlemdir. Akreditifte her ne şekilde olursa olsun bir sözleşmeye değinilmiş olsa bile bankalar böyle bir sözleşmeyle ilgilenmezler ve onunla bağılı değillerdir. Bu nedenle bir bankanın akreditif altındaki ibrazı karşılama, iştira etme veya diğer herhangi bir yükümlülüğünü yerine getirmesine ilişkin taahhüdü, amirin amir bankayla veya lehtarla olan ilişkilerinden kaynaklanan hak taleplerine veya savunmalarına tabi değildir.

Bir lehtar hiçbir durumda bankalar arasında veya amir ile amir banka arasında mevcut sözleşme ilişkilerinden yarar sağlayamaz.

b) Amir, akreditifle ilişkili sözleşmenin kopyalarını, proforma faturayı ve buna benzer belgeleri akreditifin ayrılmaz bir parçası olarak akreditife dahil etmek için herhangi bir girişimde bulunduğı takdirde amir bankanın amiri bundan vazgeçirmeye çalışması gerekir.

Madde 5- Mallar, Hizmetler, Yapılan İşler Karşısında Belgeler

Bankalar belgelerin ilişkili olabileceği malları, hizmetleri veya yapılan işleri değil, belgeleri göz önünde bulundurarak (belgeler üzerinden) işlem yaparlar.

Madde 6- Kullanım Yöntemi, Vade ve İbraz Yeri

a) Bir akreditif hangi bankanın gişelerinde (nezdinde) kullanımda olduğunu veya herhangi bir bankanın gişelerinde kullanımda olduğunu belirtmelidir. Bir görevli bankanın gişelerinde kullanımda olan bir akreditif amir bankanın gişelerinde de kullanımdadır.

b) Bir akreditif belgelerin ibrazında ödeme, vadeli ödeme, poliçe kabulü veya iştira yöntemlerinden hangisi ile kullanımda olduğunu belirtmelidir.

c) Bir akreditif amir üzerine çekilmiş bir poliçe ile kullanımda olacak şekilde açılmamalıdır.

d) i. Bir akreditif ibraz için bir vade tarihi belirtmelidir. İbraz karşılama veya iştira için belirtilen bir vade tarihi ibraz için belirtilmiş bir vade tarihi olarak alınacaktır.

ii. Akreditifin kullanımda olduğu bankanın yeri ibrazın yapılacağı yerdir. Herhangi bir bankanın gişelerinde kullanımda olan bir akreditifin ibraz yeri herhangi bir bankanın yeridir. Amir bankanın ibraz yerinden başka bir ibraz yeri amir bankanın yerine ek bir ibraz yeridir.

e) 29(a) Fıkrası hükmü hariç olmak üzere lehtar tarafından veya lehtar adına yapılacak bir ibraz vade tarihinde veya bu tarihten daha önce yapılmalıdır.

Madde 7- Amir Bankanın Yükümlülüğü

a) İbrazı şart koşulan belgelerin görevli bankaya veya amir bankaya ibraz edilmesi ve belgelerin uygun bir ibrazı oluşturması kaydıyla,

i. akreditif amir bankanın gişelerinde belgelerin ibrazı üzerine ödeme, vadeli ödeme veya poliçe kabulü yöntemiyle kullanımda olduğu takdirde;

ii. akreditif görevli bir bankanın gişelerinde belgelerin ibrazı üzerine ödeme yöntemiyle kullanımda olduğu ve o görevli banka ödeme yapmadığı takdirde;

iii. akreditif görevli bir bankanın gişelerinde vadeli ödeme yöntemiyle kullanımda olduğu ve o görevli banka vadeli ödeme yükümlülüğüne girmediği veya girmiş olduğu halde ödeme vadesinde ödeme yapmadığı takdirde;

iv. akreditif görevli bir bankanın gişelerinde poliçe kabulü yöntemiyle kullanımda olduğu ve o görevli banka kendi üzerine çekilen bir poliçeyi kabul etmediği veya kabul etmiş olduğu halde poliçenin ödeme vadesinde ödeme yapmadığı takdirde;

v. akreditif görevli bir bankanın gişelerinde iştirâ yöntemiyle kullanımda olduğu ve o görevli banka iştirâ işlemi yapmadığı takdirde;

amir banka ibrazı karşılamalıdır.

b) Bir amir banka akreditifi açtığı an itibariyle ibrazı karşılamakla dönülemez biçimde yükümlüdür.

c) Bir amir banka uygun bir ibrazı karşılayan veya iştirâ eden ve belgeleri amir bankaya gönderen görevli bir bankayı ramburse etmekle yükümlüdür. Poliçe kabulü veya vadeli ödeme yöntemiyle kullanımda olan bir akreditif altındaki uygun bir ibraz tutarının rambursmanı, görevli banka ödeme vadesinden önce ön ödeme veya satın alma işlemi yapmış olsun olmasın ödeme vadesinde gerçekleştirilir. Bir amir bankanın görevli bir bankayı ramburse etme yükümlülüğü amir bankanın lehtar karşısındaki yükümlülüğünden bağımsızdır.

Madde 8- Teyit Bankasının Yükümlülüğü

a) İbrazı şart koşulan belgelerin teyit bankasına veya diğer herhangi bir görevli bankaya ibraz edilmesi ve belgelerin uygun bir ibrazı oluşturması kaydıyla;

i. Teyit bankası,

a. akreditif teyit bankasının gişelerinde belgelerin ibrazı üzerine ödeme, vadeli ödeme veya poliçe kabulü yöntemiyle kullanımda olduğu takdirde;

b. akreditif diğer bir görevli bankanın gişelerinde belgelerin ibrazı üzerine ödeme yöntemiyle kullanımda olduğu ve o görevli banka ödeme yapmadığı takdirde;

c. akreditif diğer bir görevli bankanın gişelerinde vadeli ödeme yöntemiyle kullanımda olduğu ve o görevli banka vadeli ödeme yükümlülüğüne girmediği veya girmiş olduğu halde ödeme vadesinde ödeme yapmadığı takdirde,

d. akreditif diğer bir görevli bankanın gişelerinde poliçe kabulü yöntemiyle kullanımda olduğu ve o görevli banka kendi üzerine çekilen bir poliçeyi kabul etmediği veya kabul etmiş olduğu halde poliçenin ödeme vadesinde ödeme yapmadığı takdirde,

e. akreditif diğer bir görevli bankanın gişelerinde iştira yöntemiyle kullanımda olduğu ve o görevli banka iştira işlemi yapmadığı takdirde;

ibrazı karşılamalıdır;

ii. akreditif teyit bankasının gişelerinde iştira yöntemiyle kullanımda olduğu takdirde rücu hakkı olmaksızın iştira işlemi yapmalıdır.

b) Bir teyit bankası akreditife teyidini eklediği an itibariyle ibrazı karşılamakla veya iştira etmekle dönülemez biçimde yükümlüdür.

c) Bir teyit bankası uygun bir ibrazı karşılayan veya iştira eden ve belgeleri teyit bankasına gönderen diğer bir görevli bankayı ramburse etmekle yükümlüdür. Poliçe kabulü veya vadeli ödeme yöntemiyle kullanımda olan bir akreditif altındaki uygun bir ibraz tutarının rambursmanı, diğer bir görevli banka ödeme vadesinden

önce ön ödeme veya satın alma işlemi yapmış olsun olmasın ödeme vadesinde gerçekleştirilir. Bir teyit bankasının diğer bir görevli bankayı ramburse etme yükümlülüğü teyit bankasının lehtar karşısındaki yükümlülüğünden bağımsızdır.

d) Bir banka amir bankadan bir akreditifin teyidi için bir talep veya yetki aldığı fakat teyit etmek istemediği takdirde bu durumu amir bankaya gecikmeksizin bildirmelidir; akreditifi teyitsiz ihbar edebilir.

Madde 9- Akreditiflerin ve Değişikliklerin İhbar Edilmesi

a) Bir akreditif ve herhangi bir değişiklik bir ihbar bankası aracılığıyla lehtara ihbar edilebilir. Teyit bankası olmayan bir ihbar bankası akreditifi ve herhangi bir değişikliği ibraz karşılama veya iştirat etme yükümlülüğü olmaksızın ihbar eder.

b) İhbar bankası akreditifi veya değişikliği ihbar etmekle akreditifin veya değişikliğin görünür gerçekliğini kendine göre yeterli biçimde belirlediğini ve ihbarın, alınan akreditifin veya değişikliğin şartlarını doğru olarak yansıttığını belirtmiş olur.

c) Bir ihbar bankası akreditifi ve herhangi bir değişikliği lehtara ihbar etmek için diğer bir bankanın (ikinci ihbar bankası) hizmetinden yararlanabilir, ikinci ihbar bankası akreditifi veya değişikliği ihbar etmekle almış olduğu ihbarın görünür gerçekliğini kendine göre yeterli biçimde belirlediğini ve ihbarın, alınan akreditifin veya değişikliğin şartlarını doğru olarak yansıttığını belirtmiş olur.

d) Bir akreditifin ihbar edilmesi için bir ihbar bankasının veya ikinci ihbar bankasının hizmetinden yararlanan bir banka o akreditife ilişkin herhangi bir değişikliğin ihbar edilmesi için aynı bankayı kullanmalıdır.

e) Bir akreditifi veya değişikliği ihbar etmesi istenen bir banka ihbar etmeme yolunu seçtiği takdirde akreditifi, değişikliği veya ihbarı aldığı bankaya bu hususta gecikmeksizin bilgi vermelidir.

f) Bir akreditifi veya değişikliği ihbar etmesi istenen bir banka akreditifin, değişikliğin veya ihbarın görünür gerçekliğini kendine göre yeterli biçimde

belirleyemediği takdirde talimat hangi bankadan gelmiş görünüyorsa o bankaya bu durumu gecikmeksizin bildirmelidir. Buna rağmen ihbar bankası veya ikinci ihbar bankası akreditifi veya değişikliği ihbar etme yolunu seçtiği takdirde lehtara veya ikinci ihbar bankasına akreditifin, değişikliğin veya ihbarın görünür gerçekliğini kendine göre yeterli biçimde belirleyemediğini bildirmelidir.

Madde 10- Değişiklikler

a) 38. Maddede belirtilen durumlar dışında bir akreditif amir bankanın, varsa teyit bankasının ve lehtarın onayı olmadan değiştirilemez veya iptal edilemez.

b) Bir amir banka değişikliği gönderdiği an itibariyle o değişiklikle dönülemez biçimde bağlıdır.

Teyit bankası bir değişikliği teyidinin kapsamı içine alabilir; bu durumda değişikliği ihbar ettiği an itibariyle dönülemez biçimde bağlı olacaktır. Bununla beraber teyit bankası bir değişikliği teyidinin kapsamına almadan ihbar etme yolunu seçebilir; bu takdirde durumu gecikmeksizin amir bankaya ve ihbar yazısında lehtara bildirmelidir.

c) Asıl akreditifin (veya evvelce kabul edilmiş değişiklikleri içeren bir akreditifin) şartları, bir değişikliği ihbar eden bankaya lehtarın bu değişikliği kabul ettiğini bildirmesine kadar lehtar için yürürlükte kalacaktır. Lehtarın bir değişikliği kabul veya reddettiğine ilişkin bildiri vermesi gerekir. Lehtar böyle bir bildiri vermediği takdirde akreditife ve henüz kabul edilmemiş herhangi bir değişikliğe uygun bir ibraz lehtarın o değişikliği kabul etmiş olduğuna ilişkin bildiri sayılacaktır. Akreditif o an itibariyle değiştirilmiş olacaktır.

d) Bir değişikliği ihbar eden bir bankanın, değişikliğin kabulü veya reddi ile ilgili olarak aldığı herhangi bir bildiri hakkında değişikliği aldığı bankaya bilgi vermesi gerekir.

e) Bir değişikliğin kısmen kabulüne izin verilmez; kısmen kabul o değişikliğin reddedildiğine ilişkin bildiri olarak görülecektir.

f) Bir değişiklikte yer alan ve belirli bir süre içinde lehtarca reddedilmediği takdirde o değişikliğin yürürlüğe gireceğine ilişkin bir şart dikkate alınmayacaktır.

Madde 11- Telekomünikasyon Aracılığıyla Gönderilen, Ön İhbarı Yapılan Akreditifler ve Değişiklikler

a) Şifreli telekomünikasyon aracılığıyla gönderilen bir akreditif veya değişiklik, üzerinden işlem yapılacak (operative) akreditif veya değişiklik olarak görülecek ve daha sonra alman herhangi bir posta teyidi dikkate alınmayacaktır.

Telekomünikasyon aracılığıyla gönderilen bir mesaj 'ayrıntılarının tamamı gönderilecektir' (full details to follow) (veya benzer anlamdaki sözcükleri) içerdii veya gönderilecek olan posta teyidinin, üzerinden işlem yapılacak akreditif veya değişiklik olacağını belirttiği takdirde anılan mesaj, üzerinden işlem yapılacak akreditif veya değişiklik olarak sayılmayacaktır. Bu durumda amir banka, üzerinden işlem yapılacak akreditifi veya değişikliği telekomünikasyon aracılığıyla alınan mesajla uyumsuz olmayan şartlarda gecikmeksizin göndermelidir.

b) Bir akreditif açılışının veya değişikliğin ön ihbarı (preavi), amir bankanın ancak üzerinden işlem yapılacak akreditifi açmaya veya üzerinden işlem yapılacak değişikliği yapmaya hazır olması halinde gönderilecektir. Bir ön ihbar gönderen amir banka üzerinden işlem yapılacak akreditifi ön ihbarla uyumsuz olmayan şartlarda gecikmeksizin açmakla veya değişikliği ön ihbarla uyumsuz olmayan şartlarda gecikmeksizin yapmakla dönülemez biçimde yükümlüdür.

Madde 12- Görevlendirme

a) Görevli banka teyit bankası olmadığı sürece ibrazı karşılamak veya iştirâ etmek için verilen bir yetki, görevli bankanın ibrazı karşılamayı veya iştirâ etmeyi açıkça kabul ederek bunu lehtara açıkça bildirdiği hal dışında o görevli bankayı ibrazı karşılamak veya iştirâ etmek için herhangi bir yükümlölük altına sokmaz.

b) Bir poliçe kabul etmesi veya vadeli ödeme yükümlölüğüne girmesi için bir bankayı görevlendirmekle, amir banka o görevli bankanın kabul ettiği bir poliçeyi

veya girdiği vadeli ödeme yükümlülüğünü satın alması veya ön ödeme yapması için o görevli bankayı yetkili kılar.

c) Teyit bankası olmayan bir görevli banka tarafından belgelerin alınması veya incelenmesi ve gönderilmesi o görevli bankayı ibrazı karşılamakla veya iştirâ etmekle yükümlü kılmadığı gibi ibraz karşılama veya iştirâ eylemini de oluşturmaz.

Madde 13- Bankalararası Rambursman Düzenlemeleri

a) Bir akreditif, rambursmanın görevli bankaca (talep bankası) başka bir taraftan (rambursman bankası) talep edilmek suretiyle sağlanacağını belirttiği takdirde rambursmanın akreditifin açılış tarihinde yürürlükte olan MTO'nun Bankalararası Rambursman Kuralları'na tabi olup olmadığı akreditifte belirtilmelidir.

b) Rambursmanın MTO'nun Bankalararası Rambursman Kuralları'na tabi olduğu akreditifte belirtilmediği takdirde aşağıdaki kurallar uygulanır:

i. Bir amir banka rambursman bankasına akreditifte belirtilen kullanım yöntemine uygun bir rambursman yetkisi vermelidir. Rambursman yetkisinin bir vade tarihine tabi olmaması gerekir.

ii. Bir talep bankasından, rambursman bankasına akreditifin şartlarına uyulduğunu belirten bir uygunluk sertifikası vermesi istenmeyecektir.

iii. Rambursman akreditif şartları uyarınca ilk talep üzerine rambursman bankası tarafından sağlanmadığı takdirde amir banka herhangi bir faiz kaybından ve oluşan masraflardan sorumlu olacaktır.

iv. Rambursman bankasının komisyon ve masrafları amir bankaya aittir. Bununla beraber komisyon ve masraflar lehtara ait olduğu takdirde bu hususun akreditifte ve rambursman yetkisinde belirtilmesi amir bankanın sorumluluğundadır. Bir rambursman bankasının komisyon ve masrafları lehtara ait olduğu takdirde bu tutarlar rambursman yapıldığında talep bankasına yapılacak ödemeden düşülecektir.

Rambursman yapılmadığı takdirde rambursman bankasının komisyon ve masrafları amir bankanın yükümlülüğünde kalacaktır.

c) Rambursman ilk talep üzerine rambursman bankası tarafından yapılmadığı takdirde amir banka rambursmanın sağlanmasına ilişkin yükümlülüklerinden kurtulmuş olmaz.

Madde 14- Belgelerin İncelenmesine İlişkin Standartlar

a) Görevi çerçevesinde hareket eden bir görevli banka, varsa bir teyit bankası ve amir banka, belgelerin dış görünüşleri itibariyle uygun bir ibrazı oluşturup oluşturmadığını belirlemek için sadece belgeleri esas alarak ibrazı incelemelidir.

b) Görevi çerçevesinde hareket eden bir görevli banka, varsa bir teyit bankası ve amir bankalardan her biri ibrazın uygunluğunu belirlemek için ibraz gününü izleyen azami beş banka iş gününe (banking day) sahip olacaktır. İbraz tarihinde veya ertesinde herhangi bir vade tarihinin veya ibraz için son günün gelmiş olması bu süreyi kısaltmaz veya etkilemez.

c) 19, 20, 21, 22, 23, 24 veya 25. Maddeye tabi bir veya birden fazla orijinal taşıma belgesi içeren bir ibraz, lehtar tarafından veya lehtar adına, bu kurallarda tanımı yapılan, yükleme tarihinden sonraki 21 takvim gününden daha geç olmamak kaydıyla, fakat her durumda akreditifin vade tarihinden geç olmamak üzere yapılmalıdır.

d) Bir belgedeki veri içeriği, akreditif, bizzat belgenin kendisi ve uluslararası standart bankacılık uygulaması bağlamında okunduğunda o veri içeriğinin o belgedeki, ibrazı şart koşulan diğer herhangi bir belgedeki veya akreditifteki verilerin içeriğiyle bire bir aynı olması gerekmez, ancak onlara ters düşmemelidir.

e) Ticarî fatura dışındaki belgelerde malın, hizmetlerin veya yapılan işin tanımı belirtildiği takdirde bu tanım akreditifteki tanımlarına ters düşmeyen genel ifadelerle yapılabilir.

f) Akreditif bir taşıma belgesi, sigorta belgesi veya ticarî fatura dışında bir belgenin ibrazını istediği, fakat bu belgenin kimin tarafından düzenleneceğini veya veri içeriğini şarta bağlamadığı takdirde bankalar ibraz edilen belge içeriği bakımından akreditifte istenen belgenin görevini yerine getirdiğini gösteriyorsa ve ayrıca 14(d) Fıkrasına uygun ise o belgeyi ibraz edildiği biçimde kabul edeceklerdir.

g) İbraz edilen, fakat akreditifte istenmeyen bir belge dikkate alınmayacaktır; söz konusu belge ibraz edene iade edilebilir.

h) Bir akreditifte bir şart yer aldığı halde o şarta uyulduğunu gösteren belge şarta bağlanmadığı takdirde bankalar o şartı belirtilmemiş sayacak ve dikkate almayacaklardır.

i) Bir belge akreditifin açılış tarihinden önceki bir tarihi taşıyabilir, fakat ibraz edildiği tarihten daha sonraki bir tarihi taşımamalıdır.

j) İbrazı şart koşulan herhangi bir belgede lehtar ve amir adreslerinin gösterilmesi halinde bu adreslerin akreditifte belirtilen adreslerle veya ibrazı şart koşulan diğer herhangi bir belgedeki adreslerle aynı olması gerekmez; fakat akreditifte yer alan ilgili adreslerdeki aynı ülke içinde olmalıdır. Lehtarın ve amirin adreslerinin bir parçası olarak belirtilen iletişim kurmaya yönelik ayrıntılar (telefaks, telefon, e-posta ve benzerleri) dikkate alınmayacaktır. Bununla beraber, amirin adresi ve iletişim kurma ayrıntıları 19, 20, 21, 22, 23, 24 veya 25. Maddeye tabi bir taşıma belgesinde alıcıya (Consignee) veya ihbar tarafına (Notify) ait ayrıntıların parçası olarak gösterildiğinde o adres ve iletişim kurma ayrıntıları akreditifte belirtildiği gibi olmalıdır.

k) Herhangi bir belgede malları gönderen (shipper/consignor) olarak belirtilen tarafın akreditifin lehtarı olması gerekmez.

l) Bir taşıma belgesi, bu kuralların 19, 20, 21, 22, 23 ve 24. maddelerinin gereklerini karşılaması kaydıyla bir taşımacıdan (carrier), araç sahibinden (owner), kaptandan (master) veya kiralayandan (charterer) başka herhangi bir tarafça düzenlenebilir.

Madde 15- Uygun İbraz

- a) Bir amir banka bir ibrazın uygun olduğunu belirlediğinde ibrazı karşılamalıdır.
- b) Bir teyit bankası bir ibrazın uygun olduğunu belirlediğinde ibrazı karşılamalı veya iştirat etmeli ve belgeleri amir bankaya göndermelidir.
- c) Bir görevli banka bir ibrazın uygun olduğunu belirlediğinde ve ibrazı karşıladığında veya iştirat ettiğinde belgeleri teyit bankasına veya amir bankaya göndermelidir.

Madde 16- Akreditif Şartlarına Uygun Olmayan Belgeler, Rezerv Kaldırma ve Bildiri

- a) Görevi çerçevesinde hareket eden bir görevli banka, varsa bir teyit bankası veya amir banka bir ibrazın uygun olmadığını belirlediğinde, ibrazı karşılamayı veya iştirat etmeyi reddedebilir.
- b) Bir amir banka bir ibrazın uygun olmadığını belirlediğinde sadece kendi kararıyla, rezerv kaldırma talimatı (waiver)⁴⁵³ almak için akreditif amiriyle temas edebilir. Ancak bu eylem 14 (b) fıkrasında sözü edilen süreyi uzatmaz.
- c) Görevi çerçevesinde hareket eden bir görevli banka, varsa bir teyit bankası veya amir banka ibrazı karşılamayı veya iştirat etmeyi reddetmeye karar verdiğinde ibrazda bulunan tarafa bu hususta tek bir bildiri göndermelidir. Bu bildiri;
 - i. bankanın ibrazı karşılamayı veya iştirat etmeyi reddettiğini; ve
 - ii. bankanın ibrazı karşılamayı veya iştirat etmeyi reddetmesine ilişkin her bir rezerv unsurunu; ve
 - iii. a) bankanın ibraz edenden yeni talimat beklerken belgeleri elde tutmakta olduğunu; veya

⁴⁵³ Feragat.

b) amir bankanın akreditif amirinden rezerv kaldırma talimatı alıp bunu kabul etmeyi uygun görünceye kadar veya rezerv kaldırma talimatını kabul etmeyi uygun görmeden önce ibraz edenden yeni talimat alıncaya kadar belgeleri elde tutmakta olduğunu; veya

c) bankanın belgeleri iade etmekte olduğunu; veya

d) bankanın ibraz edenden evvelce almış olduğu talimat uyarınca hareket etmekte olduğunu,

belirtmelidir.

d) 16 (c) Fıkrası gereğince gönderilecek bildiri, ibraz gününü izleyen beşinci banka iş gününün bitiminden geç olmamak üzere telekomünikasyon aracılığıyla, bu mümkün değilse diğer hızlı araçlarla gönderilmelidir.

e) Görevi çerçevesinde hareket eden bir görevli banka, varsa bir teyit bankası veya amir banka 16(c) (iii) (a) veya (b) Fıkrası gereği olan bildiriye gönderdikten sonra belgeleri her an ibraz edene iade edebilir.

f) Bir amir banka veya teyit bankası bu maddenin hükümlerine uygun hareket etmediği takdirde belgelerin uygun bir ibrazı oluşturmadığını iddia etmekten yoksun kalacaktır.

g) Bir amir banka ibrazı karşılamayı reddettiği veya bir teyit bankası ibrazı karşılamayı veya iştirat etmeyi reddettiği ve bu konuda bu madde uyarınca bildiride bulunduğu takdirde yapılmış olan herhangi bir rambursmanın faiziyle birlikte geri ödenmesini istemeye hak kazanacaktır.

Madde 17- Orijinal Belgeler ve Kopyalar

a) Akreditifte ibrazı şart koşulan her bir belgenin en az bir adet aslı (orijinali) ibraz edilmelidir.

b) Belgenin bizzat kendisi orijinal olmadığını belirtmediği sürece bir banka, belgeyi düzenleyen orijinal görünümlü bir imzasını, işaretini, kaşesini veya etiketini taşıyan herhangi bir belgeyi orijinal bir belge olarak işleme alacaktır.

c) Bir belge aksini belirtmediği sürece bir banka,

i. belgeyi düzenleyen eliyle yazılmış, daktilo edilmiş, delgilenmiş veya kaşelenmiş gözüken; veya

ii. belgeyi düzenleyen orijinal kırtasiyesi kullanılarak düzenlendiği gözüken; veya

iii. belgedeki "orginal" kaydının ibraz edilen belgeye özgü olmadığı gözükmediği sürece orijinal olduğunu belirten bir belgeyi de orijinal olarak kabul edecektir.

d) Bir akreditifte belgelerin kopyalarının ibrazı istendiği takdirde orijinalerin veya kopyaların ibrazına izin verilir.

e) Bir akreditifte "in duplicate", "in two fold" veya "in two copies" gibi terimler kullanılarak birden fazla nüshalı belgelerin ibrazı istendiği takdirde bu şart, bizzat belgenin kendisi aksini belirtmediği sürece en az bir orijinal ve kalan sayıdaki nüshaların kopya olarak ibrazı ile yerine getirilmiş olacaktır.

Madde 18- Ticarî Fatura

a) Bir ticarî fatura,

i. lehtar tarafından düzenlenmiş olarak gözükmelidir (38. Madde hükmü hariç);

ii. akreditif amiri adına düzenlenmelidir (38(g) fıkrası hükmü hariç);

iii. akreditifin para cinsi üzerinden düzenlenmelidir; ve

iv. imzalanmış olması gerekmez.

b) Görevi çerçevesinde hareket eden bir görevli banka, varsa teyit bankası veya amir banka akreditifin izin verdiği tutarı aşan bir tutar üzerinden düzenlenmiş bir ticarî faturayı kabul edebilir ve onun bu kararı, ilgili bankanın akreditifte izin verilen tutarı aşan bir tutar üzerinden ibraz karşılamamış veya iştira yapmamış olması kaydıyla bütün taraflar için bağlayıcı olacaktır.

c) Bir ticarî faturada yer alan mal, hizmet veya iş tanımı akreditifteki tanımla uyumlu olmalıdır.

Madde 19- En Az Farklı İki Taşıma Şeklini Kapsayan Taşıma Belgesi

a) En az iki farklı taşıma şeklini kapsayan bir taşıma belgesi (multimodal veya combined taşıma belgesi), nasıl adlandırılmış olursa olsun,

i. taşımacının ismini göstermeli ve,

- taşımacı veya taşımacı adına ismi belirtilen bir acente tarafından, veya

- kaptan veya kaptan adına ismi belirtilen bir acente tarafından, imzalanmalıdır.

Taşımacı, kaptan veya acente tarafından atılan herhangi bir imza taşımacıya, kaptana veya acenteye ait imza olarak tanımlanmalıdır.

Bir acente tarafından atılan herhangi bir imza o acentenin taşımacı veya kaptan adına imza attığını belirtmelidir.

ii. malların akreditifte belirtilen yerde sevk edildiğini (dispatched), teslim alındığını (taken in charge) veya gemiye yüklendiğini (shipped on board) belirtmelidir. Bu eylemler,

- matbu bir kayıtla gösterilebilir, veya

- malların sevk edildiği, teslim alındığı veya gemiye yüklendiği tarihi belirten

bir kaşeyle veya kayıtla gösterilebilir.

Taşıma belgesinin düzenlenme tarihi 'dispatch', 'taking in charge' veya 'shipped on board' tarihi ve yükleme tarihi olarak alınacaktır. Ancak taşıma belgesi kaşeyle veya kayıtla bir "dispatch", 'taking in charge' veya 'shipped on board' tarihi belirtiyorsa bu tarih yükleme tarihi olarak alınacaktır.

iii. a) Taşıma belgesi ek olarak, farklı bir 'dispatch', 'taken in charge' veya 'shipment' yeri veya nihai varış yeri gösterse bile, veya

b) taşıma belgesi gemiyle, yükleme limanı veya boşaltma limanı ile ilgili olarak 'intended' veya benzer nitelikte bir kaydı içerse bile, akreditifte belirtilen sevk (dispatch), teslim alma (taken in charge) veya yükleme (shipment) yeri ile akreditifte belirtilen nihai varış yerini belirtmelidir.

iv. tek asıl (orijinal) taşıma belgesi olmalı veya birden fazla orijinal düzenlenmişse belgede belirtildiği gibi tam takım olmalıdır.

v. taşıma şartlarını içermeli veya taşıma şartlarını içeren başka bir kaynağa ilgi kurmalıdır (kısa form veya arkası boş taşıma belgesi). Taşıma şartlarının içeriği incelenmeyecektir.

vi. Bir charter party'ye tabi olduğuna ilişkin hiçbir kayıt/belirti içermemelidir.

b) Bu maddenin amacına yönelik olarak aktarma, akreditifte belirtilen sevk, teslim alma veya yükleme yerinden akreditifte belirtilen nihai varış yerine yapılan taşıma sırasında (farklı taşıma şekilleri olsun olmasın) bir taşıma aracından boşaltma yapmak ve diğer bir taşıma aracına tekrar yükleme yapmak anlamına gelir.

c) i. Taşımanın tamamının tek ve aynı taşıma belgesi kapsamında olması kaydıyla bir taşıma belgesi malların aktarma konusu yapılacağını veya yapılabileceğini belirtebilir.

ii. Akreditif aktarmayı yasaklasa bile aktarma yapılacağını veya yapılabileceğini belirten bir taşıma belgesi kabul edilir.

Madde 20- Konşimento

a) Bir konşimento, nasıl adlandırılmış olursa olsun,

i.taşımacının ismini göstermeli ve,

- taşımacı veya taşımacı adına ismi belirtilen bir acente tarafından, veya

- kaptan veya kaptan adına ismi belirtilen bir acente tarafından, imzalanmalıdır.

Taşımacı, kaptan veya acente tarafından atılan herhangi bir imza taşımacıya, kaptana veya acenteye ait imza olarak tanımlanmalıdır.

Bir acente tarafından atılan herhangi bir imza o acentenin taşımacı veya kaptan adına imza attığını belirtmelidir.

ii. malların akreditifte belirtilen yükleme limanında ismi belirtilen bir gemiye yüklendiğini belirtmelidir. Bu eylem,

- matbu bir kayıtla gösterilebilir, veya

- malların gemiye yüklendiği tarihi belirten bir yükleme kaydıyla (on board notation) gösterilebilir.

Konşimento yükleme tarihini belirten bir yükleme kaydı içermediği sürece belgenin düzenlenme tarihi yükleme tarihi olarak alınacaktır. Yükleme kaydı varsa bu kayıta belirtilen tarih yükleme tarihi olarak alınacaktır.

Konşimento geminin ismiyle ilgili olarak "intended vessel" veya benzer nitelikteki bir ifadeyi içerdiği takdirde yükleme tarihini ve yüklemenin fiilen yapıldığı geminin ismini belirten bir yükleme kaydının bulunması gerekir.

iii. akreditifte belirtilen yükleme limanından akreditifte belirtilen boşaltma limanına yapılan sevkiyatı göstermelidir.

Konşimento akreditifte belirtilen yükleme limanını yükleme limanı olarak göstermediği veya yükleme limanı ile ilgili olarak "intended" veya benzer nitelikteki bir kaydı içerdiği takdirde akreditifte belirtilen yükleme limanını, yükleme tarihini ve geminin ismini belirten bir yükleme kaydının bulunması gerekir. Bu hüküm ismi belirtilen bir gemiye yükleme (loading on board / shipment) yapıldığının konişmentoda matbu yazıyla belirtilmiş olması halinde dahi uygulanır.

iv. tek asıl (orijinal) konşimento olmalı veya birden fazla orijinal düzenlenmişse konşimentoda belirtildiği gibi tam takım olmalıdır.

v. taşıma şartlarını içermeli veya taşıma şartlarını içeren başka bir kaynağa ilgi kurmalıdır (kısa form veya arkası boş konşimento). Taşıma şartlarının içeriği incelenmeyecektir.

vi. bir charter party'ye tabi olduğuna ilişkin hiçbir kayıt/belirti içermemelidir.

b) Bu Maddenin amaçlarına yönelik olarak aktarma, akreditifte belirtilen yükleme limanından akreditifte belirtilen boşaltma limanına yapılan taşıma sırasında bir gemiden boşaltma yapmak ve diğer bir gemiye tekrar yükleme yapmak anlamına gelir.

c) i. Taşımanın tamamının tek ve aynı konşimento kapsamında olması kaydıyla bir konişmento malların aktarma konusu yapılacağını veya yapılabileceğini belirtebilir.

ii. Akreditif aktarmayı yasaklasa bile konşimento malların bir konteynerde, treylerde veya LASH mavnasında sevk edildiğini kanıtladığı takdirde aktarma yapılacağını veya yapılabileceğini belirten bir konşimento kabul edilir.

d) Bir konşimentoda taşımacının aktarma yapma hakkını saklı tuttuğunu belirten ibareler dikkate alınmayacaktır.”

Madde 21- Ciro Edilemez Denizyolu Taşıma Senedi

a) Ciro edilemez bir denizyolu taşıma senedi, nasıl adlandırılmış olursa olsun,

i.taşımacının ismini göstermeli ve,

- taşımacı veya taşımacı adına ismi belirtilen bir acente tarafından, veya
- kaptan veya kaptan adına ismi belirtilen bir acente tarafından,

imzalanmalıdır.

Taşımacı, kaptan veya acente tarafından atılan herhangi bir imza taşımacıya, kaptana veya acenteye ait imza olarak tanımlanmalıdır.

Bir acente tarafından atılan herhangi bir imza o acentenin taşımacı veya kaptan adına imza attığını belirtmelidir.

ii. malların akreditifte belirtilen yükleme limanında ismi belirtilen bir gemiye yüklendiğini belirtmelidir. Bu eylem,

- matbu bir kayıtla gösterilebilir, veya
- malların gemiye yüklendiği tarihi belirten bir yükleme kaydıyla (on board notation) gösterilebilir.

Ciro edilemez denizyolu taşıma senedi yükleme tarihini belirten bir yükleme kaydı içermediği sürece belgenin düzenlenme tarihi yükleme tarihi olarak alınacaktır.

Yükleme kaydı varsa bu kayıta belirtilen tarih yükleme tarihi olarak alınacaktır.

Ciro edilemez denizyolu taşıma senedi geminin ismiyle ilgili olarak "intended vessel" veya benzer nitelikteki bir ifadeyi içerdiği takdirde yükleme tarihini ve yüklemenin fiilen yapıldığı geminin ismini belirten bir yükleme kaydının bulunması gerekir.

iii. akreditifte belirtilen yükleme limanından akreditifte belirtilen boşaltma limanına yapılan sevkiyatı göstermelidir.

Ciro edilemez denizyolu taşıma senedi akreditifte belirtilen yükleme limanını yükleme limanı olarak göstermediği veya yükleme limanı ile ilgili olarak "intended" veya benzer nitelikteki bir kaydı içerdiği takdirde akreditifte belirtilen yükleme limanını, yükleme tarihini ve geminin ismini belirten bir yükleme kaydının bulunması gerekir. Bu hüküm ismi belirtilen bir gemiye yükleme (loading on board /shipment) yapıldığının ciro edilemez denizyolu taşıma senedinde matbu yazıyla belirtilmiş olması halinde dahi uygulanır.

iv. tek asıl (orijinal) ciro edilemez denizyolu taşıma senedi olmalı veya birden fazla orijinal düzenlenmişse belgede belirtildiği gibi tam takım olmalıdır.

v. taşıma şartlarını içermeli veya taşıma şartlarını içeren başka bir kaynağa ilgi kurmalıdır (kısa form veya arkası boş ciro edilemez denizyolu taşıma senedi). Taşıma şartlarının içeriği incelenmeyecektir.

vi. bir charter party'ye tabi olduğuna ilişkin hiçbir kayıt/belirti içermemelidir.

b) Bu Maddenin amaçlarına yönelik olarak aktarma, akreditifte belirtilen yükleme limanından akreditifte belirtilen boşaltma limanına yapılan taşıma sırasında bir gemiden boşaltma yapmak ve diğer bir gemiye tekrar yükleme yapmak anlamına gelir.

c) i. Taşımanın tamamının tek ve aynı ciro edilemez taşıma senedi kapsamında olması kaydıyla ciro edilemez bir denizyolu taşıma senedi malların aktarma konusu yapılacağını veya yapılabileceğini belirtebilir.

ii. Akreditif aktarmayı yasaklasa bile ciro edilemez bir denizyolu taşıma senedi malların bir konteynerde, treylerde veya LASH mavnasında sevk edildiğini kanıtladığı takdirde aktarma yapılacağını veya yapılabileceğini belirten ciro edilemez bir denizyolu taşıma senedi kabul edilir.

d) Ciro edilmez bir denizyolu taşıma senedinde taşımacının aktarma yapma hakkını saklı tuttuğunu belirten ibareler dikkate alınmayacaktır.

Madde 22- Çarter Parti Konşimentosu

Bir charter party'ye tabi olduğuna ilişkin bir kayıt/belirti içeren bir konşimento (charter party konşimento), nasıl adlandırılmış olursa olsun,

- kaptan veya kaptan adına ismi belirtilen bir acente tarafından, veya
- gemi sahibi veya gemi sahibi adına ismi belirtilen bir acente tarafından, veya
- kiralayan (charterer) veya kiralayan adına ismi belirtilen bir acente tarafından imzalanmalıdır.

Kaptan, gemi sahibi, kiralayan veya acente tarafından atılan herhangi bir imza kaptana, gemi sahibine, kiralayana veya acenteye ait imza olarak tanımlanmalıdır.

Bir acente tarafından atılan herhangi bir imza o acentenin kaptan, gemi sahibi veya kiralayan adına imza attığını belirtmelidir.

Gemi sahibi veya kiralayan adına imza atan bir acente gemi sahibinin veya kiralayanın ismini belirtmelidir.

ii. malların akreditifte belirtilen yükleme limanında ismi belirtilen bir gemiye yüklendiğini belirtmelidir. Bu eylem,

- matbu bir kayıtla gösterilebilir veya
- malların gemiye yüklendiği tarihi belirten bir yükleme kaydıyla (on board notation) gösterilebilir.

Charter party konşimento yükleme tarihini belirten bir yükleme kaydı içermediği sürece belgenin düzenlenme tarihi yükleme tarihi olarak alınacaktır. Yükleme kaydı varsa bu kayıta belirtilen tarih yükleme tarihi olarak alınacaktır.

iii. akreditifte belirlenen yükleme limanından akreditifte belirtilen boşaltma limanına yapılan sevkiyatı göstermelidir. Boşaltma limanı akreditifte belirtildiği biçimde bir saha veya coğrafi bölge olarak da gösterilebilir.

iv. tek asıl (orijinal) charter party konşimento olmalı veya birden fazla orijinal düzenlenmişse belgede belirtildiği gibi tam takım olmalıdır.

b) Bir banka, akreditif şartları gereği ibrazı istense bile charter party sözleşmelerini incelemeyecektir.

Madde 23- Havayolu Taşıma Belgesi

a) Bir havayolu taşıma belgesi, nasıl adlandırılmış olursa olsun,

i. taşımacının ismini göstermeli ve,

- taşımacı tarafından veya
- taşımacı adına ismi belirtilen bir acente tarafından,

imzalanmalıdır.

Taşımacı veya acente tarafından atılan herhangi bir imza taşımacıya veya acenteye ait imza olarak tanımlanmalıdır.

Bir acente tarafından atılan herhangi bir imza o acentenin taşımacı adına imza attığını belirtmelidir.

ii. malların taşıma için kabul edildiğini belirtmelidir.

iii. düzenlenme tarihini belirtmelidir. Havayolu taşıma belgesi fiili yükleme tarihine ilişkin özel bir kayıt içermediği sürece düzenlenme tarihi yükleme tarihi olarak alınacaktır; özel bir kayıt varsa bu kayıta belirtilen tarih yükleme tarihi olarak alınacaktır.

Uçuş/sefer numarası ve tarihine ilişkin belgede gözüken diğer herhangi bir bilgi yükleme tarihinin belirlenmesinde dikkate alınmayacaktır.

iv. akreditifte belirtilen kalkış ve varış hava limanlarını belirtmelidir.

v. akreditif tam takım orijinallerin ibrazını şart koşsa bile gönderene ait orijinal nüsha (original for consignor/shipper) olmalıdır.

vi. taşıma şartlarını içermeli veya taşıma şartlarını içeren başka bir kaynağa ilgi kurmalıdır. Taşıma şartlarının içeriği incelenmeyecektir.

b) Bu maddenin amaçlarına yönelik olarak aktarma, akreditifte belirtilen kalkış hava limanından akreditifte belirtilen varış hava limanına yapılan taşıma sırasında bir uçaktan boşaltma yapmak ve diğer bir uçağa tekrar yükleme yapmak anlamına gelir.

c) i. Taşımanın tamamının tek ve aynı havayolu taşıma belgesi kapsamında olması kaydıyla bir havayolu taşıma belgesi malların aktarma konusu yapılacağını veya yapılabileceğini belirtebilir.

ii. Akreditif aktarmayı yasaklasa bile aktarma yapılacağını veya yapılabileceğini belirten bir havayolu taşıma belgesi kabul edilir.

Madde 24- Karayolu, Demiryolu ve Karasal Suyolu Taşıma Belgesi

a) Bir karayolu, demiryolu veya karasal su yolu taşıma belgesi, nasıl adlandırılmış olursa olsun,

i. taşımacının ismini göstermeli ve,

- taşımacı veya taşımacı adına ismi belirtilen bir acente tarafından imzalanmalı, veya

- malların taşımacı veya taşımacı adına ismi belirtilen bir acente tarafından alındığını imza, kaşe veya kayıtla göstermelidir.

Malların teslim alındığına ilişkin taşımacının veya acentenin herhangi bir imzası, kaşesi veya alındı kaydı taşımacıya veya acenteye ait olarak tanımlanmalıdır.

Malların teslim alındığına ilişkin acentenin herhangi bir imzası, kaşesi veya alındı kaydı acentenin taşımacı adına imza attığını veya taşımacı adına hareket ettiğini belirtmelidir.

Bir demiryolu taşıma belgesi taşımacının kimliğini belirtmediği takdirde demiryolu şirketinin herhangi bir imzası veya kaşesi belgenin taşımacı tarafından imzalandığının kanıtı olarak kabul edilecektir.

ii. yükleme tarihini veya malların akreditifte belirtilen yerde yüklenmek, sevk edilmek veya taşınmak üzere alındığı tarihi belirtmelidir, Taşıma belgesi tarihli bir alındı kaşesi, alındı veya yükleme tarihine ilişkin bir kayıt içermediği sürece belgenin düzenlenme tarihi yükleme tarihi olarak alınacaktır.

iii. akreditifte belirtilen yükleme ve varış yerlerini belirtmelidir.

b) i. Bir karayolu taşıma belgesi gönderene/yükletene ait orijinal (original for consignor/shipper) olarak gözükmeli veya belgenin kimin için hazırlandığına ilişkin hiçbir işaret taşımamalıdır.

ii. "Duplicate" olarak işaretlenmiş bir demiryolu taşıma belgesi bir orijinal olarak kabul edilecektir.

iii. Bir demiryolu veya karasal su yolu taşıma belgesi orijinal kaydı taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın orijinal olarak kabul edilecektir.

c) Taşıma belgesinde düzenlenen orijinallerin sayısının belirtilmemiş olması halinde ibraz edilen nüshaların sayısı tam takımı oluşturmuş sayılacaktır.

d) Bu maddenin amacına yönelik olarak aktarma, akreditifte belirtilen yükleme, sevk veya taşıma yerinden akreditifte belirtilen varış yerine yapılan taşıma sırasında, aynı taşıma şekli dahilinde, bir taşıma aracından boşaltma yapmak ve diğer bir taşıma aracına tekrar yükleme yapmak anlamına gelir.

e) i. Taşımanın tamamının tek ve aynı taşıma belgesi kapsamında olması kaydıyla bir karayolu, demiryolu veya karasal su yolu taşıma belgesi malların aktarma konusu yapılacağını veya yapılabileceğini belirtebilir.

ii. Akreditif aktarmayı yasaklasa bile aktarma yapılacağını veya yapılabileceğini belirten bir karayolu, demiryolu veya karasal su yolu taşıma belgesi kabul edilir.

Madde 25- Kurye Alındısı, Posta Alındısı veya Postalama Sertifikası

a) Malların taşınmak üzere alındığını kanıtlayan bir kurye alındısı, nasıl adlandırılmış olursa olsun,

i. kurye servisinin ismini belirtmeli ve akreditif şartına göre malların yüklenmesi gereken yerde ismi belirtilen kurye servisi tarafından kaşelenmiş veya imzalanmış olmalıdır;

ii. teslim alınma (pick-up/receipt) tarihini veya bu hususta bir ifadeyi belirtmelidir. Bu tarih yükleme tarihi olarak alınacaktır.

b) Kurye masrafının ödeneceğine veya ödendiğine ilişkin bir şart, bir kurye servisinde düzenlenmiş ve kurye masrafının alıcı dışında bir tarafa ait olduğunu kanıtlayan bir taşıma belgesiyle yerine getirilebilir.

c) Malların taşınmak üzere alındığını kanıtlayan bir posta alındısı veya postalama sertifikası nasıl adlandırılmış olursa olsun akreditif şartına göre malların yüklenmesi gereken yerde kaşelenmiş veya imzalanmış ve tarihlenmiş olmalıdır. Bu tarih yükleme tarihi olarak alınacaktır.

Madde 26- “Güverte Üzerinde”, “Yükletenin Tartı, Sayım ve İçerik”, “Beyanı ve Navluna Ek Masraflar”

a) Bir taşıma belgesi malların güverte üzerinde (on deck) olduğunu veya güverte üzerine yükleneceğini göstermemelidir. Bir taşıma belgesinde malların güverte üzerine yüklenebileceğini belirten bir ibare kabul edilir.

b) "Shipper's load and count" ve "said by shipper to contain" gibi bir ibare taşıyan bir taşıma belgesi kabul edilir.

c) Bir taşıma belgesi kaşeyle veya başka şekilde navluna ek masraflara değinen bir kayıt taşıyabilir.

Madde 27- Temiz Taşıma Belgesi

Bir banka sadece temiz bir taşıma belgesini kabul edecektir. Temiz bir taşıma belgesi malların veya malların ambalajının kusurlu bir durumunu açıkça ifade eden bir ibare veya kayıt taşımayan bir belgedir. Bir akreditif bir taşıma belgesinin "clean on board" olması şartını içerse bile "clean" sözcüğünün bir taşıma belgesinde gözükmesi gerekmez.

Madde 28- Sigorta Belgesi ve Kapsamı

a) Bir sigorta poliçesi, açık kuvertüre⁴⁵⁴ dayalı bir sigorta sertifikası veya deklarasyonu gibi bir sigorta belgesi bir sigorta şirketi, sigorta yüklenicisi (undenvriter) veya bunların acenteleri veya vekilleri tarafından düzenlenmiş ve imzalanmış gözükmelidir.

Bir acente veya vekilin herhangi bir imzası acentenin veya vekilin sigorta şirketi veya sigorta yüklenicisi adına imza attığını belirtmelidir.

b) Sigorta belgesinde birden fazla orijinal düzenlendiğinin belirtilmesi halinde bütün orijinaler ibraz edilmelidir.

c) Kuvertür notları/mektupları (cover notes) kabul edilmeyecektir.

d) Açık kuvertüre dayalı bir sigorta sertifikası veya deklarasyon yerine bir sigorta poliçesi kabul edilir.

⁴⁵⁴ cash cover; “İthalata aracılık eden banka tarafından akreditif tutarı dövizin muhabir banka nezdinde hazır olduğunu ve ihracatçının malı gönderip sevk belgelerini muhabir bankaya teslim etmesi karşılığında kendisine ödeme yapılabileceğinin amir bankaya bildirilmesi”, İhracat Terimleri Sözlüğü, s. 94.

e) Sigorta belgesi sigortanın yükleme tarihinden daha geç olmayan bir tarihten itibaren geçerli olduğunu göstermediği sürece sigorta belgesinin düzenlenme tarihi yükleme tarihinden daha geç olmamalıdır.

f) i. Sigorta belgesi sigorta tutarım göstermeli ve para cinsi akreditiftekiyle aynı olmalıdır.

ii. Sigorta tutarının mal veya fatura değerinin veya benzer bir değer bir yüzdesi kadar olması için akreditife konan bir şarttan, istenilen sigorta tutarının asgari tutar olacağı anlaşılır.

Akreditifte istenilen sigorta tutarına ilişkin bir kayıt bulunmadığı takdirde sigorta tutarı malların CİF veya CİP değerinin en az % 110'u kadar olmalıdır.

CİF veya CİP değerin belgelerden belirlenememesi halinde sigorta tutarı, belgelerin ibrazında karşılanması veya iştirâ edilmesi istenen tutar veya malların faturada gösterilen brüt değeri, bunlardan hangisi daha büyükse o tutar esas alınarak hesaplanmalıdır.

iii. Sigorta belgesi en azından akreditifte belirtilen teslim alma veya yükleme yeri ile akreditifte belirtilen boşaltma veya nihai varış yeri arasındaki risklerin sigorta kapsamında olduğunu göstermelidir.

g) Bir akreditifin istenen sigorta tipini ve varsa kapsam içine alınacak ek riskleri belirtmesi gerekir. Akreditif "alışılmış riskler" (usual risks) veya "olağan riskler" (customary risks) gibi kesin olmayan terimler kullandığı takdirde bir sigorta belgesi sigorta kapsamı içine alınmayan risklere bakılmaksızın kabul edilecektir.

h) Bir akreditifte bütün risklere (all risks) karşı sigorta yapılması istenmesi ve "ali risks" başlığı taşıyın ya da taşımasın herhangi bir "ali risks" kaydı veya klotunu içeren bir sigorta belgesi ibraz edilmesi halinde sigorta belgesi kapsam dışı bırakıldığı belirtilen risklere bakılmaksızın kabul edilecektir.

i) Bir sigorta belgesi herhangi bir risk muafiyeti klotuna (exclusion clause) ilgi kuran bir kayıt içerebilir.

j) Bir sigorta belgesi sigorta kuvertürünün bir muafiyete (franchise/excess deductible) tabi olduğunu gösterebilir.

Madde 29- Akreditif Vadesinin Uzatılması ve İbraz İçin Son Gün

a) Bir akreditifin vade tarihi veya ibraz için son gün, ibrazın yapılacağı bankanın 36. Maddede değinilen hususlar dışındaki nedenlerden dolayı kapalı olduğu bir güne rastladığı takdirde, duruma göre vade tarihi veya ibraz için son gün müteakip ilk banka iş gününe uzatılacaktır.

b) İbraz müteakip ilk banka iş gününde yapıldığı takdirde görevli banka, belgeleri eklediği sevk yazısındaki bir beyanla amir bankaya veya teyit bankasına ibrazın 29(a) Fıkrası uyarınca uzatılan süre sınırları içinde yapıldığını bildirmelidir.

c) Yükleme için tanınan en geç tarih 29(a) fıkrasının bir sonucu olarak uzatılmayacaktır.

Madde 30- Akreditif Meblağı, Mal Miktarı ve Birim Fiyatlarında Tolerans

a) Akreditif tutarıyla veya akreditifte belirtilen mal miktarıyla veya birim fiyatıyla ilişkili olarak kullanılan "about" veya "approximately" sözcüklerinden, bu sözcüklerin değindiği akreditif tutarı veya mal miktarı veya birim fiyatında artı eksi % 10' u aşmayacak bir toleransa izin verildiği anlaşılabacaktır.

b) Akreditifin mal miktarını şarta bağlanmış sayıda paketleme birimleri veya birbirinden bağımsız parçalar şeklinde belirtmemiş olması ve kullanımların toplam tutarı akreditif tutarını aşmaması kaydıyla mal miktarında artı eksi % 5' i aşmayan bir toleransa izin verilir.

c) Kısmi yüklemeye izin verilmemiş olsa bile akreditifte mal miktarı belirtilmiş ise bu miktarın tamamen yüklenmiş olması ve akreditifte belirtilmiş ise birim fiyatın azaltılmamış olması veya 30(b) fıkrasının uygulanamaz olması kaydıyla akreditif tutarında bu tutarın eksi % 5' ini aşmayan bir toleransa izin verilir. Akreditif

belirli bir toleransı şarta bağladığında veya 30 (a) Fıkrasında değinilen ifadeleri kullandığında bu tolerans uygulanmaz.

Madde 31- Kısmi Kullanımlar veya Kısmi Yüklemler

a) Kısmi kullanımlara veya kısmi yüklemelere izin verilir.

b) Aynı taşıma aracıyla ve aynı sefer için başlayan sevkiyatı kanıtlayan birden fazla taşıma belgesi takımından oluşan bir ibraz, belgeler farklı yükleme tarihleri veya farklı yükleme limanları, farklı teslim alma veya sevk yerleri gösterebilir bile aynı varış yerini göstermeleri kaydıyla kısmi yükleme konusu belgeler olarak görülmeyecektir. İbraz birden fazla taşıma belgesi takımından oluştuğu takdirde bu belgelerde gösterilen yükleme tarihlerinden en geç olanı yükleme tarihi olarak alınacaktır.

Aynı taşıma şekli dahilinde birden fazla taşıma aracına yapılan yüklemeyi kanıtlayan bir veya birden fazla taşıma belgesi takımından oluşan bir ibraz, taşıma araçlarının aynı varış yerine doğru aynı gün yola çıktığını gösterse bile kısmi yüklemeyi kapsayan bir ibraz olarak görülecektir.

c) Kurye alındıları, posta alındıları veya postalama sertifikaları aynı kurye veya posta servisi tarafından aynı yerde ve tarihte, aynı varış yeri gösterilerek kaşelenmiş veya imzalanmış görünüyorsa birden fazla kurye alındısı, posta alındısı veya postalama sertifikasından oluşan bir ibraz kısmi yükleme olarak görülmeyecektir.

Madde 32- Partiler Halinde Kullanımlar veya Yüklemler

Akreditifte bir kullanımın veya yüklemenin verilmiş olan süreler içinde kısımlar/partiler halinde yapılması şarta bağlandığı ve herhangi bir kısım/parti o kısım/parti için izin verilen süre içinde kullanılmadığı veya yüklenmediği takdirde o kısım/parti ve onu izleyen herhangi bir kısım/parti için akreditifin kullanımı son bulur.

Madde 33- İbraz Saatleri

Bir banka kendi çalışma saatleri dışında bir ibrazı kabul etmekle yükümlü değildir.

Madde 34- Belgelerin Geçerliliğine İlişkin Sorumluluk Üstlenilmemesi

Bir banka belgelerin şekli, yeterliliği, doğruluğu, gerçek/sahte olup olmadığı veya herhangi bir belgenin hukukî etkisi/sonucu veya bir belgede şarta bağlanan veya o belgeye sonradan eklenen genel veya özel şartlar dolayısıyla hiçbir yükümlülük veya sorumluluk üstlenmediği gibi herhangi bir belgenin temsil ettiği malların, hizmetlerin veya yapılan diğer işlerin mevcut olup olmadığı veya tanımı, miktarı, ağırlığı, kalitesi, durumu, ambalajı, teslimatı ve değerine veya malları gönderenin, taşımacının, navlun komisyoncusunun, alıcının veya malları sigorta edenin veya diğer herhangi bir kişinin iyi niyetine veya eylemine veya ihmallerine, mali durumlarına, icraatına veya ticarî itibarına ilişkin olarak hiçbir yükümlülük veya sorumluluk üstlenmez.

Madde 35- Mesajların Çekilmesine ve Çeviriye İlişkin Sorumluluk Üstlenilmesi

Bir banka, mesajlar, mektuplar veya belgeler akreditifte belirtilen şartlara göre iletildiğinde veya gönderildiğinde veya akreditifte bu gibi şartların bulunmaması halinde gönderi/teslim servisini kendi seçimiyle belirlemiş olduğunda herhangi bir mesajın iletilmesinde veya mektupların veya belgelerin tesliminde ortaya çıkan gecikme, yolda kaybolma, bozulma ve diğer hatalardan kaynaklanan sonuçlardan dolayı hiçbir yükümlülük veya sorumluluk üstlenmez.

Görevli banka bir ibrazın uygun olduğunu belirlediği ve belgeleri amir bankaya veya teyit bankasına gönderdiği takdirde, görevli banka ibrazı karşılamış veya iştira etmiş olsun olmasın, belgeler görevli banka ile amir banka veya teyit bankası arasında veya teyit bankası ile amir banka arasında kaybolmuş olsa bile amir banka veya teyit bankası ibrazı karşılamalı veya iştira etmeli veya o görevli bankayı ramburse etmelidir.

Bir banka teknik terimlerin çevirisinde veya yorumlanmasındaki hatalardan dolayı hiçbir yükümlülük veya sorumluluk üstlenmez ve akreditif şartlarını çeviri yapmaksızın iletebilir.

Madde 36- Mücbir Sebep

Bir banka doğal afetler, isyan, ayaklanma, iç karışıklık, savaş hali, terör eylemleri veya grev veya lokavtlar veya kendi kontrolleri dışındaki diğer nedenlere bağlı olarak faaliyetinde meydana gelecek kesintiden kaynaklanan sonuçlardan dolayı hiçbir yükümlülük ve sorumluluk üstlenmez.

Bir banka tekrar faaliyete geçtiğinde faaliyetinin kesintiye uğradığı süre içinde vadesi son bulmuş bir akreditif altında ibraz karşılamayacak veya iştiraa etmeyecektir.

Madde 37- Talimat Verilen Tarafın Eylemlerine İlişkin Sorumluluk Üstlenilmemesi

a) Akreditif amirinin talimatını yerine getirmek amacıyla diğer bir bankanın hizmetinden yararlanan bir banka bu işi akreditif amiri hesabına ve riski ona ait olmak üzere yapar.

b) Bir amir banka veya ihbar bankası diğer bir bankanın seçimini kendisi yapmış olsa bile o diğer bankaya gönderdiği talimatın yerine getirilmemesinden dolayı hiçbir yükümlülük veya sorumluluk üstlenmez.

c) Hizmetin yerine getirilmesi için diğer bir bankaya talimat veren bir banka, verdiği talimatla ilgili olarak o diğer bankanın komisyonlarının, ücretinin ve yaptığı masrafların toplamını ("charges") ödemekle yükümlüdür.

Bir akreditif masrafların (charges) lehtara ait olduğunu belirttiği ve bunlar tahsil edilemediği veya akreditiften doğan fonlardan düşülemediği takdirde amir banka masrafları ödemekle yükümlü kalır.

Bir akreditifte veya değişiklikte, lehtara yapılacak ihbarın ihbar bankasının veya ikinci ihbar bankasının masraflarının (charges) bu bankalarca tahsil edilmesi şartına bağlı olduğuna ilişkin bir şart bulunmaması gerekir.

d) Akreditif amiri yabancı ülke yasalarının ve usullerinin getirdiği bütün yükümlülüklerle ve sorumluluklarla bağlı ve bunlar karşısında bir bankayı tazmin etmekle yükümlü olacaktır.

Madde 38- Devredilebilir Akreditifler

a) Bir banka açıkça onayladığı kapsam ve yol dışında bir akreditifi devretmek hususunda hiçbir yükümlülük altında değildir.

b) Bu Maddenin amacına yönelik olarak:

Devredilebilir akreditif özellikle devredilebilir 'transferable' - olduğunu belirten bir akreditif anlamına gelir. Devredilebilir bir akreditif lehtarın (ilk lehtarın) talebi üzerine kısmen veya tamamen diğer bir lehtarın (ikinci lehtar) kullanımına hazır tutulabilir.

Devir bankası (transferring bank) akreditifi devreden görevli banka veya herhangi bir banka nezdinde kullanılabilir bir akreditifte amir bankanın akreditifi devretmesi için özel yetki verdiği ve akreditifi devreden banka anlamına gelir. Bir amir banka devir bankası olabilir.

Devredilmiş akreditif (transferred credit) devir bankası tarafından ikinci lehtarın kullanımına hazır tutulmuş bir akreditif anlamına gelir.

c) Devir sırasında aksine anlaşmaya varılmadığı sürece devirle ilgili bütün masraflar (komisyon, ücret ve yapılan masraflar gibi) ilk lehtar tarafından ödenmelidir.

d) Kısmi kullanımlara veya yüklemelere izin verilmesi kaydıyla bir akreditif birden fazla ikinci lehtara kısmen devredilebilir.

Devredilmiş bir akreditif ikinci lehtarın talebi üzerine başka bir lehtara devredilemez. İlk lehtar başka bir lehtar olarak görülmez.

e) Devir için yapılan herhangi bir talep, değişikliklerin ikinci lehtara ihbar edilip edilmeyeceğini, edilecekse hangi şartlar altında edileceğini belirtmelidir. Devredilmiş akreditif bu şartları açıkça belirtmelidir.

f) Bir akreditif birden fazla ikinci lehtara devredildiği takdirde bir değişikliğin bir veya birden fazla ikinci lehtar tarafından reddedilmesi o değişikliğin diğer herhangi bir ikinci lehtarca kabulünü geçersiz kılmaz ve akreditif bu ikinci lehtar için o değişiklik uyarınca değiştirilmiş olacaktır. Değişikliği reddeden diğer herhangi bir ikinci lehtar için akreditif değiştirilmemiş olarak kalacaktır.

g) Devredilmiş akreditif, aşağıdakiler hariç olmak üzere, varsa teyit dahil, akreditifin şartlarını doğru olarak olarak yansıtmalıdır:

- akreditifin tutarı,
- akreditifte belirtilen herhangi bir birim fiyatı,
- vade tarihi,
- ibraz süresi, veya
- en geç yükleme tarihi veya yükleme için verilen süre.

Bunlardan herhangi biri veya hepsi azaltılabilir veya kısaltılabilir.

Sigorta tutarının tabi olması gereken değer yüzdesi akreditifte veya bu maddelerde şart koşulan sigorta tutarına ulaşılacak miktarda arttırılabilir.

İlk lehtarın ismi akreditif amirinin ismiyle değiştirilebilir.

Akreditif amirinin isminin fatura dışındaki herhangi bir belgede gösterilmesi akreditifte özellikle istenildiği takdirde bu şart devredilen akreditife yansıtılmalıdır.

h) İlk lehtar akreditifte şarta bağlanan tutarı aşmayan bir tutardaki kendi faturasını ve varsa poliçesini ikinci lehtarın faturası ve poliçesi ile değiştirme hakkına sahiptir. Bu değiştirmenin yapılması üzerine ilk lehtar kendi faturası ile ikinci lehtarın faturası arasında fark varsa bu fark kadar akreditif altında kullanımda bulunabilir.

i) İlk lehtar kendi faturasını ve varsa poliçesini ibraz etmek durumunda olduğu halde ilk talepte bunu yapmadığı takdirde veya ilk lehtarın ibraz ettiği faturalarda ikinci lehtarca yapılan ibrazda mevcut olmayan çekinceler bulunduğu ve ilk lehtar ilk talepte bunları düzeltmediği takdirde devir bankası ikinci lehtardan aldığı belgeleri ilk lehtara karşı başka sorumluluğu olmaksızın amir bankaya ibraz etme hakkına sahiptir.

j) İlk lehtar, ikinci lehtarın yapacağı ibrazın akreditifin vade tarihine kadar - vade tarihi dahil - akreditifin devredildiği yerde karşılanacağını veya iştirâ edileceğini devir talebinde belirtebilir. Bu husus 38(h) fıkrası uyarınca ilk lehtanın sahip olduğu hakkı etkilemez.

k) İkinci lehtar tarafından veya onun adına/namına yapılacak belge ibrazı devir bankasına yapılmalıdır.

Madde 39- Akreditiften Doğacak Fonların Temliği

Bir akreditifin devredilebilir olduğunun belirtilmemesi lehtarın o akreditif altında hak veya elde edebileceği fonları uygulanabilir yasa hükümleri uyarınca temlik etme hakkını etkilemeyecektir. Bu madde sadece akreditiften oluşacak fonların temliğiyle ilgili olup akreditifi kullanma hakkının temliğine ilişkin değildir.⁴⁵⁵

⁴⁵⁵ UCP 600 Kuralları, Türkçe metin için bkz. < http://ipsalamyo.trakya.edu.tr/arsiv/senem/2010-2011%20Bahar/UCP_600.pdf>, et. 12/09/2011; İngilizce metin için bkz. <<http://dynamicbusinessdevelopment.com/Documents/ISBP%20under%20UCP%20600%20ARTICLES.pdf>>, e.t.: 12/09/2012; ayrıca Özalp; Commentary on UCP 600; Somuncuoğlu/ Çakalır/ Varlık/ Bumin.

2- Akreditif Açtırma Teklif Formu⁴⁵⁶

Sample Letter of Credit		<name and address <of financial institution < < <	> > > > >
Date of Issue: mmm dd, yyyy	Our Irrevocable Standby Letter of Credit: <document number>		
Date of Expiry: mmm dd, yyyy			
BENEFICIARY: Canadian Wheat Board 423 Main Street, PO Box 816, Stn. Main Winnipeg, Manitoba R3B 1B3	APPLICANT: <name and address of applicant < < <	> > > >	
Pursuant to the request of our customer, <name of applicant>, we, the undersigned, <name, branch number, and address of financial institution>, hereby establish in your favor our Irrevocable Letter of Credit <document identification number> in the total amount of <amount of LOC> Canadian Dollars. We authorize you to draw on this branch under this Letter of Credit in the form of a written demand for payment, which demand we shall honor without inquiring whether you have a right as between you and the customer to make such demand and without acknowledging any claim of the customer. Provided, however, that you are to deliver to us at the above address at such time as a written demand for payment is made by you upon us, a certificate signed by you confirming that the monies drawn by you are due and payable to you in accordance with an agreement between you and the customer. Partial drawings are permitted. Drawings hereunder must be presented at <name, branch number, and address of financial institution> on or before the end of the banking business on <expiry date of LOC>, at which time this Letter of Credit will expire. Unless otherwise specified, this credit is subject to the Uniform Customs and Practice for Documentary Credits 1993 Revision, I.C.C., Publication number 500. We engage to honor presentations submitted within the terms and conditions indicated above.			
<name of financial institution>			
_____ Authorized signature <specify name and position>		_____ other signature (if necessary) <specify name and position>	

⁴⁵⁶ <http://www.cwb.ca/public/en/forms/agents/pdf/letter_of_credit.pdf> , et. 13/03/2012.

3- eUCP Akreditif Açtırma Teklif Formu⁴⁵⁷

TO ISSUING BANK		eLetter of Credit Application Application for Issue of a Documentary Credit	
FROM APPLICANT			
LETTER OF CREDIT APPLICATION (LAPL). The request to issue a Documentary Letter of Credit. (LA)		LETTER OF CREDIT APPLICATION NO	APPL DATE 1-Jan-00
Data Source File: TxxBOAx + TxxLCIx.. Data Save File: TxxLAPLx		LETTER OF INSTRUCTIONS NO	TRANSACTION NO
Data Source File	Data Save File	Print Form	Email: Save Form & Data
eTrade Finance Platform			www.InternetLC.com
DOCUMENTARY LETTER OF CREDIT APPLICATION. We hereby request the issue of an irrevocable Documentary Letter of Credit. It is to be subject to the Uniform Customs and Practice for Documentary Credits (1993 Revision, International Chamber of Commerce, Paris, France, Publication No. 500) AND the Supplement to the UCP for Electronic Presentation (eUCP Version 1.0) and engages you in accordance with the terms thereof.			
Letter of Credit Application		UCP/eUCP Letter of Credit Issue (Bank Use)	
LC APPLICATION NO	LC APPLICATION DATE 1-Jan-00	LETTER OF CREDIT NO (20)	AUTHENTICATION CODE
FORM OF CREDIT NON-TRANSFERABLE	REQUEST ISSUE DATE 1-Jan-00	FORM OF CREDIT (40A) TRANSFERABLE	CREDIT ISSUE DATE (31C) 1-Jan-00
LATEST SHIP DATE 1-Jan-00	REQUEST EXPIRY DATE 1-Jan-00	LATEST SHIP DATE (44C) 1-Jan-02	CREDIT EXPIRY DATE(31D) 1-Jan-00
PLACE OF EXPIRY	PERIOD FOR PRESENTATION 21 DAYS	PLACE OF EXPIRY(31D)	PERIOD FOR PRESENT(46) 21 DAYS
AVAILABLE WITH / BY	CREDIT TOLERANCE 0%	AVAILABLE WITH / BY	CREDIT TOLERANCE 39A 0%
CURRENCY HKD	REQUEST AMOUNT	CURRENCY HKD	CREDIT AMOUNT (32B)
REQUEST CONFIRMATION (49) WITH CONFIRMATION	CREDIT AMOUNT IN WORDS		
APPLICANT REFERENCE	CONFIRMATION WITH CONFIRMATION	BANK REFERENCE	BANK CUSTOMER NO
BUYER / APPLICANT NAME (CONTACT)	APPL TEL	SELLER / BENEFICIARY NM (CONTACT)	BENE TEL
BUYER / APPLICANT EMAIL @	APPL FAX	SELLER / BENEFICIARY EMAIL @	BENE FAX
BUYER / APPLICANT COMPANY (IMPORTER)		SELLER / BENEFICIARY COMPANY (EXPORTER)	
BUYER / APPLICANT COMPANY ADDRESS		SELLER / BENEFICIARY COMPANY ADDRESS	
BUYER / APPLICANT WEB URL HTTP://		SELLER / BENEFICIARY WEB URL HTTP://	
SHIP FROM (44)	INCOTERM CIP - Carriage & Insur Paid	SHIP TO (48)	SHIP VIA OCEAN
Settlement Information			
REF: INCOTERMS FOB: Free On Board (...named port) Ship			
METHOD OF PAYMENT AT SIGHT OR NO DAYS AFTER BILL OF LADING OR INVOICE DATE			
LETTER OF CREDIT AT SIGHT AFTER BILL OF LADING (SHIPPING) DATE			

⁴⁵⁷ < <http://www.internetlc.com/gtplatform/TxxLDLCx.pdf> > , e.t.: 13/03/2012.